

Π. Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΓΕΡΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΠΙ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΑΠΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

«Το βιβλίον έχει έξοχον μέρος, ωτικήν δύναμιν
και είναι επιτηδειον να εμπεδώσῃ φρονήματα
ύψηλά και γενναία και να υποδείκῃ τὸ σπου-
δαίον σθημα τῆς φιλοπατρίας.»

Ἐκ τῆς ἀρχαίας τῶν κριτῶν.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

46 - ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ - 46

1914

E283

1914

4101

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΕΓΚΡΙΘΕΙΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΠΙ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΗΣ Ε' ΤΑΞΕΩΣ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Μετὰ πολλῶν εἰκόνων καὶ γεωγραφικοῦ χάρτου.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

46 - ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ - 46

1914

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΕΓΚΡΙΘΗΣΙΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΠΙ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

«Τὸ βιβλίον ἔχει ἔξοχον μορφωτικὴν δύναμιν
καὶ εἶναι ἐπιτήδειον νὰ ἐμπνεύσῃ φρονήματα
ἠθελὰ καὶ γενναῖα καὶ νὰ ὑποθέλλῃ τὸ συναλ-
σθημα τῆς φιλοπατρίας».

Ἐκ τῆς ἐκθέσεως τῶν κριτῶν.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

46 - ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ - 46

1914

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΚΡΙΤΩΝ

«Ο κ. Π. Π. Οικονόμος, συγγράφας σειρὰν ἀναγνω-
σματιαρίων κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Ἑρβάρτου διὰ τὰς 4
κατωτέρας τάξεις τοῦ δημ. σχολείου, ἠθέλησε, καλῶς
ποιῶν, νὰ συμπληρώσῃ τὴν σειρὰν διὰ τῆς ἱστορίας τῆς
τελευταίας μεγαλουργοῦ καὶ εὐγενοῦς μορ-
φῆς, ἣν παρουσιάζει ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία, διὰ τῆς ἱστο-
ρίας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Μετὰ σύντομον γεωγραφίαν
τῆς Μακεδονίας ἐκτίθεται διὰ γλώσσης ἀθηναῆς καὶ
ῥεούσης ἡ ἱστορία τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, οὗτινος
τὴν εὐγενῆ μορφήν διὰ ζωηροτάτων χρωμάτων ὁ συγ-
γραφεὺς προβάλλει πρὸ τῶν ὀμμάτων τῶν ἑλληνο-
παίδων κλπ.

«Ἡ ἐπιτροπεία ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ἔξοχον μορφω-
τικὴν δύναμιν τοῦ βιβλίου, ὅπερ εἶναι ἐπιτήδειον νὰ
ἐμπνεύσῃ ῥηρονήματα ὑψηλὰ καὶ γενναῖα καὶ νὰ
ὑποθάλῃ τὸ συναίσθημα τῆς φιλοπατρίας ἐνέκρινεν
ὁμοφώνως τοῦτο πρὸς εἰσαγωγήν διὰ τὴν Ε' τάξιν τῶν
πλήρων δημοτικῶν σχολείων ἀρρένων καὶ θηλέων».

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουσιν ἐνταῦθα τὴν ὑπογρα-
φὴν μου, τὰ δὲ μὴ φέροντα αὐτὴν καταδιώκονται, τι-
μωρουμένου ἀσστηρῶς τοῦ διδασκάλου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὸ ὄνομα Ἀλέξανδρος σημαίνει τὸ τέλος μιᾶς παγκοσμίου ἐποχῆς καὶ τὴν ἀρχὴν ἄλλης νεωτέρας.

Ἡ ἱστορία δὲν γνωρίζει ἄλλο γεγονός οὕτω καταπληκτικόν. Οὐδέποτε οὔτε πρότερον οὔτε ὕστερον ἔθνος τόσον μικρὸν ἠδυνήθη οὕτω ῥαγδαίως καὶ ὀλοσχερῶς νὰ καταβάλῃ πελώριον κράτος καὶ ἐπὶ τῶν ἑρειπίων αὐτοῦ νὰ θέσῃ τὰ θεμέλια νέου βίου πολιτικοῦ καὶ ἐθνικοῦ. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι πάντα ταῦτα δὲν κατορθώθησαν εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' εἶναι ἔργα τῆς ἐλληνικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐλληνικῆς μεγαλοφυΐας. Ὁ μεγαλοφυῆς ἐπιστήμων καὶ διδάσκαλος, ὁ ἐκ Σταγείρων Ἀριστοτέλης, ὁ κατακτήσας διὰ τῆς διανοίας τὴν οἰκουμένην ἐπαίδευσεν τὸν μεγαλοφυᾶ μαθητὴν, ὅστις ἔμελλε νὰ κατακτήσῃ αὐτὴν καὶ διὰ τοῦ ξίφους. Εἰς τὸν Ἀριστοτέλη ἀνήκει ἡ δόξα ὅτι τὸν ἐνθουσιώδη παῖδα ἐμύησεν εἰς τὰς ιδέας καὶ τὸ μεγαλεῖον αὐτῶν καὶ ἐνέπνευσεν εἰς αὐτὸν τὴν ιδέαν τοῦ μεγαλείου, ὅπερ ἔγκειται ἐν τούτῳ, νὰ περιφρονῇ τὴν ἀπόλαυσιν καὶ νὰ φεύγῃ τὴν ἠδονπάθειαν, νὰ ἐπιδιώκῃ δὲ ἐπιμόνως καὶ καρτερικῶς ἔργα, τὰ ὁποῖα μένουσιν ἀθάνατα καὶ προκαλοῦσι καὶ τῶν συγχρόνων καὶ τῶν ἐπερχομένων γενεῶν τὴν εὐλογίαν. Τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ σήμερον ἀκόμη παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς καὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως περιβάλλεται ὑπὸ αἴγλης ἀνθρωπίνου μεγαλείου. Ἄν εἶναι ἀληθὲς ὅτι μεγάλοι γινόμεθα μετὰ μεγάλων συναναστρεφόμενοι, τότε ἡ ἐπιθυμία ἐμοῦ νὰ ἐκθέσω εἰς τοὺς ἐλληνόπαιδας τὰς σκέψεις καὶ τὰ ἔργα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου δὲν θὰ μείνῃ ἄνευ ἀποτελεσμάτων μεγάλων. Εἶναι ἀδύνατον νὰ μείνῃ ἀπαθὴς ὁ ἀναγνώστης βλέπων μίαν δρακὰ ἀνθρώπων κρημνίζουσαν ἐφήμερα μεγαλεῖα καὶ καταδιώκουσαν ἀναρίθμητα στρατεύματα καὶ συντριβουσαν αὐτά. Ἄλλ' ἡ μεγίστη κατ' ἀνθρώπον οὐρανία ἀπόλαυσις εἶναι, διὰν ἀναλογίζηται ὅτι πάντα ταῦτα ἐξετέλεσαν Ἕλληνες, οἵτινες διαφέροντες τῶν κατακτητῶν ὅλου τοῦ κόσμου ἠγνόησαν καὶ ἐπρο-

σιάτευσαν και ἐπαιδαγώγησαν τοὺς ὑποταχθέντας λαοὺς, οὗτοι ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα και ἡ ἑλληνικὴ παιδεία τῇ πρωτοβουλία και σοφωτάτῃ διευθύνουσι τοῦ μεγάλου τέκνου τῆς ἑλληνικῆς χώρας, ἣτις καλεῖται Μακεδονία, διὰ τῶν δυνάμεων τοῦ ἑλληνικοῦ ὄλου διεδόθησαν και ἐκαλλιεργήθησαν εἰς δύο ἡπείρους, εἰς τὴν Ἀσίαν και Ἀφρικὴν, και οὕτω τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἐνεφανίσθη μέγα, ὡς οὐδέποτε ἄλλοτε ἐν τοῖς προτέροις χρόνοις.

Δοξάζω τὸν Θεὸν οὗτι μὲ ἤξιωσε νὰ ἴδω τὸ ὄνειρόν μου ἐκπληρούμενον και τὸ ἔθνος μου ἀναφαινόμενον και πάλιν μεγαλοθυροῦν και ἐλευθεροῦν λαοὺς ἀδελφοὺς ἀπὸ αἰῶνων δεδουλωμένους. Τὸ πνεῦμα, ὅπερ ἐθαυματούργησεν εἰς τὸ Μπιζάνι, εἰς τὸ Κιλκίς, εἰς τὴν Λήμνον, εἰς τὸν Ἑλλησποντον, εἶναι τὸ ἴδιον πνεῦμα, ὅπερ ἐθαυματούργησεν εἰς τὸν Μαραθῶνα, εἰς τὰς Πλαταιάς, εἰς τὴν Σαλαμίνα, εἰς τὸν Γρανικόν, εἰς τὴν Ἰσσόνα, εἰς τὰ Γαγγάμηλα. Ἀπεδείχθη διὰ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τὸ πνεῦμα τῆς συνεχείας και ἡ συνέχεια τοῦ πνεύματος τοῦ ἑλληνικοῦ. Χωρὶς νὰ ἐπαιρώμεθα και νὰ μεγαλαυχώμεθα, ἅς ἐξακολουθήσωμεν νὰ καλλιεργῶμεν τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, ἀναγινώσκοντες τὰ ἀθάνατα συγγράμματα τῶν προγόνων μας, ἐνθα ἐμφανίζεται τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Εἰς τὰ παλαιὰ ἔργα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου βλέπομεν κατοπτριζόμενα τὰ πρόσφατα ἔργα τοῦ μεγάλου βασιλέως μας. Οἱ αἰῶνες ἀντιγράφουσι ἀλλήλους. Ἡ ἠθικὴ ἐνέργεια, ἣν ἐθέσαμεν ὡς σκοπὸν μας κύριον ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ και ἐκαλλιεργήσαμεν διὰ τῶν κλασσικῶν βιβλίων, ἐξεδηλώθη ζωηρὰ και ἀκμαία κατὰ τοὺς πρόσφατους ἀγῶνας τοῦ ἔθνους. Τιμὴ και δόξα εἰς τοὺς ἐργάτας τοῦ ἀμπελῶνος, εἰς τοὺς φιλοτίμους δημοδιδασκάλους τοὺς σπουδαίους παράγοντας τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος. Ἡ μεγαλυνθεῖσα πατρίς σὰς εὐλογεῖ και σὰς εὐγνωμονεῖ και μεγαλοφωνεῖ. Μεγάλοι γινόμεθα μετὰ μεγάλων βαδίζοντες.

Π. Π. Οἰκονόμος.

Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

§ 1. Ἡ Μακεδονία.

Ἡ Μακεδονία, χώρα μεγάλη καὶ εὐφορος, ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου καὶ φθάνει πρὸς βορρᾶν μὲν μέχρι τοῦ Σκάρδου καὶ τοῦ Σκομίου ὄρους, πρὸς ἀνατολὰς δὲ μέχρι τῶν ὀρέων Ὀρβήλου καὶ Ῥοδόπης, πρὸς δυσμὰς δὲ μέχρι τῶν ὀρέων τῆς Κανδαβίας, τὰ ὁποῖα φαίνονται ὄντα συνεχῆ ὄρη τῆς Πίνδου. Εἶναι δὲ χώρα κατὰ τὸ μέγεθος διπλασία τῆς Πελοποννήσου, ὁμοιάζουσα πρὸς αὐτὴν κατὰ τὰς χερσονήσους, ἃς σχηματίζει πρὸς νότον, κατὰ τὰς εὐφόρους πεδιάδας, ὧν ἔχει πολλὰς, κατὰ τὰ ὄρη, ἃ διατέμνουσιν αὐτὴν, σχηματίζοντα οὕτως ἐπαρχίας ἀποκεκλεισμένας, κατὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν ποταμῶν καὶ λιμνῶν, οἷτινες διαρρέουσι καὶ ἀρδεύουσιν αὐτὴν καθιστῶντες γονιμωτάτην. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ κατοικεῖ ἀδελφὸς λαὸς ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων, ἔχων κοινὴν τὴν καταγωγὴν, κοινὴν τὴν ἱστορίαν, κοινὴν τὴν γλῶσσαν, κοινὴν τὴν θρησκείαν, κοινὴν τὴν ἐλπίδα. Καὶ πᾶσα μὲν ἡ χώρα εἶναι καλὴ, καλλίστη ὅμως πασῶν εἶναι ἡ Χαλκιδική. Αὕτη διὰ τὸ μαλακὸν κλίμα, διὰ τὰς εὐφόρους αὐτῆς κοιλάδας, διὰ τοὺς κόλπους αὐτῆς, διὰ τὸ εὐλίμενον, ἔχει πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς χώρας μεσημβρινὰς τῆς Ἑλλάδος. Διὸ καὶ ἐκ παλαιωτάτων χρόνων μετενάστευσαν ἐνταῦθα Ἕλληνες, ἄλλοι

μὲν ἐκ τῶν Κυκλάδων νήσων, ἡγουμένης τῆς Ἀνδρου, κτίσαντες πολλὰς πόλεις, ἄλλοι δὲ ἐκ τῆς Εὐβοίας, μάλιστα δ' ἐκ τῆς Ἐρετρίας καὶ τῆς Χαλκίδος, κτίσαντες πόλεις, ὧν πασῶν ἐξεῖχεν ἡ Ὀλυνθος. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς Πελλήνης τῆς Ἀχαΐας ἀποικοὶ ἐλθόντες ἔκτισαν ἐπὶ τῆς χερσονήσου τῆς καλουμένης Παλλήνης τὰς πόλεις Μένδην

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος.

καὶ Σκιώνην καὶ ἄλλας. Λαμπρὰ δὲ ἦτο καὶ ἡ θέσις τῆς Ποτιδαίας, ἣν ἔκτισαν ἀποικοὶ Κορίνθιοι ἐπὶ τοῦ στενοῦ λαιμοῦ τῆς αὐτῆς χερσονήσου, φθάνουσαν ἐκατέρωθεν μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ ἔχουσαν δύο κόλπους. Ἡ πόλις αὕτη μετωνομάσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Κασσάνδρου Κασσάνδρα, ἐξ ἧς σήμερον ὀνομάζεται ὀλόκληρος ἡ χερσόνησος Κασσάνδρα, ὡς καὶ πολίχνη Κασσάνδρα νοτιώτερον τῆς παλαιᾶς Κασσάνδρας ἔκτισμένη.

Ἡ δὲ μέση χερσόνησος, Σιθωνία καλουμένη ἐκ τῶν Σιθῶνων τῶν πάλαι κατοίκων αὐτῆς, εἶναι μᾶλλον τῆς Παλλήνης ὀρεινὴ, πλεονεκτεῖ ὅμως ταύτης διὰ τοὺς πολλοὺς καὶ καλοὺς λιμένας, ὧν ἐξέχουσιν ὁ λιμὴν τῆς Τορώνης καὶ τῆς Σίγγου, ἐξ ὧν καλοῦνται καὶ οἱ κόλποι Τορωναῖος καὶ Σιγγιτικὸς. Τὴν χερσόνησον ταύτην πάλαι ἀπώκισαν οἱ Ἴωνες.

Ἡ δὲ τρίτη χερσόνησος, ἡ καλουμένη Ἀκτὴ, ἀποτε-

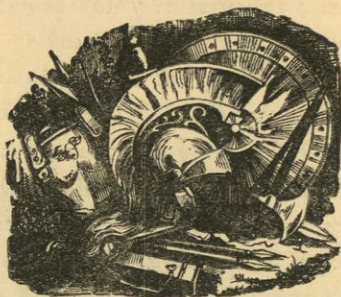
λείται ἐξ ὄρους δασώδους, ὅπερ καταλήγει εἰς κορυφὴν ὑψηλὴν 1935 μέτρων, γνωστὴν καὶ πάλαι καὶ νῦν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἴθως. Ἐνταῦθα διὰ τὸ ἀλίμενον τῆς χερσονήσου καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν ἐπαρκoῦς χώρας καλλιεργησίμου δὲν ὑπῆρχε πάλαι οὐδεμία πόλις ἢ μόνον κωμαὶ τινες, τὴν σήμερον ὅμως ὑπάρχουσιν εἴκοσι μοναστήρια τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, διὸ ὁ Ἴθως καλεῖται καὶ Ἴθιον ὄρος.

§ 2. Καὶ ἄλλαι ἐπαρχίαι Μακεδονίας.

Καλαὶ ὡσαύτως ἐπαρχίαι τῆς Μακεδονίας εἶναι ἡ Ἡμαθία καὶ ἡ Πιερία. Καὶ τὴν μὲν Ἡμαθίαν διαρρέουσι δύο μεγάλοι ποταμοί, ὁ Ἄξιός καὶ ὁ Ἀλιάκμων, ὡς καὶ ὁ μεταξὺ τούτων ῥέων Λουδίας, οἵτινες ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἦτο πάλαι ἡ πρωτεύουσα τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας καλουμένη Ἐδεσσα, ἧς ἡ ἀκρόπολις ὀνομαζομένη Αἰγαὶ ἦτο ὠκοδομημένη ἐπὶ ὑψηλοῦ βράχου, ἐξ οὗ μέγας καταπίπτει καταρράκτης, αὐξάνων αὐτῆς τὴν θελκτικὴν ὄψιν. Κατόπιν δὲ πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου ἐκτίσθη ἡ Πέλλα, ἧτις ἔκειτο ἐν τῷ μέσῳ τῆς πεδιάδος περικυκλουμένη πανταχόθεν ὑπὸ λιμνῶν καὶ ἐλῶν καὶ οὔσα λίαν νοσηρά. Ἐνταῦθα σήμερον ὑπάρχει χωρίον Ἴθιοι ἀπόστολοι καλούμενον, τὰ δὲ ἔλη ἔχουσιν ἀποξηρανθῆ. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, εἰς τὴν ὑπώρειαν τοῦ ὄρους Βερμίου, κεῖται καὶ ἡ παναρχαία πόλις Βέροια, οὕτω καὶ νῦν ἔτι καλουμένη.

Συνεχῆς χώρα τῆς Ἡμαθίας εἶναι ἡ Πιερία κατέχουσα τὰς βορείας καὶ ἀνατολικὰς κλιτῆς τοῦ ὑψηλοῦ μέχρι τριῶν χιλιάδων μέτρων ὄρους Ὀλύμπου, οὔσα δὲ κατάφυτος καὶ κατάρρυτος. Παρὰ τὴν θάλασσαν, ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, ἦσαν αἱ πόλεις

Ἡράκλειον, ἔνθα νῦν ὁ Πλαταμών, τὸ Δῖον παρὰ τὴν Μαλαθριάν, πόλις κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀρχελάου, πρὸς τιμὴν τοῦ Διὸς καὶ τῶν Μουσῶν καὶ κοσμουμένη διὰ πλήθους δημοσίων οἰκοδομῶν καὶ ἀνδριάντων, ὧν πολλοὶ ἦσαν χρυσοῖ. Ἐξω τῆς πόλεως ἦτο ὁ ναὸς τοῦ Διὸς, ἔνθα εἶχον στηθῆ οἱ ἔφιπποι χαλκοῖ ἀνδριάντες, ἔργον τοῦ Λυσίππου, παριστάνοντες τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν εἴκοσι πέντε ἐταίρους τοὺς πεσόντας ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Γρανικοῦ. Ἐνταῦθα ἐτελοῦντο ἀγῶνες ἑλληνικοὶ διαρκούντες ἐπὶ ἑννέα ἡμέρας,

Μακεδονικὴ πανοπλία.

ὡς ἐτελοῦντο τοιοῦτοι καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι, μάλιστα δὲ ἐν τῇ Ὀλυμπίᾳ. Ἐρείπια τῆς μεγάλης καὶ πολυτελεστάτης ταύτης πόλεως φαίνονται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πυκνοῦ δάσους καὶ τῶν ἐλῶν, ἃ νῦν ἔχουσι σχηματισθῆ ἐκεῖ. Βορειότερον παρὰ τὴν νῦν σκάλαν τοῦ χωρίου Κίτρους ἔκειτο ἡ Πύδνα, καὶ βορειότερον αὐτῆς ἡ Μεθώνη, ἔνθα ὁ Φίλιππος, πολιορκῶν αὐτήν, ἀπώλεσε τὸν ὄφθαλμὸν του τοξευθεὶς. Πᾶσαι αἱ πόλεις αὗται εἶχον οἰκισθῆ ὑπὸ Ἑλλήνων ἐξ Ἐρετρίας καὶ ἀλλαχόθεν μεταναστευσάντων εἰς τὴν εὐφορον ταύτην χώραν.

Ἡ δ' ἄλλη χώρα, ἡ πρὸς δυσμὰς τῆς Ἡμαθίας κειμένη,

ἦν διαρρέει ὁ Ἀλιάχμων, ἐκαλεῖτο Ὀρεστὶς μὲν ἢ παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Ἀλιάχμονος, ἧς πρωτεύουσα πόλις ἦτο τὸ Κέλετρον, τανῦν Καστορία, ἐπὶ λίμνης ὀμωνύμου, Ἐλίμεια δὲ ἢ περὶ τὸν μέσον ῥοῦν τοῦ Ἀλιάχμονος, ἔνθα νῦν ἡ Κοζάνη, ἡ Σιάτιστα, Λυγκηστὶς δὲ ἡ μεγάλη καὶ εὐφορωτάτη πεδιάς διαρροεμένη ὑπὸ πολυαριθμῶν βραχιόνων τοῦ ποταμοῦ Ἐριγῶνος, ἔνθα ἦτο πάλαι ἡ Ἡράκλεια ἢ Λυγκηστὶς, τανῦν δὲ Μοναστήριον ἢ Βιτώλια.

Βορείως δὲ τῆς Λυγκηστιδος μέχρι τοῦ Σκάρδου καὶ ἀνατολικῶς αὐτῆς μέχρι Ὀρθήλου εἶναι ἡ ἐπαρχία Παιονία, ἧς πόλεις ἦσαν τὰ Βυλάζωρα, νῦν Βελεσά, Σκοῦποι, νῦν Σκόπια.

Ἄλλαι ἐπαρχίαι τῆς Μακεδονίας εἶναι ἡ Μυγδονία, ἧς σπουδαιότατη πόλις ἐγένετο ἡ Θέρμη, κτίσμα Ἰώνων, ἧτις κατόπιν ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου ἐγένετο πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου μετονομασθεῖσα Θεσσαλονίκη πρὸς τιμὴν τῆς γυναικὸς του, κόρης τοῦ Φιλίππου καὶ ἀδελφῆς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἡ δὲ Ἡδωνὶς κατελάμβανε τὴν χώραν, ἧτις κεῖται μετὰ τὸν Στρυμόνον καὶ Νέστου ποταμοῦ, φημιζομένη διὰ τὴν εὐφορίαν καὶ τὰ μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Ἐνταῦθα εἶχε κτίση καὶ ὁ Φίλιππος πόλιν τοὺς Φιλίππους, προτείχισμα κατὰ τῶν Θρακῶν, ἧτις κατεστράφη ἄρδην μετὰ τὴν κατάκτησιν τῶν Τούρκων.

§ 3. Ἡ παιδικὴ ἡλικία τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Ὁ φιλόσοφος Ἀριστοτέλης λέγει περὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὅτι, ἐὰν ὠμονόουν καὶ ἀπετέλουν πάντες ἐν κράτος, θὰ ἠδύναντο νὰ κυριαρχήσωσιν ὅλου τοῦ τότε κόσμου· διότι καὶ ἀνδρείαν φύσει ἔχουσι καὶ νοημοσύνην

μεγάλην. Δυστυχῶς ὅμως αἱ διάφοροι πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἤριζον πρὸς ἀλλήλας καὶ ἐμισοῦντο καὶ πόλεμοι φονικοὶ ἐγίνοντο, δι' ὧν ἐξησθενοῦντο καὶ κατεστρέφοντο ἀμοιβαίως. Τὴν ἡγεμονίαν τῆς ὅλης Ἑλλάδος ἐζήτουν δύο μάλιστα τῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος, αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Σπάρτη, αἵτινες διὰ τοῦτο ἦσαν ἑκπαλαι εἰς ἔχθραν. Καὶ τὸ μῖσος τοῦτο προϊόντος τοῦ χρόνου ἤξανε καὶ ἔφερε τὸν μέγαν πόλεμον, ὅστις ὠνομάσθη Πελοποννησιακός, διαρκέσας εἴκοσιν ἑπτὰ ὅλα ἔτη. Καὶ ἐνίκησαν μὲν ἐπὶ τέλους οἱ Σπαρτιαῖται, ἀλλ' ὁ πόλεμος ὁ πολυετής εἶχε συντρίψῃ τὰς δυνάμεις ὄχι μόνον ἀμφοτέρων τῶν πόλεων, ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος, διότι εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον ἔλαβον μέρος ὅλοι οἱ Ἕλληνες ταχθέντες ἄλλοι μὲν ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων, ἄλλοι δὲ ὑπὲρ τῆς Σπάρτης. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον αἱ αὐταὶ πάλιν ἐξηκολούθουν ἐριδες, ὅτε ἀνεφάνη ἐν Μακεδονίᾳ μέγας ἀνὴρ, ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου, ὅστις ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων πλὴν τῶν Σπαρτιατῶν ἀναγνωρισθεὶς ἀρχηγός καὶ ἠνωμένον ἔχων ὅλον τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἐκυριάρχησε τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Αἰγύπτου, θὰ ἐκυριάρχει δὲ καὶ ὅλης τῆς οἰκουμένης, ἐὰν δὲν ἐπῆρχετο πρόωρος ὁ θάνατος καὶ δὲν ἀφήρπαζεν ἐκ τοῦ μέσου τοῦ στρατοῦ του ἐν Βαβυλῶνι νεώτατον τὸν Ἀλέξανδρον, εἰς ἡλικίαν μόλις 32 ἐτῶν καὶ 8 μηνῶν.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος πατέρα μὲν εἶχε τὸν Φίλιππον, τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας ἐκ τοῦ γένους τοῦ Ἡρακλέους καταγόμενον, μητέρα δὲ τὴν Ὀλυμπιάδα ἐκ τοῦ γένους τοῦ Ἀχιλλέως. Ἐγεννήθη δὲ ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ τὸ ἔτος 356 π. Χ. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεώς του ὁ πατὴρ ἔλαβε τρεῖς χαρμωσύνους ἀγγελίας, πρῶτον μὲν ὅτι

ὁ στρατηγὸς τοῦ Παρμενίων ἐνίκησεν ἐν μεγάλῃ μάχῃ τοὺς Ἰλλυριοὺς, δεύτερον δὲ ὅτι ὁ ἵππος αὐτοῦ ἀγωνισθεὶς ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐνίκησεν εἰς τὸν δρόμον καὶ τρίτον ὅτι ἐκυριεύθη ἡ Ποτίδαια. Νίκας λοιπὸν ἔφερεν εἰς τὸν πατέρα ἢ γέννησις τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἡ νίκη ἐφαίνετο ὅτι θὰ ἦτο ὁ ἀχώριστος τοῦ Ἀλεξάνδρου σύντροφος.

Ὅτε δὲ ἠυξήθη ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ σοφὸς αὐτοῦ πατὴρ

Ἀριστοτέλης.

ἐφρόντισε νὰ ἐκπαιδευθῆ τελείως καὶ προσέλαβε τοὺς ἀρίστους διδασκάλους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, μάλιστα δὲ τὸν Ἀριστοτέλη τὸν φιλόσοφον, ὅστις ἦτο ὡσαύτως Μακεδὼν ἐκ Σταγειρων. Διέτριβε δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθήναις διδάσκων, ὅτε ὁ Φίλιππος ἔγραψε πρὸς αὐτὸν τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν.

«Γινώσκεις ὅτι ἐγεννήθη μοι υἱός. Εὐχαριστῶ ἐκ βάθους

ψυχῆς τὸν θεὸν ὄχι τόσον διὰ τὴν γέννησιν τοῦ παιδίου, ὅσον διότι ἐγεννήθη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς ἰδικῆς σου· διότι ἐλπίζω ὅτι ὁ υἱός μου, εἰάν διδαχθῆ καὶ παιδαγωγηθῆ ὑπὸ σοῦ, θὰ γίνῃ ἄξιος καὶ ἐμοῦ καὶ τῶν περιστάσεων».

Ὁ Ἀριστοτέλης ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν καὶ ἐλθὼν εἰς Μακεδονίαν ἐδίδαξε τὸν Ἀλέξανδρον νὰ ἀγαπᾷ τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἀρετὴν. Οὕτως ὁ Ἀλέξανδρος πεπρωκισμένος ὑπὸ τῆς φύσεως μὲ νοῦν μέγαν, μὲ θάρρος, μὲ φιλοδοξίαν, παιδευθεὶς δὲ καὶ ὑπὸ ἐξόχων διδασκάλων καὶ κάτοχος τῆς σοφίας αὐτῶν γενόμενος, παρεσκευάσθη νὰ γίνῃ ἐνδοξος βασιλεὺς καὶ νὰ διαδώσῃ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν εἰς πάντας τοὺς λαούς, οὓς ὑπέταξε, καὶ νὰ ἀφήσῃ ὄνομα ἀθάνατον μεγάλου βασιλείως.

§ 4. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων.

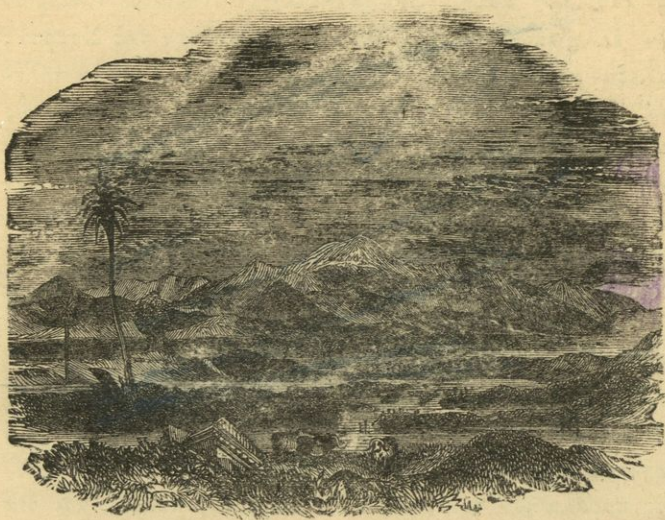
Ἦτο εἴκοσιν ἐτῶν ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτε ὁ πατὴρ του ἐδολοφονήθη ἐν Πέλλῃ. Οἱ ὑποτεταγμένοι λαοὶ τῆς Θράκης καὶ τῆς Ἰλλυρίας ἐνόμισαν ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φιλίππου οὐδεὶς πλέον φόβος ὑπῆρχε νὰ μὴ ἀνακτήσωσι τὴν ἐλευθερίαν των. Ἐπῆρχον δὲ καὶ ἄνθρωποι, οἵτινες ἐφρόνουν ὅτι ἄλλος υἱὸς τοῦ Φιλίππου, ὃν ἐκ τῆς δευτέρας αὐτοῦ γυναικὸς Κλεοπάτρας ἐγέννησεν, ἢ καὶ ἄλλοι συγγενεῖς τοῦ Φιλίππου, οὓς οὗτος πρότερον εἶχε παραγκωνίσῃ, ἔπρεπε νὰ γίνωσι βασιλεῖς, οὐχὶ ὅμως ὁ Ἀλέξανδρος. Ἀλλ' ὁ λαὸς σύμπας καὶ ὁ στρατὸς ἠγάπων τὸν Ἀλέξανδρον. Ἐκ μικρᾶς ἡλικίας οὗτος ἔδειξε πολλὰς βασιλικὰς ἀρετάς, μεγαλοψυχίαν, φιλάνθρωπίαν, ἀνδρείαν, σύνεσιν καὶ πάντες πρὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπεχώρησαν. Γενόμενος δὲ βασιλεὺς εὐθὺς ἐστράτευσε κατὰ τῶν ἀποστησάντων Θρακῶν

καὶ Ἰλλυριῶν, οὓς ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ἐταπείνωσεν. Ὁ διακαῆς πόθος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὡς καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Φιλίππου, ἦτο νὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ νὰ ἀπαλλάξωσι τῆς δουλείας τοὺς Ἕλληνας τῆς χώρας ἐκείνης, νὰ τιμωρήσωσι δὲ καὶ τοὺς Πέρσας, δι' ὅσα κακὰ ἐποίησαν εἰς τοὺς Ἕλληνας, καύσαντες τοὺς ναοὺς καὶ λεηλατήσαντες τὴν χώραν καὶ ἐξανδραποδίσαντες πολλοὺς τῶν κατοίκων αὐτῆς. Διὸ ἐκάλεσεν ἐν Κορίνθῳ συνέδριον τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, αἵτινες πᾶσαι πλὴν τῆς Σπάρτης ἐξέλεξαν αὐτὸν ἀρχιστράτηγον τοῦ κατὰ τῶν Περσῶν πολέμου. Καὶ οὕτω κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ ἔτους 334, ἀφ' οὗ καλῶς παρεσκευάσε στρατὸν μὲν τριάκοντα χιλιάδας, ἵππεις δὲ πέντε χιλιάδας, ἀνεχώρησεν ἐκ Μακεδονίας, εἰς ἣν εἶχε μεταβῆ εὐθὺς μετὰ τὸ ἐν Κορίνθῳ συνέδριον, διευθυνόμενος εἰς τὴν Ἀσίαν πρὸς κατάλυσιν τοῦ περσικοῦ κράτους.

§ 3. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Τροίᾳ.

Ἡ ἀναχώρησις τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐωρτάσθη ἐν Πέλλῃ διὰ πολλῶν καὶ μεγάλων θυσιῶν καὶ πανηγύρεων, ὧν μετέσχε καὶ ὁ στρατός. Μετὰ τὸ τέλος δὲ τούτων ὁ Ἀλέξανδρος παραλαβὼν τὸν στρατὸν ἐξῆλθε τῆς πόλεως καὶ διὰ τῆς μεγάλης ὁδοῦ, ἧτις διέρχεται διὰ τῆς Ἀμφιπόλεως, φθάνει ἀκολουθῶν τὰ παράλια τῆς Θράκης μετὰ εἴκοσιν ἡμερῶν πορείαν εἰς Σηστόν, προπεμπόμενος μέχρι τῆς πόλεως ἐκείνης ὑπὸ τῆς μητρὸς του Ὀλυμπιάδος. Κατὰ τὸν χρόνον δ' ἐκεῖνον εἰσέπλεεν εἰς τὸν Ἑλλησποντον καὶ ὁ στόλος ὁ μακεδονικὸς ἐκ διακοσίων τριήρων συγκεῖμενος, ἵνα μεταβιβάσῃ τὸν στρατὸν ἐκ τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου εἰς τὴν ἀντικρὺ Ἀσίαν. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπορεύθη εἰς Ἐλαιούντα, ἐνθα ἦτο ὁ τάφος τοῦ Πρωτεσιλάου τοῦ

Θεσσαλοῦ, ὅστις ἀποβάς πρῶτος κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον εἰς τὴν ξηρὰν ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Τρώων. Ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἥρωος τούτου ἐτέλεσε θυσίαν καὶ ἠυχθήθη νὰ γένηται αὐτῷ ἡ ἀπόβασις εὐτυχής. Μετὰ δὲ τὴν θυσίαν ταύτην διέταξε νὰ ἀρξῆται ἡ διαπεραίωσις τοῦ στρατοῦ. Ἐφαίνετο δὲ τὸ θέαμα ἐξαισίον. Ἡ θάλασσα ἦτο γαληνιαία καὶ στίλβουσα, ἐκατέρωθεν δὲ αἱ ἄκται τοῦ Ἑλλησπόντου

Τροία.

εἶχον ἐνδυθῆ τὴν ἀνθοστόλιστον καὶ μυροβόλον ἐαρινὴν αὐτῶν ἐνδυμασίαν, τριήρεις δὲ διέσχίζον τὴν θάλασσαν κομίζουσαι μαχητὰς ποθοῦντας μάχας καὶ δόξαν κατὰ τοῦ προαιωνίου ἐχθροῦ. Ἡῤῥαξαν δὲ τὴν εὐφροσύνην τῶν στρατιωτῶν καὶ ἡ ἀνάμνησις ὅτι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἄλλοτε κρατερός καὶ ἀλαζῶν ἡγεμὼν Πέρσης ἐξευξε τὸν Ἑλλησπόντον καὶ ἔφερε κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἄπειρα στρατεύματα,

τά ὅποια δὲν ἠτύχησαν νὰ ἐπανίδωσι πάλιν τὴν πατρίδα των εὐρόντα ἐν τῇ Ἑλλάδι ἄδοξον τάφον.

Ἦν ἦλθεν ὁ καιρὸς νὰ ἐπιβῆ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος. Διό, ἀφ' οὗ ἀπεχαιρέτισε τὴν μητέρα καὶ τὴν ἑλληνικὴν γῆν, ἦν, φεῦ, δὲν ἐπέπρωτο πάλιν νὰ ἴδῃ, ἐπέβη ἐπὶ τοῦ πλοίου καὶ ἔπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τὸν καλούμενον τῶν Ἀχαιῶν, ἐπὶ τῆς τρωικῆς ἀκτῆς, ἔνθα ἀνυψοῦντο οἱ τύμβοι τοῦ Αἴαντος, τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τοῦ Πατρόκλου. Ὡς δὲ προσήγγισεν εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ἔρριψε τὸ δόρυ, ὅπερ ἐνεπήχθη εἰς τὴν γῆν, καὶ ἔπειτα πρῶτος ἀπέβη εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Ἀσίας ἐνοπλος, εἰπὼν ὅτι οἱ θεοὶ δίδουσιν εἰς αὐτὸν νὰ καταλάβῃ διὰ τοῦ δόρατος τὴν Ἀσίαν. Εὐθὺς διέταξε νὰ ἰδρυθῶσι καὶ ἐν τῇ ἀκτῇ τῆς θρακικῆς χερσονήσου, ὅθεν ἐξέπλευσε, καὶ ἐν τῇ ἀκτῇ τῆς Τρωάδος, ἔνθα τὸ πρῶτον ἀπέβη, βωμοὶ εἰς τὸν Δία, εἰς τὴν Ἀθηνᾶν καὶ εἰς τὸν Ἡρακλέα. Κατόπιν δὲ ἀνέβη εἰς τὴν Τροίαν, ὅπου προσήνεγκε θυσίαν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν ἐν τῷ ναῷ αὐτῆς, ἀφιερῶσας εἰς αὐτὴν καὶ τὴν πανοπλίαν του. Ἐπειτα ἐπεσκέφθη τοὺς τάφους τῶν Ἑλλήνων ἡρώων, ἐφ' ὧν ἐπέθηκε στεφάνους, μάλιστα δὲ τοῦ Ἀχιλλέως, τοῦ ἐνδόξου αὐτοῦ προγόνου, ὃν ἐμακάρισεν ὅτι ἔτυχε ζῶν μὲν φίλου πιστοῦ, τοῦ Πατρόκλου, ἀποθανὼν δὲ τοῦ μεγάλου κήρυκος τῶν ἔργων του, τοῦ Ὀμήρου. Μετὰ ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἦλθεν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ἀρίσθης, ἔνθα εἶχε στρατοπεδεύσῃ διαπεραιωθεὶς σύμπας ὁ στρατὸς αὐτοῦ. Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ μαθὼν ὅτι οἱ Πέρσαι ἀνέμενον αὐτὸν ἐτράπη πρὸς ἀνατολὰς πρὸς ἀναζήτησιν αὐτῶν. Καὶ πρῶτον ἀφίκετο εἰς Λάμφακον, πόλιν ἑλληνικὴν, ἣν ἤθελε νὰ τιμωρήσῃ ἀπηνῶς ὡς μηδίζουσαν. Τοῦτο μαθόντες οἱ Λαμφακηνοὶ ἔστειλαν πάραυτα, ἵνα καταπραῦνώσῃ τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως, τὸν συμπολίτην αὐτῶν Ἀναξιμένη,

*οἱ ἄλλοι
τοῦ ἑσθ
ἴσταν
βασιλεῦς*

ἄνδρα σοφόν καὶ παλαιὸν φίλον τοῦ Φιλίππου, ὃν εἶχε γνωρίσει ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος. Ὡς δὲ ὁ βασιλεὺς ἔμαθε, διὰ τί ἦλθεν ὁ Ἀναξιμένης, πλήρης ὀργῆς, χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ ἀκούσῃ τι παρ' αὐτοῦ, εἶπε καὶ ἐβεβαίωσε τοῦτο μάλιστα δι' ὄρκου, ὅτι θὰ ποιήσῃ τὰ ἐναντία ἐκείνων, ὅσα ζητήσῃ. Τότε ὁ Ἀναξιμένης εὐφρῶς εἶπε·

Ταύτην τὴν χάριν ἐκτέλεσόν μοι, ὦ βασιλεῦ, νὰ ἐξανδραποδισθῶσι μὲν αἱ γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα τῶν Λαμψακηνῶν, νὰ κατεδαφισθῇ δὲ πᾶσα ἡ πόλις, νὰ ἐμπρησθῶσι δὲ καὶ τὰ ἱερά τῶν θεῶν.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἀλέξανδρος καὶ σύμφωνος πρὸς τοὺς ὄρκους, οὓς εἶπε πρότερον, ἄκων συνεχώρησε τὴν πόλιν.

§ 6. Σοφὴ συμβουλή Μέμνονος.

Ἐκ Λαμψάκου δὲ ὁ στρατὸς χωρῶν περαιτέρω πρὸς ἀνατολὰς κατὰ τὴν παραλίαν ἀφίκετο εἰς τὴν πόλιν Πρίαπον, ἣτις ἀμαχητὶ παρεδόθη αὐτῷ. Ἐνταῦθα ἔμαθεν ἀσφαλῶς ὅτι ὁ περσικὸς στρατὸς εὕρισκεται παρὰ τὸν Γρανικὸν ποταμὸν καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτοῦ εὐθὺς. Οἱ δὲ Πέρσαι μαθόντες ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέρχεται κατ' αὐτῶν συνῆλθον εἰς συμβούλιον, ἵνα σκεφθῶσι καὶ ἀποφασίσωσιν, ἂν ἔπρεπε νὰ πολεμήσωσιν εὐθὺς ἢ νὰ ἀναβάλωσι τὴν μάχην ὑποχωροῦντες, μέχρις ὅτου προσέλθωσιν αὐτοῖς καὶ ἄλλαι ἐπικουρίαι. Εἶχον δὲ οἱ Πέρσαι ἱππεῖς μὲν εἴκοσι χιλιάδας, πεζοὺς δὲ ἄλλους τόσους. Ἀπετελεῖτο δὲ ὁ πεζὸς στρατὸς κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ μισθοφόρων Ἑλλήνων, οἵτινες εἶχον καὶ ἀνδρείαν πολλὴν καὶ τέχνην τοῦ μάχεσθαι μεγάλην. Εἰς τὸ πλῆθος δὲ τοῦτο τοῦ στρατοῦ θαρροῦντες οἱ Πέρσαι στρατηγοὶ ὡς καὶ εἰς τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν ἤθελον πάντες εὐθὺς νὰ γίνῃ ἡ μάχη. Εἰς τούτους

ὅμως ἀντεῖπεν ὁ Μέμνων ὁ Ῥόδιος, ἄριστος Ἕλληνα στρατηγός, ὅστις ἐτιμᾶτο πολὺ ὑπὸ τοῦ Δαρείου, συμβουλεύσας νὰ ἀποφύγῃ τὴν μάχην.

Οἱ Μακεδόνες, εἶπεν, εἶναι διττῶς ἐπικίνδunami καὶ ὡς πολὺ τῶν Περσῶν ἰσχυρότεροι κατὰ τὸν πεζὸν στρατὸν καὶ ὡς πολεμοῦντες ὑπὸ τὴν ὄψιν τοῦ βασιλέως αὐτῶν. Καὶ ἂν μὲν νικήσωμεν ἡμεῖς, ἡ ἥττα τῶν Μακεδόνων οὐδὲν θὰ βλάβῃ αὐτούς· αὕτη μᾶλλον θὰ θεωρηθῇ ὡς ἔφοδος ἀποτυχοῦσα. Ἐὰν ὅμως ἠττηθῶμεν, τότε θὰ ἀπολέσωμεν πᾶσαν τὴν χώραν, ἣν ἐστάλημεν νὰ φυλάξωμεν. Διὸ συμφέρον νομίζω νὰ ἀποφύγωμεν πᾶσαν μεγάλην καὶ ἀποφασιστικὴν μάχην. Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἔχει ἢ ὀλίγων μόνον ἡμερῶν τροφάς. Ἐὰν δὲ ἡμεῖς ὑποχωροῦντες βραδέως πυρπολῶμεν καὶ ἐρημῶμεν πᾶσαν χώραν, ἣν ἀφίνομεν ὀπισθεν ἡμῶν, οἱ ἐχθροὶ θὰ περιέλθωσιν εἰς δεινὴν θέσιν, μὴ εὐρίσκοντες οὔτε τροφήν οὔτε στέγην. Καὶ οὕτως ἐπιβάλλοντες εἰς ἡμᾶς αὐτούς μικρὰν τινα ζημίαν θὰ ἀποκρούσωμεν μεγάλην καὶ ἀνυπολόγιστον συμφορὰν. Ἄλλ' ἐν ᾧ τοιαῦτα ἐνταῦθα θὰ πράττωμεν, ὁ στόλος ἡμῶν θὰ πλεύσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν μετὰ στρατοῦ ἀξιωμαχοῦ καὶ θὰ λεηλατῇ καὶ θὰ ὑποτάσῃ τὴν χώραν. Οὕτω δὲ θὰ ἀναγκάσωμεν τὸν Ἀλέξανδρον νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν Ἀσίαν καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ ὑπερασπίσῃ αὐτήν.

Ἡ σοφὴ αὕτη γνώμη τοῦ Ἑλλήνος στρατηγοῦ ἀπεκρούσθη ὑπὸ πάντων τῶν Περσῶν, ὡς ἀναξία τοῦ περσικοῦ μεγαλείου καὶ τῆς περσικῆς ἀνδρείας. Μάλιστα δὲ ὁ Ἀρσίτης, ὁ σατράπης τῆς Φρυγίας, εἶπεν·

Οὐδὲ καλύβη ἐγὼ θὰ ἀνεχθῶ νὰ κατῇ ἐκ τῆς χώρας μου. Πρέπει νὰ πολεμήσωμεν, ὁ δὲ στρατὸς τοῦ μεγάλου ἡμῶν βασιλέως γινώσκει, πῶς πρέπει νὰ νικᾷ.

Οἱ δὲ ἄλλοι σατράπαι, εἴτε κινούμενοι ὑπὸ πολεμικοῦ πνεύματος εἴτε μισοῦντες τὸν Ἑλληνα Μέμνονα, ὅστις μεγάλως ἴσχυε παρὰ τῷ βασιλεῖ Δαρείῳ, ἀπέρριψαν τὴν γνώμην τοῦ Μέμνονος παμφηφεὶ καὶ συνεφώνησαν πρὸς τὸν Ἀρσίτην. Εὐθύς δὲ τότε διέταξαν νὰ προχωρήσῃ ὁ στρατὸς αὐτῶν καὶ τὸ ἵππικὸν καὶ τὸ πεζικὸν μέχρι τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ, ἔνθα κατὰ τὴν ἀπόκρημνον αὐτοῦ δεξιὰν ὄχθην παρετάχθησαν ἐμπρὸς μὲν τὸ ἵππικόν, ὀλίγον δὲ ἀπωτέρω ὀπισθεν αὐτοῦ οἱ Ἕλληνες μισθοφόροι. Ὡς δὲ οἱ πρόσκοποι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐπανελθόντες ἀνήγγειλαν ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἴστατο πέραν τοῦ ποταμοῦ παρατεταγμένος εἰς μάχην, καὶ δὴ οἱ μὲν ἵππεῖς κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ παρὰ τὰς ἀποκρήμνους καὶ πηλώδεις αὐτοῦ ὄχθας, οἱ δὲ πεζοὶ ὀλίγον μακρὰν ἰστάμενοι ὀπισθεν αὐτῶν ἐπὶ τῶν γηλόφων, ὁ Ἀλέξανδρος ἐνόησε τὸ μέγα σφάλμα τῆς παρατάξεως τοῦ ἐχθροῦ, ἰδίως διότι τὸ μὲν ἵππικόν, ὅπερ εἶναι σῶμα ἐπιθέσεως καὶ προσβολῆς, ὤρισαν πρὸς ἄμυναν, τὸ δὲ φοβερόν σῶμα τῶν μισθοφόρων, ὅπερ εἶναι σῶμα πρὸς ἄμυναν, ἀφήκαν ἀργοὺς θεατὰς τῆς μάχης. Ἐφρόνει δὲ ὅτι, ἐὰν κατῴρθωνε διὰ τοῦ ἀνδρειοτάτου αὐτοῦ ἵππικοῦ νὰ καταλάβῃ τὴν ἀντιπέραν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἡ νίκη ἦτο πλέον ἀσφαλῆς.

§ 7. Ἡ διάβασις τοῦ Γρανικοῦ.

Ἡ ἡμέρα ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τοῦ στρατοῦ ἔφθασε πλησίον τοῦ ποταμοῦ παρατεταγμένος εἰς μάχην. Πρὸ τῆς μάχης ὁμῶς ἐκάλεσε πάντας τοὺς στρατηγούς εἰς συμβούλιον καὶ ἐζήτησεν αὐτῶν τὴν γνώμην. Ὁ Παρμενίων πρῶτος λαβὼν τὸν λόγον εἶπε ταῦτα·

Φρονιμώτερον θεωρῶ, βασιλεῦ, νὰ μὴ γίνη κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἡ μάχη, ἀλλὰ νὰ ἀναβληθῆ διὰ τὴν αὐριον· διότι βλέπω ὅτι ἡ διάβασις τοῦ ποταμοῦ εἶναι πλήρης κινδύνων, ἡ δὲ ἡμέρα κλίνει πρὸς τὴν δύσιν, ὁ δὲ ποταμὸς εἰς πολλὰ μέρη εἶναι ἀπόκρημνος. Παραταγμένον νὰ διαβαίη τοιοῦτον ποταμὸν τὸ ἵππικὸν δὲν εἶναι δυνατόν. Ὡστε κατ' ἀνάγκην θὰ διαβαίη αὐτὸν κατὰ μοίρας εἰς διάφορα μέρη. Ἀλλὰ τότε τὸ ἵππικὸν τοῦ ἐχθροῦ θὰ προσβάλλῃ καὶ θὰ κατακόπτῃ τὸ ἡμέτερον ἵππικόν, πρὶν ἔλθῃ εἰς χεῖρας. Ἡ δὲ πρώτη ἀποτυχία θὰ ἔχῃ κακὰ ἀποτελέσματα διὰ τὴν ὄλην ἔκβασιν τοῦ πολέμου. Ἐν ᾧ, ἐὰν στρατοπεδεύσωμεν τώρα ἐνταῦθα, οἱ ἐχθροί, μὴ ἔχοντες ἰσχυρὸν πεζικόν, ὅπερ νὰ φρουρῆ τὴν νύκτα, θὰ ἀναγκασθῶσι νὰ ἀποσυρθῶσι τῆς ὄχθης καὶ νὰ διανυκτερεύσωσι μακράν, ἡμεῖς δὲ τότε διαβαίνομεν τὸν ποταμὸν ἀνενόχλητοι, πρὶν οὔτοι προφθάσωσι νὰ παραταχθῶσι πάλιν παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ. ✕

Μακεδὼν ὀπλίτης.

✕ Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος·

Ἔστω λέγεις, ὦ Παρμενίων, γινώσκω καὶ ἐγώ. Ἀλλ' αἰσχύνομαι τὸν Ἑλλήσποντον, ὃν διέβην μετὰ πολλῆς εὐκολίας, ἐὰν μέλλῃ τώρα τὸ σμικρὸν τοῦτο ρεῦμα νὰ ἐμποδίσῃ ἡμῶν τὴν διάβασιν. Καὶ τοῦτο οὔτε τῆς δόξης τῶν Μακεδόνων εἶναι ἄξιον οὔτε τῆς ἐμῆς πρὸς τοὺς κινδύνους ὀρμῆς. ✕ Μάλιστα δὲ φρονῶ ὅτι οἱ Πέρσαι θέλουσιν ἀναθαρρήσῃ ὅτι εἶναι ἀξιόμαχοι πρὸς ἡμᾶς, ἐὰν δὲν πάθωσι εὐθύς ἄξιόν τι τοῦ παρόντος αὐτῶν φόβου.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέστειλεν εὐθύς τὸν μὲν Παρμενίωνα ἐπὶ τὸ εὐώνυμον κέρασ, αὐτὸς δὲ ἦλθεν εἰς τὸ δεξιόν. Οἱ δὲ Πέρσαι ἐνόησαν ἐκ τῆς ἀντιπέραν ὄχθης ὅτι ὁ ἀπέναντι τοῦ εὐωνύμου αὐτῶν κέρατος ἰστάμενος ἦτο ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τῆς λαμπρότητος τῶν ὄπλων, ἐκ τοῦ ἐπὶ τοῦ κράνουσ λευκοῦ πτεροῦ, ἐκ τοῦ βαθέουσεβασμοῦ τῶν περικυκλούντων αὐτόν, καὶ δὲν ἀμφέβαλλον ὅτι εἰς τὸ μέρος τοῦτο θὰ ἐγίνετο ἡ κυριωτάτη προσβολή. Διὸ ἔσπευσαν νὰ ἀντιτάξωσιν αὐτῷ ἐνταῦθα πρὸς τὴν ὄχθην συμπεπυκνωμένους τοὺς ἀρίστους αὐτῶν ἵππεισ. Ἐνταῦθα ἐτάχθη ὁ Μέμνων μετὰ τῶν δύο αὐτοῦ υἱῶν, ὁ Ἀρσαμένησ, ὁ σατράπης τῆς Κιλικίας, μετὰ τοῦ περσικοῦ ἵππικοῦ. Μετὰ δὲ τούτους ἐτάχθη ὁ Ἀρσίτης ἔχων τοὺς ἐκ Παφλαγονίας ἵππεισ, κατόπιν ὁ Σπιθριδάτης, ὁ σατράπης τῆς Λυδίας καὶ Ἰωνίας, ὅστις ἠγεῖτο τῶν Ὑρκανῶν ἵππέων. Καὶ οὕτω κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ ἐτάχθησαν εἰκοσι χιλιάδες ἐκλεκτῶν ἵππέων ἐκ διαφόρων ἐθνῶν.

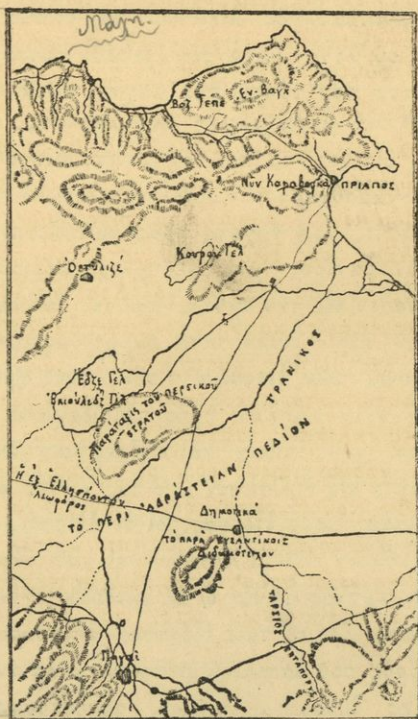
Ἐπὶ τινα χρόνον ἀμφοτέρου οἱ στρατοὶ παρατεταγμένοι ἐκατέρωθεν τοῦ ποταμοῦ ἤγον βαθεῖαν σιγήν. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος ἀναπηδήσας ἐπὶ τὸν ἵππον εἶπεν·

Ἐμπρός, γενναῖοι στρατιῶται, δείχθητε κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἄνδρες ἀγαθοί, ἀξιοὶ τοῦ βασιλέωσ καὶ τῆς Ἑλλάδοσ.

§ 8. Μάχη ἐν Γρανικῶ (334).

Εὐθύσ τότε, ὡσ ἦτο παρατεταγμένον τὸ ἀριστερόν κέρασ τοῦ στρατοῦ, καὶ πεζοὶ καὶ ἵππεισ ἐνέβησαν εἰς τὸν ποταμόν, κατόπιν δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος ἄγων τὸ δεξιόν κέρασ ὑπὸ τὸν ἤχον τῶν σαλπίγγων καὶ τὸ θούριον ἄσμα τῶν στρατιωτῶν. Ὡσ δ' ἔφθασε τὸ ἀριστερόν κέρασ

τοῦ μακεδονικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην, ἤρξατο ἀμέσως ἡ μάχη. Οἱ Πέρσαι μεθ' ὅλης αὐτῶν τῆς δυνάμεως καὶ μετὰ θαυμαστῆς ἀνδρείας ὤρμησαν εἰς τὸ μέρος, ὅθεν ἔμελλον οἱ Ἕλληνες νὰ ἀποβῶσιν εἰς τὴν ξηράν, καὶ

Ἡ ἐν Γρανικῷ μάχη.

ἄλλοι μὲν ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς ὄχθης, ἄλλοι δὲ ἐμβαίνοντες καὶ εἰς τὸν ποταμὸν ἠχόντιζον τοὺς ἐν αὐτῷ ἀκόμῃ εὐρισκομένους Ἕλληνας. Φρικτὸς δὲ ἦτο ἀληθῶς τῶν ἱππέων ὁ ὠθισμὸς, τῶν μὲν θελώντων νὰ ἐκβιάσῃσι τὴν εἰς

τὴν γῆν ἀπόβασιν, τῶν δὲ ἐργαζομένων παντὶ σθένει νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτήν. Κατὰ τὴν φοβερὰν ταύτην συμπλοκὴν οἱ Ἕλληνες ἐν τῷ ρεύματι ὄντες καὶ μαχόμενοι πρὸς τὸ κράτιστον τοῦ Περσικοῦ ἱππικοῦ, μεθ' οὗ συνηγωνίζετο καὶ ὁ ἔξοχος στρατηγὸς Μένων καὶ οἱ δύο αὐτοῦ υἱοί, ἤλαττοῦντο οὐ μόνον κατὰ τὸν ἀριθμὸν ὄντες ὀλιγώτεροι, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν τόπον τῆς μάχης, ὄντα πηλώδη καὶ ὀλισθηρὸν. Ὅθεν μετὰ μάχην πεισματώδη, καθ' ἣν ἔπεσον πάντες, οἵτινες τὸ πρῶτον συνεπλάκησαν πρὸς τοὺς Πέρσας, ἠναγκάσθησαν οἱ λοιποὶ νὰ κλίνωσι πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις ἤδη ἤρχετο πρὸς αὐτοὺς πλησιέστερον. Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος μεθ' ὄλου τοῦ δεξιοῦ κέρως τοῦ στρατοῦ ἔφθασεν εἰς τὴν ὄχθην, πρῶτος ἐμβάλλει εἰς τοὺς Πέρσας, ὅπου ἦσαν πυκνότατα παρατεταγμένοι οἱ ἱππεῖς καὶ οἱ ἡγεμόνες τῶν Περσῶν. Εὐθύς τότε ἤρξατο φονικὴ μάχη, ὁμοιάζουσα μᾶλλον πρὸς πεζομαχίαν· διότι συνεχόμενοι ἵπποι μεθ' ἵππων καὶ ἄνδρες μετ' ἀνδρῶν ἠγωνίζοντο οἱ μὲν, ἵνα ἐξώσωσιν ἀπὸ τῆς ὄχθης καὶ διώξωσιν εἰς τὴν πεδιάδα τοὺς Πέρσας, οἱ δὲ Πέρσαι, ἵνα ἐμποδίσωσι τὴν ἀπόβασιν τῶν Ἑλλήνων καὶ αὐθις ἀπώσωσιν αὐτοὺς εἰς τὸν ποταμόν. Ἐν ᾧ δὲ ἐνταῦθα ἐγένετο κρατερώτατος ἀγὼν, ἔδραμε τοῖς Πέρσαις ἐπίκουρος ὁ Μιθριδάτης, γαμβρὸς τοῦ βασιλέως Δαρείου, ἀνὴρ ἀνδρειότατος, μετὰ μεγάλης δυνάμεως ἱππέων, συνοδευόμενος δὲ καὶ ὑπὸ τεσσαράκοντα συγγενῶν του, πόντων φιλοτίμων, καὶ πολλὴν φθορὰν ἐποίει εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ὡς δὲ εἶδε τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος, ἔστρεψε τὸν ἵππον αὐτοῦ κατὰ τοῦ Μιθριδάτου, ὅστις καὶ αὐτὸς διέχρινεν ἐκ τῶν λευκῶν πετρῶν τῆς περικεφαλαίας τὸν Ἀλέξανδρον καὶ μετὰ χαρᾶς ἐδέχθη τὸν ἀγῶνα, ἐλπίζων ὅτι θὰ φονεύσῃ τὸν Ἀλέξαν-

δρον καὶ οὕτω θὰ ἐλευθερώσῃ τῇ ἰδίᾳ χειρὶ τὴν Ἀσίαν ἐκ τοῦ ἐπικρεμασθέντος μεγίστου κινδύνου.

Καὶ κεντήσας τὸν ἵππον ἐπέδραμε μετὰ τσαύτης ὀρμῆς κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τόσον εὐστόχως ἔβαλε κατ' αὐτοῦ τὸ ἀκόντιον, ὥστε τοῦτο διήλθε διὰ τῆς ἀσπίδος καὶ τῆς δεξιᾶς ἐπωμίδος τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἔφθασε μέχρι τῆς παρεϊᾶς. Ὁ Ἀλέξανδρος λαβὼν διὰ τῆς χειρὸς ἀπέρριψε τὸ ἀκόντιον, πλήρης δὲ ὀργῆς πλήττει αὐτὸν διὰ τοῦ δόρατος εἰς τὸ στήθος, μετὰ τσαύτης ὁμως ὀρμῆς, ὥστε ἡ αἰχμὴ τοῦ δόρατος συνετρίβῃ προσκρούσασα εἰς τὸν ἰσχυρὸν θώρακα τοῦ Μιθριδάτου, ὅστις οὐδὲν κινὸν παθὼν ἐπῆλθε μετὰ μανίας κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου σύρας τὸ ξίφος. Ὁ Ἀλέξανδρος νῦν εὐρίσκετο εἰς μέγαν κίνδυνον, τὸ τεθλασμένον δόρυ μόνον ἔχων εἰς χεῖρας καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκρούων, ὡς ἠδύνατο, τὸν Πέρσην, ὅτε ἀνὴρ Κορίνθιος, ὁ Δημάρατος, εἷς τῶν ἐταίρων τοῦ Ἀλεξάνδρου, προσδραμὼν προσέφερεν εἰς αὐτὸν τὸ ἴδιον δόρυ, ὅπερ λαβὼν ὁ Ἀλέξανδρος ὀρμᾶ κατὰ τοῦ Μιθριδάτου καὶ πλήττει αὐτὸν εἰς τὸ πρόσωπον καὶ ρίπτει κατὰ γῆς. Τοῦτο ἰδὼν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Μιθριδάτου ὀνόματι Ροισάκης ὀρμᾶ κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ διὰ τοῦ ξίφους κατήγεγκεν εἰς αὐτὸν κατὰ κεφαλῆς πληγὴν τοσοῦτον ἰσχυράν, ὥστε διεσχίσθη τὸ κράνος καὶ ἐλαφρῶς ἐπληγώθη καὶ τὸ δέρμα τῆς κεφαλῆς. Ἀλλὰ καὶ τοῦτον παρευθὺς ἐφόνευσεν ὁ Ἀλέξανδρος διατρυπήσας διὰ τοῦ δόρατος εἰς τὸ στέρνον. Ἄλλ' ἐν ᾧ ὁ Ἀλέξανδρος ἐμάχετο πρὸς τὸν Ροισάκην, ὁ Σπιθριδάτης, ἡγεμὼν Πέρσης, κρατῶν γυμνὸν ξίφος ἠτοιμάσθη νὰ πλήξῃ τὸν βασιλέα κατὰ κεφαλῆς, ἣν δὲν ἐφύλαττε πλέον ἢ ἐσχισμένη περικεφαλαία. Ἀλλὰ προλαβὼν ὁ Κλεῖτος, ἀξιωματικὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐπληξε διὰ τοῦ ξίφους κατὰ τὸν ὤμον τὸν Πέρσην μετὰ τσαύτης

ὀρμῆς, ὥστε καὶ χεὶρ καὶ ξίφος ἔπεσον παραχρῆμα
κατὰ γῆς.

§ 9. Ἡττα τῶν Περσῶν.

Ὡς δὲ εἶδον τοῦτο οἱ συγγενεῖς τοῦ Σπιθριδάτου, ὤρμησαν ἀκατάσχετοι κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἵνα φονεύσωσιν αὐτόν. Ἄλλ' οὗτος ἀτρόμητος ἴστατο μαχόμενος, εἰ καὶ εἶχε δύο μὲν πληγὰς εἰς τὸν θώρακα, μίαν δὲ εἰς τὴν κεφαλὴν. Οἱ Μακεδόνες θαρρυνόμενοι ὑπὸ τοῦ παραδείγματος τοῦ ἥρωος βασιλέως ἐμάχοντο μετὰ θαυμαστῆς ἀνδρείας περίξ αὐτοῦ. Ἀφ' οὗ δὲ ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ἔπεσον οἱ ἡγεμόνες τῶν Περσῶν ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, τότε οἱ λοιποὶ δειλιάσαντες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Ὡς δὲ ὑπεχώρησε τὸ μέσον, ὑπεχώρησαν εὐθύς καὶ τὰ ἄκρα καὶ ἡ φυγὴ τῶν Περσῶν ἐγένετο πλέον γενικὴ. Κατὰ τὴν μάχην δὲ ταύτην ἐφονεύθησαν περὶ τοὺς χιλίους μόνον ἵππεις, διότι ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἀφήκε νὰ καταδιώξωσιν αὐτούς, ἀλλ' ἐστράφη κατὰ τῶν Ἑλλήνων μισθοφόρων, οἵτινες ἴσταντο ἐπὶ τῶν γηλόφων παρατεταγμένοι εἰς μάχην καὶ ἔχοντες ἀπόφασιν νὰ μὴ καταισχύνωσι τὴν πεφημισμένην ἀνδρείαν τῶν Ἑλλήνων μισθοφόρων, ἀφ' οὗ ἀνάνδρως εἶχον ἐγκαταλειφθῆ ὑπὸ τοῦ ἱππικοῦ τῶν Περσῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος γινώσκων καλῶς κατὰ τίνων ἔμελλε νὰ πολεμήσῃ ὠδήγησε κατ' αὐτῶν πάντα τὰ στρατεύματα, διέταξε δὲ καὶ τὸ ἱππικὸν νὰ προσβάλλῃ αὐτούς συγχρόνως πανταχόθεν. Ἡ μάχη ἐγένετο πεισματώδης ἐκατέρωθεν, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐμάχετο ἐν τοῖς προμάχοις, φονευθέντος μάλιστα καὶ τοῦ ἵππου του. Ἄλλ' ὅσον ἀνδρείως καὶ ἂν ἐπολέμησαν οἱ μισθοφόροι, ἐπὶ τέλους ἐκκήθησαν. Ἰσοῦτος δὲ αὐτῶν ἐγένετο φόνος, ὥστε οὐδεὶς

διέφυγεν, εἰ μὴ τις διέλαθε μεταξύ τῶν νεκρῶν, ἐζωγρήθησαν δὲ καὶ περὶ τοὺς χιλίους, οὓς δεδεμένους ἐν πέδαις ἔστειλεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς Μακεδονίαν, ἵνα ἐργάζωνται ὡς κακοῦργοι εἰς τὰ δημόσια ἔργα, διότι Ἕλληνες ὄντες ἐμάχοντο ὑπὲρ τῶν βαρβάρων κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἐκ δὲ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲν ἔπεσον πολλοί, εἴκοσι πέντε μὲν ἵππεις ἐκ τῶν πρώτων, οἵτινες ἐφονεύθησαν ἐν τῷ ποταμῷ, ἐξήκοντα δὲ ἄλλοι ἐν τῇ μάχῃ καὶ τριάκοντα πεζοί. Τούτους ἔθαψε μεγαλοπρεπῶς ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν ὀπλων των καὶ τῆς στολῆς των τῆς στρατιωτικῆς. Ὄρισε δὲ οἱ γονεῖς των καὶ τὰ τέκνα των ἐν τῇ πατρίδι νὰ μὴ πληρώνωσι φόρους καὶ νὰ ὦσιν ἀπηλλαγμένοι πάσης καταναγκαστικῆς ἐργασίας. Τῶν δὲ εἴκοσι πέντε ἵππέων, οἵτινες ἐφονεύθησαν κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ποταμοῦ διάβασιν, διέταξε νὰ κατασκευάσῃ ὁ Λύσιππος, ὁ ἔξοχος γλύπτης, ἀνδριάντας χαλκοῦς, οὓς ἔστησε κατόπιν ἐν Δίῳ τῆς Μακεδονίας. Κατόπιν ὁ βασιλεὺς ἐπεσκέφθη τοὺς τετραυματισμένους καὶ συνδιελέχθη φιλοφρόνως μετ' αὐτῶν, ἐρωτήσας ἕκαστον, πῶς ἐτραυματίσθη καὶ οὕτω δώσας ἀφορμὴν νὰ εἴπῃ ἕκαστος τὰ κατορθώματά του. Ἀλλὰ καὶ τοὺς Πέρσας διέταξε νὰ θάψωσιν ὡς καὶ τοὺς μισθοφόρους Ἕλληνας, ὅσοι πολεμοῦντες ἀπέθανον.

Πάντες οἱ θησαυροὶ τοῦ περσικοῦ στρατοπέδου ἐγένοντο λεία τῶν Ἑλλήνων, εἰς οὓς ὁ βασιλεὺς διένειμεν αὐτούς.

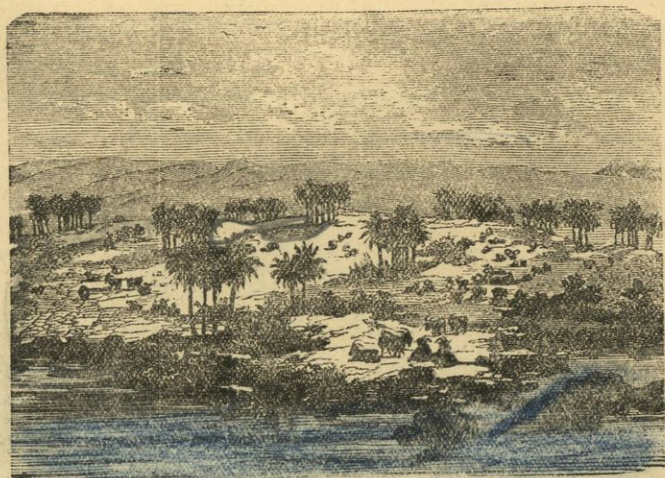
Καὶ πρὸς τὴν μητέρα του Ὀλυμπιάδα ἀπέστειλε δῶρα, πλῆθος χρυσῶν ποτηρίων, φιάλας χρυσαῶς, τάπητας πορφυροβαφεῖς καὶ ἄλλα κειμήλια, ἃ κατέλιπον οἱ Πέρσαι ἐν ταῖς σκηναῖς των φεύγοντες. Εἰς δὲ τὰς Ἀθήνας ἔστειλε τριακοσίας περσικὰς πανοπλίας, ἵνα ἀφιερωθῶσιν εἰς τὸν Παρθενῶνα μὲ τὴν ἐπιγραφὴν Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου

καὶ οἱ Ἕλληνες πλὴν Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῶν βαρβάρων
τῶν τὴν Ἀσίαν κατοικούντων.

§ 10. Ἐκστρατεία Δαρείου.

Ἄφ' οὗ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐνίκησε τοὺς Πέρσας παρὰ τὸν
Γρανικόν, ἡ περαιτέρω θριαμβευτικὴ αὐτοῦ πορεία πρὸς
κατάκτησιν τῆς Ἀσίας ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν παρεῖχε πολ-
λὰς δυσκολίας. Αἱ χῶραι ἢ μία κατόπιν τῆς ἄλλης ὑπε-
τάσσοντο εἰς αὐτὸν ἀμαχητί. Οὕτως ἐν διαστήματι ἐνός
ἔτους ἀνεγνώριζεν αὐτὸν ὡς ἄρχοντα πᾶσα ἢ μικρὰ Ἀσία.
Ἐν τῷ μεταξύ δὲ ὁ Δαρεῖος ὁ Κοδομανός, ὁ μέγας βασι-
λεὺς τῆς Περσίας, συνήθροισε μέγαν στρατὸν ἐξ ἑξακοσίων
χιλιάδων πεζῶν καὶ ἑκατὸν χιλιάδων ἵππέων καὶ οὕτω
παρεσκευασμένος ἐστράτευσεν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς, ἵνα ἐκ-
διώξῃ ἐκ τῆς χώρας τοῦ τὸν τολμηρὸν ξένον. Ὁ Δαρεῖος
ἐφρόνει ὅτι πάντως θὰ ἐνίκα ἔχων πολυάριθμον στρατόν,
μάλιστα δὲ μισθοφόρους Ἕλληνας περὶ τὰς τριάκοντα
χιλιάδας καὶ ἄλλας ἑκατὸν χιλιάδας τακτικοῦ στρατοῦ ἐξ
Ἀσιανῶν ἐξησχημένων εἰς τὰς μάχας. Τὴν ἐλπίδα δὲ
ταύτην ἐνίσχυον εἰς αὐτὸν καὶ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ αἱ
ἐλαζονικαὶ καυχῆσεις ὡς καὶ ὄνειρον, ὃ οἱ Χαλδαῖοι ἐξή-
γησαν εἰς αὐτὸν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του. Ἐφάνη δηλαδὴ
αὐτῷ καθ' ὕπνον τὸ μὲν στρατόπεδον τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς
μεγάλῃ πυρκαϊά, ὃ δὲ Ἀλέξανδρος ἐν στολῇ περσικῇ δι-
ερχόμενος ἔφιππος τὰς ὁδοὺς τῆς Βαβυλῶνος καὶ μετ' οὐ
πολὺ ἀφανισθεὶς. Βέβαιος δὲ ὢν περὶ τῆς νίκης ὁ Δαρεῖος
ἐστράτευσε κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν πάσῃ τῇ ἀσιατικῇ
λαμπρότητι μετὰ τῶν γυναικῶν, μετὰ τοῦ σμήνους τῶν
εὐνούχων, καὶ διαβάς τὸν Εὐφράτην ἐστρατοπέδευσε ἐν
τῇ εὐρυτάτῃ πεδιάδι τῶν Σώχων. Ἐνταῦθα ἔμαθεν ὅτι ὁ

Ἀλέξανδρος δὲν ἦτο μακρὰν καὶ ὅτι ὡς ἀστραπὴ διέρχεται τὴν Ἀσίαν ὑποτάσσει τοὺς λαοὺς τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον. Ἡ ἀγγελία αὕτη ἐτάραξεν αὐτὸν καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν περιέμενε νὰ ἴδῃ ἐκ δυσμῶν μακρόθεν ἀναφερόμενον τὸν κονιορτὸν τῶν στρατευμάτων τοῦ Μακεδόνοιο κατακτητοῦ. Ἄλλ' αἱ ἡμέραι παρήρχοντο ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ἐφαίνετο. Οἱ δὲ Πέρσαι ἀνεθάρρησαν καὶ ἤρχισαν νὰ ὀμιλῶσι χλευαστικῶς περὶ τοῦ Ἀλε-

Παραλία τοῦ Περσικοῦ κόλπου.

ξάνδρου, λέγοντες ὅτι δὲν τολμᾷ νὰ ἀπομακρυνθῇ τῆς παραλίας, διότι γινώσκει ὅτι τὰ πέταλα μόνον τῶν ἑκατοντακισχιλίων περσικῶν ἵππων ἀρκοῦσι νὰ καταπατήσωσι τῶν Μακεδόνων τὴν στρατιάν. Οἱ λόγοι οὗτοι τῶν μεγιστάνων ἠύφραινον τὸν Δαρεῖον, ὅστις παραπεισθεὶς ἐδέχθη τὴν μωρὰν αὐτῶν γνώμην, νὰ ἐγκαταλίπη τὴν πεδιάδα τῶν Σώχων καὶ νὰ ἀπέλθῃ μεθ' ὄλου τοῦ στρατοῦ πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὃν ἤλπιζεν ὅτι τάχιστα θὰ

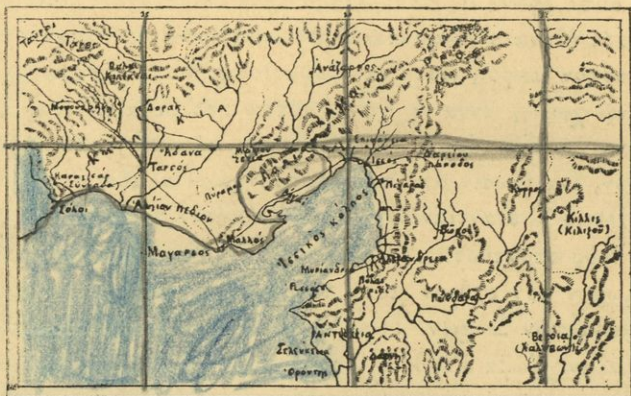
ἐξηφάνιζεν ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς. Ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὅμως τοῦ Δαρείου εὐρίσκετο καὶ ὁ Ἀμύντας ὁ Ἀντιόχου ἐκ Μακεδονίας, ὅστις μισῶν τὸν Ἀλέξανδρον ἐνόμιζεν ὅτι καὶ ὁ Ἀλέξανδρος μισεῖ αὐτόν· διὸ φοβηθεὶς εἶχε φύγη πρὸς τὸν Δαρεῖον, χωρὶς νὰ πάθῃ κακόν τι ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ Ἀμύντας λοιπὸν οὗτος ἀκούσας τῶν μεγιστάνων τὰς μεγαλαυχίας προσῆλθεν εἰς τὸν Δαρεῖον καὶ εἶπεν·

Ὁ Ἀλέξανδρος, βασιλεῦ, δὲν θὰ βραδύνη δυστυχῶς νὰ φανῇ. Αὐτὸς θὰ ἔλθῃ, εὐθύς ὡς μάθῃ ὅτι ὁ Δαρεῖος εἶναι ἐνταῦθα. Ἡ φαινομένη αὐτοῦ βραδύτης δηλοῖ μέγαν κίνδυνον. Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει δι' οὐδένα λόγον νὰ ἀφήσητε τὴν κατάλληλον ταύτην διὰ τοὺς Πέρσας θέσιν, ἐνθα δύνασθε καὶ τὸν μέγαν στρατὸν καὶ τὸ μέγα ἵππικόν νὰ μεταχειρισθῆτε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, μὴ ἔχοντος οὐδὲ τὸ πολλοστημόριον τῶν ὑμετέρων στρατευμάτων. Ἐνταῦθα πολλὴ ἐλπίς ὑπάρχει νὰ νικήσητε. Ἐὰν δέ, ὃ μὴ γένοιτο, ἡ τύχη δὲν φανῇ εὖνους, τότε δύνασθε νὰ ὑποχωρήσητε διασώζοντες τὸν στρατόν. Ἐν ᾧ, ἂν εἰσέλθητε εἰς τὰς στενὰς κοιλάδας τῆς Κιλικίας, φοβοῦμαι, βασιλεῦ, μὴ ἀπολέσητε καὶ τὴν νίκην καὶ τὸν στρατόν. X

§ 11. Ὁ Δαρεῖος ἐν Ἰσσω.

X Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀμύντας. Ὁ Δαρεῖος ὅμως δυσπιστῶν πρὸς τὸν ξένον δὲν ἤκουσε τοὺς φρονίμους τούτους λόγους, ἀλλ' ἐπαιρόμενος εἰς τὸ πλῆθος τῶν στρατευμάτων του καὶ παρασυρθεὶς ὑπὸ τῶν κολάκων, οἵτινες ἀπὸ τοῦδε ἐμακάριζον αὐτόν ὡς τὸν ἐνδοξὸν νικητὴν, θέλων δὲ καὶ αὐτὸς νὰ φανῇ ἄξιός τῶν κολακειῶν, αἵτινες καταστρέφουσι συνήθως τοὺς βασιλεῖς, ἀπεφάσιτε νὰ καταλίπη τὴν θέσιν

ταύτην καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς ἀναζήτησιν τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις ὑπὸ φόβου δῆθεν τὸν ἀποφεύγει. Διό, ἀφ' οὗ ἔστειλεν εἰς Δαμασκὸν τὰς περιττὰς ἀποσκευὰς τοῦ στρατοῦ, τὰς γυναῖκας τῶν σατραπῶν καὶ ἡγεμόνων, τὸ μέγιστον μέρος τοῦ θησαυροῦ καὶ πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πορείαν τῶν στρατευμάτων, εἰσῆλθεν εἰς τὴν Κιλικίαν καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Ἴσσον. Τὰ κατὰ τὸν Δαρεῖον, ὅτι διέτριβεν ἐν Σώχοις, ἔμαθεν ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτε ἦτο ἀκόμῃ ἐν Μαλλῶ,

Ἡ ἐν Ἴσσοῦ μάχη.

πόλει τῆς Κιλικίας, καὶ ἀπεφάσισε νὰ πορευθῇ ἐκεῖ. Φθάσας δὲ εἰς Ἴσσον ἀφῆκεν ἐνταῦθα τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πορευόμενος πρὸς μεσημβρίαν παρὰ τὴν ἀκτὴν ἔφθασεν εἰς τὴν Μυριάνδρον. Ἐντεῦθεν ἐσκέπτετο τῇ ὑστεραία ἡμέρᾳ νὰ διαβῇ τὰς λεγομένας Συρίας πύλας καὶ νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Σώχων. Ἀλλὰ τὴν νύκτα ἐπέσκηψε θύελλα μεγάλη μετὰ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν καὶ ὕδωρ πολὺ ἔπιπτεν ἐξ οὐρανοῦ, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ μείνῃ ἐνταῦθα περισσότερον χρόνον. Ἀλλ' ἐν ᾧ διέτριβεν ἀκόμῃ

ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Μυριάνδρῳ, κομίζεται αὐτῷ ἀγγελία ὅτι ὁ Δαρεῖος ὑπερβάς τὰς Ἀμανικὰς πύλας ἔφθασεν εἰς Ἴσσον, ὅτι οἱ Πέρσαι ἐφόνευσαν ἀπανθρώπως τοὺς ἀσθενεῖς τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ, οὓς εὖρον ἐν τοῖς νοσοκομείοις τῆς πόλεως, βασάνισαντες αὐτοὺς λίαν σκληρῶς, ὅτι οἱ βάρβαροι ἤρχοντο νὰ συλλάβωσι τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ἀγαλλόμενοι ὅτι διέκοψαν πᾶσαν συγχοινωνίαν πρὸς τὰς κατακτηθείσας χώρας καὶ ὅτι ἐθεώρουν τὸν ὄλεθρον τῶν Ἑλλήνων ἀναπόφευκτον. Ἡ ἀγγελία αὕτη ἐφάνη εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ἀπίστευτος· διότι οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ φαντασθῆ ὅτι οἱ Πέρσαι θὰ ἐδεικνύοντο τοσοῦτον μωροί, ὥστε νὰ ἀποφασίσωσι νὰ πολεμήσωσιν ἐν στενῷ χώρῳ, ἔνθα ἡ ἤττα αὐτῶν ἦτο βεβαία. Καὶ διὰ τοῦτο ἔστειλε πλοῖα καὶ ἄνδρας ἐκ τῶν πιστοτάτων εἰς αὐτόν, ἵνα ἴδωσιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης, τί συμβαίνει.

Ὅπως δ' ἐναντίαν ἐντύπωσιν ἐποίησεν ἡ ἀγγελία αὕτη εἰς τοὺς στρατιώτας. Ἡμεῖς, ἔλεγον, ἠλπίζομεν νὰ προσβάλωμεν τὸν ἐχθρὸν μετὰ τινὰς ἡμέρας εἰς τὴν εὐρείαν πεδιάδα τῶν Σώχων. Τώρα ὅμως τὰ πάντα ἀπροσδοκῆτως ἠλλαξαν. Τώρα ὁ ἰχθρὸς ἴσταται ὀπισθεν ἡμῶν καὶ αὐριον ὀφείλομεν νὰ πολεμήσωμεν. Διὰ μάχης δὲ πρέπει νὰ ἀφαιρέσωμεν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ ὅ,τι πρότερον κατείχομεν ἡμεῖς ἀσφαλῶς. Πᾶν βῆμα ἡμῶν πρὸς τὰ ὀπίσω ὀφείλομεν τώρα δι' αἵματος νὰ ἐξαγοράσωμεν. Ἴσως δὲ καὶ αἱ πύλαι νὰ εἶναι κατελημμέσαι ὑπὸ τῶν Περσῶν καὶ κεκλεισμέναι. Ἴσως τώρα ἀναγκασθῶμεν, ὡς ἄλλοτε οἱ μετὰ τοῦ Ξενοφῶντος μύριοι, νὰ διέλθωμεν διὰ μέσου τῆς Ἀσίας πολεμοῦντες καὶ ἀντὶ λείας καὶ δόξης μόλις δυνηθῶμεν νὰ φέρωμεν τὸ γυμνὸν ἡμῶν σῶμα ὀπίσω εἰς τὴν πατρίδα. Καὶ πάντα ταῦτα πάσχομεν, διότι ἀπερισκέπτως χωροῦμεν εἰς τὰ πρόσω. Εἰς οὐδὲν οἱ μεγάλοι λογιζονται τὸν στρατιώ-

την καὶ παραδίδουσιν αὐτὸν εἰς τὴν τύχην καὶ εἰς τοὺς ἐχθρούς, ὅταν τραυματίας μένη ὀπίσω.

Οὕτως ἐγόγγυζον οἱ στρατιῶται, ἐν ᾧ ἐκαθάριζον τὰ ὄπλα αὐτῶν παρασκευαζόμενοι εἰς μάχην, καὶ ὠργίζοντο, διότι τὰ πράγματα ἦλθον ἄλλως ἢ ὡς προσεδόκων. Ἦθελον δὲ καὶ διὰ τοιούτων λόγων νὰ ἀποβάλωσι τὸ ἀναπόφευκτον ἐκεῖνο τῆς δειλίας αἰσθημα, ὅπερ αἰείποτε καταλαμβάνει καὶ τὸν γενναιότατον στρατὸν κατὰ τὴν παραμονὴν μεγάλης μάχης. ✕

§ 12. Ἀλεξάνδρου λόγος.

Ὡς δὲ ἐπανῆλθε τὸ ἀποσταλὲν πλοῖον πρὸς κατασκόπευσιν καὶ οἱ ἄνδρες διηγοῦντο ὅτι πᾶσα ἡ πεδιάς ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πινάρου ποταμοῦ μέχρις Ἰσσοῦ ἦτο κεκαλυμμένη ὑπὸ σκηνῶν, τότε ὁ Ἀλέξανδρος συνεκάλεσε τοὺς στρατηγούς καὶ τοὺς ἰλάρχους καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν συμμάχων καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς. ✕

Ἡ παροῦσα θέσις, ἣν ἐξέλεξεν ὁ ἐχθρὸς, ἵνα πολεμήσῃ, παρέχει ἡμῖν ἀσφαλεστάτην τὴν νίκην. Ἡ γνώμη ὅτι περιεκυκλώθημεν εἶναι ἐσφαλμένη. Εἰς ἄνδρας, οἳ εἰδείχθητε ὑμεῖς πάντες καθ' ὅλην τὴν νικηφόρον ἡμῶν πορείαν, πολεμήσαντες κατὰ τοὺς μεγίστους κινδύνους μετὰ θάρρους καὶ τόλμης ἀνυπερβλήτου, τίς δύναται νὰ φράξῃ τὴν ὁδόν; Μὴ λησμονεῖτε, ὅτι εἰσθε αἰείποτε νικηταὶ καὶ ὅτι ἐπέρχεσθε κατὰ αἰείποτε ἡττημένων. Ἐπειτα ἡμεῖς ἔχομεν σύμμαχον καὶ τὸν θεόν, ὅστις, ὡς βλέπετε, τυφλώσας τὸν Δαρεῖον ἐξήγαγεν αὐτὸν ἐκ τῆς πεδιάδος τῶν Σώχων καὶ ἔρριψεν εἰς τὰς κοιλάδας καὶ τὰς φάραγγας τῆς Κιλικίας, ἵνα εὐκολώτερον αὐτὸν νικήσωμεν. Ἐχετε πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι πολεμοῦσιν Ἕλληνας κατὰ

Περσῶν καὶ Μήδων, μαχηταὶ γηράσαντες εἰς τοὺς πολέμους κατὰ τρυφηλῶν ἀνθρώπων τῆς Ἀσίας, ἐλεύθεροι ἄνδρες κατὰ δούλων, φιλοπόλιδες ἀμυνόμενοι πρὸς τῆς πατρίδος κατὰ ἐξηχρειωμένων Ἑλλήνων, οἵτινες ἕκαστος ἑαυτοῦ τοῦ μισθοῦ προδίδουσι τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἑσπέραν τῶν προγόνων αὐτῶν, οἱ εὐρωστότατοι καὶ μαχιμώτατοι τέλος τῶν ἀνδρῶν τῆς Εὐρώπης κατ' ἀνάδρων καὶ θηλυπρεπῶν ὄχλων τῆς Ἀσίας. Ἐπὶ πᾶσι δὲ μὴ λησμονεῖτε, ὅτι τὴν μάχην παρ' ἡμῖν διευθύνει ἡ στρατιωτικὴ ἐπιστήμη, ἣτις γινώσκει νὰ ἐκλέγη τὰ πλεονεκτήματα τῶν τόπων καὶ νὰ κάμνη ὀρθὴν χρῆσιν τῶν μέσων, ἃ ἔχει, ἵνα πάντοτε νικᾷ τὰς ὀρδὰς ταύτας, ὅσον πολυάριθμοι καὶ ἂν ᾦσιν. Ὑπὸ τοιούτους ὅρους εἶναι δυνατόν νὰ ἀμφιβάλλῃ τις περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς μάχης; Ἐπειτα ἀναλογίσθητε, ὅτι ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ μιᾶς ἢ δύο σατραπειῶν, ἀλλὰ περὶ ὅλου τοῦ ἀπεράντου περσικοῦ κράτους, ὅπερ θὰ περιέλθῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν εὐθύς μετὰ τὴν νίκην καὶ θὰ ἀποζημιωθῶμεν ἀφθόνως διὰ πάσας τὰς ταλαιπωρίας, ἃς κοινῇ πάντες ὑποφέρομεν. Πρὸς τοὺς γενναίους στρατηγούς μου καὶ τοὺς γενναίους στρατιώτας μου θὰ εἶμαι πάντοτε εὐγνώμων. Εὐχαριστῶ τὸν γέροντα Παρμενίωνα διὰ τὴν πίστιν αὐτοῦ, τὸν γενναῖον Φιλώταν διὰ τὰς ὑπηρεσίας του ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Γρανικοῦ, τὸν ἀνδρεῖον Περδίκκην διὰ τὴν πρώτην ἔφοδον κατὰ τῆς Ἀλικαρνασσοῦ, τὸν Ἄτταλον διὰ τὰ ἀνδραγαθήματα αὐτοῦ κατὰ τὴν Σαγαλασσόν, εὐχομαι ὁ Ἀντίοχος καὶ οἱ τοξόται αὐτοῦ νὰ δειχθῶσι καὶ ἐνταῦθα ἀνδρεῖοι, ὡς ἐδείχθησαν πάντοτε, καὶ ὧν τὴν τόλμην μαρτυρεῖ ὁ θάνατος ἐν ἐνὶ ἔτει δύο ἀρχηγῶν τοῦ τάγματος. Ἐγὼ οὐδὲν ἄλλο ὑπὲρ ἑμαυτοῦ θερμότερον εὐχομαι ἢ νὰ δειχθῶ ἄξιος τῶν στρατηγῶν μου καὶ τῶν στρατιωτῶν μου. Σᾶς διαθεβαίω δὲ

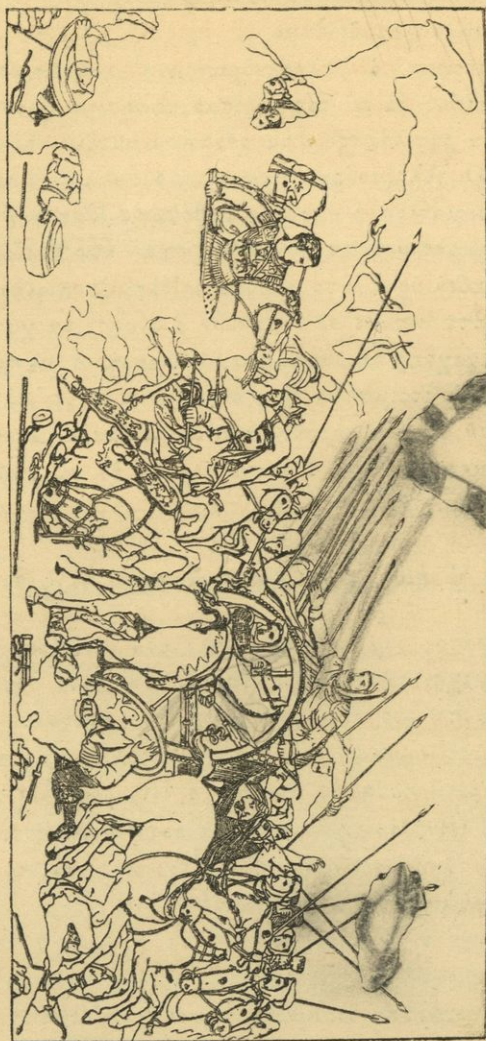
ὅτι μᾶλλον εἶμαι ὑπερήφανος διὰ τὰς πληγὰς μου ἢ διὰ τὸ βασιλικόν μου διάδημα.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ὕψους. Εὐθὺς δὲ πάντες οἱ στρατηγοὶ μιᾷ φωνῇ παρεκάλεσαν τὸν βασιλέα τῶν νὰ ὀδηγήσῃ αὐτοὺς τάχιστα εἰς μάχην. Ὁ Ἀλέξανδρος διέλυσε τὸν σύλλογον παραγγείλας νὰ γευματίσῃ ὁ στρατὸς ἀφθόνωσ. Κατόπιν περὶ τὴν δειλὴν ἐχώρησεν ἡ στρατιὰ πᾶσα πρὸς τὰς Συρίας πύλας, ἃς κατέλαβεν ἀφυλάκτους οὔσας. Ἦτο δὲ περίπτου μεσονύκτιον, ὅτε διέταξε νὰ ἀναπαυθῇ ὁ στρατὸς μέχρι πρωΐας. Ὅτε δὲ ἤρχισε νὰ ὑποφώσκη ἡ ἡμέρα, ὁ μὲν στρατὸς διετάχθη νὰ ἐτοιμασθῇ εἰς ἀναχώρησιν, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος προσέφερεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους θυσίαν εἰς τὸν θεόν, ἐπικαλούμενος αὐτοῦ τὴν συνδρομὴν ἐν τῷ ἀγῶνι κατὰ τῶν βαρβάρων.

§ 13. ΜΑΧΑΙΤΑΞΙΣ ΠΕΡΣΩΝ.

Ὁ στρατὸς σύμπας κατέβη εἰς τὴν πεδιάδα, ἣτις ἐκτείνεται μέχρι τῆς πόλεως Ἰσσοῦ. Καὶ πρὸς δυσμὰς μὲν ὀρίζεται αὕτη ὑπὸ τῆς θαλάσσης, πρὸς ἀνατολὰς δὲ περικλείεται ὑπὸ ὑψηλῶν καὶ ἀποτόμων ὄρέων. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ αὐτῆς ῥεεὶ ποταμὸς μικρὸς, ὁ Πίναρος. Ἐνταῦθα βορείως τοῦ Πινάρου εἶχε στρατοπεδεύσῃ ὁ Δαρεῖος, πρὸς ὃν ἤδη ἐγένετο γνωστὸν ὅτι ἐπέρχεται κατ' αὐτοῦ ὁ Ἀλέξανδρος ὁρομαίως, παρεσκευασμένος εἰς μάχην. Ὡς δ' ἤκουσε τοῦτο ὁ Δαρεῖος, διέταξε νὰ παραταχθῶσιν εὐθὺς τὰ στρατεύματά του. Ὅπως δὲ ἐν ἡσυχίᾳ γένηται ἡ παράταξις τοῦ στρατοῦ, διεβίβασε πέραν τοῦ Πινάρου τρισμυρίους ἵππεις καὶ δισμυρίους πεζοὺς διατάξας αὐτοὺς νὰ ὑποχωρήσωσιν ἐκεῖθεν, εὐθὺς ὡς ἤθελον μετὰ ταῦτα δια-

αχρηῆ φρηι, α? Η,

ταχθῆ, καὶ νὰ ἔλθωσι νὰ παραταχθῶσιν εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ λοιποῦ στρατοῦ κατὰ τὸ ἀριστερόν κέρας. Ἐγένετο δὲ ἡ παράταξις τῶν στρατευμάτων τοῦ Δαρείου ὡς ἐξῆς. Ἐν τῷ μέσῳ ἔταξε τρισμυρίους Ἕλληνας μισθοφόρους, ἡγουμένου αὐτῶν τοῦ Θυμῶνδου. Ἐκατέρωθεν δὲ αὐτῶν ἔταξεν ἑξακισμυρίους γενναίους Πέρσας, καλουμένους Κάρδακας. Ἐπὶ δὲ τῶν ὁρέων πρὸς ἀριστεράν, κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἔταξε δισμυρίους ὀπλίτας βαρβάρους, ὑπὸ τὸν Φεραῖον Ἀριστομήδη. Τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος τῶν ψιλῶν καὶ τῶν ὀπλιτῶν ἕνεκα τῆς δυσχωρίας ἐτάχθη ὀπισθεν. Ὡς δὲ ἐγένετο ἡ παράταξις αὕτη, ὁ Δαρεῖος ἀνεκάλεσε τὸ ἱππικόν, ὅπερ εἶχε τάξῃ ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ, ἵνα γίνῃ, ὡς εἶπομεν, ἡ παράταξις τοῦ στρατοῦ ἀσφαλῶς, καὶ παρέταξεν αὐτὸ ἐντεῦθεν τοῦ ποταμοῦ ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας πλησίον τῆς θαλάσσης καὶ ἀπέναντι τοῦ Παρμενίωνος· διότι ἐνταῦθα ὁ τόπος ἦτο κυρίως ἱππασίμος. Αὐτὸς δὲ ὁ Δαρεῖος κατ' ἔθος περσικὸν ἔμενεν ἐν τῷ μέσῳ τῆς παρατάξεως περικυκλούμενος ὑπὸ σώματος ἐκλεκτῶν ἱππέων Περσῶν, ὧν ἦρχεν ὁ Ὁξάρης, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Δαρείου. Τὸ σχέδιον δὲ τῆς μάχης ἦτο ὁ μὲν πεζὸς στρατὸς νὰ τηρήσῃ τὴν θέσιν του ἀμυνόμενος ὀπισθεν τῶν ὄχθων τοῦ Πινάρου, τὸ ἱππικὸν ὅμως τὸ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τῆς ἀριστερᾶς τῶν Μακεδόνων, ὅτε ταυτοχρόνως θὰ προσέβαλλε τὸν ἐχθρὸν ἐκ τῶν ὀπισθεν καὶ ὁ ἐπὶ τῶν ὁρέων τεταγμένος στρατὸς.

§ 14. Φυγὴ Δαρείου.

Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἦλθε πλησίον καὶ εἶδε τὴν παράταξιν τῶν Περσῶν, ἐνόησεν εὐθὺς ὅτι τὴν προσβολὴν ἔπρεπε νὰ κάμῃ εἰς τὸ μέσον, ὅπου ἦτο ὁ ἰσχυρότατος

μισθοφορικός στρατός και ὅπου ἔμενε καὶ αὐτός ὁ Δαρεῖος. Ἐὰν ἐνταῦθα ἐνικῶντο οἱ Πέρσαι, καὶ θά ἦτο τοῦτο δυνατὸν δι' ἰσχυρᾶς ἐπιθέσεως γινομένης ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, τότε ἡ νίκη ἦτο βεβαία. Δι' ὅ, ἀφ' οὗ ἐνίσχυσε καὶ τὰς δύο πτέρυγας τοῦ στρατοῦ του διὰ γενναίων σωματίων ἰππέων, φροντίσας νὰ μὴ γίνῃ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κύκλωσις, ἐπετέθη αὐτός κατὰ τοῦ κέντρου τῶν Περσῶν μετὰ ταχύτητος θαυμαστῆς διαβάς τὸν ποταμόν. Ἀμφότεροι οἱ στρατοὶ ἐνταῦθα ἦλθον τάχιστα εἰς χεῖρας. Ἄλλ' ὅσον γενναίως καὶ ἂν ἐμάχοντο οἱ Πέρσαι, δὲν ἠδυνήθησαν ἐπὶ τέλους νὰ ἀντισταθῶσιν ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς τὴν ἀκατάσχετον ὁρμὴν τῶν Μακεδόνων καὶ τὸ κέντρον ἤρχισε νὰ ἐνδίδῃ. Ἄλλ' ἐν ᾧ τὸ κέντρον τῶν Περσῶν γενναϊότατα μαχόμενον ὑπεχώρει, ὁ Ἀλέξανδρος διέκρινεν ἐκεῖ που πολυτελέστατον ἄρμα καὶ ὑποπτεύσας ὅτι ἐνταῦθα θά ἔμενεν ὁ Δαρεῖος διευθύνει τὸν ἵππον του ἐκεῖσε παρακολουθούμενος ὑφ' ὅλης τῆς φάλαγγος. Δεινὸς ἐνταῦθα συνέστη ἄγών. Οἱ Πέρσαι ἡγεμόνες προμαχοῦντες τοῦ βασιλέως αὐτῶν ἐμάχοντο γενναίως καὶ οὐδεὶς ὑπεχώρει. Πολλοὶ σατράπαι ἔπεσον κατὰ τὴν φονικωτάτην ταύτην συμπλοκὴν, οἷον ὁ Ἀρσάμης, ὁ Ρεομίθρης, ὁ Ἀτιζύης, ὁ Σάβάζης καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος ἐτραυματίσθη εἰς τὸ σκέλος. Τοῦτο ἰδόντες οἱ Μακεδόνες ἐξηγριώθησαν ἔτι μᾶλλον καὶ διέσχίζον τὰς φάλαγγας τῶν Περσῶν χωροῦντες ὅλον ἐγγύτερον εἰς τὸ ἄρμα τοῦ Δαρείου. Ὡς δὲ ὁ Δαρεῖος ἐνόησε τὸν κίνδυνον, στρέψας τὸ ἄρμα ἔφυγε πρὸς τὰ ὀπίσω ἐκτὸς τῆς συμπλοκῆς. Ἀλλὰ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ Δαρείου ἠκολούθησαν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἀγωνιζόμενοι Πέρσαι κατὰ πρῶτον, κατόπιν δὲ καὶ τὸ λοιπὸν στράτευμα. Ἐν ᾧ δὲ ὁ ἀγὼν ἐν τῷ μέσῳ ἐμαίνετο, ἡ δεξιὰ πτέρυξ τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἀλεξάνδρου, οἱ ἰππεῖς καὶ πεζοί,

ἐπιπίπτουσι κατὰ τῶν Περσῶν τῶν ἀντικρὺ αὐτῶν ἰστα-
 μένων καὶ συνταράττουσι τοὺς βαρβάρους. Καὶ ἐφαί-
 νετο ὅτι ἡ νίκη ἔκλινε πρὸς τοὺς Ἕλληνας διὰ τὴν ἐπι-
 τυχίαν τοῦ κέντρου καὶ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος, ὅτε μετε-
 βλήθησαν αἴφνης τὰ πράγματα ὑπὲρ τῶν Περσῶν. Οἱ
 Ἕλληνες μισθοφόροι τοῦ Δαρείου, ἰδόντες ὅτι ἡ φάλαγξ
 τῶν Μακεδόνων διερράγη εἰς ἓν μέρος, τοῦτο μὲν ἕνεκα
 τῆς ταχίστης τοῦ Ἀλεξάνδρου προσβολῆς, τοῦτο δὲ ἕνεκα
 τῶν πολλαχοῦ ἀποκρήμων ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ, ἐμβάλ-
 λουσι μανιωδῶς εἰς αὐτὴν καὶ προσπαθοῦσι παντὶ σθένει
 νὰ ἀπωθήσωσι τοὺς Μακεδόνας πάλιν πέραν τοῦ ποταμοῦ.
 Ἄλλ' οἱ Μακεδόνες αἰσχυρόμενοι διὰ δειλίαν νὰ ἀφήσωσι
 νὰ ἀπολεσθῇ ἡ νίκη, ἐμάχοντο μετὰ θαυμαστοῦ ἥρωι-
 σμοῦ. Ἢδὴ ἔκειντο νεκροὶ ἑκατὸν εἴκοσιν ἐπίσημοι Μα-
 κεδόνες, μεταξύ δὲ αὐτῶν καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς φάλαγγος,
 Πτολεμαῖος ὁ Σελεύκου. Ἐν τούτοις ἡ φάλαγξ ἠγωνίζετο
 καρτερῶς καὶ ἡμφισβήτη εἰς τοὺς μισθοφόρους τὴν νίκην.
 Ἄλλ' ἐν ᾧ ἐνταῦθα ἡ νίκη ἦτο ἀμφίβολος, παρὰ τὴν
 ἀκτὴν ἐφαίνετο ἀποκλίνουσα εἰς τοὺς Πέρσας. Ἐνταῦθα τὸ
 ἵππικὸν τῶν Περσῶν ἐπετέθη μετὰ τῶν βίας κατὰ
 τῶν Θεσσαλῶν ἵππέων τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὥστε μία ἡλι-
 κῶν κατεκόπη ὀλοτελῶς, αἱ δὲ λοιπαὶ διὰ τῆς ταχύτητος
 μόνον καὶ δεξιότητος τῶν ἵππέων, ποτὲ μὲν ἐδῶ, ποτὲ δὲ
 ἐκεῖ συσσωματούμεναι καὶ ἐκ νέου ἐπιτιθέμεναι ἠδυνήθη-
 σαν μέχρι τοῦδε νὰ ὑπομείνωσιν. Ἀλλὰ δὲν ἦτο δυνατόν
 νὰ διατηρηθῶσι περισσότερον χρόνον, διότι οἱ ἐχθροὶ ἦσαν
 ἀσυγκρίτως πολυαριθμότεροι. Εὐτυχῶς ὁμως τὸ κέντρον
 τοῦ περσικοῦ στρατοῦ, κατακοπὴν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου,
 ἤρχισε νὰ ὑποχωρῇ, ὁ δὲ Δαρεῖος ἀπελπισθεὶς ἐγκατέλιπε
 τὴν μάχην καὶ τοὺς γενναίους του στρατιώτας καὶ ἐτράπη
 εἰς φυγὴν ζιτῶν ἀνάνδρως τὴν σωτηρίαν του.

§ 15. Καταδίωξις Δαρείου.

Ὡς δὲ διεδόθη εἰς τοὺς Πέρσας ἡ ἀγγελία ὅτι ὁ βασι-
 λεὺς ἔφυγε, τότε ἐδειλίασαν πάντες καὶ ἕκαστος ἐζήτησε
 νὰ σωθῆ διὰ τῆς φυγῆς. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος δὲν ἐπέτρεψε
 νὰ γίνῃ καταδίωξις τῶν φευγόντων, ἀλλὰ διέταξε] νὰ
 ἐπιστρέψωσιν οἱ Ἕλληνες καὶ ὑπερφαλαγγίσωσι τοὺς μι-
 σθοφόρους, οἵτινες ἐμάχοντο ἀκόμη, ὡς καὶ τοὺς ἰππεῖς
 τοὺς Πέρσας τοὺς μαχομένους κατὰ τὴν ἀκτὴν. Ἐνταῦθα
 ἡ σφαγὴ ἐγένετο μεγάλη καὶ ἕκαστος τῶν Περσῶν ἐγκα-
 ταλιπῶν τὴν τάξιν του ἐζήτηι νὰ φύγῃ ὡς ἡδύνατο. Ἡ
 πεδιάς, αἱ χαράδραι τῶν ὀρέων ἐπληρώθησαν νεκρῶν.
 Μετὰ τὴν γενικὴν φυγὴν τῶν Περσῶν ὁ Ἀλέξανδρος εὐθὺς
 ἐχώρησεν εἰς καταδίωξιν τοῦ Δαρείου, ὃν ἤθελε νὰ συλλάβῃ
 ζῶντα. Ὁ Δαρεῖος παρακολουθούμενος ὑπὸ τῶν σωματο-
 φυλάκων του ἔφυγε ὁρμαίως ἐπὶ τοῦ ἄρματος, ἐν ὧσιν
 ὑπῆρχον ὁδοὶ ὀμαλαί. Ὅτε ὁμως ἔφθασεν εἰς φάραγγας
 καὶ τόπους ἀνωμάλους, ἐπήδησεν ἔξω τοῦ ἄρματος ὑπὸ
 τοῦ τρόμου, μὴ προφθάσας νὰ λάβῃ οὔτε τὴν ἀσπίδα του
 οὔτε τὸ τόξον του οὐδὲ αὐτὸν τὸν κἀνδυν, καὶ ἀναβάς ἐπὶ
 ἵππον ἔφυγεν εἰς τὰ ὄρη. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, ἐν ὧσιν μὲν
 ἦτο ἡμέρα, ἐδίωκεν αὐτόν, θεωρῶν τὴν σύλληψιν αὐτοῦ
 ὡς τὸ ἄθλον τῆς νίκης. Ἀλλ' ὅτε ἐγένετο νύξ, καὶ ὁ
 Δαρεῖος οὐδαμοῦ ἐφαίνετο, τότε ἠναγκάσθη ἄπρακτος νὰ
 ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ στρατόπεδον φέρων καὶ τὸ ἄρμα τοῦ
 Δαρείου, ὡς καὶ τὰ ὄπλα αὐτοῦ καὶ τὸν κἀνδυν. Φθάσας
 δὲ ἐνταῦθα ἔμαθεν ὅτι ἠχμαλωτίσθησαν καὶ ἡ μήτηρ καὶ
 ἡ γυνὴ καὶ τὰ τέκνα τοῦ Δαρείου, αἵτινες ὁμοῦ μὲ τὰς
 γυναῖκας τῶν ἄλλων εὐγενῶν Περσῶν ἦσαν ἐντὸς τῆς
 σκηνῆς τοῦ Δαρείου. Ἐν ᾧ δὲ εἰσῆλθεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς

τὴν σκηνὴν του, ἥτις ἦτο πλησίον τῆς σκηνῆς τοῦ Δαρείου, μετ' ὀλίγον ἤκουσε θρήνους τῶν γυναικῶν· διότι αὐταὶ μαθοῦσαι ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐπανῆλθε φέρων τὰ ὄπλα καὶ τὸν κίνδυνον τοῦ βασιλέως ἐνόμισαν ὅτι ὁ Δαρεῖος ἐφονεύθη καὶ ἤρχισαν νὰ δούρωνται διὰ τὸ μέγα κακόν· Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἔμαθε τὴν αἰτίαν τῶν θρήνων ἐστείλει τὸν ὑπασπιστὴν του Λεοννάτον νὰ καθησυχάσῃ αὐτὰς λέγων ὅτι ζῆ ὁ Δαρεῖος καὶ ὅτι τὰ ὄπλα του καὶ τὸν κίνδυνον φεύγων ἀφῆκεν ἐντὸς τοῦ ἄρματος, ὅτι ἐπιτρέπει εἰς αὐτὰς νὰ ἔχωσι πᾶσαν τὴν βασιλικὴν των θεραπείαν καὶ νὰ λέγωνται βασίλισσαι, χωρὶς νὰ φοβῶνται μηδὲν παρ' αὐτοῦ· διότι αὐτὸς δὲν ἐστράτευσε κατὰ τοῦ Δαρείου ὡς ἔχων πρὸς αὐτὸν ἔχθραν, ἀλλὰ χάριν τῆς ἀρχῆς τῆς Ἀσίας.

Οἱ φιλόανθρωποι οὗτοι λόγοι παρηγόρησαν τὰς δυστυχεῖς γυναῖκας, ἡ δὲ εὐγένεια καὶ ὁ σεβασμὸς, ὃν ἐπεδείξατο κατόπιν πρὸς αὐτάς, ἐκίνησε πάντων τὸν θαυμασμόν. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ μετὰ τοῦ φίλου του, τοῦ Ἡφαιστίωνος, οὗ ἄλλον οὐδένα εἶχε προσφιλέστερον ἐν τῷ κόσμῳ, ἐπέσκέφθη τὰς γυναῖκας ἐν τῇ σκηνῇ, ἵνα μετριάσῃ αὐτῶν τὴν θλίψιν. Τότε ἡ μήτηρ τοῦ Δαρείου μὴ γινώσκουσα τὸν Ἀλέξανδρον, μηδὲ δυναμένη ἐκ τῆς περιβολῆς νὰ εἰκάσῃ, τίς ἐκ τῶν δύο ἦτο, διότι εἶχον ἀμφοτέροι τὴν αὐτὴν στολήν, προσῆλθεν εἰς τὸν Ἡφαιστίωνα καὶ προσεκύνησεν αὐτὸν ὡς βασιλέα, διότι ἐφάνη οὗτος εἰς αὐτὴν μεγαλήτερος. Ὁ Ἡφαιστίων νοήσας τὴν πλάνην ὑπεχώρησε, δείξας εἰς αὐτὴν τὸν βασιλέα. Ἡ δὲ γυνὴ ἐταράχθη σφόδρα διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἤξευρε, τί νὰ εἶπῃ. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος καθησύχασεν αὐτὴν εἰπών·

Οὐδὲν ἄτοπον ἐποίησας, βασίλισσα, καὶ ἐκεῖνος εἶναι Ἀλέξανδρος.

Ἐπειτα ἔλαβε τὸν ἑξαετῆ υἱὸν τοῦ Δαρείου εἰς τὰς ἀγκάλας καὶ θωπεύσας ἠσπάσθη αὐτόν. Ἡ τιμὴ αὐτῆ πρὸς τὰς Περσίδας αἰχμαλώτους καὶ ἡ φιλοφροσύνη καὶ ὁ σεβασμὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς αὐτὰς δὲν ἐδείχθησαν μόνον τὴν ἡμέραν ταύτην, ἀλλὰ καὶ καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον, ἐφ' ὅσον ἔζη ὁ Ἀλέξανδρος. Ὡστε καὶ Πέρσαι καὶ Ἕλληνες δὲν ἔπαυον καὶ τώρα καὶ κατοπινὴν νὰ ἐξυμνῶσι τοῦ νέου ἥρωος τὴν ἀρετὴν.

§ 16. Προτάσεις εἰρήνης.

† Μετὰ τοῦτο κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, εἰ καὶ εἶχε καὶ αὐτὸς πληγὴν εἰς τὸν μηρὸν διὰ ξίφους, ἐν τούτοις ἐπεσκέφθη πάντας τοὺς στρατιώτας του, ὅσοι ἦσαν τραυματισμένοι, καὶ ἠνυχαρίστησεν αὐτοὺς διὰ τὴν μεγάλην ἀνδρείαν καὶ ἀφοσίωσιν, ἣν ἔδειξαν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως τῶν κατὰ τὴν μάχην, τιμήσαντες οὕτω καὶ ἑαυτοὺς ὡς Ἕλληνας καὶ τὴν πατρίδα τῶν. Ἐπειτα συναθροίσας τοὺς νεκροὺς ἔθαψεν αὐτοὺς μεγαλοπρεπῶς, ὅλου τοῦ στρατοῦ παρατεταγμένου λαμπρότατα ὡς εἰς μάχην. Ἐνταῦθα παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Πινάρου διέταξε νὰ κατασκευασθῶσι τρεῖς μεγάλοι βωμοὶ ὡς μνημεῖα τῶν ἀποθανόντων. Ὡσαύτως συνήγαγε καὶ τοὺς πεσόντας κατὰ τὴν μάχην ταύτην Πέρσαι, οἵτινες ἦσαν πολυάριθμοι, περὶ τὰς ἐπτὰ μὲν χιλιάδας πεζοί, περὶ τοὺς χιλίους δὲ ἵππεις, καὶ ἔθαψε καὶ αὐτοὺς πάντας ἐν τῇ πεδιάδι. Πρὸς ἀνάμνησιν δὲ τῆς μεγάλης ταύτης νίκης ἔκτισε κατὰ τὰς Συρίας πύλας πόλιν κληθεῖσαν ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρεια.

Ὅσοι δὲ ἐκ τῶν στρατευμάτων τοῦ Δαρείου ἐσώθησαν ἐδῶν ἐμῶν διεσχορπίσθησαν τῆδε κάκεισε φεύγοντες. Καὶ οἱ μὲν

μισθοφόροι Ἕλληνες κατῆλθον εἰς τὴν Τρίπολιν τῆς Συρίας καὶ ἐπιβάντες πλοίων διεπεραιώθησαν εἰς τὴν Κύπρον. Τῶν δὲ Περσῶν ἄλλοι μὲν διαβάντες τὸν Εὐφράτην ἐπα-
 νῆλθον ἕκαστος εἰς τὴν πατρίδα του, ἄλλοι δὲ ὑπερβάντες
 τὰ ὄρη τῆς Κιλικίας εἰσῆλθον εἰς τὴν Καππαδοκίαν καὶ
 μεγάλην Φρυγίαν, ὅπου ἀπώλεσθησαν πάντες προσβληθέν-
 τες ὑπὸ τοῦ Ἀντιγόνου, ὃν εἶχεν ὁ Ἀλέξανδρος καταστή-
 σει σατράπην τῆς Φρυγίας. Ὁ δὲ Δαρεῖος συναγαγὼν περὶ
 τὰς τέσσαρας χιλιάδας στρατιωτῶν διέβη τὸν Εὐφρά-
 την, ὅπου ἐθεώρει ἑαυτὸν πλέον ἐν ἀσφαλείᾳ. Καὶ ἐλύπει

Πέρσαι Δαδμοῖς φέροντες.

μὲν αὐτὸν ἢ αἰσχρὰ ἦτα, ἦν ὑπέστη, ἀλλὰ περισσότερον
 ἐλύπει τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἢ ἀπώλεια τῶν φιλτάτων, μη-
 τρός, γυναικὸς καὶ παίδων. Καὶ ἔνθεν μὲν ἡ Θλιψίς ἐπὶ τῇ
 οἰκιακῇ ταύτῃ συμφορᾷ, ἔνθεν δὲ ἡ ἀσιατικὴ ἀλαζονεία
 νὰ θεωρῆ ἑαυτὸν καὶ ἐν τῇ ἐσχάτῃ καταπτώσει καὶ ἀδυ-
 ναμία ὡς τι ὑπέροχον πρόσωπον, τοσοῦτον ἀπεμύραναν
 αὐτόν, ὥστε νὰ νομίζῃ ὅτι, ἐὰν ἔκαμνε παραχωρήσεις
 εἰς τὸν μέγαν αὐτοῦ ἀντίπαλον, ἠδύνατο νὰ ἱκανο-
 ποιήσῃ αὐτόν. Διὸ ἔστειλε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ταύτην
 τὴν ἐπιστολήν.

«Φίλιππος ὁ πατήρ σου ἦτο τοῦ μεγάλου Ἀρταξέρξου

φίλος καὶ σύμμαχος. Ἄλλ' ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀρσῆ, ἡμετέρου δὲ προκατόχου, ἤρξατο ὁ πατήρ σου πρῶτος νὰ ἀδικῇ ἡμᾶς ἐπιτιθέμενος κατὰ τῶν ἡμετέρων σατραπῶν παρὰ τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας, χωρὶς ποτε νὰ πάθῃ ὑπὸ τῶν Περσῶν ἀδικον. Καὶ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας βασιλείας, ἀφ' ὅτου παρεδόθη αὕτη ἡμῖν ὑπὸ τῶν Περσῶν, καὶ σὺ ὅχι μόνον ἡμέλησες νὰ στείλῃς πρὸς ἡμᾶς πρέσβεις εἰς βεβαίωσιν τῆς παλαιᾶς φιλίας καὶ συμμαχίας, ἀλλὰ καὶ ἐποίησες πρὸς ἡμᾶς πολλὰ κακά, διαβάς εἰς τὴν Ἀσίαν μετὰ πολλῶν στρατευμάτων. Τούτου ἕνεκα κατέβημεν καὶ ἡμεῖς μετὰ τῶν ἡμετέρων λαῶν, ἵνα ὑπερασπίσωμεν τὴν χώραν ἡμῶν καὶ διασώσωμεν τὴν πατρίαν ἀρχήν. Ἄλλ' ἡ μάχη ἐκρίθη, ὡς ἠθέλησαν οἱ θεοί. Νομίζω ὅτι καλὸν εἶναι νὰ εἰρηνεύσωμεν πρὸς ἀλλήλους καὶ νὰ συνάψωμεν φιλίαν καὶ συμμαχίαν. Πρὸς τοῦτο στέλλω πρὸς ὑμᾶς τοὺς ἡμετέρους πρέσβεις, ἵνα γνωστοποιήσωσιν ὑμῖν τὴν ἡμετέραν ἐπιθυμίαν, καὶ σὰς παρακαλοῦμεν νὰ στείλητε καὶ σεῖς τοὺς ὑμετέρους πρέσβεις ἐνταῦθα, ἵνα κλείσωμεν τὴν εἰρήνην. Ὡς βασιλεὺς δ' ἐν τέλει ζητοῦμεν παρὰ βασιλέως νὰ ἀποδώσῃ ἡμῖν τὴν μητέρα, τὴν γυναῖκα ἡμῶν καὶ τοὺς παῖδας, οἵτινες τηροῦνται παρ' ὑμῖν αἰχμάλωτοι.

§ 17. Ἀπόκρουσις τῆς εἰρήνης.

Οἱ πρέσβεις τοῦ Δαρείου, ἐλθόντες εἰς Ἴσσον, ἐνεχείρισαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Δαρείου, πολλὰ δὲ καὶ προφορικῶς ὑπέσχοντο εἰς αὐτόν, καὶ παντοιοτρόπως προσεπάθουν νὰ πείσωσιν αὐτόν νὰ δεχθῇ τὴν εἰρήνην. Πρὸς πάντα ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος ἀπεκρίθη γράψας τὴν ἐπομένην ἐπιστολὴν, ἣν ἔστειλεν εἰς τὸν Δαρείον

διὰ τοῦ Θερσίππου, εἰς τὸν ὁποῖον παρήγγειλε νὰ ἐγχει-
ρίσῃ αὐτὴν εἰς τὸν Πέρσῃν, χωρὶς νὰ ἔλθῃ εἰς μηδεμίαν
ἄλλην πρὸς αὐτὸν συνδιάλεξιν. Ἐχει δὲ ἡ ἐπιστολὴ
ὡς ἐξῆς:

Οἱ πρόγονοί σας ἐλθόντες εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ εἰς τὴν
ἄλλην Ἑλλάδα ἐβλάψαν ἡμᾶς, χωρὶς νὰ ἔχωμεν αὐτοὺς πρό-
τερον μηδὲ κατ' ἐλάχιστον βλάβῃ. Καὶ διὰ τοῦτο ἐγώ,
ἄφ' οὗ κατεστάθην ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων, διέβην εἰς τὴν
Ἀσίαν, ἵνα τιμωρῆσω τοὺς Πέρσας δι' ὅσα κακὰ ἔπραξαν
αὐτοὶ πρὸς ἡμᾶς πρῶτοι. Βασιλεῖς Πέρσαι ἐβοήθησαν τοὺς
Περινθίους, οἵτινες ἠδίκουν τὸν πατέρα μου, βασιλεῖς Πέρ-
σαι ἔστειλαν στρατὸν νὰ βοηθήσῃ τοὺς Θρακᾶς καθ' ἡμῶν,
οἵτινες ἡμεῖς ἐκείνων κύριοι. Ἀλλὰ καὶ σύ, ἄφ' οὗ παρὰ
νόμον ἐγίνες τῶν Περσῶν βασιλεὺς, φονεύσας τὸν νόμι-
μον βασιλέα αὐτῶν Ἀρσῆν, δὲν προσηνέχθης πρὸς ἡμᾶς
καλλίτερον τῶν ἄλλων. Διότι ὅχι μόνον γράμματα ἔστει-
λες πρὸς διαφόρους πόλεις τῆς Ἑλλάδος προτρέπων αὐ-
τὰς νὰ πολεμῶσιν ἐμέ, ἀλλὰ καὶ χρήματα ἔδωκες, τὰ
ὅποια αἱ μὲν ἄλλαι πόλεις ἀπέχρυσαν, ἐδέχθησαν ὅμως
οἱ Λακεδαιμόνιοι, οἵτινες ἐργάζονται κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν
σου νὰ διαλύσῃ τὴν εἰρήνην, ἣν ἡμεῖς διὰ πολλῶν κό-
πων κατωρθώσαμεν νὰ φέρωμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀφ' οὗ
λοιπὸν σὺ ἔκαμες ἀρχὴν τῆς ἐχθρας, ἐγὼ δὲν ἠδυνάμην
νὰ μένω ἡσυχος καὶ ἐστράτευσα ἐναντίον σου, ἵνα σὲ τι-
μωρῆσω. Τὴν χώραν, ἣν κατεῖχες σὺ πρότερον, τώρα ἔδω-
καν εἰς ἐμέ οἱ θεοί, ἄφ' οὗ τῇ βοθηαῖα αὐτῶν καὶ τοὺς
στρατηγούς σου καὶ τοὺς σατράπας σου πάντας ἐνίκησα,
καὶ σὲ αὐτὸν καὶ πάντα τὰ στρατεύματά σου κατετρόπωσα.
Καὶ ὅσοι ἐκ τῶν συμπολεμιστῶν σου διασωθέντες ἐκ τῆς
μάχης κατέφυγον πρὸς ἐμέ, οὗτοι ἀπολαύουσι πάντων τῶν
ἐγαθῶν καὶ εὐχαριστοῦνται νὰ μένωσι παρ' ἐμοὶ καὶ νὰ

μάχωνται μετ' ἐμοῦ κατ' ἄλλων. Καὶ σὺ δύνασαι νὰ ἔλθῃς πρὸς ἐμέ, ὅστις εἶμαι κύριος ἀπάσης τῆς Ἀσίας, χωρὶς νὰ φοβηθῆς ὅτι θὰ πάθῃς τι. Ἐὰν δὲ ἔλθῃς καὶ ζητήσῃς νὰ σοὶ δώσω τὴν μητέρα σου καὶ τὴν γυναῖκά σου καὶ τὰ τέκνα σου, προθύμως θὰ λάβῃς καὶ ταῦτα καὶ ὅ,τι ἄλλο θελήσῃς, ἀρκεῖ νὰ μὲ πείσῃς ὅτι πρέπει νὰ σοῦ τὰ δώσω. Καὶ τοῦ λοιποῦ, ὅταν στέλλῃς πρὸς ἐμέ ἢ πρέσβεις ἢ ἐπιστολάς, νὰ ἠξεύρῃς ὅτι δὲν εἴμεθα ἴσοι καὶ ὅτι ἐγὼ εἶμαι κύριος πάντων, ὅσα εἶχες μέχρι τοῦδε. Ἐὰν δὲν θέλῃς νὰ ἀναγνωρίσῃς τοῦτο, τότε ἐγὼ θὰ σκεφθῶ, τί πρέπει νὰ πράξω, ἵνα σὲ κάμω νὰ τὸ ἀναγνωρίσῃς. Ἐὰν ἀκόμη ἀμφισβητήσῃς τὴν βασιλείαν τῆς Περσίας, τότε μὴ φεῦγε, ἀλλὰ μένε καὶ πολέμησον. Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν μείνῃς, ἐγὼ θὰ ἔλθω νὰ σὲ εὔρω, ὅπου καὶ ἂν εἶσαι.

§ 18. Λόγοι ὑπὲρ τῆς ἀλώσεως τῆς Τύρου.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Φοινίκη, ἡ Παλαιστίνη, ἡ Κύπρος, ἡ Αἴγυπτος ἦσαν ὑποτεταγμένοι εἰς τοὺς Πέρσας, ἐσκέφθη ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι δὲν ἦτο φρόνιμον νὰ προχωρήσῃ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας, ἀφίνων ὀπισθεν αὐτοῦ λαοὺς ἀνήκοντας εἰς τὸν καταδιωκόμενον βασιλέα τῆς Περσίας. Διὸ ἀπεφασίσθη πρῶτον νὰ ὑποταχθῶσι πᾶσαι αἱ χῶραι αὗται, καὶ ἔπειτα νὰ στραφῇ κατὰ τοῦ Δαρείου. Τοῦ σχεδίου τούτου δεκτοῦ γενομένου ὑπὸ πάντων τῶν στρατηγῶν, ἐξηκολούθησε τώρα ἡ ἐκστρατεία κατὰ τῆς Φοινίκης καὶ Παλαιστίνης. Οἱ Φοινικεῖς, ἀρχαῖος ναυτικὸς καὶ ἐμπορικὸς λαός, βαρέως ἔφερε τὴν εἰς τοὺς Πέρσας ὑποταγήν. Διὸ, ὡς ἤκουσαν ὅτι προελαύνει κατ' αὐτῶν ὁ νικητὴς τῆς Ἰσσοῦ, αὐθόρμητοι παρεδόθησαν εἰς αὐτὸν αἱ πρωτεύουσαι πόλεις τῆς Φοινίκης, ἡ Σιδῶν, ἡ Βύβλος, ἡ Ἄραδος. Ὅτε

δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἤρχετο κατὰ τῆς Τύρου, ἐξήλθον οἱ πλουσιώτατοι καὶ ἐπιφανέστατοι πολῖται, ἐν οἷς καὶ ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Τύρου, ὅπως χαιρετίσωσι τὸν Ἀλέξανδρον καὶ εἴπωσιν ὅτι ἡ πόλις εἶναι πρόθυμος νὰ πράξῃ ὅ,τι καὶ ἂν ζητήσῃ. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπήνεσε τὴν πόλιν διὰ τὴν προθυμίαν καὶ εἶπεν ὅτι ἐπεθύμει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν νέαν Τύρον, ἵνα θυσιάσῃ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἡρακλέους τοῦ Τυρίου. Ἀλλ' οἱ Τύριοι, ἐν νῶ ἔχοντες νὰ περιποιηθῶσι μὲν τὸν Ἀλέξανδρον, ὅχι ὅμως καὶ νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς αὐτόν, παρεκάλεσαν τὸν Ἀλέξανδρον νὰ κάμῃ τὴν θυσίαν ταύτην ἐν τῇ παλαιᾷ πόλει, ἣτις ἦτο ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἡπείρου, λέγοντες ὅτι ἡ νέα πόλις εἶναι ἀνάγκη νὰ μείνῃ κλειστή καὶ εἰς τοὺς Μακεδόνας, ὡς ἔμεινε κλειστή καὶ εἰς τοὺς Πέρσας. Ὡς δ' ἤκουσε τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος, διέκοψε πᾶσαν περαιτέρω συζήτησιν καὶ ἀπεφάσισεν ὅ,τι διεννοεῖτο νὰ ἐκτελέσῃ διὰ τῆς βίας. Πρὸς τοῦτο συνεχάλεσε πάντας τοὺς στρατηγοὺς ὡς καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς·

Ἡ Τύρος, ὡς βλέπετε, δὲν παραδίδεται ἐκουσίως, νὰ ἀφήσωμεν δὲ αὐτὴν ἐλευθέραν, δὲν εὐρίσκω φρόνιμον. Ἐν ὅσῳ οἱ Πέρσαι ἔχουν ἀκόμη ναυτικὴν δύναμιν, ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, μηδὲ νὰ καταδιώξωμεν τὸν βασιλέα Δαρεῖον, ἀφίνοντες ὀπισθεν ἡμῶν τὴν μὲν πόλιν Τύρον προδήλως ἐχθρικῶς διακειμένην, τὴν δὲ Αἴγυπτον καὶ Κύπρον εἰς τοὺς Πέρσας ἔτι ὑποχειρίους. Μάλιστα δὲ νομίζω ὅτι ἡ Τύρος πρέπει ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ κυριευθῇ· διότι, ἐὰν δὲν κυριευθῇ, τότε διὰ τῆς βοήθειας τῆς πόλεως ταύτης, ἣτις ἔχει πολυάριθμον ναυτικόν, δύνανται οἱ Πέρσαι νὰ γίνωσι πάλιν κύριοι τῶν παραλίων χωρῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ νὰ μεταγάγωσι τὸν πόλεμον εἰς τὴν Ἑλλάδα, καθ' ὃν χρόνον ἡμεῖς ἐπερ-

ἰσοκρίτους

ἰσὺν θανάτῳ
τῶν

μετὰ τὴν ἰσὺν
ναυτικὴν
δύναμιν

φανερῶς
ἐπινοεῖται

μεταφέρω

χόμεθα κατὰ τῆς Βαβυλῶνος. Ἐὰν δὲ τούναντίον κυριευθῆ ὑφ' ἡμῶν ἡ Τύρος, τότε κατέχομεν ὅλην τὴν Φοινίκην καὶ ὁ φοινικικὸς στόλος, τὸ μέγιστον καὶ κράτιστον μέρος τῆς ναυτικῆς δυνάμεως τῶν Περσῶν, θὰ εἶναι ἐξ ἀνάγκης μεθ' ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων· διότι οὔτε οἱ ναῦται οὔτε οἱ ἐπιβάται τῶν φοινικικῶν πλοίων θὰ ἔχωσιν ὄρεξιν νὰ ἀγωνίζωνται καθ' ἡμῶν κατὰ θάλασσαν, ἐν ὅσῳ βλέπουσιν ὅτι κατέχονται ὑφ' ἡμῶν αἱ πόλεις αὐτῶν. Ἡ δὲ Κύπρος, ἑλληνικὴ οὔσα, ἀφορμὴν ζητεῖ, ἵνα συνταχθῆ μεθ' ἡμῶν. Ἐχοντες δὲ ἡμεῖς τὰ πλοῖα τὰ φοινικικά, τὰ πλοῖα τῆς Κύπρου μετὰ τῶν ἡμετέρων συνηνωμένα ἀποτελοῦμεν μεγάλην ναυτικὴν δύναμιν καὶ τὸ κράτος τῆς θαλάσσης εἶναι πλέον ἡμῖν ἐξησφαλισμένον καὶ ἡ πρὸς τὴν Αἴγυπτον στρατεία ἡμῶν ἀποβαίνει ἀσφαλῆς καὶ ἡ ἐπιτυχία βεβαία. Ἀφ' οὗ δὲ ὑποτάξωμεν καὶ τὴν Αἴγυπτον, τότε δυνάμεθα πλέον ἀμέριμοι νὰ ἀναλάβωμεν τὸν κατὰ τῆς Βαβυλῶνος ἀγῶνα μετὰ μεγάλων ἐλπίδων, διότι ἤξεύρομεν ὅτι οἱ Πέρσαι οὐδεμίαν δύνανται πλέον νὰ ἀναμένωσι βοήθειαν οὔτε ἐκ τῶν παραλίων μερῶν οὔτε ἐκ τῆς χώρας τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Εὐφράτου, ἥτις θὰ εὐρίσκηται εἰς τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν.

§ 19. Πυρπόλησις μηχανημάτων.

†Οἱ λόγοι τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔκαμον ἐντύπωσιν εἰς τὴν συνέλευσιν καὶ πάντες ὠμολόγησαν ὅτι πρέπει ἡ Τύρος νὰ ὑποταχθῆ. Ἀλλὰ πῶς νὰ κατορθωθῆ τοῦτο ἄνευ στόλου; Τοῦτο ἐφαίνετο ἀδύνατον. Καὶ ὅμως τὸ ἀδύνατον τοῦτο ἐγένετο εἰς τὸν Ἀλέξανδρον δυνατὸν δι' ἔργου μεγαλεπηβόλου, κινουντος τὸν θαυμασμόν τοῦ κόσμου. X

Ἡ νέα Τύρος ἦτο ἐκτισμένη ἐπὶ μικρᾶς νησίδος, ἥτις

ἐχωρίζετο ἀπὸ τῆς στερεᾶς διὰ πορθμοῦ, ὅστις εἶχε πλάτος μὲν περὶ τὰ χίλια βήματα ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, βάθος δὲ μέχρι τριῶν ὀργυιῶν πλησίον τῆς νήσου, παρὰ τὴν στερεὰν ὅμως ἦτο ὄλως ἀβαθῆς καὶ τεναγώδης. Τοῦτον τὸν πορθμὸν ἀπεφάσισεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ προσχώσῃ, ἐμπήγων πασσάλους, ρίπτων κορμούς δένδρων καὶ ὄλον τὸ ὑλικὸν τῶν οἰκιῶν τῆς παλαιᾶς Τύρου, ἃς εἶχον ἐγκαταλίπη οἱ κάτοικοι φεύγοντες, ἵνα σωθῶσι. Καὶ ἡ ἐργασία αὕτη ἐγίνετο μετὰ μεγάλης προθυμίας ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, ἀφ' οὗ ἔβλεπον ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς εἰργάζετο, δίδων τὸ καλὸν παράδειγμα, μάλιστα δὲ διότι ἐπῆνει καὶ ἐβράβευε τοὺς ἐργαζομένους.

Οἱ δὲ Τύριοι, πεπειθότες εἰς τὰ πλοῖα αὐτῶν καὶ εἰς τὰ ὑψηλὰ καὶ στερεὰ αὐτῶν τείχη, ἐθεῶντο ἀπαθῶς τὰ συμβαίνοντα. Ὅτε ὅμως εἶδον ὅτι τὸ χῶμα ἤρχισε νὰ σκεπάζῃ τὴν θάλασσαν, τότε πλέον ἤρχισαν νὰ λαμβάνωσι μέτρα ἀμύνης. Συνήγαγον εἰς τὸ πρὸς τὴν ἡπειρον τεταμένον μέρος τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοῦ τείχους ὅσους ἠδύνατο περισσοτέρους μαχητὰς καὶ ἤρχισαν δι' αὐτῶν νὰ ἐκσφενδονῶσι βέλη καὶ λίθους κατα τῶν ἐργατῶν, οἵτινες συγχρόνως προσεβλήθησαν καὶ κατὰ θάλασσαν ἀπὸ τῶν πλοίων τῶν Τυρίων. Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐματαίωσε τὴν σφοδρὰν ταύτην ἐπίθεσιν τῶν Τυρίων, κατασκευάσας προκαλύμματα μεθ' ἑαυτοῦ, καθ' ὧν προσέκρουον τὰ βλήματα καὶ ἀπετύγχανον. Τοῦτο ἰδόντες οἱ Τύριοι ἐμηχανεύθησαν νὰ καύσωσι τὰ ξύλα καὶ τὰ μηχανήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς καὶ τὰ προκαλύμματα, δι' ὧν προεφυλάττοντο οἱ στρατιῶταί του ἀπὸ τῶν βελῶν καὶ τῶν λίθων τῶν βαλλομένων ἀπὸ τοῦ τείχους. Πρὸς τοῦτο ἐπλήρωσαν τριήρη εὐφλέκτων ὑλῶν καὶ φυλάξαντες τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἔπνεεν ἄνεμος εὐνοϊκὸς πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν, ἔφερον λάθρα τῶν

Ἑλλήνων μίαν ἡμέραν τὸ πυρπολικὸν εἰς τὸ χῶμα καὶ ἐνέβαλον πῦρ. Εὐθὺς ἐξερράγη μεγάλη φλόξ, ἥτις ἀναρριπίζομένη ὑπὸ τοῦ ἀνέμου κατέκαυσε πάντα τὰ μηχανήματα τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ πᾶσαν τὴν συνηγμένην ξυλείαν καὶ τὸ μέχρι τοῦδε συντελεσθὲν ἔργον κατὰ τὸ πλεῖστον κατέστρεψε. Τὰ δὲ πλοῖα τῶν Τυρίων ἐπωφελήθηντα τῶν μεγάλων τούτων ταραχῶν προσήγγισαν εἰς τὸ κατασκευάσμα καὶ ἀπεγύμνωσαν αὐτὸ τῶν ἐσχαρῶν, αἵτινες συνεχράτουν αὐτό, ὥστε τὰ κύματα ἠδύναντο πλέον ἐλεύθερα νὰ συμπαρασύρωσι μακρὰν τὸ συσσωρευθὲν χῶμα.

Κατόπιν τοῦ γεγονότος τούτου πάντες πλέον οἱ περὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἀπέγνωνσαν, ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ κυριευθῇ ἡ Τύρος. Οἱ δὲ Τύριοι προέτειναν συνθηκολογίαν καὶ λύσιν τῆς πολιορκίας. ~~χ~~

§ 20. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀθροίζει μέγαν στόλον.

Εἰς τοιαύτην στενόχωρον θέσιν εὐρίσκοντο τὰ πράγματα τώρα, ὅτε ὁ Δαρεῖος ἔστειλε καὶ δευτέραν ἐπιστολήν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, δι' ἧς προσέφερον εἰς αὐτὸν δεκακισχίλια τάλαντα λύτρα τῆς μητρὸς, τῆς γυναικὸς καὶ τῶν παίδων, ὑπέσχετο δὲ αὐτῷ καὶ τὴν θυγατέρα του σύζυγον, εἰὰν συνήνει νὰ κλείσῃ μετ' αὐτοῦ εἰρήνην καὶ συμμαχίαν, παρεχώρει δὲ καὶ πᾶσαν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης μέχρι τοῦ Εὐφράτου. Ὡς δ' ἤκουσαν ταῦτα οἱ στρατηγοὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ οἱ ἡγεμόνες τῶν συμμάχων, ἠὲ χαριστήθησαν, ὁ δὲ Παρμενίων μάλιστα συνεβούλευσε τὸν Ἀλέξανδρον νὰ ἀποδεχθῇ εὐθὺς τοιαύτας λαμπρὰς προτάσεις καὶ νὰ παύσῃ τὸν πόλεμον, περὶ οὗ δὲν ἤξευρον, τίνα ἐν τῷ μέλλοντι ἠδύνατο νὰ λάβῃ

τροπήν. Ἐγὼ τοῦλάχιστον, εἶπεν, ἐὰν ἤμην Ἀλέξανδρος, θὰ ἐποίουν οὕτω.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος·

Καὶ ἐγὼ, Παρμενίων, θὰ ἐποίουν οὕτως, ἐὰν ἤμην Παρμενίων. Ἐπειδὴ ὅμως εἶμαι Ἀλέξανδρος, ἀποκρίνομαι εἰς τὸν Δαρεῖον ταῦτα·

Οὔτε τῶν χρημάτων του ἔχω ἀνάγκην οὔτε ἀρκοῦμαι εἰς τὸ μέρος τῆς χώρας, ἣν μοῦ παραχωρεῖ, ἀφ' οὗ ἔχω εἰς τὴν ἐξουσίαν μου ὅλην. Ὁ Δαρεῖος δὲν ἔχει πλέον τίποτε. Καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ καὶ ἡ χώρα αὐτοῦ πᾶσα εἶναι πλέον ἐμέ. Θυγατέρα δὲ τοῦ Δαρείου, ἐὰν θέλω, δύναμαι νὰ νυμφευθῶ, χωρὶς νὰ ἐρωτήσω αὐτόν. Ἐὰν δὲ ὁ Δαρεῖος θέλῃ νὰ λάβῃ παρ' ἐμοῦ χάριν, ἄς ἔλθῃ νὰ με παρακαλέσῃ.

Τοιαῦτα ἔγραψε πρὸς τὸν Δαρεῖον ὡς κύριος πλέον καὶ τοῦ Δαρείου καὶ τῆς Ἀσίας ὅλης.

Ὡσαύτως ἀπέκρουσε καὶ τὰς προτάσεις τῶν Τυρίων καὶ ἐζήτησεν αὐτῶν πλήρη ὑποταγήν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Τύριοι δὲν ἐδέχθησαν τοῦτο, διέταξε νὰ ἐπαναληφθῇ ἡ πρόσχωσις τῆς θαλάσσης μετὰ μείζονος δραστηριότητος, νὰ στήσῃσι δὲ καὶ μηχανὰς πρὸς διάρρηξιν τοῦ τείχους. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ στρατοῦ ἀπῆλθεν εἰς Σιδῶνα, ἵνα ἐνταῦθα συγκροτήσῃ στόλον, καὶ οὕτω δυνηθῇ νὰ πολιορκήσῃ τὴν Τύρον καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης. Ἦρξιζεν ἤδη τὸ ἔαρ, ὅτε τὰ πλοῖα τῆς Ἀράδου, τῆς Βύβλου καὶ τῆς Σιδῶνος περὶ τὰ 80 εἶχον ἐπανακάμψῃ οἴκαδε. Ταῦτα πάντα ἐτέθησαν εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἐπεμψε δὲ καὶ ἡ Ῥόδος δέκα πλοῖα. Κατόπιν δὲ εἰσῆλθον εἰς τὸν λιμένα τῆς Σιδῶνος καὶ μεγάλη μοῖρα τῆς Κύπρου ἐξ ἑκατὸν καὶ εἴκοσι πλοίων συγκει-

μένη και ἄλλα πλοῖα ἐκ Λυκίας καὶ Κιλικίας, τὰ ὅποια ἀνεγνώρισαν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου τὴν ἀρχήν.

Τὰ πλοῖα ταῦτα περὶ τὰ διακόσια πενήκοντα διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἐξοπλισθῶσι καλῶς καὶ νὰ ᾧσιν ἔτοιμα εἰς ἀπόπλουν. Μέχρις οὗ δὲ γίνῃ τοῦτο, αὐτὸς ἐπεχείρησεν ἐπιδρομὴν κατὰ τῶν ἀραβικῶν φυλῶν τοῦ Ἀντιλιθάνου, τὰς ὁποίας ἐντὸς ἑνδεκα ἡμερῶν ὑπέταξε. Κατόπιν ἐπέστρεψεν εἰς Σιδῶνα, ἔνθα πληροφορηθεὶς ὅτι ἦσαν ἔτοιμα πάντα τὰ μηχανήματα, ἵνα ἀρχίσῃ ἡ πολιορκία τῆς Τύρου κατὰ ξηράν, ἔπλευσεν ἐκεῖ μεθ' ὄλου τοῦ στόλου. Ὅτε δὲ προσήγγισεν εἰς τὴν Τύρον, παρέταξε τὰ πλοῖα εἰς μάχην καὶ οὕτω παρατεταγμένα ἐπήρχοντο κατὰ τῆς Τύρου. Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος μετὰ τῶν βασιλέων τῆς Κύπρου καὶ τῆς Φοινίκης ἠγεῖτο τῆς δεξιᾶς πτέρυγος, ὁ δὲ Κράτερος καὶ ὁ Πυθαγόρας τῆς ἀριστερᾶς. Ἐσκόπει δέ, ἀφ' οὗ διασκορπίσῃ τὸν στόλον τῶν Τυρίων διὰ μιᾶς ναυμαχίας, νὰ ἐπιτεθῇ τότε κατὰ τῆς πόλεως καὶ ἀναγκάσῃ αὐτὴν νὰ παραδοθῇ.

§ 21. Γενναία ἄμυνα Τυρίων.

Ἐχει δὲ ἡ Τύρος δύο λιμένας, τὸν πρὸς βορρᾶν κείμενον, ὅστις ἐκαλεῖτο Σιδώνιος, καὶ τὸν πρὸς νότον, ὅστις ἐκαλεῖτο Αἰγύπτιος. Οἱ δὲ Τυριοὶ, μὴ γινώσκοντες ὅτι ἦσαν σύμπαντα τὰ πλοῖα τῶν Φοινίκων καὶ τῶν Κυπρίων ἠνωμένα μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, εἶχον ἀπόφασιν νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τὸ πέλαγος καὶ νὰ ναυμαχήσωσιν. Ὅτε ὁμως ἐφάνη ὁ στόλος καὶ ἐκάλυψε διὰ τοῦ πλήθους τῶν πλοίων τὴν θάλασσαν, αὐτοὶ δὲ δὲν εἶχον ἢ τὸ τρίτον μόνον τῶν πλοίων τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐθεώρησαν φρόνιμον νὰ μὴ ἐκπλεύσωσι τοῦ λιμένος, νὰ φράξωσι δὲ καὶ τὸ στόμιον τοῦ

βορείου λιμένος, ὅστις ἦτο ὁ μᾶλλον ἐκτεθειμένος εἰς τὰς προσβολὰς τοῦ ἐχθροῦ, διὰ πολλῶν ἀντιπρώρων πλοίων, ὥστε πᾶσα ἀπόπειρα πρὸς διέκπλουν νὰ εἶναι ἀδύνατος. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος εἶδεν ὅτι οὐδὲν πολέμιον πλοῖον ἀντεπεξῆλθεν, ἀφ' οὗ διέταξε νὰ ἐπιπλεύσωσι κατὰ τῆς πόλεως διὰ συντόνου κωπηλασίας, ἐλπίζων ὅτι θὰ ἠδύνατο ἐξ ἐφόδου νὰ καταλάβῃ τὸν λιμένα. Ἀλλ' ἡ ὀρμὴ αὕτη οὐδὲν κατώρθωσεν ἀπέναντι τῆς πυκνῆς σειρᾶς τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα μετὰ γενναιότητος ἐματαιώσαν τὴν ἐφοδον. Διὸ ἠναγκάσθη ὁ στόλος τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ προσορμισθῇ πλησίον τῆς ξηρᾶς εἰς μέρος ὑπήνεμιον καὶ ἐνταῦθα νὰ διανυκτερεύσῃ. Τὴν δ' ἐπιούσαν ἡμέραν διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἀρχίσῃ ὁ ἀποκλεισμός τῆς πόλεως. Καὶ τὰ μὲν πλοῖα τῶν Κυπρίων ἀπέκλεισαν τὸν βορείον λιμένα, τὰ δὲ φοινικικά, μεθ' ὧν ἔπλεε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ὠρμίσθησαν ἔμπροσθεν τοῦ αἰγυπτίου λιμένος. Εἶχον δὲ σκοπὸν νὰ ἐπαγάγῃσι τὰς μηχανὰς οὕτω πλησίον εἰς τὰ τεῖχη, ὥστε νὰ προσπαθήσωσι δι' αὐτῶν νὰ ἀνοίξωσι ῥήγματα ἢ νὰ στήσωσι κλίμακας καὶ νὰ ἀναβῶσι. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ εἰς τὸ χῶμα ἐτέθησαν πλῆθος μηχανῶν, ἵνα προσβάλωσιν ἐκεῖθεν τὸ τεῖχος, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ τεύχους ἐτοποθετήθησαν τριήρεις ἐντέλως διασκευασθεῖσαι, φέρουσαι παντοῖα πολιορκητικὰ μηχανήματα, ἵνα διατρήσωσι τὸ τεῖχος, Ἀλλ' εἰ καὶ ὑπερανθρώπως εἰργάζοντο, ἦτο ἀδύνατον νὰ κρημνισθῇ τὸ στερεωτάτον τεῖχος, ὅπερ ἦτο ἐκτισμένον ἐκ μεγάλων τετραγώνων λίθων, οὐδὲ ἡ ἀνάβασις ἦτο δυνατὴ, διότι τὸ τεῖχος εἶχεν ὕψος ἑκατὸν πενήτηντα ποδῶν, ἄνωθεν δὲ τοῦ τεύχους ἦσαν ἀγρυπνοὶ οἱ Τύριοι, βάλλοντες ἀσφαλῶς ἀπὸ τῶν ξυλίνων πύργων, οὓς ἀνήγειραν ἐπὶ τῶν ἐπάλλξεων, κατὰ τῶν πολεμίων.

~~Ἄλλ'~~ ἐκτὸς τούτου ὑπῆρχε καὶ ἄλλη δυσκολία, ὅτι τὰ πλοῖα ἦτο ἀδύνατον νὰ πλεύσωσιν ἐγγυὲς τοῦ τείχους· διότι οἱ Τύριοι εἶχον πληρώσει τὴν θάλασσαν περίξ διὰ μεγάλων ὀγκολίθων, οὓς ἔπρεπεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἀπομακρύνῃ ἐκεῖθεν. Καὶ διέταξε πολλὰ πλοῖα νὰ ἐργασθῶσιν ἀνέλκοντα τοὺς λίθους καὶ ἀποκομίζοντα μακρὰν. Ἄλλ' οἱ Τύριοι ἐματαίουσι τὸ ἔργον τοῦτο ἐπερχόμενοι διὰ καταφράκτων πλοίων καὶ ἀποκόπτοντες τὰ σχοινία τῶν ἀγκυρῶν τῶν ἐργαζομένων πλοίων, τὰ ὅποια οὕτω παρεδίδοντο εἰς τὴν ὀργῆν τῶν κυμάτων καὶ τῶν ἀνέμων. Καὶ ἠθέλησε μὲν νὰ ἐμποδίσῃ τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος τοποθετήσας πρὸ τῶν ἀγκυρῶν κατάφρακτα ὡσαύτως πλοῖα πρὸς φύλαξιν, ἀλλ' οὐδὲν καὶ τώρα κατῴρθωσε· διότι οἱ Τύριοι δύται ὑποβρυχίως κολυμβῶντες ἔφθανον εἰς τὰς ἀγκύρας καὶ ἀπέκοπτον πάλιν τὰ σχοινία αὐτῶν. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ θέσωσιν ἀντὶ τῶν σχοινίων σιδηρὰς ἀλύσεις, ἃς δὲν ἠδύναντο πλέον οἱ Τύριοι νὰ ἀποκόψωσι. Τώρα ἠδύναντο τὰ πλοῖα νὰ ἐργάζωνται ἀκινδύνως. Οἱ πολλοὶ λίθοι ἀνελκόμενοι ἐκ τῆς θαλάσσης ἀποκομίζοντο μακρὰν καὶ οὕτως ἐκαθαρίσθη ὁ πυθμὴν τῆς θαλάσσης καὶ τὰ πλοῖα ἠδύναντο πλέον νὰ πλησιάσωσιν εἰς τὸ τείχος. Ἦσαν δὲ καὶ οἱ Ἕλληνες πλήρεις πολεμικοῦ μένους καὶ ὀργῆς νὰ καταλάβωσι τὴν πόλιν καὶ τιμωρήσωσι τοὺς Τυρίους, οἵτινες ἔμπροσθεν τῶν ὀμμάτων αὐτῶν ἔσφαξαν ἐπὶ τῶν ἐπάλλξεων τοῦ τείχους τοὺς ὀλίγους Ἕλληνας αἰχμαλώτους, οὓς εἶχον κατὰ τὰς συμπλοκάς συλλάβῃ, καὶ ἔρριψαν εἰς τὴν θάλασσαν. Οἱ Τύριοι ἔβλεπον ὅτι ὁ κίνδυνος ὁσημέραι ἠϋξανε καὶ οὐδεμία ἐλπίς σωτηρίας ὑπῆρχεν, ἐὰν δὲν ἐπεκράτουσι κατὰ θάλασσαν. Πρὸς τοῦτο ἀπεφάσισαν νὰ μεταχειρισθῶσι δόλον. Ἐξώπλισαν λάθρα τῶν Ἑλλήνων 13 πλοῖα, εἰς ἃ ἐτοποθέτησαν ἀνδρειοτάτους μαχητάς, καὶ καιροφυ-

λακτήσαντες ἐπετέθησαν κατὰ τῶν πλοίων τῶν Κυπρίων κατὰ τὴν μεσημβρίαν, ὅτε ὁ μὲν Ἀλέξανδρος συνήθιζε νὰ ἀναπαύηται ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἠπέιρου, τὰ δὲ πληρώματα τῶν πλοίων ἦσαν διεσπαρμένα ἐκτός αὐτῶν πρὸς ὕδρευσιν καὶ ἐπισιτισμόν. Καὶ τρία μὲν πλοῖα τῶν Κυπρίων ἐβύθισαν, τὰ δὲ λοιπὰ ἐξώθησαν εἰς τὴν ἀκτὴν καὶ ἤρχισαν νὰ συντρίβωσιν αὐτά. Ἀλλὰ κατ' εὐτυχίαν ὁ Ἀλέξανδρος ταύτην τὴν ἡμέραν ἐπανῆλθε πρωϊμώτερον τοῦ εἰωθότος εἰς τὰ πλοῖά του, ἃ ἦσαν ἔμπροσθεν τοῦ ἄλλου λιμένος, καὶ ἰδὼν τὰ συμβαίνοντα παρεσκεύασε τάχιστα τὸν στόλον του καὶ διέταξε τὰ πλεῖστα μὲν τῶν πλοίων νὰ πλεύσωσιν εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, ἵνα προλάβωσιν ἔξοδον τῶν Τυρίων, αὐτὸς δὲ λαβὼν τὰ λοιπὰ ἐπλευσε τάχιστα πρὸς τὸ μέρος, ἐνθα ἦσαν τὰ νικηφόρα πλοῖα τῶν Τυρίων, καταστρέφοντα τὰ πλοῖα τῶν Κυπρίων. Οἱ ἀπὸ τῆς πόλεως εἶδον τὸν Ἀλέξανδρον ἐπερχόμενον καὶ ἀνεβῶν εἰς τοὺς ἰδικούς των νὰ ὑποχωρήσωσι καὶ νὰ ἀποφύγωσι τὸν κίνδυνον. Ἀλλ' ἐν τῷ θορόβῳ τοῦ διαρκοῦντος ἀγῶνος δὲν ἤκουον τίποτε οἱ μαχόμενοι, ὅτε αἴφνης ἐπεφάνη εἰς αὐτοὺς ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἐπετέθη κατ' αὐτῶν. Τότε οἱ Τύριοι στραφέντες ἐκωπηλάτουں μετὰ πάσης σπουδῆς πρὸς τὸν λιμένα, ἀλλ' ὀλίγα πλοῖα ἠδυνήθησαν νὰ πλεύσωσιν ἐκεῖ, τὰ δὲ λοιπὰ ἐβυθίσθησαν, δύο δὲ συνελήφθησαν, ἀλλὰ τὸ πλήρωμα ἐσώθη κολυμβῶν.

§ 22. Ἀλωσις τῆς Τύρου.

Οἱ Τύριοι εἶδον ἐν τῇ συμπλοκῇ ταύτῃ ὅτι εἶναι ἀνίσχυροι κατὰ θάλασσαν καὶ τοῦ λοιποῦ τὰ πλοῖα αὐτῶν ὄρμουον πλέον νεκρὰ ἐντὸς ἀμφοτέρων τῶν λιμένων, τὰ ὅποια ἐσῶξεν ἄλυσις ἰσχυρὰ ἐμποδίζουσα τὴν εἴσοδον εἰς τοὺς

πολεμίους. Τώρα ἤρχισε πλέον μετὰ λύσσης ἢ πολιορκία τῆς πόλεως. Εἰ καὶ οἱ Τύριοι ἐφημίζοντο ὡς ἄριστοι μηχανικοί, ὑπερέβαλον ὅμως αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες. Πολλαχοῦ τῶν τειχῶν ἐστήθησαν ἄρισται μηχαναί, ἵνα διαρρήξωσι τὸ τεῖχος, ἀλλὰ μάτην, διότι τοῦτο ἦτο παχύτατον καὶ στερεώτατον. Μόνον εἰς ἓν μέρος πρὸς νότον κατωρθώθη νὰ κρημισθῆ μέρος, ὅπου καὶ συνεκροτήθη κρατερώτατος ἀγών, τῶν μὲν Ἑλλήνων ζητούντων νὰ εἰσέλθωσι διὰ τοῦ ῥήγματος εἰς τὴν πόλιν, τῶν δὲ Τυρίων ἀμυνομένων μετὰ λύσσης πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ κινδύνου. Φοβερά ἦσαν τὰ μηχανήματα, τὰ ὁποῖα ἐκατέρωθεν οἱ στρατοὶ μετεχειρίσθησαν, ἀλλ' οἱ Τύριοι πολεμοῦντες ἀπὸ τοῦ ἀσφαλοῦς ἐπεκράτησαν καὶ ἡ ἄλωσις τῆς πόλεως ἐματαιώθη.

Τοῦτο ἐξώργισε τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις περιέμενε νὰ ἐπέλθῃ ἐν τῇ θαλάσῃ γαλήνη, ἵνα ἐπιπέσῃ πάλιν κατὰ τῆς θρασείας πόλεως καὶ κυριεύσῃ αὐτήν. Τρεῖς ἡμέρας ἀκριβῶς μετὰ τὴν ματαιωθεῖσαν ἐπίθεσιν ἐπεκράτησεν ἄκρα γαλήνη ἐν τῇ θαλάσῃ, ὁ ἀῆρ ἦτο καθαρὸς, ὁ ὀρίζων ἀνέφελος, ὡς ἐπεθύμει ὁ Ἀλέξανδρος. Τότε διέταξε νὰ γίνῃ γενικὴ ἔφοδος κατὰ τῆς πόλεως, ἵνα μὴ καταλάβωσιν οἱ Τύριοι, ποῦ κυρίως ἐσχόπει νὰ κάμῃ τὸ ῥήγμα τοῦ τείχους. Εἶχε δὲ ἔτοιμον γενναῖον στρατὸν νὰ ἐπιχειρήσῃ ἔφοδον, εὐθύς ὡς ἐγίνετο τὸ ῥήγμα. Καὶ ὄντως εἰς τὸ νότιον μέρος τοῦ τείχους, ὅπου εἶχε γίνῃ τὸ πρῶτον ῥήγμα, τώρα ἐγένετο μεγαλῆτερον. Εὐθύς τὸ τάγμα τὸ προορισθὲν διὰ τὴν ἔφοδον ἔθεσε τὰς γεφύρας καὶ ὤρμησεν εἰς τὴν πόλιν. Μετὰ γενναίαν ἀντίστασιν ἠττῶνται οἱ Τύριοι καὶ εἰσέρχονται εἰς τὴν πόλιν.

Ἀλλὰ καὶ τὰ πλοῖα τῆς Σιδῶνος, τῆς Βύβλου καὶ Ἀραβίου διασπάσαντα τὰς ἀλύσεις εἰσέπλευσαν εἰς τὸν λιμένα τὸν νότιον καὶ τὰ ἐκεῖ Τύρια πλοῖα ἄλλα μὲν ἐβύ-

θισαν, ἄλλα δὲ ἐξώθησαν εἰς τὴν ξηράν. Ἐπίσης καὶ τὰ πλοῖα τῶν Κυπρίων εἰσέπλευσαν εἰς τὸν βόρειον λιμένα καὶ κατέλαβον τὰ ὀχυρώματα τοῦ λιμένος. Οἱ δὲ Τύριοι πανταχόθεν ὑποχωρήσαντες συνηθροίσθησαν εἰς ἓν μέρος πάντες, ἵνα συνταχθῶσι πρὸς ἄμυναν. Ἀλλὰ κατὰ τούτων ἐπῆλθε λάβρος ὁ Ἀλέξανδρος καὶ κατέκοψεν αὐτούς. Ὀκτακισχίλιοι Τύριοι εὔρον τὸν θάνατον, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν κατοίκων, ὅσοι δὲν ἀπέθανον, περὶ τοὺς τρισμύριους ἀνθρώπους, ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐώρτασε τὴν νίκην, θυσιάσας εἰς τὸν Ἡρακλέα τὴν θυσίαν ἐν τῇ νέᾳ Τύρῳ, ἣν δὲν ἐπέτρεψαν ἄλλοτε οἱ Τύριοι, τελέσας δὲ καὶ πομπήν, παντὸς τοῦ στρατοῦ ὀπλισμένου καὶ παντὸς τοῦ στόλου παρελαύνοντος καὶ ἐορτασίμως κεκοσμημένου. Ἐτετέλεσθησαν δὲ καὶ ἀγῶνες γυμνικοὶ καὶ λαμπαδηφορία, ἡ δὲ μηχανή, ἡ διασείεσσα τὸ τεῖχος, περιήχθη διὰ τῆς πόλεως καὶ ἀνετέθη εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἡρακλέους.

αμυρωται

§ 23. Ἄλωσις Γάζης.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέζευξεν ἐκ τῆς Τύρου περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 332 καὶ διηυθύνθη πρὸς νότον. Πᾶσαι αἱ πόλεις παρεδίδοντο εἰς αὐτὸν ἀμαχητί, μόνον δὲ ἡ Γάζα ἔχουσα ἰσχυρότατον φρούριον δὲν ἠθέλησε νὰ ὑποταχθῇ ἐκουσίως. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος ἐστρατοπέδευσε εἰς τὸ νότιον μέρος τῆς πόλεως, ὅπου τὸ τεῖχος ἐφαίνετο ἐπιμαχώτατον. Ἐνταῦθα ἔστησε τὰς πολιορκητικὰς μηχανὰς καὶ ἀφ' οὗ προσηυχῆθη εἰς τὸν θεὸν ἤρχισε τὴν πολιορκίαν. Οἱ Ἕλληνες προσεπάθουν διὰ τῶν μηχανῶν νὰ κρημνίσωσι τὸ τεῖχος, ἀλλὰ μάτην· διότι τοῦτο ἦτο ἰσχυρὸν καὶ ἀκαθαίρετον. Ἐκ τούτου θαρρυνθέντες οἱ πο-

λιορχούμενοι ἕκαμον ἔφοδον κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ καύ-
 σαντες αὐτῶν καὶ τὰς τοξευτικὰς μηχανὰς καὶ τὰ προκα-
 λύμματα, ὅσα εἶχον κατασκευάσει, ἵνα προφυλάττωνται
 ἀπὸ τῶν πολεμίων, ἠνάγκασαν αὐτοὺς εἰς ὑποχώρησιν.
 Τότε ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις κατὰ συμβουλήν τοῦ μάντεως
 ἴστατο μακρὰν τῆς μάχης, ἰδὼν τοῦτο, δὲν ὑπέμεινε πλέον,
 ἀλλ' ἠγούμενος τῶν ὑπασπιστῶν ἐπέπεσεν, ὅπου ἦτο ὁ
 μέγιστος κίνδυνος, καὶ ἐπανήγαγε τοὺς Ἕλληνας εἰς τὸν
 ἀγῶνα. Ἀλλὰ βέλος καταπαλτικὸν διετρύπησεν αὐτοῦ τὴν
 ἀσπίδα καὶ τὸν θώρακα καὶ ἐνεπήχθη εἰς τὸν ὦμον, ὥστε
 ἦτο ἀδύνατον πλέον νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν μάχην. Διὸ οἱ
 Γαζαῖοι ἐξεδιώξαν ἐκ τοῦ χώματος καθ' ὀλοκληρίαν τοὺς
 Ἕλληνας. Τὸ τραῦμα τοῦ βασιλέως ἦτο ὀδυνηρόν, ὅχι
 ὅμως καὶ ἐπικίνδυνον. Καὶ τὴν νίκην ταύτην δὲν ἐχάρη-
 σαν ἐπὶ πολὺν χρόνον οἱ Γαζαῖοι. Διότι, ὅτε ἐφθασαν αἱ
 μεγάλαι μηχαναί, αἵτινες εἶχον διαρρήξει τὰ τεῖχη τῆς
 Τύρου, τότε ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε κύκλῳ τῶν τειχῶν νὰ
 ἐπισωρεύσωσι χώματα χιλίων διακοσίων ποδῶν πλάτους
 καὶ διακοσίων πεντήκοντα ποδῶν ὕψους καὶ ἐπὶ τῶν χω-
 μάτων τούτων νὰ στήσωσι τὰς μηχανὰς καὶ νὰ προσβά-
 λωσι τὰ τεῖχη. Τούτου δὲ γενομένου αἱ μηχαναὶ ἤνοιξαν
 ῥήγμα εἰς τὸ τεῖχος καὶ οἱ Ἕλληνες ὤρμησαν νὰ εἰσέλ-
 θωσιν εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῶν γενναίο-
 τάτων Γαζαίων. Ἐπαναληφθείσης δὲ τῆς ἐφόδου καὶ τὸ δεύ-
 τερον καὶ τὸ τρίτον καὶ πολλῶν Γαζαίων φονευθέντων,
 ἐγένετο δυνατόν κατὰ τὴν τετάρτην ἔφοδον διὰ κλιμάκων
 νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν οἱ ὑπασπισταὶ τοῦ βασιλέως,
 οἵτινες ἤνοιξαν τὰς πύλας καὶ εἰσῆλθεν ἅπας ὁ στρατός
 εἰς τὴν πόλιν. Τότε δὲ ἤρχισε πολὺ ἀγριώτερος ἀγὼν ἀνά
 τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως. Οἱ ἀνδρεῖοι Γαζαῖοι ἠμύνοντο μέχρι
 θανάτου, φρικώδης δ' αἱματοχυσία ἐπεσφράγισε τὴν καυ-

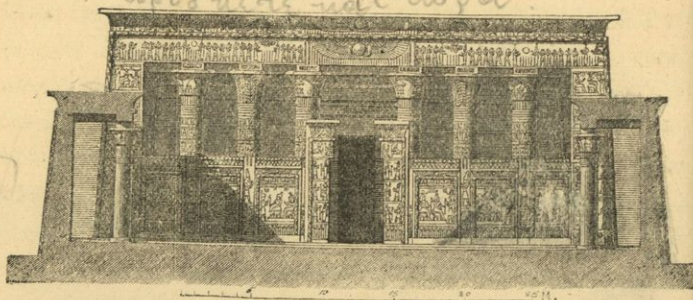
ματώδη ἡμέραν. Δεκακισχίλιοι Γαζαῖοι ἔκειντο νεκροί, αἱ δὲ γυναῖκες καὶ τὰ τέχνα αὐτῶν ἐξηνδραποδίσθησαν, πλούσια δὲ λάφυρα περιήλθον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ, ἰδίως δὲ ἀραβικὰ ἀρώματα, ὧν ἀποθήκη ἦτο ἡ Γόζα. Ὁ Ἀλέξανδρος συνώκισεν εἰς τὴν πόλιν τοὺς κατοίκους τῶν πέριξ χωρίων καὶ κατέστησεν αὐτὴν ὀρμητήριον σπουδαῖον ἐπὶ τε τὴν Συρίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον.

Μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Γάζης ἐστράτευσεν ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείτιδος. Ὅτε δ' ἔφθασε πλησίον τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐξήλθεν ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ τῶν ἱερέων καὶ πολλοῦ πλήθους ἐν ἑορτασίμῳ στολῆ καὶ ἐχαιρέτισαν αὐτὸν ὡς ἐκεῖνον, περὶ οὗ εἶναι γεγραμμένον ἐν τοῖς ἱεροῖς αὐτῶν βιβλίοις, ὅτι μέλλει νὰ καταλύσῃ τὴν ἀρχὴν τῶν Περσῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέδειξε πρὸς πάντας εὐμένειαν, ἀφῆκε τοὺς νόμους τῶν καὶ ἐχορήγησεν εἰς αὐτοὺς ἀτέλειαν ἐνὰ πᾶν ἑβδομον ἔτος. Ἐπειτα εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἰεχωῦθᾶ καὶ ἐτέλεσε πάνδημον θυσίαν. Οὕτω δὲ ἀμαχητὶ ὑπετάγησαν καὶ αἱ χώραι αὗται.

§ 24. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Αἰγύπτῳ.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 332 ἀνέβηξεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τῆς Γάζης πορευόμενος κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ἣτις ἦτο ἡ μόνη ὑπολειφθεῖσα παρὰ τὴν μεσόγειον θάλασσαν ἐπαρχία τοῦ μεγάλου βασιλέως. Μετὰ ἑπτὰ ἡμερῶν πορείαν ἔφθασεν εἰς τὸ Πηλούσιον, ἐνθα ἐνεφανίσθη ὁ σατράπης τῆς Αἰγύπτου ὀνόματι Μαζάκης καὶ παρέδωκε τὴν χώραν ἀμαχητὶ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε τὸν μὲν στόλον αὐτοῦ νὰ ἀναπλεύσῃ τὸν Νεῖλον καὶ νὰ φθάσῃ εἰς Μέμφιν, αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἐπορεύθη κατὰ ξηρὰν πρῶτον μὲν

εἰς Ἡλιούπολιν, εἶτα δὲ εἰς Μέμφιν. Ἄπασαι δὲ αἱ πόλεις, δι' ὧν διήρχετο, παρεδίδοντο προθύμως. Ἡ δὲ Μέμφις, ἡ μεγάλη αὐτῆ πρωτεύουσα πόλις τῆς χώρας τοῦ Νείλου, ἠνοιξεν αὐτῷ ἀμέσως τὰς πύλας αὐτῆς, ἡ δὲ κατοχὴ τῆς πόλεως ταύτης ἐδήλου ἀδιαφιλονικήτως πλέον ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐγένετο κύριος ὅλης τῆς Αἰγύπτου. Θέλων δὲ ὁ Ἀλέξανδρος νὰ δεῖξῃ εἰς τοὺς ὑποτασσομένους πρὸς αὐτὸν λαοὺς ὅτι δὲν ἔρχεται νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς δούλους, ἀλλὰ τούναντίον ἵνα ἀνορθώσῃ καὶ ἀνθρωπίσῃ αὐτοὺς διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ὅτι τιμᾷ ὅ,τι

Ναὸς ἐν Αἰγύπτῳ.

ἔχουσιν οἱ λαοὶ ἱερὸν, ἐθυσίασεν εἰς τε τοὺς ἄλλους θεοὺς τῶν Αἰγυπτίων καὶ εἰς τὸν Ἄπιν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Φθᾶ ἐν Μέμφιδι. Μέγαν δὲ σεβασμὸν ἔδειξε καὶ πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους ἱερεῖς, οἵτινες ἐγοητεύθησαν διὰ τοῦτο, βλέποντες ποία διαφορὰ ὑπάρχει μεταξύ τοῦ Ἑλληνος βασιλέως καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, ὅστις ὕβρισε τὰ ἱερά αὐτῶν, φονεύσας μάλιστα τὸν ἱερὸν βοῦν.

Ἐκ τῆς Μέμφιδος μετὰ στρατοῦ κατέπλευσε τὸν δυτικὸν βραχίονα τοῦ ποταμοῦ καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ἀκτῆς, ὅπερ κεῖται ἀπέναντι τῆς πολυθρυλήτου νήσου Φάρου τῶν ὀμηρικῶν ἐπῶν. Ἐνταῦθα ἀπεφά-

σισε να ιδρυθῆ πόλις καὶ ιδρύθη τοιαύτη φέρουσα τὸ ὄνομα τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτῆς, ἥτις καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους καὶ εἰς τοὺς νέους χρόνους εἶναι τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου καὶ ἡ πατρίς τοῦ ἐξ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν συρρέοντος παγκοσμίου πολιτισμοῦ, ἀποτελοῦσα τὸ λαμπρότατον καὶ διαρκέστατον μνημεῖον τοῦ μεγάλου αὐτῆς οἰκιστοῦ.

§ 25. Μαντεῖον Ἄμμωνος Διός.

Ἐκ τοῦ χώρου τούτου, ἀφ' οὗ ἐτακτοποίησε τὰ τῆς θεμελιώσεως τῆς νέας πόλεως, ἐπεθύμησε νὰ ἐπισκεφθῆ καὶ τὸ ἱερόν τοῦ Ἄμμωνος Διός. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεγάλης ἐρήμου τῆς Λιβύης, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ὁποίας ἴστατο τὸ ὑπερφυῆς καὶ ὑπὸ τοῦ χρόνου παρεφθαρμένον ἄγαλμα τῆς φρουρούσης Σφιγγός καὶ αἱ πανάρχαιοι, κατὰ τὸ ἥμισυ ἀμμόχωστοι, πυραμίδες τοῦ Φαραῶ, ἐν τῷ μέσῳ τῆς μονήρους ταύτης καὶ νενεκρωμένης ἐρήμου, ἥτις ἀρχεται ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Νείλου καὶ ἐκτείνεται πρὸς δυσμὰς εἰς ἀπέραντον ἀπόστασιν, ὅπου φλογερὸς νότιος ἄνεμος ἐξεγείρων νέφη καυστικῆς ἄμμου ἀφανίζει καὶ κῦτὰ τὰ κοπιώδη τῆς καμήλου ἴχνη, κεῖται ὡς ἐν μέσῳ θαλάσσης χλοερά νῆσος ὑπὸ ὑψηλῶν φοινίκων σκιαζομένη, ὑπὸ πηγῶν καὶ ρευμάτων καὶ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ ποτιζομένη, τὸ τελευταῖον καταφύγιον τῆς ζωῆς ἀπὸ τῆς περὶ αὐτὴν θνησκούσης φύσεως, καὶ ὁ τελευταῖος τόπος ἀναπαύσεως τοῦ ὁδοιπόρου τῆς ἐρήμου. Ἰπὸ τοὺς φοίνικας τῆς ὁάσεως ταύτης ἀνορθοῦται ὁ ναὸς τοῦ μυστηριώδους θεοῦ, ὅστις κατῆλθέ ποτε ἐπὶ ἱεροῦ ἀκατίου ἐπὶ τῆς χώρας τῶν Αἰθιοπῶν εἰς τὰς ἑκατομύλους Θήβας, καὶ ἐντεῦθεν διελθὼν τὴν ἔρημον, ἔφθασεν εἰς τὴν ὄασιν, ἵνα ἡσυχάσῃ καὶ φανερωθῆ ὑπὸ μυστηριώδη μορφῆν

εἰς τὸν ἀναζητοῦντα αὐτὸν υἱόν. Εὐσεβὲς γένος ἱερέων κα-
τώκει περὶ τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ μακρὰν τοῦ κόσμου ἐν ἱερᾷ
μοναξίᾳ, αἰσθανόμενον τὴν παρουσίαν τοῦ Διὸς Ἀμμωνος,
τοῦ θεοῦ τῆς ζωῆς. Διῆγε δὲ τὸν βίον αὐτοῦ λατρεῦον τὸν
θεὸν καὶ ἐξαγγέλλον τοὺς χρησμούς αὐτοῦ, οὓς πανταχό-
θεν ἐπεζήτουν οἱ ἄνθρωποι, πέμποντες θεωροὺς καὶ δῶρα.
Πρὸς τοῦτον τὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ θεὸν ἀπεφάσισεν ὁ Ἀλέξαν-
δρος νὰ πορευθῆ, ἵνα ἐρωτήσῃ τὸν θεὸν περὶ μεγάλων
πραγμάτων.

Ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐτράπησαν κατὰ πρῶτον ὁδεύον-
τες παρὰ τὴν ἀκτὴν, πρὸς τὸ Παραϊτόνιον, τὸ πρῶτον χω-

Αἴγυπτία Σφίγξ.

ρίον τῶν Κυρηναίων, οἵτινες ἔπεμψαν πρὸς τὸν βασιλέα
πρέσβεις καὶ δῶρα τριακοσίουσ μαχίμουσ ἵππουσ καὶ πέντε
τέθριππα, ζητοῦντεσ συμμαχίαν, ἥτισ καὶ ἐδόθη εἰσ αὐ-
τοὺσ προθύμωσ, ὡσ ὄντασ Ἕλληνασ. Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸσ φέ-
ρει δι' ἐρήμων ἀμμωδῶν ἐκτάσεων, καθ' ἃσ οὐδὲν δένδρον,
οὐδεὶσ λόφοσ ἀνυψοῦται ὑπὲρ τὸν μονότονον ὀρίζοντα. Ὁ
ἄηρ κατὰ τὴν ἡμέραν εἶναι θερμότατοσ καὶ ἀνάπλεωσ λεπτο-
τάτου κονιορτοῦ, ἡ δὲ ἄμμοσ ὑπὸ τοὺσ πόδασ πολλακίσ
οὔτω χαλαρά, ὡστε πᾶν βῆμα εἶναι ἐπισφαλὲσ. Οὐδαμοῦ
ὑπάρχει τόποσ χλοερόσ πρὸσ ἀνάπαυσιν, οὐδαμοῦ κρήνη ἢ
πηγή, ἵνα σβέσῃ τὴν ἄσβεστον δίψαν του ὁ ὁδοιπόροσ.

Ἐν ᾧ δὲ πάντες τότε εὐρίσκοντο εἰς δεινὴν ἀμηχανίαν καὶ στενοχωρίαν, αἴφνης κατέπεσε βροχὴ ἀφθονος καὶ ἐδρόσισε τοὺς ἀποκαμόντας στρατιώτας, οἵτινες ἐθεώρησαν τοῦτο ὡς φανερόν σημεῖον τῆς εὐνοίας τοῦ θεοῦ. Ὑδρευσάμενοι δὲ ὕδωρ, ὅσον ἠδύναντο ἔκ τινος αὐτοσχεδίου κοιλάδος, ἐχώρησαν εἰς τὰ πρόσωτ' Ἄλλ' οὐδαμοῦ διεκρίνετο ὁδός, οἱ δὲ χθαμαλοὶ σωροὶ τῆς ἄμμου, οἵτινες ἐν τῷ ἀπεράντῳ τούτῳ ἀμμῶδει ὠκεανῷ ἀλλάσσουσι θέσιν καὶ σχῆμα κατὰ πᾶσαν τοῦ ἀνέμου πνοήν, ἠὔξανον ἔτι μᾶλλον τὴν πλάνην τῶν ὁδηγῶν, οἵτινες νῦν ὀλοτελῶς ἠγνόουν, ποῦ νὰ τραπῶσιν, ἵνα φθάσωσιν εἰς τὴν ὄασιν. Αἴφνης τότε ἐνεφάνησαν ἔμπροσθεν τῆς φάλαγγος δύο κόρακες, οὓς διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἀκολουθήσωσι. Κρώζοντες δὲ οἱ κόρακες προηγούντο, ἀναπαυόμενοι μὲν μετὰ τῆς φάλαγγος, πετῶντες δὲ ἐπὶ τὰ πρόσω, εὐθύς ὡς ἐκινεῖτο ὁ στρατός πρὸς τὰ ἔμπρός. Τέλος δ' ἐφάνησαν μακρόθεν αἱ κορυφαὶ τῶν φοινίκων τῆς ὀάσεως, εἰς ἣν μετ' οὐ πολὺ ἐφθασεν ὑγιῆς σύμπασα ἡ ἀκολουθία τοῦ βασιλέως. †

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐξεπλάγη διὰ τὴν θαλερότητα τοῦ ἱεροῦ χώρου, ὅστις πλήρης ἐλαιῶν καὶ φοινίκων καὶ ὀρυκτοῦ ἁλατος καὶ ἱαματικῶν πηγῶν ἐφαίνετο ἐκ φύσεως προωρισμένος εἰς τὴν εὐσεβῆ λατρείαν τοῦ θεοῦ καὶ τὸν ἥσυχον βίον τῶν ἱερέων αὐτοῦ. Εὐθύς ὁ Ἀλέξανδρος ἐζήτησε νὰ προσκυνήσῃ τὸν θεόν. Τότε ὁ πρεσβύτατος τῶν ἱερέων ἐχαιρέτισε τὸν βασιλέα κατὰ τὰ πρόθυρα τοῦ ναοῦ, παραγγείλας εἰς πάντας τοὺς ἀκολουθούς αὐτοῦ νὰ μείνωσιν ἔξω, αὐτὸν δὲ ὠδήγησεν ἐντὸς εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ. Μετ' ὀλίγον χρόνον ἐξῆλθε τοῦ ναοῦ ὁ Ἀλέξανδρος φαιδρὸν ἔχων τὸ πρόσωπον· διότι ὁ θεὸς ἐφάνη αὐτῷ λίαν εὐμενῆς καὶ προανήγγειλεν εἰς αὐτὸν μεγάλα γεγονότα εὐφρόσυνα. Τῆς χαρᾶς δὲ ταύτης κοινωνὸν κατέστησε καὶ τὴν μητέρα αὐ-

τοῦ, πρὸς ἣν ἔγραψεν ἐπιστολὴν, λέγων ὅτι ὁ θεὸς ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ μεγάλα πράγματα, ἃ θέλει διηγηθῆ εἰς αὐτήν, ὅταν σὺν θεῷ περατώσας τὸν πόλεμον ἐπανέλθῃ εἰς Μακεδονίαν. Διεδόθη δὲ ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἠρώτησε τὸν θεόν, ἂν ἐφονεύθησαν πάντες οἱ ἔνοχοι τῆς δολοφονίας τοῦ πατρὸς του.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ὁ προφήτης· Εὐφήμει, ὦ βασιλεῦ, οὐδεὶς δύναται νὰ βλάψῃ τὸν σὸν πατέρα, ὅστις εἶναι ὁ θεός. Τοῦ δὲ Φιλίππου οἱ φονεῖς ἐτιμωρήθησαν πάντες. Ἐπειτα ἠρώτησεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἂν μέλλει νὰ νικήσῃ τοὺς ἐχθρούς του. Πρὸς τοῦτο ἀπεκρίθη ὁ θεός·

Εἰς σέ, ὦ βασιλεῦ, εἶναι προωρισμένη ἡ ἀρχὴ τῆς οἰκουμένης. Θὰ νικᾷς πάντοτε, μέχρις οὗ ἐπανέλθῃς εἰς τὸν οὐρανόν.

Ἀφ' οὗ δ' ὁ βασιλεὺς ἐφιλοδώρησε βασιλικῶς καὶ τὸν ναὸν καὶ τοὺς φιλοξένους κατοίκους τῆς δάσεως, ἐπανεκάμψεν εἰς τὴν Μέμφιν. Ἐνταῦθα ἐκανόνισε τὰ τῆς διοικήσεως τῆς πλουσίας ταύτης χώρας, ἐτέλεσε λαμπρὰς ἑορτάς καὶ κατόπιν ἀνεχώρησεν εἰς Τύρον, ἔνθα διέτριψεν ὀλίγον χρόνον ἐν τῷ μέσῳ μεγάλων ἑορτῶν κατὰ τὰ ἑλληνικὰ ἔθιμα. Μετὰ τὰς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἡρακλέους θυσίας ὁ στρατὸς ἐτέλεσε παντοίους ἀγῶνας. Οἱ ἐνδοξότατοι δὲ ἠθοποιοὶ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων προσεκλήθησαν, ἵνα λαμπρύνωσι τὰς ἡμέρας ταύτας τῆς κοινῆς τῶν Ἑλλήνων εὐφροσύνης καὶ εὐτυχίας, οἱ δὲ Κύπριοι βασιλεῖς, οἵτινες κατὰ τὰ ἑλληνικὰ ἔθιμα διεκόσμησαν τοὺς χορούς, ἐφιλοτιμήθησαν πρὸς ἀλλήλους νὰ δείξωσι μεγάλην πολυτέλειαν καὶ φιλοκαλίαν. Καὶ ἐξ Ἀθηνῶν ἦλθεν ἐπίτηδες ἡ ἱερά τριήρης φέρουσα πρεσβείαν, ἵνα συγχαρῆ τὸν βασιλέα διὰ τὰς νίκας. Καὶ τοιαῦτα μὲν ἐγένοντο ἐν τῷ στρατοπέδῳ

τοῦ Ἀλεξάνδρου. Νῦν δὲ ἄς ἐξιστορήσωμεν, τί ἔπραττεν ὁ Δαρεῖος. ✕

§ 26. Νέα συμφορὰ τοῦ Δαρεῖου.

✕ Ο δυστυχῆς τῶν Περσῶν βασιλεὺς Δαρεῖος ἠσθάνετο ἑαυτὸν καιριώτατα προσβεβλημένον, πρῶτον μὲν διότι ἠττηθεὶς ἐν Ἴσῳ ἀπώλεσε πλουσιωτάτας σατραπείας, δεύτερον δὲ διότι ἀπώλεσε καὶ ὅ,τι ἦτο εἰς αὐτὸν φίλτατον ἐπὶ γῆς, μητέρα, σύζυγον καὶ τέκνα. Χάριν αὐτῶν προσήνεγκεν εἰς τὸν ἐχθρὸν τὸ ἥμισυ τῆς βασιλείας καὶ θησαυροὺς ἀπείρους, ἀλλ' ὁ ἀγέρωχος νικητὴς ἀπῆτησεν ὑποταγὴν εἰς αὐτὸν πλήρη ἢ ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου. Τότε ὁ μέγας βασιλεὺς τῆς Ἀσίας ἀνεμνήσθη ἔτι ἀπαξ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, τοῦ μεγαλείου τοῦ περσικοῦ θρόνου, τῆς προτέρας πολεμικῆς αὐτοῦ δόξης, ἧτις ὄντως ἦτο μεγάλη, πρὶν ἐμφανισθῆ ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ἀπεφάσισε νὰ καλέσῃ εἰς νέον πόλεμον τοὺς γενναίους λαοὺς τοῦ Ἰράν καὶ τοῦ Τουράν. Διὸ ἔστειλεν ἀγγέλους εἰς πάσας τῆς ἀπεράντου μοναρχίας τὰς σατραπείας, ἵνα σπεύσωσι πανταχόθεν εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης, ἐνθα θὰ ἐπολέμουν ὑπὲρ τῆς δόξης καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς Περσίας. Εἰς χεῖρας αὐτῶν ἐνεπιστεύετο ὁ βασιλεὺς ἑαυτὸν καὶ τὸ μέλλον του. ✕ Οὐδεὶς Ἕλληρ οὔτε στρατιώτης μισθοφόρος οὔτε στρατηγὸς ἐπετρέπετο νὰ λάβῃ ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ μέρος. Οἱ καθαροὶ καὶ ἀμιγεῖς Ἀσιανοὶ στρατιῶται ὠρίσθησαν νὰ ἀντιταχθῶσι κατὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐνώπιον τῶν πυλῶν τῆς ἐνδόξου χώρας τοῦ Ἰράν. Οὕτω κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ ἔτους 331 συνήχθησαν ἐν Βαβυλῶνι πεζοὶ μὲν ἑκατὸν μυριάδες, ἵππεις δὲ τετρακισμύριοι καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα διαχόσια. Λέγεται δὲ ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς

μισθὸν μισθοφόρων
ὄρασι 4 ἔρι
ὄρασι 4 ἔρι
ἰπποὶ
μισθοφόροι
μισθοφόροι
αν

παρὰ τὸ σύνηθες νῦν ἐφρόντιζε περὶ τοῦ ὀπλισμοῦ τοῦ στρατοῦ τούτου καὶ ἰδίως τοῦ ἵππικοῦ. Μετὰ πολλῆς δὲ περισκέψεως ἐξέλεξεν ὁ βασιλεὺς ὡς κατάλληλον τόπον πρὸς μάχην τὴν πεδιάδα τῶν Γαυγαμήλων, ἣτις ἐκτείνεται μέχρι τῆς πόλεως, ἣτις ἐκαλεῖτο Ἄρβηλα.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ Δαρεῖος κατεγίνετο παρασκευαζόμενος εἰς νέαν μάχην, ὅσον ἠδύνατο καλλίτερον, νέα συμφορὰ ἐπέσκηφεν εἰς αὐτόν. Ὁ πιστὸς αὐτοῦ θαλαμηπόλος Τίρεως, ἀποδράσας ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοπέδου, κομίζει αὐτῷ τὴν ἀγγελίαν ὅτι ἡ σύζυγος αὐτοῦ Στάτειρα, ἡ ὠραιότατη πασῶν τῶν γυναικῶν τῆς Ἀσίας, ἀπέθανε κατὰ τὸν τοκετόν. Ὡς δὲ ἤκουσε τοῦτο ὁ Δαρεῖος, ἤρχισε νὰ τύπῃ τὴν κεφαλὴν του καὶ νὰ θρηνῇ μεγαλοφώνως λέγων·

Δὲν ἤρκει ἡ συμφορὰ τῆς αἰχμαλωσίας, ἀλλ' ἔπρεπε καὶ νὰ ἀποθάνῃ στερηθεῖσα βασιλικῆς ταφῆς.

Πρὸς ταῦτα εἶπεν ὁ θαλαμηπόλος·

Οὐδενὸς ἐστερήθη, ᾧ βασιλεῦ, καὶ ζῶσα καὶ ἀποθανοῦσα καὶ τιμῆς ἀπέλαυσε μεγάλῃ καὶ ταφῆς ἡξιῶθη βασιλικῆς. Οἱ ἐχθροὶ ἔχυσαν καὶ δάκρυα διὰ τὸν θάνατόν της. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶναι χρηστότατος ἄνθρωπος, ὅταν νικήσῃ, ὡς εἶναι καὶ δεινὸς μαχητῆς ἐν πολέμῳ. Τοσοῦτον ἐνάρετον καὶ ἐγκρατῆ ἄνδρα ἐγὼ δὲν εἶδον, βασιλεῦ, αὐτὸς εἶναι ὄν ἀνωτέρας φύσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἦτο ἐπόμενον καὶ σὺ νὰ νικηθῆς ὑπ' αὐτοῦ ὡς καὶ πᾶς ἄλλος ἄνθρωπος. Ἡ φροντίς, ἣν δεικνύει πρὸς τὰς αἰχμαλώτους, ὥστε νὰ ἔχωσι πάντα ἐν ἀφθονίᾳ, ὅσα εἶχον καὶ πρότερον, αἱ περιποιήσεις, ἡ φιλανθρωπία, ἡ ἀρετὴ του εἶναι ἀνώτερα παντὸς λόγου.

Ὡς ἤκουσε ταῦτα ὁ Δαρεῖος, συγκεκινημένος ἀνέτεινε τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἠυχθήθη ταῦτα·

Δότε μοι, ὦ θεοί, νὰ ἐπανορθώσω τὴν συμφορὰν τῶν Περσῶν καὶ νὰ δυνηθῶ νὰ ἀνταμείψω τὸν Ἀλέξανδρον διὰ τὰς χάριτας, ἃς ἐποίησε πρὸς τὰ φίλτατά μου. Ἐὰν ὅμως ἀπεφασίσατε νὰ ἀπολεσθῇ ἡ βασιλεία τῶν Ἀχαιμενιδῶν, τότε μηδεὶς ἄλλος πλὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἃς καθίση εἰς τὸν θρόνον τοῦ Κύρου.

§ 27. Προέλασις Ἑλλήνων.

Τοιαῦτα ἠυχῆθη εἰς τοὺς θεοὺς ὁ Δαρεῖος καὶ οἱ θεοὶ δὲν ἐβράδυναν νὰ ἐκτελέσωσι τὴν δευτέραν αὐτοῦ παράκλησιν. Ὁ Ἀλέξανδρος διέτριβεν ἀκόμη ἐν Συρίᾳ, ὅτε ἔμαθεν ὅτι ὁ Δαρεῖος συναθροίσας πάλιν μέγαν στρατὸν ἠτοιμάζετο καὶ πάλιν νὰ δοκιμάσῃ τὴν τύχην τῶν ὄπλων του καὶ ἐν δευτέρᾳ μάχῃ. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος, χωρὶς νὰ ἀνασῆ καιρόν, ἀνέζευξε καὶ ἐπορεύετο μετὰ σπουδῆς πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ἐχθροῦ. Ἦτο μὲν Αὐγούστος, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος διέβη τὸν Εὐφράτην παρὰ τὴν Θάψακον πόλιν. Κατόπιν, μαθὼν ὅτι ὁ Δαρεῖος ἠτοιμάζετο δι' ἀπείρων στρατευμάτων νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διάβασιν τοῦ Τίγρητος παρὰ τὴν Νινευὶ πόλιν, ἐβάδισε βορειότερον καὶ διέβη τὸν ποταμόν, χωρὶς νὰ ἐννοήσῃ τοῦτο ὁ Δαρεῖος. Ἐνταῦθα παρὰ τὰς ὠραίας ὄχθας τοῦ Τίγρητος ἀνέπαυσε τὸν στρατὸν ἐπὶ μίαν ἡμέραν. Κατὰ τὴν νύκτα ὅμως τῆς 20 Σεπτεμβρίου, ἐν ᾧ οἱ στρατιῶται ἔχαιρον θαυμάζοντες τὴν ὠραίαν ἐνταῦθα φύσιν, ὁμοιάζουσαν κατὰ πολλὰ πρὸς τὰ ὄρη τῆς πατρίδος τῶν Ἑλλάδος, αἴφνης ὁ δίσκος τῆς σελήνης ἐσκοτίσθη. Ἡ ἐκλειψὶς αὕτη τῆς σελήνης ἐθεωρήθη ὑπὸ πάντων ὡς σημεῖον τῶν θεῶν μέγα καὶ περιδεεῖς οἱ στρατιῶται συνηθροίζοντο ζητοῦντες νὰ μάθωσι, τί τοῦτο σημαίνει. Ἀλλ' ὀπόσῃν ἀγαλλίασιν ἠσθάνθησαν μαθόντες

ὕπὸ τοῦ μάντεως Ἀριστάνδρου, ὅτι οἱ θεοὶ ἐκάλυψαν τὸ ἄστρον τῶν Περσῶν, σημαίνοντες διὰ τούτου τὴν μετ' ὀλίγον καταστροφὴν αὐτῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος εὐθύς ἐτέλεσε θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τῇ πρωΐᾳ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας διέταξε τὸν στρατὸν νὰ βαδίσῃ ἐμπρὸς πρὸς συνάντησιν τοῦ ἐχθροῦ. Διὸ συσκευασθέντες ἀπῆλθον ἐντεῦθεν διευθυνόμενοι πρὸς νότον καὶ ἔχοντες ἀριστερὰ μὲν τὰ Γορδουαῖα ὄρη, δεξιὰ δὲ τὸν Τίγρητα ποταμόν. Εἶχον δὲ βαδίσῃ δύο ὀλοκλήρους ἡμέρας, ὅτε τῇ 24ῃ Σεπτεμβρίου, πρόσκοποι τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπανῆλθον ἀγγέλλοντες ὅτι εἶδον ἵππικὸν τοῦ Δαρείου κατέχον τὴν πλησίον πεδιάδα. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος παρέταξε τὸν στρατὸν εἰς μάχην καὶ διέταξε νὰ προχωρῇ οὕτω παρατεταγμένος. Ὡς δὲ ἦλθον πλησιέστερον, διέκριναν ὅτι οἱ ἵππεις οὗτοι δὲν ἦσαν πλειότεροι τῶν χιλίων. Τούτους ἠθέλησε νὰ συλλάβῃ ὁ Ἀλέξανδρος, ζῶντας καὶ λαβὼν δύο ἴλας ἵππικοῦ ἐπῆλθε κατ' αὐτῶν μετὰ τοσαύτης ταχύτητος, ὥστε τινὲς αὐτῶν, εἰ καὶ ἐτρέπησαν πάντες ἀμέσως εἰς φυγὴν, ἵνα μὴ συλληφθῶσιν, ἀποκαμόντων τῶν ἵππων των, συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι. Παρὰ τούτων ἔμαθεν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι ὁ Δαρείος εὐρίσκειται πλησίον εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Γαυγαμήλων καὶ ὅτι ὁ στρατὸς αὐτοῦ ὅλος φθάνει μέχρι τοῦ ἑκατομμυρίου. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ στρατοπεδεύσῃ ἐνταῦθα ὁ στρατὸς ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, ἵνα καλῶς ἀναπαυθῇ ἐκ τῆς μακρινῆς πορείας. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, ἀφ' οὗ ἐξώπλισε θαυμασίως τὸν στρατὸν του ὁ Ἀλέξανδρος, κατέλιπεν ἐνταῦθα τὰ σκευοφόρα καὶ τοὺς στρατιώτας, ὅσοι ἦσαν ἀπόμαχοι, καὶ παραλαβὼν μόνον τοὺς μαχίμους ἐπορεύθη κατὰ τοῦ Δαρείου. Ἦτο ἡ τριακοστὴ Σεπτεμβρίου, ὅτε ὁ στρατὸς ἔφθασεν εἰς τὴν τελευταίαν σειρὰν τῶν γηλόφων, ὁπόθεν ἐφαίνοντο μίαν ὥραν περίπου μακρὰν

τὰ μέλανα στίφη τοῦ ἀπειροῦ στρατοῦ τῆς Ἀσίας. Ἐνταῦθα ἔστη ὁ στρατὸς πρὸς ἀνάπαυσιν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος συνεχάλεσε τοὺς στρατηγούς πάντας εἰς συμβούλιον καὶ ἐζήτησε νὰ μάθῃ, τί φρονοῦσι, νὰ πορευθῆ εὐθὺς τώρα ὁ στρατὸς κατὰ τοῦ Δαρείου ἢ νὰ στρατοπεδεύσωσιν ἐνταῦθα, ἵνα οὕτω δυνηθῶσι πρῶτον μὲν νὰ κατασκοπεύσωσι τὸν χώρον, ἔνθα θὰ ἐγίνετο ἡ μάχη, μὴ ἦσαν τάφροι κατεσκευασμένοι, ἢ σκόλοπες ἐμπεπηγμένοι, δεύτερον δὲ νὰ μάθωσι καὶ τῶν ἐχθρῶν τὴν παράταξιν. Καὶ πολλοὶ μὲν τῶν στρατηγῶν ἤθελον νὰ πορευθῶσιν εὐθὺς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὁ Παρμενίων ὁμῶς ἠναντιώθη εἰς τούτους καὶ συνεβούλευσε νὰ στρατοπεδεύσωσιν ἐνταῦθα ἐπὶ τινα χρόνον. Τὴν γνώμην ταύτην ἐδέχθη καὶ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ στρατὸς ἐστρατοπέδευσεν ἐνταῦθα. X

§ 28. Ἐτοιμασίαι εἰς μάχην.

Ὁ δὲ Δαρεῖος, εἰ καὶ εἶχε μάθῃ πρὸ πολλοῦ ὅτι ἐπύρραυτο κατ' αὐτοῦ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀνέμενε νὰ ἴδῃ τὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ, ἐν τούτοις, ὡς εἶδεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀπέναντι γηλόφους, ἐταράχθη. Οἱ μεγιστᾶνες ὁμῶς αὐτοῦ, πλήρεις ἀλαζονείας καὶ μεγαλαυχίας, ἔλεγον·

Ἡ νίκη τώρα, βασιλεῦ, εἶναι ἡμετέρα. Τώρα ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ μάθῃ ὁ τολμηρὸς καὶ αὐθάδης Ἕλληνας, τί εἶναι στρατὸς τῆς Ἀσίας καθαρὸς καὶ ἀμιγῆς. Ἐν Ἰσσοῦ δὲν ἐνίκησεν ἡμᾶς ὁ ἐχθρὸς, ἀλλ' ὁ χώρος ὁ στενὸς καὶ περιωρισμένος. Ἀλλὰ τὰ πράγματα ἐνταῦθα εἶναι διάφορα. Τώρα ἔχομεν μεγάλην πεδιάδα, ἔνθα πάντα τὰ ἀπειρα ἡμῶν στρατεύματα θὰ δυνηθῶσι νὰ μετᾶσχωσι συγχρόνως τῆς μάχης, τὰ δὲ κοπτερά δρέπανα τῶν ἀρμάτων ἡμῶν

θὰ θερίσωσιν ὡς στάχυς τοὺς ὀλιγαρίθμους τοῦ Ἀλεξάνδρου στρατιώτας.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἠγαρήστησαν τὸν Δαρεῖον καὶ μετ' ἐλπιδῶν ἀπέβλεπεν εἰς τὸ μέλλον. Ἀλλ' ἐν ᾧ περιέμενον νὰ γίνῃ ἡ μάχη κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν, βλέπουσιν αἰφνης τὸν Ἀλέξανδρον νὰ στρατοπεδεύσῃ ἐκεῖ πλησίον. Διὸ ἐφοβήθησαν, μὴ γίνῃ τὴν νύκτα αἰφνίδιος τῶν Ἑλλήνων προσβολή. Καὶ διὰ τοῦτο ὅλην τὴν νύκτα ἔμεινεν ὅλος ὁ στρατὸς παρατεταγμένος καὶ ἀγρυπνῶν, καὶ αὐτὸς ὁ Δαρεῖος παρῖπευων τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ ἐθάρρυνεν αὐτοὺς εἰς τὴν μάχην. Εἶχε δὲ τὸν στρατὸν ὁ Δαρεῖος ὡς ἐξῆς παρατεταγμένον· τὸ ἀριστερὸν κέρας κατεῖχον οἱ Βάκτριοι ἵππεις καὶ ἄλλοι, κατόπιν τούτων ἤρχοντο οἱ Πέρσαι, ἵππεις ὁμοῦ καὶ πεζοὶ ἀναμεμιγμένοι, μετὰ δὲ τούτους ἤρχοντο οἱ Σούσιοι καὶ οἱ Καδούσιοι, κατὰ δὲ τὸ δεξιὸν κέρας εἶχον παραταχθῆ Σύριοι, Μῆδοι, Πάρθοι, Σάκαι, Τάπουροι, Ὑρκάνιοι, Ἀλθανοὶ καὶ Σακεσίνοι, κατὰ δὲ τὸ μέσον, ὅπου ἦτο αὐτὸς ὁ Δαρεῖος, ἐτάχθησαν οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ, οἱ Πέρσαι, οἱ μηλοφόροι, οἱ Ἰνδοί, οἱ Κᾶρες, οἱ Μάρδοι, οἱ Βαβυλώνιοι καὶ ἄλλοι. Εἶχε δὲ ὁ Δαρεῖος καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα περὶ τὰ διακόσια, τῶν ὁποίων ἑκατὸν μὲν ἴσταντο εἰς τὸ δεξιὸν κέρας καὶ ἄλλα τόσα εἰς τὸ ἀριστερὸν. Ἡ νύξ παρήλθεν ἐν ἡσυχίᾳ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως εἶχεν ἔλθῃ κατὰ τὴν νύκτα πλησίον τοῦ περσικοῦ στρατοπέδου καὶ παρετήρησε τὴν ὅλην παράταξιν. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὸ στρατόπεδόν του συνεκάλεσε πάλιν τοὺς στρατηγούς εἰς συμβούλιον καὶ εἶπε·

Αὔριον ὀριστικῶς ἄρχεται ἡ μάχη. Ἡμεῖς θὰ ἐπιτεθῶμεν πρῶτοι κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Τὴν ἀνδρείαν σας καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν σας γινώσκω ἀπὸ πολλοῦ χρόνου διὰ πολλῶν καὶ θαυμαστῶν ἔργων, ἃ ἐξετελέσατε. Καὶ διὰ τοῦτο

θεωρῶ περιττὸν νὰ σᾶς παροτρύνω νὰ φανήτε ἄνδρες γενναῖοι καὶ ἐν τῇ μάχῃ τῆς αὐρίου ἡμέρας. Τοῦτο ὅμως ἀξιῶ παρ' ὑμῶν. Ὡς εἴσθε σεῖς γενναῖοι, οὕτω νὰ καταστήσητε γενναίους καὶ τοὺς στρατιώτας σας ἕκαστος, ὅπου εἶναι τεταγμένος. Διότι ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ δὲν θὰ πολεμήσωμεν περὶ Συρίας ἢ Φοινίκης ἢ Αἰγύπτου, ἀλλὰ περὶ ἀπάσης τῆς Ἀσίας. Ἐνταῦθα θὰ κριθῇ, τίς ἔσται ὁ κύριος τῆς Ἀσίας, ὁ Ἕλλην ἢ ὁ Πέρσης. Συνιστῶ δὲ ὑμῖν, ἵνα φροντίσητε νὰ τηρῆται μὲν βαθεῖα σιγή, ὁπότε εἶναι ἀνάγκη νὰ προχωρῶσιν οἱ στρατιῶται σιγῶντες, νὰ γίνηται δὲ λαμπρὰ ἢ βοή, ὁπότε εἶναι ἀνάγκη νὰ βοήσωσι, καὶ ὁ ἀλαλαγμὸς αὐτῶν νὰ γίνηται φοβερός, ὅτε εἶναι καιρὸς νὰ ἀλαλάξωσι. Σπουδαιότατον δὲ θεωρῶ νὰ ἀκούωνται εὐκρινῶς τὰ παραγγέλματα καὶ εὐκρινῶς νὰ μεταδίδωνται καὶ εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ, ὡς καὶ νὰ ἐκτελῶνται πᾶσαι αἱ κινήσεις ταχέως καὶ ἀκριβῶς. Ἐχετε δὲ πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι ἐκ τῆς ἐπιμελείας ἑνὸς ἐκάστου ἐξαρτᾶται τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιούσης μεγάλης ἡμέρας.

Οἱ στρατηγοὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους καὶ ἕκαστος ἀπῆλθεν, ἵνα δειπνήσῃ μετὰ τῶν στρατιωτῶν του καὶ ἀναπαυθῇ. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἔμεινεν ἐν τῇ σκηνῇ του καὶ ἀφ' οὗ ἐδείπνησε, παρεσκευάζετο νὰ κατακλιθῇ, ὅτε βλέπει εἰσερχόμενον τὸν στρατηγὸν Παρμενίωνα. Οὗτος ἰδὼν τὴν νύκτα τὰ ἀπειρα τῶν Περσῶν πυρὰ καθ' ὅλον τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, ἀκούσας δὲ καὶ τὸν ὑπόκωφον θροῦν τῶν ἀπείρων ἀσιανῶν στρατευμάτων, ὃν καθίστα συγκεχυμένον καὶ φοβερὸν καὶ ἡ σιγὴ τῆς νυκτός, ἐφοβήθη καὶ ἀνησυχῶν περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς μάχης τῆς αὐρίου ἤλθε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ προέτρεπεν αὐτὸν νὰ ἐπιτεθῇ τὴν νύκτα κατὰ τῶν Περσῶν ἀπροσδοκῆτως, ὅτε ἤλπιζεν ὅτι θὰ νικήσωσι.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος·

Δίσχυρόν θεωρῶ νὰ κλέψω τὴν νίκην, Παρμενίων. Ὁ Ἀλέξανδρος πρέπει νὰ νικᾷ μαχόμενος φανερῶς καὶ ἀνεπανουργίας.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος. Ὁ δὲ Παρμενίων ἀπῆλθεν εἰς τὴν σκηνὴν του, ἵνα κοιμηθῆ, κατεκλίθη δὲ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος. Ὅτε δὲ ἤρχισε νὰ ὑποφώσκη ἡ ἡμέρα, οἱ στρατηγοὶ ἠγέρθησαν καὶ διέταξαν τὸν στρατὸν νὰ ἐγερθῆ καὶ αὐτὸς καὶ νὰ προγευματίσῃ. Μετὰ πολλῆς ὅμως ἀπορίας ἔβλεπον πάντες ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις ἄλλοτε συνήθιζε νὰ ἐγείρηται πρῶτος τῶν ἄλλων, κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἐκοιμᾶτο ὕπνον βαθύν, χωρὶς νὰ διακόπτῃ τὸν ὕπνον του ἀνησυχία τις περὶ τῆς ἐκβάσεως τῆς ἐπικειμένης μάχης. Διὸ ἠναγκάσθη ὁ Παρμενίων, ἐπειδὴ ἡ ὥρα προεχώρει, νὰ μεταβῆ εἰς τὴν σκηνὴν του καὶ νὰ ἐξεγείρῃ τὸν Ἀλέξανδρον, καλέσας αὐτὸν ὀνομαστί τρίς.

Ὡς δὲ ἐξύπνησεν, εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Παρμενίων·

Κοιμᾶσαι ὕπνον νικητοῦ, βασιλεῦ, καὶ οὐχὶ μέλλοντος νὰ ἀγωνισθῆ τὸν μέγιστον τῶν ἀγώνων.

Ὁ Ἀλέξανδρος τοῦτο ἀκούσας ἐμειδίασε καὶ εἶπε·

Καὶ φρονεῖς ὅτι δὲν ἔχομεν ἤδη νικήσῃ, ἀφ' οὗ ὁ Δαρεῖος εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ σταθῆ ἐνταῦθα καὶ νὰ πολεμήσῃ, ἀπαλλάξας οὕτως ἡμᾶς ἀπείρων δρόμων καὶ κόπων, μέχρις ὅτου ἀνεύρωμεν αὐτὸν καὶ μέχρις ὅτου συλλάβωμεν αὐτὸν εἰς χώραν ἀπέραντον καὶ κατεστραμμένην;

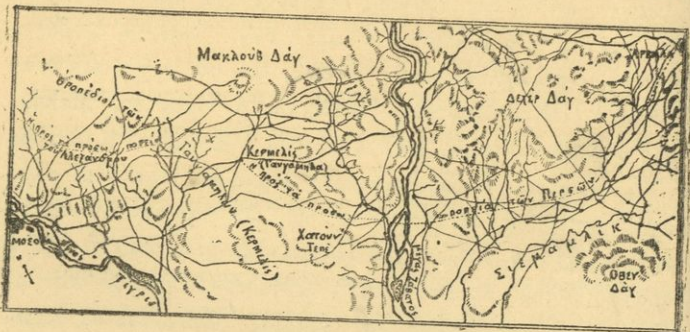
Μὲ τοιαύτην πεποίθησιν καὶ ἀταραξίαν ὠμίλησεν ὁ Ἀλέξανδρος περὶ τῆς ἐπικειμένης μάχης. Κατόπιν ἠγέρθη καὶ ἐνδυθεὶς τὰ ὄπλα του ἦλθεν εἰς τὸν στρατὸν, ὅστις ἀνέμεγεν αὐτόν, ἵνα κινήσῃ εἰς τὴν μάχην.

§ 29. Πεισματώδης μάχη ἐν Γαυγαμήλοις.

Τῇ πρωίᾳ τῆς πρώτης Ὀκτωβρίου ἐξῆλθεν ὁ στρατός ἐκ τοῦ στρατοπέδου καὶ κατέβη ἀπὸ τῶν γηλόφων εἰς τὴν πεδιάδα, καταλιπὼν σῶμά τι ψιλῶν Θρακῶν πρὸς φύλαξιν αὐτοῦ. Καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον ἦτο ἅπας ὁ στρατός παρατεταγμένος εἰς μάχην κατὰ τὴν ἐξῆς τάξιν. Τὸ μὲν δεξιὸν κέρας εἶχον οἱ ἐταῖροι ἵππεις, ὧν ἦρχεν ὁ Φιλώτας ὁ Παρμενίωνος. Εἰς τούτους δὲ προσετέθη καὶ ἡ βασιλικὴ Ὀλη, ἧς ἦρχεν ὁ Κλεῖτος ὁ Δροπίδου. Ἐπειτα ἐτέθη ἡ φάλαγξ, διηρημένη κατὰ τάξεις, ὧν οἱ ἀρχηγοὶ ἦσαν Κοῖνος ὁ Πολεμοκράτους, Περδίκκας ὁ Ὀρόντου, Μελέαγρος ὁ Νεοπτολέμου, Πολυσπέρχων ὁ Συμμίου, Κράτερος ὁ Ἀλεξάνδρου. Τὸ δὲ ἀριστερὸν κέρας ἀπέτελουν οἱ σύμμαχοι ἵππεις, οἱ Θεσσαλοὶ ἵππεις, ὧν πάντων ἀνώτατος ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Φιλώτας ὁ Παρμενίωνος. Τοιαύτη ἦτο ἡ παράταξις τοῦ στρατοῦ κατὰ μέτωπον. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐχθροὶ ἦσαν ἀναρίθμητοι καὶ εὐκόλως ἠδύναντο νὰ περικυκλώσωσι τοὺς ἡμετέρους, ὁ Ἀλέξανδρος ἔθεσεν ὀπισθεν τῆς φάλαγγος καὶ δευτέραν τάξιν, παραγγείλας εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν στρατευμάτων τούτων, ὅταν ἴδωσιν ἑαυτοὺς κυκλουμένους ὑπὸ τοῦ περσικοῦ στρατοῦ, νὰ κάμωσι μεταβολὴν καὶ νὰ δεχθῶσι τοὺς βαρβάρους, γινομένης οὕτω τῆς φάλαγγος ἀμφιστόμου.

✕ Ἀφοῦ δὲ οὕτω παρετάχθη ὁ στρατός, τότε ἤρχισε νὰ βαδίξῃ κατὰ τῶν Περσῶν, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος κατεῖχε θέσιν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρας ἀπέναντι τῶν ἐλεφάντων τῶν Ἰνδιῶν καὶ τοῦ κέντρου τῶν πολεμίων. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Πέρσαι, πολυαριθμότεροι ὄντες, ἠδύναντο νὰ ὑπερφαλαγγίσωσι τοὺς Ἕλληνας, τὸ δεξιὸν κέρας ἐβάδιζε λοξῶς. Ἀλλὰ

καὶ οἱ Πέρσαι δὲν ἔμειναν ἀκίνητοι εἰς τὴν ἐπίθεσιν. Ὡς δὲ ἐπλησίασαν ἀλλήλους οἱ στρατοί, διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος μίαν ἴλην ἵππικου νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τῶν Περσῶν ἵππεων, οἵτινες ἦσαν προτεταγμένοι τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τῶν περσικῶν στρατευμάτων. Καὶ νῦν ἤρξατο ἀγὼν δεινός. Εἰς τοὺς μαχομένους Πέρσας ἀποστέλλονται πολλαὶ ἐπικουρίαι καὶ ἀνακόπτουσι τὸν δρόμον τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἀντιληφθεὶς ταχέως τοῦτο στέλλει εἰς τοὺς ἡμετέρους ἐπικουρίαν καὶ οἱ βάρ-

Ἡ ἐν Γαυγάμηλοις μάχη.

βαροι ἀναγκάζονται νὰ ὑποχωρήσωσιν. Ὡς δὲ εἶδε τὴν ὑποχώρησιν ὁ Δαρεῖος, διατάττει νὰ σπεύσωσιν εἰς βοήθειάν τῶν ὑποχωρούντων πολλαὶ ἴλαι ἵππικου, αἵτινες ἐπαναφέρουσι τοὺς ὑποχωροῦντας εἰς τὴν μάχην, ἥτις ἤδη γίγνεται μετὰ μείζονος ὀρμῆς. Ἐνταῦθα ἔπεσον πολλοὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν βαρβάρων καταθλιβόμενοι, οὓς προεφύλαττεν ἐκ τοῦ θανάτου ὁ σιδηρόφρακτος θώραξ, ὃν εἶχον καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν.

Καὶ ὡς νὰ μὴ ἤρκει τὸ πλῆθος τῶν μαχομένων ἐνταῦθα Περσῶν καὶ ὁ τέλειος αὐτῶν ὀπλισμὸς ἔθεσαν εἰς χρῆσιν

καὶ τὰ φοβερά δρεπανηφόρα ἄρματα, δι' ὧν ἠλπίζον ὅτι θὰ ἐκέρδαινον πάντως τὴν νίκην. Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος, ἵνα ματαιώσῃ τὴν ἐπέλασιν τῶν δρεπανηφόρων ἀρμάτων, διέταξεν ἀρίστους μὲν ἀκοντιστὰς νὰ καταγίνωνται ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν ἀκοντισμὸν τῶν ἵππων καὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐπὶ τῶν ἀρμάτων, στρατιώτας δὲ ἀνδρείους νὰ ὀρμῶσι καὶ νὰ ἀρπάξωσιν ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἠνιόχων τοὺς ρυτῆρας τῶν ἀρμάτων καὶ νὰ φονεύωσι καὶ ἠνιόχους καὶ ἵππους. Ὅπου δὲ ἄρμα τι κατώρθωνε νὰ διατηρηθῇ σῶον καὶ νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων, διέταξεν εὐθὺς νὰ δίστανται τὰ στρατεύματα, μέχρις οὗ διέλθῃ τὸ ἄρμα, καὶ νὰ ἐνοῦνται πάλιν. Ταῦτα πάντα ἀκριβῶς ἐξετελέσθησαν, ὡς διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ τὰ δρεπανηφόρα ἄρματα, ἐφ' ὧν οἱ Πέρσαι ἐστήριξαν τὰς ἐλπίδας των, ἀπέβησαν ἀνωφελῆ. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Δαρεῖος διέταξε πάντα τὰ στρατεύματα νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν μαχομένων εἰς τὸ ἀριστερὸν αὐτοῦ κέρασ. Ὁ Ἀλέξανδρος ὁμοῦς ἐξηκολούθει νὰ χωρῆ πρὸς τὰ ἐμπρὸς τερῶν τὴν δεξιὰν πτέρυγα τοῦ στρατοῦ του πάντοτε λοξήν. Ὡς δὲ ἤλθον οἱ στρατοὶ λίαν πλησίον μέχρι βολῆς βέλους, τότε διέταξεν ἴλην ἵππικὸν νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Περσῶν. Τὸ ἵππικὸν τοῦτο κατώρθωσε νὰ διασχίσῃ τὴν φάλαγγα τῶν Περσῶν. Εὐθὺς τότε ὁ Ἀλέξανδρος σχηματίζει καὶ τὸ ἵππικὸν αὐτοῦ καὶ τὴν φάλαγγα ὡς ἔμβολον καὶ ἐνσφηνοῦται εἰς τὸ διέχον τῆς περσικῆς φάλαγγος, διατάξας πάντας νὰ ἐπιπέσωσιν ἀλαλάζοντες κατ' αὐτοῦ τοῦ Δαρείου. Μετὰ τοσαύτης δὲ ἀνδρείας καὶ τέχνης ἐμάχοντο οἱ Ἕλληνες, ὥστε οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἀνακόψῃ τὴν ὀρμὴν αὐτῶν. Χιλιάδες Περσῶν ἔκειντο κατὰ γῆς ἔχοντες τὰ πρόσωπα αὐτῶν δεινῶς τετμημένα καὶ διεσχισμένα ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς σπάθης καὶ τῶν μακρῶν τῆς φάλαγγος δοράτων. Ὁ Δαρεῖος παριστάμενος

πρὸ τοιούτου φοβεροῦ θεάματος, ὅπερ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν ἐγένετο φρικωδέστερον, κατελήφθη ὑπὸ δειλίας μεγάλης καὶ ὑπολαβὼν τὰ πάντα ἤδη ἀπολωλότα ἔφυγε ἐκ τῆς μάχης. Ὡς δὲ εἶδον οἱ Πέρσαι τὸν βασιλέα αὐτῶν φεύγοντα, ἐτράπησαν καὶ αὐτοὶ εἰς φυγὴν. Ἡ φυγὴ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν περὶ αὐτόν, ἢ ἀταξία ἢ ἔνεκα τούτου γενομένη καὶ ὁ μέγας θόρυβος ὁ ἐπακολουθήσας συμπαρέσυρε καὶ τὴν δευτέραν περσικὴν φάλαγγα, ἣτις ἐτράπη καὶ αὐτὴ εἰς φυγὴν. Τὸ δὲ ἵππικὸν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν δεξιὰν πτέρυγα μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς ἐπέπεσε κατὰ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τῶν Περσῶν, ὥστε αὐτὴ μετὰ κρατερὰν ἀντίστασιν διελύθη σύμπασα καὶ κατεστράφη.

§ 30. Ἐνδοξὸς νίκη τῶν Ἑλλήνων.

Phalaris
 Ἄλλως ὅμως εἶχε τὸ πρᾶγμα κατὰ τὴν δεξιὰν πτέρυγα τῶν Περσῶν. Ἐνταῦθα οἱ Ἴνδοὶ καὶ οἱ Πέρσαι ἵππεις κατώρθωσαν νὰ διασχίσωσι τὴν φάλαγγα τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, ὅπερ διήρπασαν φονεύσαντες τοὺς ἀνδρείως ὑπερασπίζοντας τοῦτο ὀλίγους φύλακας τοῦ στρατοπέδου.

Ὡς ἔμαθε τοῦτο ὁ Παρμενίων, ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀριστερᾶς φάλαγγος, κατέστησε πάραυτα γνωστὸν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, παρ' οὗ ἐζήτησε καὶ βοήθειαν, διότι εἶχε περικυκλωθῆ ὑπὸ ἀπείρων ἐχθρικῶν στρατευμάτων καὶ εὕρισκετο ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος μαθὼν τὰ κατὰ τὸ στρατόπεδον καὶ τὰ κατὰ τὸν Παρμενίωνα ἐγκατέλιπε τὴν περαιτέρω καταδίωξιν τῶν φευγόντων Περσῶν καὶ ἔδραμεν εἰς βοήθειαν τοῦ Παρμενίου. Ἐνταῦθα συνεκροτήθη φοβερὰ μάχη τοῦ ἵππικοῦ ἐκ τοῦ συστάδην, καθ' ἣν οἱ Πέρσαι ἐπολέμησαν μετὰ παραδειγματικῆς ἀνδρείας. Ἐκ τῶν

εταίρων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐφονεύθησαν ἐξήκοντα, ἐτρώθη
 ὁ Ἡφαιστίων, ὁ ἐπιστήθιος φίλος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐτρώ-
 θησαν δὲ καὶ οἱ στρατηγοὶ Κοῖνος καὶ Μενίδας. Τέλος
 ὁμῶς κατεβλήθησαν οἱ Πέρσαι καὶ ὅσοι ἐπέζησαν ἐξ αὐτῶν
 ἐζήτησαν σωτηρίαν διὰ τῆς φυγῆς. Οὕτω διελύθη καὶ κα-
 τεστράφη καὶ ἡ δεξιὰ πτέρυξ τῶν Περσῶν. Τὸ δὲ ἔργον
 τῶν Ἑλλήνων ἦτο νῦν ἡ καταδίωξις τῶν φευγόντων βαρ-
 θάρων. Ὁ Παρμενίων κατέλαβε τὸ στρατόπεδον αὐτῶν καὶ
 πάντα τὰ σκευοφόρα καὶ τὰς καμήλους αὐτῶν. Ὁ δὲ Ἀλέ-
 ξανδρος, ποθῶν νὰ συλλάβῃ τὸν Δαρεῖον κατεδίωκεν αὐ-
 τὸν μέχρις ἑσπέρας. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄνδρες καὶ οἱ ἵπποι ἀπέ-
 καμον, διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ σταματήσωσι καὶ νὰ
 ἐναπαυθῶσι μέχρι τοῦ μεσονυχτίου. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὸ με-
 σονύχτιον ἐξηκολούθησε πάλιν τὴν καταδίωξιν χωρῶν μετὰ
 σπουδῆς, ἵνα καταλάβῃ τὸν φεύγοντα βασιλέα. Τῇ ἐπι-
 ούσῃ ἡμέρᾳ εἰσῆλθεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὰ Ἀρβηλα τὴν
 πόλιν, ἐλπίζων ὅτι ἐν αὐτῇ θὰ εὔρισκε τὸν Δαρεῖον, ἀλλ'
 οὗτος εἶχε φύγει, ἐγκαταλιπὼν τὸ ἄρμα του, τὴν ἄσπίδα
 καὶ τὸ τόξον του. Ἐφευγε δὲ ὁ ἡττημένος βασιλεὺς μετὰ
 τριῶν χιλιάδων ἰπέων καὶ ἐξ χιλιάδων πεζῶν ἄνευ οὐδε-
 μιᾶς ἀναπαύσεως διευθυνόμενος πρὸς ἀνατολὰς διὰ τῶν
 παρόδων τῆς Μηδείας εἰς τὰ Ἐκβάτανα. Ἐνταῦθα εἶχεν
 ἀποφασίσει νὰ μείνῃ ὅπως ἴδῃ, ἂν ὁ φοβερός αὐτοῦ ἐχθρὸς
 ἔμελλε νὰ ἀρκεσθῇ εἰς τοὺς ἀπείρους θησαυροὺς τῶν Σού-
 σων καὶ τῆς Βαβυλῶνος ὡς καὶ εἰς πᾶσαν τὴν μέχρι τοῦδε
 κατακτηθεῖσαν χώραν ἢ ἤθελε νὰ χωρήσῃ προσωτέρω
 πορθῶν καὶ τὴν ἀρχαίαν Περσίαν. Ἐὰν συνέβαινε τὸ δεύ-
 τερον, τότε εἶχεν ἀπόφασιν νὰ φύγῃ μακρὰν εἰς τὸ Τουρά-
 νον, ὅπερ ἦτο τὸ τελευταῖον ἄσυλον τοῦ τρισμεγίστου αὐ-
 τοῦ βασιλείου. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος χωρὶς νὰ διδῇ πλέον
 προσοχὴν εἰς τὸν δραπέτην βασιλέα, ἐξ Ἀρβήλων, ἔνθα

συνήχθη ὅλος ὁ στρατός, κατηθύνθη ἐπὶ τῆς βασιλικῆς
ὁδοῦ εἰς Βαβυλῶνα.

§ 31. Ὑποταγή Βαβυλῶνος.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε μάθει ὅτι ὁ Μαζαῖος, στρατηγὸς τοῦ Δαρείου, πολεμήσας ἀνδρείως καὶ δεξιῶς ἐν Γαυγαμήλοις, εἶχε φεύγων κλεισθῆ μετὰ τοῦ στρατοῦ του ἐν Βαβυλῶνι, προσεδόκα παρὰ τοιοῦτου στρατηγοῦ δικάως ἀντίστασιν. Καὶ διὰ τοῦτο, ὡς ἐπλησίασεν εἰς τὴν πόλιν, διέταξε νὰ χωρῆ ὁ στρατός παρατεταγμένος εἰς μάχην. Ἀλλὰ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἀντὶ ἀντιστάσεως ἀνεώχθησαν αἱ πύλαι τῆς πόλεως, καὶ ὁ Μαζαῖος αὐτὸς μετὰ τῶν προυχόντων τῆς πόλεως, οἵτινες πάντες ἐκράτουν στεφάνους καὶ δῶρα, ἤλθον εἰς ὑπάντησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ παρέδωκαν εἰς αὐτὸν ἀμαχητὶ τὴν πόλιν καὶ τοὺς θησαυρούς. Ἄπειροι δὲ θησαυροὶ ἦσαν ἐνταῦθα σεσωρευμένοι, ὡς καὶ ἐν Σούσοις, ἣν πόλιν ἔστειλεν ἐκ Βαβυλῶνος στρατὸν νὰ καταλάβῃ παραδοθεῖσαν, ὡς καὶ ἡ Βαβυλῶν ἀμαχητὶ μεθ' ὅλων τῶν θησαυρῶν.

Ἐν Βαβυλῶνι ἀνέπαυσε τὸν νικηφόρον στρατὸν τοῦ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας. Αὕτη ἦτο ἀληθῶς ἡ πρώτη μεγαλοπρεπῆς ἀνατολικὴ πόλις. Ἡ ἄπειρος αὐτῆς ἔκτασις, τὸ πλῆθος τῶν θαυμασιῶν οἰκοδομημάτων, τὰ γιγάντεια αὐτῆς τείχη, οἱ κρεμαστοὶ κῆποι, ὁ πύργος τοῦ Βήλου, τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες συνέρρεον εἰς αὐτὴν ἐκ τῆς Συρίας, ἡ πολυτέλεια καὶ αἱ ἀπολαύσεις τοῦ βίου ἀπετέλουν γοητεῖαν καὶ ὁ στρατός, ὅστις τόσας εἶχε διέλθῃ ταλαιπωρίας καὶ στερήσεις, εὔρισκεν ἐνταῦθα ἀμοιβὴν πλουσιωτάτην τῶν πολλῶν μόχθων καὶ κινδύνων ἐνδόξων νικῶν. Ἐνταῦθα ὁ ἀδιάφορος καὶ ἀνδρείος

Μακεδῶν, ὁ ἀτίθασος Θραῶξ, ὁ ἀγαπῶν τὰς διασκεδάσεις Ἑλληνα, ἐξεκένωσαν πάντες μέχρι τῆς τελευταίας ρανίδος τὸ χρυσοῦν ποτήριον τοῦ νέου τούτου ἀπολαυστικοῦ βίου, ἐξηπλωμένοι ἐπὶ χρυσοῦφάντων βαβυλωνιακῶν ταπήτων, καὶ πλήρεις ἐλπίδων ἠτένιζον εἰς τὸ μέλλον, ὅπερ θὰ ἔφερον αὐτοῖς νέους θησαυροὺς καὶ νέας νίκας καὶ ἀπολαύσεις. Οὕτως ἤρχισεν ὁ στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ ἐξοικειῶται πρὸς τὸν βίον τῆς Ἀσίας καὶ νὰ συνδιαλλάσσεται πρὸς ἐκείνους, οὓς ἀπ' αἰῶνων ἐμίσει καὶ κατεφρόνει καὶ ἀπεκάλει βαρβάρους. Ἡ ἀνατολὴ καὶ ἡ δύσις, ἀρχίσασαι ἤδη νὰ γνωρίζωσιν ἀλλήλας ἐκ τοῦ πλησίον, παρεσκευάζοντο νὰ συζήσωσι καὶ νὰ συνεργασθῶσι πρὸς τὴν κοινὴν εὐημερίαν, καθιστάμενοι διὰ τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων καὶ τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἀδελφαὶ κατὰ τὸ φρόνημα καὶ τοὺς μεγάλους ἠθικοὺς σκοποὺς.

§ 32. Αἱ Περσίδες πύλαι.

Ἐνα μῆνα ὀλόκληρον διέτριψεν ὁ ἐλληνικὸς στρατὸς ἐν Βαβυλῶνι, ἔνθα ἀνεπαύθη καὶ διεσκέδασεν, ὅσον ἠδύνατο καλλίτερον. Μετὰ ταῦτα ἀπεφάσισεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ χωρήσῃ προσωτέρω, ἵνα ὑποτάξῃ καὶ τὴν λοιπὴν Περσίαν ὡς καὶ τὰς Ἰνδίας καὶ ὀλόκληρον τὴν Ἀσίαν. Πρὸς τὸν σκοπὸν λοιπὸν τοῦτον ἀνεχώρησεν ἐκ Βαβυλῶνος διευθυνόμενος εἰς Σοῦσα, ἔνθα ἔφθασε μετὰ εἴκοσιν ἡμερῶν πορείαν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ πόλις αὕτη εἶχεν, ὡς εἶπομεν πρότερον, παραδοθῆ ἀμαχητὶ εἰς τὸν σταλέντα πρὸς τοῦτο στρατὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ βασιλεὺς εἰσῆλθεν εὐθύς εἰς αὐτὴν καὶ παρέλαβε τοὺς ἀπείρους αὐτῆς θησαυροὺς, οἵτινες ἐτηροῦντο ἄθικτοι ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Σούσων τῇ καλουμένῃ Μεμνόνειον. Ἐνταῦθα εὗρέθησαν καὶ πολλὰ ἔργα

ἑλληνικὰ ἀναρπασθέντα ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ Εἰρξου ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ἐν οἷς καὶ οἱ δύο χαλκοὶ ἀνδριάντες τοῦ Ἀρμόδιου καὶ Ἀριστογείτονος, οὓς ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέστειλε πάλιν εἰς τὰς Ἀθήνας.

Κατὰ τὸν χρόνον δὲ τοῦτον, ὅτε διέτριβεν ἐν Σούσοις, ἤλθον ἐξ Ἑλλάδος καὶ νέα πρὸς αὐτὸν στρατεύματα καὶ ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐκ τῆς Μακεδονίας καὶ ἐκ τῆς Θράκης, δέκα τρεῖς μὲν χιλιάδες καὶ πενταχόσιοι πεζοὶ· δύο δὲ χιλιάδες καὶ διακόσιοι ἵππεις. Διὰ τῶν παλαιῶν δὲ καὶ τῶν νέων τούτων στρατευμάτων, τὰ ὅποια ὅλα συνεποσοῦντο εἰς πεντήκοντα τρεῖς μὲν χιλιάδας πεζῶν, εἰς ἑννέα δὲ χιλιάδας ἵππέων, ἀπεφάσισεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ Σούσων νὰ χωρήσῃ προσωτέρω εἰς τὰς δύο ἱεράς πόλεις τῆς Περσίας, εἰς τὰς Πασαργάδας καὶ εἰς τὴν Περσέπολιν, ἔνθα ἦσαν τὰ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων τῆς Περσίας καὶ ὁ θρόνος ὁ βασιλικός. Ἐνταῦθα ἐσχόπει ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἐκδώσῃ προκήρυξιν εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀσίας ὅτι καταλύεται πλέον ἢ δυναστεία τῶν Ἀχαιμενιδῶν καὶ ὅτι τοῦ λοιποῦ βασιλεὺς τῆς Περσίας ἔσται Ἕλληνας, Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου ἐκ Μακεδονίας.

Ἡ ὁδὸς ἢ φέρουσα εἰς τὰς ἱεράς ταύτας πόλεις διέρχεται κατ' ἀρχὰς μὲν δι' ὠραίων πεδιάδων τῆς Σουσιανῆς, ἀλλὰ κατόπιν φθάνει εἰς στενὴν τινα φάραγγα, τὰς καλουμένας Περσίδας πύλας, αἵτινες εἶναι οὕτω στεναὶ καὶ ἀπότομοι, ὥστε μικρὸν σῶμα ἀνδρείων στρατιωτῶν δύναται νὰ κωλύσῃ τὴν διάβασιν εἰς ὀλόκληρον στρατιάν. Χιῶν πυκνὴ ἐπιπτεν ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἢ χειμερινὴ ἡμέρα ἦτο μικρά, ἢ δὲ μακρὰ καὶ ψυχροτάτη νύξ καθίστα παῖσαν νυκτερινὴν πορείαν καὶ ἐπίθεσιν δυσχερεστάτην. Ταῦτά πάντα ἐγένωσκεν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ὅμως ἀπεφάσισε νὰ ὑπερνικήσῃ τὰς δυσκολίας ταύτας. Διὸ ἄνευ χρονοτριβῆς ἀνεχώρησεν

ἐκ Σούσων καὶ μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἔφθασεν εἰς τὰς Περσίδας πύλας, ἃς εὔρεν ὠχυρωμένας καὶ φυλαττομένας ὑπὸ τοῦ σατραπόου Ἀριοβαρζάνου μετὰ τεσσαράκοντα χιλιάδων πεζῶν καὶ ἑπτακοσίων ἰππέων. Ἐνταῦθα ἀνέπαυσε τὸν στρατὸν ὁ Ἀλέξανδρος, τῇ δ' ἐπιούσῃ διέταξε νὰ χυριευθῶσιν αἱ πύλαι ἐξ ἐφόδου. Ἄλλ' ὡς ὁ στρατὸς ἐπλησίασεν εἰς τὴν πάροδον, ἀναρίθμητοι πέτραι, βράχοι ὄλοι, βέλη ὡς βροχή, ἐρρίφθησαν ὑπὸ τῶν Περσῶν καὶ πολλοὶ ἐφονεύθησαν καὶ ἐτραυματίσθησαν. Μάτην ὁ στρατὸς ἐπανελάβε τὴν ἔφοδον, ἢ διάβασις ἦτο ἀδύνατος, οὐδεμία στρατιωτικὴ τέχνη, οὐδεμίᾳ ἀνδρεία ἠδύνατο νὰ ἐκχιάσῃ τὴν πάροδον. Καὶ ὅμως ἐξήρητο τὸ πᾶν ἐκ τῆς ἀλώσεως τῶν πυλῶν τούτων. Ἄλλη ὁδὸς φέρουσα ἀμέσως εἰς τὰς ἱεράς ταύτας πόλεις δὲν ὑπῆρχεν. Ὁ Ἀλέξανδρος εὐρέθη γὰρ πρὸ τοῦ ἀδυνάτου καὶ διετέλει ἐν ἄκρᾳ ἀμηχανίᾳ. Παρὰ τῶν ἐγχωρίων αἰχμαλώτων μανθάνει ὅτι ὑπάρχουσι μὲν στενωτάται καὶ λίαν ἐπικίνδυνοι ἀτραποὶ διὰ τῶν ὄρεων,

ἀλλ' ὅτι αὗται κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τὴν χειμερινὴν κεκαλυμμένα ὑπὸ βαθείας χιόνος καθίσταντο παντάπασιν ἄβατοι. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν ἄκρᾳ ἀπορίᾳ γενόμενος ἀπεφάσισε νὰ τολμήσῃ τὴν διάβασιν διὰ τῶν ἀτραπῶν, ὅπερ εἶναι τὸ κινδυνωδέστατον πάντων τῶν στρατιωτικῶν αὐτοῦ κατορθωμάτων. Ὅτε ἐπῆλθεν ἡ νύξ, κατέλιπε πρὸ τῶν πυλῶν τούτων τὸν Κράτερον μεθ' ἱκανῶν στρατευ-

Ἀδιότης ὀπλίτης.

μάτων, ἵνα ἀπασχολῆ τὸν ἐχθρόν, διατάξας αὐτόν, ὁπόταν ἀκούσῃ σάλπιγγας ἑλληνικὰς πέραν τῶν ὄρεων, νὰ ἐφορμήσῃ μετὰ παντός τοῦ στρατοῦ κατὰ τῶν πυλῶν καὶ νὰ ἐκβιάσῃ τὴν εἴσοδον. Αὐτός δὲ λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τὰ τάγματα τοῦ Ἀμύντου, τοῦ Περδίκκου, τοῦ Κοῖνου καὶ Πολυσπέρχοντος, πάντας τοὺς ὑπασπιστάς, ἐξ ἵλας ἱππικοῦ μετὰ τοῦ Φιλώτα καὶ μέρος τῶν τοξοτῶν, χωρὶς νὰ ἐννοήσωσι τοῦτο οἱ ἐχθροί, διήλθε καθ' ὄλην τὴν νύκτα τὸ ὄρος ὑπὸ ἀτραπῶν κρημνωδῶν, ὑπὸ χαραδρῶν καὶ φαράγγων πολλῶν διακοπτόμενον. Καὶ περὶ τὸν ὄρθρον ἦτο πέραν τοῦ ὄρους ἔχων δεξιὰ μὲν τὰ ὄρη, ἔνθα ἦσαν αἱ Περσίδες πύλαι, ἔμπροσθεν δὲ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀράξου ποταμοῦ, ὅστις ῥέει κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν Περσέπολιν, ὅπισθεν δὲ τὰ φοβερά ὄρη, ἅτινα ὑπερέβη τὴν νύκτα διὰ κόπων ὑπερανθρώπων καὶ ἅτινα ἐν ἀποτυχίᾳ ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑπερβῆ πάλιν ὀπίσω χωρῶν. Ἐνταῦθα, ἀφ' οὗ ἀνέπαυσεν ὀλίγον τὸν καταπεπονημένον ἐκ τῆς νυκτερινῆς πορείας στρατόν, διήρσεσεν αὐτόν εἰς δύο μέρη. Καὶ τὸ μὲν ὑπὸ τὸν Ἀμύνταν, Πολυσπέρχοντα, Κοῖνον καὶ Φιλώταν μέρος τοῦ στρατοῦ ἀπέστειλε κάτω εἰς τὴν πεδιάδα, ὅπως γεφυρώσωσι τὸν ποταμὸν καὶ παρακωλύσωσι τὴν εἰς τὴν Περσέπολιν ὑποχώρησιν τοῦ περσικοῦ στρατοῦ τοῦ φυλάττοντος τὰς Περσίδας πύλας, αὐτός δὲ λαβὼν τοὺς ὑπασπιστάς, τὴν φάλαγγα τοῦ Περδίκκου, δύο ἵλας ἱππικοῦ καὶ τοὺς τοξότας ἐβάδιζε μετὰ σπουδῆς κατὰ τῶν πυλῶν. Δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος, ὅτε ὁ ἀνδρῆϊος στρατός, ὃν ἐκάλυπτε τὸ ὄσος δι' οὗ διέρχεται ἡ ὁδός, συνήντησε τὴν πρώτην φυλακὴν τῶν Περσῶν, ἣτις ἐν ἀκάρει κατεκόπη. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔφθασε καὶ εἰς τὴν δευτέραν, ἐξ ἧς ὀλίγοι διεσώθησαν καταφυγόντες εἰς τὰ ὄρη.

Ἐν τῷ περσικῷ στρατοπέδῳ οὐδὲν ἐκ τῶν γιγνομένων

ἐγίνωσκον. Ἐνόμιζον ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶχον στρατοπε-
 δεύσῃ πρὸ τῶν πυλῶν καὶ οὐδεμίαν ἐφοβοῦντο ἐφοδον κατὰ
 τοῦ τείχους. ἐφ' ὅσον ὁ καιρὸς ἦτο χιονώδης. Διὸ ἔμενον
 ἐν ταῖς σκηναῖς αὐτῶν θερμαινόμενοι. Ἄλλὰ τὴν ἡσυχίαν
 ταύτην ἐτάραξαν αἱ σάλπιγγες τῶν Ἑλλήνων, αἵτινες
 αἰφνης ἤχησαν πρὸς τὰ δεξιὰ αὐτῶν, καὶ ὁ φοβερός τῆς
 ἐφόδου ἀλαλαγμός, ὅστις ἠκούσθη εὐθύς ἐκ τῶν ὀρέων.
 Εἶχεν ἤδη ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τοῦ στρατοῦ καταλάβῃ τὰ
 χαρακώματα τῶν Περσῶν, ὅτε καὶ ὁ Κράτερος, ἅμα τῷ
 πρώτῳ σαλπίσματι τῶν σαλπίγγων, ἐφόρμησεν, ὡς εἶχε
 διαταχθῆ, κατὰ τῶν πυλῶν, ἃς κατέλαβε κακῶς φυλασσο-
 μένας διὰ τὴν ταραχὴν καὶ τὴν σύγχυσιν καὶ μετ' οὐ πολὺ
 τὸ στρατόπεδον τῶν Περσῶν κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἑλλή-
 νων. Ἐκ τῶν Περσῶν ὀλίγοι ἐσώθησαν καταφυγόντες εἰς
 τὰ ὄρη, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἀριοβαρζάνης, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες
 ἐφονεύθησαν.

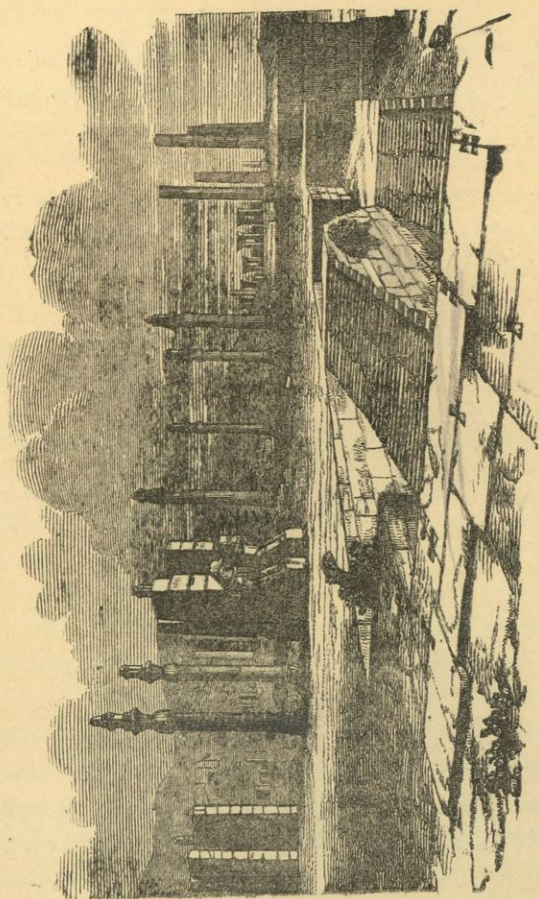
§ 33. Ὁ Ἀλέξανδρος βασιλεὺς ὅλης τῆς Περσίας.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν Περσίδων πυλῶν ὁ Ἀλέξαν-
 δρος ἐβάδισεν ἀνευ χρονοτριβῆς πρὸς τὰς Πασαργάδας καὶ
 τὴν Περσέπολιν. Ὡς δ' ἐφάνη ἔμπροσθεν τῶν ἱερῶν τού-
 των πόλεων, τρόμος κατέλαβε τοὺς κατοίκους, οἵτινες οὐ-
 δέποτε ἐφαντάζοντο ὅτι ἠδύνατο ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ στρα-
 τὸς νὰ διέλθῃ ἐν καιρῷ δριμυτάτου χειμῶνος χιονοσκεπῆ
 ὄρη καὶ νὰ ἐκχιάσῃ ἀπορθήτους πύλας ὑπὸ ἰσχυροῦ στρα-
 τοῦ φυλαττομένας. Διὸ παρέδωκαν ἀμαχητὶ τὴν πόλιν καὶ
 πάντας τοὺς θησαυροὺς τοῦ βασιλέως. Τόσος δὲ πολὺς
 χρυσὸς καὶ ἄργυρος ἦτο ἐνταῦθα σεσωρευμένος, ὥστε
 ἐχρηιάσθησαν ἡμίονοι μὲν περὶ τὰς εἴκοσι χιλιάδας, κάμη-

λοι δὲ περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας, ἵνα μεταφέρωσι τοὺς θησαυροὺς τούτους εἰς Σοῦσα, ἔνθα ὠρίσθη νὰ συνάγωνται τοῦ λοιποῦ πάντες οἱ θησαυροί.

Ἐν τῇ κοιλάδι ταύτῃ τῶν Πασαργαδῶν, ἔνθα ἄλλοτε ὁ Κῦρος, ὁ μέγας τῶν Περσῶν βασιλεὺς, εἶχε νικήσῃ τοὺς Μήδους, ὑπῆρχον τὰ ἀνάκτορα τοῦ Κύρου τούτου καὶ τὸ τάφος αὐτοῦ, ὅστις ἦτο ἀπλούστατον λίθινον οἰκοδόμημα ἔνθα οἱ εὐσεβεῖς Μάγοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἔθουον καὶ προσπύχοντο. Πετρῶδης ὁδὸς πλήρης ἀγαλμάτων ἔφερε πρὸς μεσημβρίαν εἰς τὴν λαμπρὰν κοιλάδα τῆς Περσεπόλεως. Ἐνταῦθα ἀνήγειρε τὸ ἀνάκτορον αὐτοῦ καὶ τὸν τάφον ἄλλος ὡσαύτως μέγας βασιλεὺς τῆς Περσίας, ὁ Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπους, ὅστις διενοήθη νὰ ὑποτάξῃ καὶ τὴν Ἑλλάδα πέμψας εἰς αὐτὴν πρέσβεις καὶ αἰτήσας γῆν καὶ ὕδωρ, τὰ σύμβολα τῆς ὑποταγῆς. Ὑπὸ δὲ τῶν διαδόχων τοῦ Δαρείου ἔτι μᾶλλον ἐκοσμήθη ἡ βραχῶδης αὕτη κοιλάς. Ὅτι ἐρὸς οὗτος χῶρος, ὃν πάντες οἱ λαοὶ τῆς Ἀσίας ἐσέβοντο ὡς τὸ κοιμητήριον τοῦ περσικοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου, περιήλθε νῦν εἰς ξένας χεῖρας καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Εἰρξίου, ὅστις μετ' ἀναριθμητῶν στρατευμάτων ἐστράτευσε κατὰ τῶν Ἑλλήνων καύσας τοὺς ναοὺς αὐτῶν καὶ κατασκάψας τοὺς ἱεροὺς τῶν προγόνων τῶν τάφους, ἐκλήθητο νῦν Ἕλληνας βασιλεὺς, ἐκδικητὴς τῶν θεῶν καὶ τῆς πατρίδος.

Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἔφθασε πρὸ τῶν ἀνακτόρων τῶν βασιλέων ἐκείνων, οἵτινες μυρία κακὰ ἐποίησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, αἰσθημα μεγάλης ἀγανακτήσεως κατέλαβε τὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν του καὶ διέταξε νὰ πυρπολήσῃ τὰ ἀνάκτορα, θέλων οὕτω νὰ λάβῃ ἱκανοποίησιν, «ἀνθ' ὧν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἐλάσαντες τὰς τε Ἀθήνας κατέσκαψαν καὶ τὰ ἱερά ἐνέπρησαν καὶ ἄλλα κακὰ τοῖς Ἕλλησιν εἰργά-

Ἐρείπια τῆς Περσπόλως.

σαντο». Οὕτω δὲ ἐκάθ' ἕνα μέρος τι τῶν βασιλείων τῆς Περσεπόλεως. Λίαν δὲ συγκινητικὴ ὑπῆρξεν ἡ ὥρα, καθ' ἣν ὁ Ἀλέξανδρος πανηγυρικῶς ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν Περσῶν, καταλύσας τὴν δυναστείαν τῶν Ἀχαιμενιδῶν καὶ ἀνακηρυχθεὶς βασιλεὺς τῆς Ἀσίας ἀπάσης. Ὁ γέρον Δημάρατος ὁ Κορίνθιος παραστάς κατὰ τὴν τελετὴν ταύτην ἐδάκρυσε καὶ εἶπε·

Πόσον μεγάλης ἡδονῆς ἐστερήθησαν οἱ ἀποθανόντες ἐκ τῶν Ἑλλήνων, διότι δὲν εἶδον τὸν Ἀλέξανδρον καθήμενον εἰς τὸν θρόνον τοῦ Δαρείου!

§ 34. Συνωμοσία κατὰ τοῦ Δαρείου.

Ἐκ τῆς Περσεπόλεως ὁ βασιλεὺς ἐπορεύθη εἰς τὰ Ἐκβάτανα, ἔνθα ἔμαθεν ὅτι διέτριβεν ὁ Δαρεῖος, ὃν ἤθελεν ἐκ παντὸς τρόπου νὰ συλλάβῃ ζῶντα. Ὡς δὲ ἔμαθε τοῦτο ὁ Δαρεῖος, ἔφυγε τάχιστα ἐκ τῆς πόλεως διευθυνόμενος πρὸς τὰς Κασπίας πύλας, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ ἔτι πορρωτέρω, εἰς τὴν Βακτριανήν, ἔνθα ἐνόμιζεν ὅτι εἶχε καιρὸν νὰ συναθροίσῃ ἱκανὰ στρατεύματα καὶ νὰ δοκιμάσῃ καὶ τρίτην φοράν τὴν τύχην τῶν ὄπλων του ἐν μεγάλῃ μάχῃ. Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος εἰσῆλθεν εἰς τὰ Ἐκβάτανα καὶ ἔμαθε παρ' αὐτομόλων Περσῶν, τί διανοεῖτο ὁ Δαρεῖος, χωρὶς νὰ ἀπολέσῃ καιρὸν ἐξηκολούθησε μετὰ ταχύτητος τὴν καταδίωξιν αὐτοῦ. Μετὰ ἔνδεκα δὲ ἡμερῶν ἀδιάκοπον καὶ ἐπιπονωτάτην πορείαν, καθ' ἣν πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν ἐκ τοῦ κόπου ἀπέθανον καὶ πολλοὶ ἵπποι ἔπεσον νεκροί, ἔφθασεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς Ῥαγάς, ἀφ' ὧν αἱ Κασπίαί πύλαι δὲν ἀπεῖχον ἢ μίαν μόνον ἡμέραν. Ἐνταῦθα ὁμως ἔμαθεν ὅτι ὁ Δαρεῖος δὲν ἔμεινεν ἐν ταῖς Κασπίαις πύλαις, ἀλλ' ἔφυγεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Βακτριανῆς. Διὸ ἠναγκάσθη νὰ

μείνη ἐν Ῥαγαῖς ὀλίγας ἡμέρας, ἵνα ἀναπαυθῆ ὁ κεκμη-
κῶς αὐτοῦ στρατός.

Φεύγων δὲ ὁ Δαρεῖος ἔβλεπεν ὅτι δὲν θὰ ἐσώζετο, διότι ὁ Ἀλέξανδρος ἤρχετο κατὰ πόδα μετὰ τοσαύτης τα-
χύτητος, ὥστε ἐξ ἅπαντος ἐντός ὀλίγων ἡμερῶν θὰ ἐγί-
νετο αἰχμάλωτος τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἔβλε-
πεν ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν ἠυτομόλουν πρὸς τὸν
Ἀλέξανδρον καὶ φόβος ὑπῆρχε, μὴ κατὰ τὴν περαιτέρω
φυγὴν αὐτομολήσωσι καὶ οἱ ἄλλοι. Διὸ ἐστρατοπέδευσεν
οὐχὶ μακρὰν τῶν Κασπίων πυλῶν, ἔνθα συνεκάλεσε πάν-
τας τοὺς μεγιστάνας τῶν Περσῶν εἰς συμβούλιον, εἰς οὓς
προέτεινεν ὅτι δὲν πρέπει πλέον νὰ φεύγωσιν, ἀλλὰ νὰ
μείνωσι καὶ νὰ πολεμήσωσιν. Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ βασι-
λέως ἔκαμε βαθεῖαν ἐντύπωσιν εἰς πάντας. Αἱ συμφοραὶ
αἱ ἀλλεπάλληλοι κατέστησαν αὐτοὺς δειλοτάτους καὶ νέαν
μάχην μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπελάμβανον ὡς βεβαίαν
νέαν συμφορὰν. Καὶ πάντες μὲν οἱ ἄλλοι ἐσιώπησαν, ὁ χι-
λιάρχος ὁμῶς Ναβαρζάνης ἐγερθεὶς εἶπεν·

Λυποῦμαι ὅτι εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ εἶπω πικρὸν τινα
λόγον. Ἄλλ' ἡ συμφορὰ τῆς πατρίδος μου, ἣν δὲν ἐπι-
θυμῶ νὰ ἴδω περισσότερον δυστυχοῦσαν, μὲ ἀναγκάζει νὰ
ὀμιλήσω μετὰ παρρησίας. Νὰ μείνωμεν ἐνταῦθα καὶ νὰ
πολεμήσωμεν εἶναι τὸ αὐτό, ὡς νὰ θέλωμεν τελείως νὰ
καταστραφῶμεν. Μίαν μόνον ἐγὼ βλέπω ἐλπίδα σωτηρίας,
νὰ φύγωμεν τάχιστα εἰς Τουράν καὶ ἐκεῖ νὰ συναθροίσω-
μεν νέον στρατὸν καὶ νὰ παρασκευασθῶμεν πρὸς νέαν με-
γάλην μάχην. Ἀλλὰ δυστυχῶς οἱ λαοὶ οὐδεμίαν πλέον
ἔχουσιν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν τύχην τοῦ βασιλέως. Μία
δὲ μόνη ὑπάρχει ἔτι σωτηρία. Ὁ Βῆσσος μέγα ἰσχύει παρὰ
τοῖς λαοῖς τοῦ Τουράν. Οἱ Σχύθαι καὶ οἱ Ἴνδοὶ εἶναι αὐτοῦ
σύμμαχοι, αὐτὸς δὲ εἶναι συγγενὴς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου.

Ὁ βασιλεὺς λοιπόν, μέχρις οὗ καταβληθῆ ὁ ἐχθρός, ἀς παραχωρήσῃ αὐτῷ τὴν τιάναν.

Ὡς ἤκουσε ταῦτα ὁ βασιλεὺς, ἔσυρεν εὐθὺς τὸ ξίφος, ἵνα φονεύσῃ τὸν αὐθάδη σατράπην, ὅστις ἐσώθη διὰ ταχείας φυγῆς. Τοῦτον ἠκολούθησε καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ, ὡς καὶ ὁ Βῆσσος μετὰ τῶν Βακτριανῶν ἰπέων. Καὶ ἄλλοι πολλοὶ θὰ ἐγκατέλειπον ἤδη τὸν βασιλέα, ἐὰν δὲν ἐπενέβαινε ὁ γέρον Ἀρτάβαζος καὶ ἔπειθε τὸν βασιλέα νὰ συγχωρήσῃ καὶ τὸν ἀπερίσκεπτον λόγον τοῦ Ναβαρζάνου καὶ τὸν ἀποχωρισμὸν τοῦ Βῆσσου. Ἀμφότεροι δὲ οὗτοι οἱ ἀποστάται, εἰς οὓς ἀνεκοινώθη τοῦ βασιλέως ἡ χάρις, ἔσπευσαν προσπίπτοντες εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως νὰ ζητήσωσι συγγνώμην ὁμολογοῦντες τὰ σφάλμα αὐτῶν καὶ ὑποκρινόμενοι μεταμέλειαν.

§ 35. Δολοφονία τοῦ Δαρείου.

† Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὁ στρατὸς ἐχώρησε περαιτέρω διευθυνόμενος πρὸς τὰ Θάρα. Ἡ ἐπικρατοῦσα δὲ πανταχοῦ ἀσυνήθης σιγή, οἱ ὑπόκωφοι ψιθυρισμοὶ καὶ ἡ ὑποπτος ἀνησυχία ἐμαρτύρουν περὶ ἐπικειμένου τινὸς κινδύνου. Ὁ ἡγεμὼν τῶν Ἑλλήνων μισθοφόρων ἐζήτησε νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸ ἄρμα τοῦ βασιλέως, ὅπερ περιεστοίχιζεν ὁ Βῆσσος μετὰ τῶν ἰπέων του. Καὶ μετὰ πολλοὺς κόπους κατῴρθωσεν ὁ πιστὸς ξένος νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τὸν βασιλέα, ὃν ἐξώρρισε νὰ προσφύγῃ εἰς τὸ μέσον τῶν Ἑλλήνων, διότι πλησίον τρύτων μόνον ἠδύνατο ἡ ζωὴ αὐτοῦ νὰ εἶναι ἀσφαλής. Ὁ Δαρεῖος ἤκουσε μετὰ προσοχῆς τοὺς λόγους τοῦ Ἑλλήνου, ἀλλὰ δὲν ἔδειξεν ὅτι ἐταράχθη. Ὁ δὲ Βῆσσος δὲν ἐνόησε μὲν τὴν γλῶσσαν, ἀλλ' ἐκ τῶν σχημάτων καὶ τῆς φωνῆς τοῦ Ἑλλήνου ἐπίεσθη ὅτι κακὸν

τι προεμήνυσε εἰς τὸν βασιλέα καὶ ὅτι ἡ συνωμοσία αὐ-
των, νὰ καθαιρέσωσι τὸν βασιλέα, ἀπεκαλύφθη. Διὸ ἀπε-
φάσισε νὰ προβῆ τάχιστα εἰς τὸ ἔργον. Τὴν νύκτα, ἐν ᾧ
πάντες ἐκοιμῶντο, ὁ Βῆσσοσ, ὁ Ναβαρζάνης καὶ ἄλλοι εἰσ-
χωρήσαντες κρυφίως εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ βασιλέως ἔδεσαν
αὐτὸν καὶ ῥίψαντες ἐντὸς ἀμάξης ὠδήγουν αὐτὸν εἰς τὴν
Βακτριανήν, σκοπὸν ἔχοντες νὰ παραδώσωσιν αὐτὸν εἰς
τὸν Ἀλέξανδρον. Τὸ φοβερὸν τοῦτο γεγονός διεδόθη εὐθύς
εἰς τὸν στρατόν, ὅστις ἤρχισεν εὐθύς πλέον νὰ διαλύηται,
ὁ Ἀρτάβαζος καὶ οἱ μισθοφόροι Ἕλληνες ἀπεσύρθησαν
εἰς τὰ ὄρη, ὁ δὲ Ἀρτάβηλος, ὁ υἱὸς τοῦ Μαζαίου, καὶ ὁ
Βαγισθένης τῆς Βαβυλωνός ἔσπευσαν νὰ παραδοθῶσιν εἰς
τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις εὐρίσκετο νῦν πλησίον τῆς Ἑκα-
τομπύλου, πρωτεύουσος τῆς Παρθίας. Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξαν-
δρος ἔμαθε παρὰ τοῦ Ἀρταβήλου τὰ τοῦ Δαρείου καὶ τὴν
σύλληψιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Βήσσου, κατέλιπεν ἐνταῦθα τὸν
Κράτερον μετὰ τοῦ πλείστου στρατοῦ, διατάξας ν' ἀκο-
λουθῆ αὐτὸν κατὰ πόδα, αὐτὸς δὲ λαβὼν τοὺς ἐταίρους
ἵππεις καὶ τοὺς προδρόμους καὶ τοὺς ἀχμαιοτάτους τῶν
στρατιωτῶν ὤρμησεν εἰς καταδίωξιν τοῦ Βήσσου. Μετὰ
δύο ἡμερῶν καὶ δύο νυκτῶν ὁδοιπορίαν σύντονον ἔφθασεν
εἰς Θάρα, ἐνθα ἐγένετο πρὸ τεσσάρων ἡμερῶν ἡ σύλλη-
ψις τοῦ Δαρείου ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν. Ἐνταῦθα ἔμαθε
παρὰ τοῦ διερμηνέως τοῦ Δαρείου Μύλωνος, ὅτι ὁ Βῆσ-
σος ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς ἀντὶ τοῦ Δαρείου, ὅτι σκοπὸν
εἶχε νὰ ἀποσυρθῆ εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας καὶ νὰ
ζητήσῃ νὰ κλείσῃ εἰρήνην μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, παρα-
δίδων τὸν Δαρεῖον, ἐπὶ τῷ ὄρω ὁμῶς νὰ ἀναγνωρισθῆ ἀνε-
ξάρτητος ἡγεμῶν. Ὡς δὲ ἤκουσε ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος,
ἀνεπαύθη ἐνταῦθα βραχύτατον χρόνον, εἰ καὶ ἡ ἡμέρα
ἦτο καυματηρά, καὶ ἐξηκολούθησε περαιτέρω τὴν κατα-

δίωξιν. Καὶ ὄλην τὴν ἡμέραν ταύτην ὡς καὶ ὄλην τὴν
 νύκτα ἐπορεύετο ἀπαύστως διὰ νὰ φθάσῃ τοὺς συνωμότας.
 Περὶ δὲ τὴν μεσημβρίαν ἔφθασεν εἰς θέσιν, ἔνθα οἱ συνω-
 μόται εἶχον στρατοπεδεύσῃ τὴν προτεραίαν, καὶ ὅτε
 περὶ τὴν ἑσπέραν ἀνεχώρησαν, ἵνα ἐξακολουθήσωσι δι-
 νυκτὸς τὴν περαιτέρω αὐτῶν πορείαν. Οὐδεμία ἀμφιβολία
 ὑπῆρχεν ὅτι οἱ συνωμόται δὲν ἀπέιχον πολὺ, καὶ ὅτι ἠδύ-
 ναντο νὰ συλληφθῶσι τὴν ἐπομένην ἡμέραν διὰ πορείας
 ταχυτέρας. Ἄλλ' οἱ ἵπποι ἦσαν ἐξηνητλημένοι, οἱ δὲ στρα-
 τιῶται καταβεβλημένοι, ὁ δὲ καύσων ἀφόρητος. Ὁ Ἀλέ-
 ξανδρὸς ἠρώτησε τοὺς περιοίκους, μὴ οὗτοι ἐγίνωσκον ἄλ-
 λην τινὰ συντομωτέραν ὁδὸν πρὸς καταδίωξιν τῶν φευ-
 γόντων. Ἐμαθε δὲ ὅτι ὑπάρχει μὲν τοιαύτη ὁδός, ἀλλὰ
 διέρχεται διὰ χώρας ἐρήμου καὶ ἀνύδρου. Καὶ τὴν ὁδὸν
 ταύτην ἀπεφάσισε νὰ τραπῇ ὁ βασιλεὺς. Πρὸς τοῦτο δὲ
 ἐξέλεξε πεντακοσίους ἵππους καὶ τοὺς ἀρίστους τῶν ἐταί-
 ρων καὶ διέταξε νὰ ἱππεύσωσι καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ
 στρατιῶται, οὓς ἐξέλεξεν ἐκ τοῦ στρατεύματος ὡς τοὺς
 ἰσχυροτάτους καὶ τολμηροτάτους, μετὰ πάντων τῶν ὄπλων
 αὐτῶν. Πρὸς δὲ τὸν ἄλλον στρατὸν εἶπε νὰ βαίνην περαι-
 τέρω διὰ τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ. Ὅλην δὲ τὴν νύκτα ἐβάδι-
 ζεν ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τῆς ἐρήμου. Πολλοὶ ἀπέκαμον ἐκ
 τοῦ ὑπερβολικοῦ κόπου καὶ ἔπεσον νεκροὶ κατὰ τὴν πορείαν.
 Ὅτε δὲ ἤρχισε νὰ ὑποφώσκη ἡ ἡμέρα, ἐφάνη μακρὰν ὁ
 στρατὸς τῶν συνωμοτῶν διεσχορπισμένος καὶ ἀσύντακτος.
 Τότε ὤρμησεν ἀπὸ ρυτῆρος κατ' αὐτῶν ὁ Ἀλέξανδρος. Πα-
 νικός δὲ φόβος κατέλαβε τοὺς βαρβάρους, οἵτινες δὲν προσ-
 εδόκων τοιαύτην ἐπίθεσιν. Τινὲς πειραθέντες νὰ ἀντιστα-
 θῶσι κατεκόπησαν εὐθύς, οἱ δὲ λοιποὶ ἔτρεχον, ὅσον ἠδύ-
 ναντο, καὶ μετ' αὐτῶν καὶ ἡ ἄμαξα ἡ ἔχουσα τὸν Δα-
 ρεῖον. Ἀλλὰ νῦν ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο πλησίον. Ἐπειδὴ δὲ

ἡ ἄμαξα παρεκώλυεν αὐτούς, μὴ θέλοντες δὲ καὶ νὰ σωθῇ ὁ Δαρεῖος, ἐφόρευσαν αὐτὸν διὰ τῶν ξιφῶν αὐτῶν καὶ ἔφυγον. Ὅτε δὲ ἔφθασεν ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ Δαρεῖος εἶχεν ἤδη ἐκπνεύσει. Τότε ἐκάλυψεν ὁ Ἀλέξανδρος τὸ λείψανον διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ χλαμύδος καὶ ἀπέστειλεν εἰς Περσέπολιν, ἵνα ταφῇ ὡς βασιλεὺς εἰς τοὺς τάφους τῶν προγόνων αὐτοῦ βασιλέων.*

§ 36. Ὑποταγὴ τῆς Σογδιανῆς.

Ἐνταῦθα περιέμενε καὶ τὸν ἄλλον στρατόν, μεθ' οὗ ἐχώρησε περαιτέρω πρὸς ὑπόταξιν τῶν χωρῶν καὶ σύλληψιν τῶν δολοφόνων τοῦ βασιλέως. Βλέποντες δὲ οἱ ἡγεμόνες τῶν ἀνατολικῶν αὐτῶν ἐπαρχιῶν τὸ ἀδύνατον τῆς ἀντιστάσεως προσῆλθον πρὸς αὐτὸν καὶ παρέδόθησαν ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον.

Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφ' οὗ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Σογδιανὴν χώραν, δὲν ἤρκειτο εἰς τὴν σύλληψιν μόνον τοῦ Βήσσου, ἀλλ' ἤθελε νὰ ἐπεκτείνῃ τὰ ὅρια τοῦ Κράτους του μέχρι τῆς Κυρουπόλεως, ἣτις ἔκειτο ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Τανάιδος, ὅν οἱ ἰθαγενεῖς ἐκάλουν Ἰαξάρτην ἢ μέγαν ποταμόν. Πρωτεύουσα πόλις τῆς Σογδιανῆς ἦσαν τὰ Μαράκανδα, τανῦν Σαμαρχάνδη. Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς ἢ ἄγουσα εἰς Κυρούπολιν διέρχεται διὰ παρόδων ὑψηλῶν ὀρέων τῶν καλουμένων Ὀξίων. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἔφθασεν εἰς Μαράκανδα, ἐχώρησε περαιτέρω. Ἐχων δὲ ἀνάγκην τροφῶν ἐξέπεμψεν ἀπόσπασμα ἐκ τῶν ἑαυτοῦ στρατιωτῶν πρὸς συλλογὴν τροφῶν. Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο ἀπεπλανήθη καὶ περιέπεσεν εἰς χεῖρας ληστρικῶν λαῶν οἰκούντων ἐπὶ τῶν ὀρέων, οἵτινες ἄλλους μὲν ἐφόρευσαν, ἄλλους δὲ ἤχμαλῶτισαν. Ὡς δὲ ἀνηγγέλθη τοῦτο εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, εὐθὺς ἔλαβε τοὺς μάλλον εὐζώνους ἐκ τῶν στρατιωτῶν του καὶ ἐπέπεσε κατὰ

τῶν βαρβάρων, οἵτινες φοβηθέντες κατέφυγον εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων, ἔνθα ἦσαν συνηγμένοι περὶ τὰς τριάκοντα χιλιάδας καλῶς ὠχυρωμένοι καὶ ἐξοπλισμένοι. Ἄγων πεισματώδης συνήφθη ἐκατέρωθεν, τῶν μὲν θελόντων νὰ καταλάβωσι τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων, τῶν δὲ ἀποκρουόντων μετὰ γενναιότητος τὰς ἐφόδους. Ἐν τῇ συμπλοκῇ ταύτῃ πολλοὶ ἐκατέρωθεν ἔπιπτον, ἐτραυματίσθη δὲ σοβαρῶς καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος, οὗ τὴν κνήμην διετρύπησε διαμπᾶξ βέλος θραῦσαν μάλιστα καὶ τὴν περόνην. Ὡς δὲ εἶδον τοῦτο οἱ Ἕλληνες κατελήφθησαν ὑπὸ μεγίστης ἀγανακτήσεως καὶ οὐδὲν πλέον τὸν θάνατον λογιζόμενοι ὤρμησαν ἀκατάσχετοι καὶ κατέλαβον τὸ ὄρος. Οἱ πλείστοι τῶν βαρβάρων ἐσφάγησαν, πολλοὶ ὁμως καὶ ἀπέθανον ρίψαντες ἑαυτοὺς κάτω τῶν βράχων. Ἐκ τῶν τριάκοντα χιλιάδων ἐσώθησαν μόνον ὀκτὼ χιλιάδες.

Κατόπιν ἐξηκολούθησεν ὁ Ἀλέξανδρος τὴν πορείαν αὐτοῦ ἀκωλύτως, μέχρις ὅτου ἔφθασεν εἰς τὴν Κυρούπολιν. Ἐνταῦθα οἱ Σκυθαὶ ἔστειλαν πρέσβεις αἰτοῦντες παρ' αὐτοῦ φιλίαν καὶ συμμαχίαν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐδέχθη τὰς προτάσεις αὐτῶν καὶ τοὺς πρέσβεις τῶν Σκυθῶν ἐτίμησεν ἀποστείλας αὐτοὺς εἰς τὰ ἴδια ἐν συνοδείᾳ Μακεδόνων. Ἐπραττε δὲ τοῦτο, διότι ἤθελεν ὑπὸ τὴν πρόφασιν ταύτην νὰ γνωρίσῃ καὶ τοῦ λαοῦ τούτου τὸν πληθυσμὸν, τὸν τρόπον τοῦ ζῆν, τὸν ὄπλισμὸν καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατευμάτων. Ἄλλ' ἐνῶ ταῦτα συνέβαινον εἰς τὸ βορειότατον τῆς Σογδιανῆς σημεῖον, ὅπισθεν καθ' ἅπασαν τὴν Σογδιανὴν ἐξερράγη φοβερὰ ἐπανάστασις κατὰ τοῦ ξένου κατακτητοῦ, ἣν ὑπεδαύλιζον ἰθαγενεῖς ἡγεμόνες. Αἱ φρουραὶ τῶν πόλεων ἐπολιορχοῦντο ὑπὸ τῶν βαρβάρων καὶ φόβος ὑπῆρχε σφαγῆς αὐτῶν. Ὡς δὲ τοῦτο ἠγγέλθη εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, εὐθύς ἐνόησεν ὅτι ὤφειλε διὰ τοῦ πυρός καὶ

τοῦ ξίφους νὰ σωφρονίσῃ τοὺς ἐπαναστάτας. Καὶ τοῦτο δὲν ἐβράδυνε νὰ γίνῃ. Ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ἐκυρίευσεν ἑπτὰ ὀχυρὰς πόλεις τῆς Σογδιανῆς, ὧν οἱ μὲν κάτοικοι κατεσφάγησαν, αἱ δὲ οἰκίαι παρεδόθησαν εἰς τὸ πῦρ. Ὡς δὲ εἶδον τὴν φοβερὰν ταύτην καταστροφὴν οἱ βάρβαροι, πλήρεις μετανοίας παρεδόθησαν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ νικητοῦ.

Ἄλλὰ καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἀλέξανδρος αὐτὸς κατεγίνετο εἰς τὴν ὑποταγὴν τῶν βορείων πόλεων τῆς Σογδιανῆς δὲν ἠμέλησε νὰ στείλῃ καὶ ἐπικουρίαν σημαντικὴν ἐκ χιλίων ἑκατὸν ἰππέων καὶ χιλίων ἑπτακοσίων ὀπλιτῶν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ἀνδρόμαχον, Κάρανον καὶ Φαρνούχην εἰς τὴν φρουρὰν τῶν Μαρακάνδων, ἧτις δεινῶς ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τοῦ Σπιταμένους καὶ ἄλλων ἐντοπίων ἡγεμόνων. Ὡς δὲ ἔμαθε τοῦτο ὁ Σπιταμένης, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν τῶν Μαρακάνδων καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὰς ἐρήμους τῆς Σογδιανῆς. Ὅτε δὲ ἔφθασαν τὰ ἐπικουρικὰ στρατεύματα τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς Μαράκανδα καὶ εὔρον τὴν πόλιν ἐγκαταλειφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Σπιταμένους, ἀπεφάσισαν νὰ καταδιώξωσιν αὐτὸν καὶ νὰ τιμωρήσωσι καὶ τοὺς Σχύθας ἐν τῇ ἐρήμῳ, οἷτινες ἔδωκαν εἰς τοὺς ἐπαναστάτας καταφύγιον. Ἡ ἀπερίσκεπτος αὕτη κατὰ τῶν Σχυθῶν ἐπίθεσις ὠφέλησε πολὺ τὸν Σπιταμένην, διότι οἱ Σχύθαι συνετάχθησαν ἀναφανδὸν πλέον μετ' αὐτοῦ, ὃν ἐνίσχυσαν καὶ δι' ἑξακοσίων ἀνδρείων καὶ ἀδαμάστων ἰππέων, οἷοι μόνον ἐν ἐρήμοις ἀναφαίνονται. Ὡς δὲ ὁ στρατὸς τῶν Ἑλλήνων ἔφθασεν εἰς τὰς ἐρήμους, ὁ Σπιταμένης ἀπέφευγε πᾶσαν μετ' αὐτῶν μάχην, ἐπέπιπτεν ὅμως κατὰ τῶν Ἑλλήνων αἴφνης καὶ πάλιν ἔφευγεν, ὥστε ἐκράτει αὐτοὺς αἰείποτε ἐπὶ ποδός. Ἀλλὰ τοῦτο κατεπόνησε καὶ τοὺς ἄνδρας καὶ τοὺς ἵππους, οἷτινες μάλιστα στερούμενοι τροφῆς ἀπέθνησκον. Ἀπηλπισμένοι δὲ οἱ Ἕλληνες στρατηγοὶ δὲν ἤξευρον, τί νὰ πρά-

ξωσι. Διὸ ἀπεφάσισαν νὰ περάσωσι πέραν τοῦ ποταμοῦ Πολυτιμήτου, ἵνα εὕρωσιν ἐκεῖ τοῦλάχιστον ἀσφάλειαν. Ἄλλὰ καθὼς οἱ Ἕλληνες ὀπλιταὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν ποταμόν, οἱ Σχύθαι ἵππεῖς ἐπέδραμον κατ' αὐτῶν καὶ ἄλλους μὲν ἐτόξευον, ἄλλους δὲ συνελάμβανον αἰχμαλώτους. Ἐκ τοῦ ὅλου Ἑλληνικοῦ στρατεύματος ὑπὸ τοὺς τρεῖς στρατηγούς διεσώθησαν μόνον τεσσαράκοντα ἵππεῖς καὶ διακόσιοι ὀπλιταὶ. Ὁ δὲ Σπιταμένης ἀναθαρρήσας ἐκ τῆς λαμπρᾶς ταύτης ἐπιτυχίας ἐπανῆλθεν εἰς Μαράκανδα καὶ ἐπανελάβε τὴν πολιορκίαν.

Ὡς δὲ ἔφθασεν ἡ ἀγγελία αὕτη τῆς καταστροφῆς τοῦ στρατοῦ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τῆς πολιορκίας πάλιν τῶν Μαρακάνδων ὑπὸ τοῦ Σπιταμένου, εὐθὺς ἔλαβε μέρος τοῦ στρατοῦ καὶ διὰ ταχίστης πορείας ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν ἔφθασεν εἰς Μαράκανδα, ὃ δὲ λοιπὸς στρατὸς διετάχθη νὰ βαδίζη βραδύτερον ἐν τάξει ὑπὸ τὸν Κράτερον.

Ἄλλ' ὁ Σπιταμένης μαθὼν τὴν προσέλευσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔφυγεν εὐθὺς εἰς τὴν ἔρημον ζητῶν σωτηρίαν. Ἄλλὰ καὶ ἐνταῦθα κατεδίωξεν ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς βαρβάρους, οἵτινες ὅμως τῶρα δὲν ἔμειναν ὡς πρότερον, ἀλλ' ἔφευγον αἰεὶ μακρὰν ἐντὸς τῆς ἐρήμου. Διὸ ἠναγκάσθη ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Μαράκανδα.

§ 37. Ἡ Σογδιανὴ πέτρα.

Ἡ Σογδιανὴ νῦν ἀπηλλάγη τοῦ Σπιταμένου καὶ παρεδόθη εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὑπῆρχον ὅμως καὶ πολλοὶ τῶν Σογδιανῶν καὶ τῶν Βακτριανῶν, οἵτινες κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη, ἵνα διαφύγῃ τὴν δεινὴν τιμωρίαν. Εἰς δὲ τούτων ἦτο καὶ ὁ Βακτριανὸς Ἀριμάξης, ὅστις πολυειδῶς εἶχεν ἀναμιχθῆ εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Σογδια-

νῆς. Οὗτος εἶχε καταφύγη εἰς εὐρυχωρότατον σπήλαιον, τὸ ὁποῖον ὑπῆρχεν εἰς τὸ μέσον ἀποτόμου βράχου καλουμένου Σογδιανῆ πέτρα, εἰς ὃ ἠδύνατό τις νὰ φθάσῃ μόνον διὰ μιᾶς στενωτάτης ἀτραποῦ ἐκ μιᾶς μόνον πλευρᾶς. διότι πᾶσαι αἱ ἄλλαι πλευραὶ τοῦ ὄρους εἶναι ἀπότομοι, σχηματίζουσαι βαθυτάτας χαράδρας. Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐφθασεν εἰς τὴν Σογδιανὴν πέτραν, ἔστειλε Πέρσην μεγίστανα, ἵνα ζητήσῃ τὴν παράδοσιν τοῦ σπηλαίου τούτου, ὑποσχεθεὶς εἰς πάντας ἐλευθέραν τὴν ἔξοδον. Εἰς ταῦτα οἱ βάρβαροι ἀπεκρίθησαν μετὰ γέλωτος καὶ χλεύης·

Ἄν θέλῃ ὁ Ἀλέξανδρος νὰ καταλάβῃ τὸ σπήλαιον, πρέπει νὰ εὕρῃ πτερωτοὺς ἀνθρώπους· διότι οἱ συνήθεις ἀνθρώποι δὲν δύνανται νὰ ἀναβῶσιν εἰς τοιαῦτα ὕψη.

Ὡς δὲ ἠγγέλθη τοῦτο εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὠργίσθη σφόδρα καὶ συγκαλέσας τοὺς στρατηγούς εἰς συμβούλιον εἶπεν αὐτοῖς ὅτι θέλει ἐξ ἅπαντος νὰ καταλάβῃ τὸ σπήλαιον. Ὅθεν διέταξε νὰ ἐκλέξῃ ἕκαστος ἐκ τῶν στρατιωτῶν τοῦ τῶν ἐξησχημένων ἐκ μικρᾶς ἡλικίας εἰς τὴν ἀνάβασιν τῶν ὄρεων, ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἐν τῇ πατρίδι των ὠδήγουν ποίμνια εἰς ἀτραποὺς καὶ εἰς ἀποτόμους κλιτύας, καὶ τούτους περὶ τοὺς τριακοσίους νὰ στείλωσι τάχιστα πρὸς αὐτόν. Οἱ στρατηγοὶ ἐξετέλεσαν τάχιστα τὴν ἐντολὴν τοῦ βασιλέως. Ὡς δὲ ἤλθον οἱ ἐκλεκτοὶ οὗτοι νέοι πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, βλέπων αὐτοὺς πλήρεις ζωῆς καὶ φιλοτιμίας εἶπε·

Μεθ' ὑμῶν, νέοι συστρατιῶται, ἐβίασα ἀπόρθητα φρούρια, μεθ' ὑμῶν διῆλθον ὄρη ὑπὸ αἰωνίας χιόνος κεκαλυμμένα, μεθ' ὑμῶν εἰσῆλθον εἰς τὰς ἐπικινδύνους παρόδους τῆς Κιλικίας. Πανταχοῦ καὶ πάντοτε καὶ σεῖς καὶ ἐγὼ ἐδώκαμεν δείγματα ἀνδρείας καὶ δεξιότητος. Ὁ βράχος οὗτος, ὃν βλέπετε ἔμπροσθεν ὑμῶν ὑψούμενον, ἐξ ἑνὸς μόνον μέρους εἶναι προσιτός, καὶ μόνον τὸ μέρος τοῦτο, ὡς βλέ-

πετε, φρουροῦσιν οἱ βάρβαροι, τὰ δὲ ἄλλα μέρη πάντα ἀφί-
 νουσιν ἀφροῦρητα, διότι πιστεύουσιν ὅτι δὲν δύναται δι-
 κῦτῶν νὰ ἀναβῆ ἄνθρωπος. Ἄλλὰ σεῖς, πιστεύω, θὰ εὖ
 ρητε τρόπον νὰ ἀναβῆτε εἰς τὴν κορυφὴν. Ἡ σοφία καὶ ἡ
 τόλμη τοῦ ἀνθρώπου κατορθοῖ νὰ ὑπερνικᾷ πάσας τὰς δυσκο-
 λίας. Τί ἄλλο κατέστησεν ἡμᾶς κυρίους ἀπάσης τῆς Ἀσίας,
 ἢ αἱ ἀπαυστοὶ ἡμῶν ἀπόπειραι, καταπονήσασαι καὶ ἀπελ-
 πίσασαι τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν; Προσπαθήσατε, ὦ γενναῖοι
 μου στρατιῶται, νὰ ἀναβῆτε εἰς τὴν κορυφὴν. Ὅταν δὲ
 φθάσητε ἐκεῖ, δείξατε ἡμῖν τοῦτο διὰ λευκῶν σημαιῶν.
 Τότε ἐγὼ θὰ διατάξω νὰ κινηθῆ ὁ στρατός, ἵνα μὴ ἐννοήσῃ
 ἡμᾶς ὁ ἐχθρός. Δίδω δὲ ἀμοιβὴν δέκα μὲν τάλαντα εἰς τὸν
 πρῶτον ἀναβάντα, ἐννέα δὲ εἰς τὸν δεύτερον, ὀκτῶ δὲ εἰς
 τὸν τρίτον καὶ οὕτως ἐφεξῆς μέχρι τοῦ δεκάτου. Ἄλλο
 πιστεύω ὅτι σεῖς προσέχετε μᾶλλον νὰ εὐχαριστήσητε ἐμὲ
 ἢ εἰς τὴν ἀμοιβὴν, τὴν ὁποῖαν θὰ σᾶς δώσω.

Οἱ στρατιῶται μετὰ χαρᾶς ἀπεφάσισαν πάντες νὰ ἐκτε-
 λέσωσι τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ βασιλέως· διὸ παραλαβόντες
 ἕκαστος σκόλοπα σιδηροῦν καὶ ὅσα ἄλλα ἐνόμιζον ἀναγκαῖα
 εἰς τὸν σκοπὸν τῶν ἀνέμενον νὰ ἔλθῃ ἡ νύξ, ἵνα ἀναβῶσιν
 εἰς τὸ ὄρος. Καὶ ὄντως καθ' ὅλην τὴν νύκτα μετὰ μεγάλης
 φιλοτιμίας κατῶρθωσαν διακόσιοι ἐβδομήκοντα ἐκ τῶν
 ἀτρομήτων τούτων στρατιωτῶν νὰ ἀναρριχηθῶσιν εἰς τὸ
 ὄρος, χωρὶς νὰ ἐννοήσωσιν τι οἱ ἐν τῷ σπηλαίῳ, οἱ δὲ
 λοιποὶ τριάκοντα κατεκρημνίσθησαν οἱ δυστυχεῖς εἰς τὰς
 φάραγγας τοῦ ὄρους καὶ ἀπέθανον, χωρὶς νὰ εὐρεθῶσιν
 μηδὲ τὰ σώματα αὐτῶν πρὸς ταφήν. Ὡς δὲ ὑπέφωσκεν ἡ
 ἡμέρα, ὁ Ἀλέξανδρος διέκρινεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους
 ἄνδρας, οἵτινες ἐκίνουν σινδόνα, καθὼς εἶχε διατάξῃ αὐτοὺς
 τὴν προτεραίαν. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἐχάρη πολὺν
 διότι οἱ στρατιῶται κατῶρθωσαν νὰ ἀναβῶσιν, καὶ εὐθὺς

ἔστειλε πρὸς τοὺς ἐν τῷ σπηλαίῳ καὶ δεῦτερον ἀπεσταλ-
 μένον λέγων νὰ παραδοθῶσιν, ἀφ' οὗ τὸ ὄρος κατελήφθη
 ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τοῦτο ἐφάνη ἀπίστευτον εἰς τοὺς
 βαρβάρους. Ὡς δὲ ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν ἐξελθὼν τοῦ σπηλαίου
 παρετήρησεν Ἕλληνας στρατιώτας ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ
 ὄρους, χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ, πόσοι οὗτοι ἦσαν, παρέδωκε τὸ
 σπήλαιον καὶ πάντα τοὺς εἰς αὐτὸ καταφυγόντας καὶ
 ἄνδρας καὶ γυναῖκας ὡς καὶ πάντα τοὺς θησαυροὺς, τοὺς
 ὁποίους εἶχον ἐκεῖ συσσωρεύσει πρὸς ἀσφάλειαν.

Μεταξὺ δὲ τῶν γυναικῶν ἦτο καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ ἡγε-
 μένος Ὁξυάρτου Ῥωξάνη τὸ ὄνομα, γυνὴ θαυμασίου κάλ-
 λους, καλουμένη ὁ μαργαρίτης τῆς Ἀνατολῆς. Τάυτην
 ἰδὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἐθαύμασε διὰ τὸ ἐξαισίον κάλλος καὶ
 ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ αὐτὴν σύζυγον. Ὡς δὲ τοῦτο ἐγνώσθη,
 προσήλθε καὶ ὁ ἀποστάτης πατὴρ τῆς Ῥωξάνης καὶ προσ-
 ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἀλεξάνδρου ζητῶν αὐτοῦ τὴν
 χάριν, ἣν δὲν ἠρήθη πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς.

Μεταξὺ δὲ τῶν παραδοθέντων ἦτο καὶ ὁ γέρον Ἀρτά-
 βαζος μετὰ τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐδέχθη
 καὶ τὸν πατέρα καὶ τοὺς υἱοὺς λίαν φιλοφρόνως, τιμῶν
 τὴν πίστιν αὐτῶν πρὸς τὸν ἀτυχῆ Δαρεῖον, ἐνθυμούμενος
 δὲ μεθ' ἡδονῆς τὸν χρόνον, ὅτε ἔζη ὁ γέρον Ἀρτάβαζος
 ἐν Πύδνῃ, ξενιζόμενος παρὰ τῷ βασιλεῖ Φιλίππῳ, τῷ πατρὶ
 αὐτοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ πατὴρ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἔλα-
 βον σπουδαιότατα ἀξιώματα ἐν τῷ στρατῷ, τιμώμενοι ὡς
 οἱ ἐντιμότατοι τῶν Μακεδόνων. Μετὰ τοῦ Ἀρταβάζου
 ἦλθον καὶ πρέσβεις τῶν μισθοφόρων Ἑλλήνων τῶν μετὰ
 τοῦ Δαρείου πολεμούντων, οἵτινες ἐπεθύμουν νὰ παραδο-
 θῶσιν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ἀφ' οὗ πρότερον συνθηκολογή-
 τωσι. Πρὸς τούτους ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος·

Οὐδεμία δύναται νὰ γίνῃ συνθήκη μετ' ἀνθρώπων, οἵ-

τινες ἐτέθησαν ἐκτὸς τοῦ νόμου· διότι πολεμοῦσι μετὰ βαρβάρων ἐναντίον τῆς κοινῆς ἀποφάσεως τῶν Ἑλλήνων. Διὸ ὀφείλουσιν ἢ νὰ παραδοθῶσιν ἄνευ ὄρων ἢ νὰ σωθῶσιν, ὅπως δύνανται.

Πρὸς ταῦτα οἱ πρέσβεις ἀπεκρίθησαν ὅτι παραδίδονται εἰς τὸν βασιλέα πάντες ἄνευ ὄρων καὶ παρακαλοῦσι νὰ πέμψῃ τινὰ εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, ἵνα ὀδηγήσῃ αὐτοὺς πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἀσφαλῶς. Ὁ βασιλεὺς ἔστειλε τὸν Ἀρτάβαζον, ὅστις ὠδήγησεν αὐτοὺς πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, παρ' οὗ ἔτυχον ὅμως συγγνώμης καὶ ἠνώθησαν μετὰ τοῦ ἄλλου στρατοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου.

§ 38. Φόνος τοῦ Βήσσου.

Ἀφ' οὗ δὲ ὑπετάγησαν αἱ ἀνατολικαὶ ἐπαρχίαι τοῦ περσικοῦ κράτους, ἄλλαι μὲν ἐκουσίως, ἄλλαι δὲ διὰ τῆς βίας, ὑπελείπετο ἀκόμη ἡ Βακτριανή, εἰς ἣν εἶχε καταφύγῃ καὶ ὁ φονεὺς τοῦ Δαρείου Βήσσος. Οὗτος ἐνταῦθα εἶχεν ἀνακηρυχθῆ βασιλεὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀρτάξερξῆς καὶ εἶχεν ἀπόφασιν ν' ἀντιταχθῇ κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Πρὸς τοῦτο παρεσκευάζετο δραστηρίως ἀθροίζων ὅσον ἠδύνατο περισσότερον στρατὸν ἐκ πάντων τῶν μερῶν. Ταῦτα πάντα ἔμαθεν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἀπεφάσισεν, εἰ καὶ ἦτο χειμῶν καὶ τὰ ὄρη ἦσαν κεκαλυμμένα ὑπὸ χιόνος, νὰ περατώσῃ καὶ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην. Ὡς δὲ ὁ Βήσσος ἔμαθεν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος εἰσῆλθε μετὰ κοπιώδη πορείαν ὄντως εἰς τὴν Βακτριανήν, δὲν ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ σταθῇ καὶ νὰ πολεμήσῃ, ἀλλὰ παραλαβὼν τὸν στρατὸν του διεπεραιώθη πάραυτα πέραν τοῦ Ὠξου ποταμοῦ εἰς τὴν Σογδιανήν. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἔφθασεν ὁ Ἀλέξανδρος καταδιώκων αὐτόν. Βλέποντες δὲ οἱ περὶ τὸν Βήσσον ἡγεμόνες ὅτι ἐν-

τὸς ὀλίγου θὰ περιήρχοντο εἰς χεῖρας τοῦ Ἀλεξάνδρου πάντες, ἀγανακτοῦντες δὲ καὶ διὰ τὴν ἐπαίσχυντον τοῦ Βήσσου δειλίαν, ὅστις αἰείποτε ἔφευγε πρὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, συνεφώνησαν πρὸς ἀλλήλους νὰ δέσῃ τὸν Ψευδοάρταξέρξην τοῦτον καὶ παραδώσωσιν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Καὶ τὴν ἀπόφασίν των ταύτην ἐμήνυσαν καὶ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον. Ὡς ἤκουσε ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος, ἔστειλεν ἕξ χιλιάδας ἄνδρας ὑπὸ τὸν Πτολεμαῖον καὶ παρέλαβε τὸν δολοφόνον τοῦ Δαρείου, χωρὶς νὰ τολμήσῃ μηδεὶς τῶν στρατιωτῶν κῦτοῦ νὰ ὑπερασπίσῃ αὐτόν. Ὡς δὲ ὁ Πτολεμαῖος καὶ ὁ στρατὸς ἐπανῆλθον φέροντες καὶ τὸν Βήσσον, ἠρώτησαν τὸν Ἀλέξανδρον, πῶς ἔπρεπε νὰ παρουσιάσωσιν τὸν Βήσσον ἐνώπιον αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἀπεκρίθη·

Γυμνὸν ἐν χλοιῷ δεδεμένον.

Τότε ὁ Πτολεμαῖος γυμνώσας καὶ δέσας αὐτόν ἔστησε δεξιὰ τῆς ὁδοῦ, ὅθεν ἔμελλε νὰ παρελάσῃ ὁ βασιλεὺς καὶ τὰ στρατεύματα. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἰδὼν τὸν Βήσσον ἐκράτησε τὸ ἄρμα του καὶ ἠρώτησεν αὐτόν·

Διατί τὸν βασιλέα σου καὶ συγγενῆ σου καὶ εὐεργέτην σου Δαρεῖον πρῶτον μὲν συνέλαβες καὶ δέσας περιήγες, ἔπειτα δὲ καὶ ἐφόνευσας ;

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Βήσσος·

Ταῦτα δὲν ἀπεφάσισα καὶ ἐξετέλεσα ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ πάντες οἱ στρατηγοὶ τοῦ Δαρείου, διὰ νὰ εὐρωμῆν παρὰ σοὶ χάριν καὶ σωτηρίαν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ταῦτα ἀκούσας ἠγανάκτησεν ἔτι περισσότερο διὰ τὴν ἀπάνθρωπον τοῦ Βήσσου πρὸς τὸν Δαρεῖον διαγωγὴν, καὶ διέταξε νὰ μαστιγώσωσιν αὐτόν. Κατόπιν δὲ συνεχάλεσεν εἰς Ζαρίασπα, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Βακτριανῆς, δικαστήριον ἐκ πάντων τῶν μεγιστάνων τῆς Περσίας, ἐνώπιον τῶν ὁποίων προσήχθη νὰ δικασθῇ ὁ φο-

νεὺς τοῦ Δαρείου. Ἐν τῇ δίκῃ ταύτῃ παρέστη καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις μάλιστα διετύπωσε τὴν κατηγορίαν, τὸ δὲ δικαστήριον κατεδίκασε τὸν Βῆσσον πρῶτον μὲν εἰς τὴν ἀποκοπὴν τῆς ρίνος καὶ τῶν ὠτων, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θάνατον, ὅστις ἐξετελέεσθη ἐν Ἐκβατάνοις ἐνώπιον τῶν Μήδων καὶ τῶν Περσῶν.

§ 39. Φόνος τοῦ Κλεΐτου.

Ἄφ' οὗ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐγένετο κύριος τῆς Σογδιανῆς ἀκρας, ἐπέστρεψεν εἰς Μαράκανδα, σκοπῶν νὰ καταδιώξῃ καὶ ὑποτάξῃ πάντας τοὺς ἐπαναστάτας καὶ τῆς Σογδιανῆς καὶ τῆς Βακτριανῆς, ὅσοι εἶχον καταφύγη εἰς τὰ ὄρη ζητοῦντες σωτηρίαν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἡφαιστίων εἶχε σταλῆ εἰς ἄλλας χώρας, ἀπεφάσισε νὰ ἀναμένῃ καὶ τοῦτον ἐνταῦθα, ἵνα ἠνωμένος ὁ στρατὸς κάμῃ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην. Ἀλλὰ μέχρις οὗτοῦ ἔλθῃ ὁ Ἡφαιστίων, ὁ Ἀλέξανδρος ἠθέλησε νὰ διασκεδάσῃ τελῶν μεγάλα κυνηγέσια καὶ συμπόσια. Εἰς ἐν δὲ τῶν συμποσίων τούτων εἶχε προσκληθῆ καὶ ὁ Κλεΐτος ὁ σώσας τὴν ζωὴν τοῦ βασιλέως ἄλλοτε παρὰ τὸν Γρανικὸν ἀποκόψας διὰ τοῦ ξίφους τὴν χεῖρα τοῦ Πέρσου, καθ' ὃν χρόνον οὗτος ἠτοιμάζετο νὰ κατενέγκῃ ταύτην κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἄφ' οὗ δὲ ἔφαγον καὶ ἔπιον, ἐπεδόθησαν εἰς παντὸς εἶδους διασκεδάσεις. Ποιητὴς Ἕλληνας, ὁ Πράνιχος, εἶχε ποιήσῃ ἄσματα σατυρίζοντα τοὺς τρεῖς στρατηγούς τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὓς πρὸ μικροῦ εἶχον νικήσῃ ἐν Σογδιανῇ οἱ βάρβαροι, καὶ τὰ ἄσματα ταῦτα ἤδοντο ἐν τῷ συμποσίῳ ἐν τῷ μέσῳ ἀσβέστων γελώτων. Τοῦτο οἱ πρεσβύτεροι ἐθεώρησαν λίαν ἄτοπον καὶ ἤρχισαν νὰ κατακρίνωσι καὶ τὸν ποιητὴν καὶ τοὺς ἄδοντας. Ὁ δὲ Κλεΐτος, ὅστις δυστυχῶς εἶχε πῖν οἶνον

περισσότερον τοῦ δέοντος, ὦν δὲ καὶ φύσει τραχὺς καὶ ἀυθάδης, εἶπε μεγάλη τῇ φωνῇ καὶ ἐν ἀγανακτήσει·

Εἶναι κάκιστον πρᾶγμα νὰ ὑβρίζονται μεταξὺ τῶν βαρβάρων Ἕλληνες, οἵτινες εἶναι πολὺ ἀνώτεροι τῶν γελώντων, εἰ καὶ εἶχον τὴν ἀτυχίαν νὰ περιπέσωσιν εἰς συμφορὰν.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος διατάσσων ἅμα τοὺς ἄδοντας νὰ ἐξακολουθῶσιν·

Ὁ Κλεῖτος συνηγορεῖ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀποφαίνων ἀτυχίαν τὴν δειλίαν.

Ὡς δὲ ἤκουσε τοῦτο ὁ Κλεῖτος, ἐγένετο ἐκτὸς ἑαυτοῦ καὶ ἀναστὰς εἶπεν·

Ἡ δειλία αὕτη ἔσωσέ σε, ὅστις κατάγεται ἐκ θεῶν, ὅταν τὸ ξίφος τοῦ Σπιθριδάτου ἦτο ἕτοιμον νὰ σοῦ διαρρήξῃ τὴν κεφαλὴν ἐκ τῶν ὀπισθεν. Τὸ αἷμα τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Μακεδόνων καὶ τὰ τραύματα αὐτῶν ἀνέδειξαν σε μέγαν, ὥστε νὰ λέγῃς ὅτι κατάγεται ἐκ θεῶν, ἀρνούμενος τὸν πατέρα σου Φίλιππον.

Ἡ αὐθάδεια αὕτη ἐξώργισε σφόδρα τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις εἶπε·

Ἀληθῆ λοιπόν, ὦ κακὴ κεφαλὴ, εἶναι ὅσα ἀκούω περὶ σοῦ, ὅτι ὑβρίζεις ἡμᾶς ἐκάστοτε καὶ κινεῖς εἰς στάσιν τοὺς Μακεδόνας! Ἀλλὰ σοὶ λέγω ὅτι δὲν θὰ χαρῆς ἀκόμη πολλὸν χρόνον διὰ τὴν διαγωγὴν σου ταύτην.

— Ἀλλ' οὐδὲ τώρα χαίρομεν, ὦ Ἀλέξανδρε, ἀπεκρίθη ὁ Κλεῖτος, τοιαύτην λαμβάνοντες ἀμοιβὴν τῶν κόπων μας. Μαχαρίζομεν δὲ ἐκείνους, ὅσοι ἠτύχησαν νὰ ἀποθάνωσι καὶ δὲν ἐπέζησαν νὰ ἴδωσι τοὺς Μακεδόνας δερομένους ἀνηλεῶς μετὰ μηδικὰς ῥάβδους, νὰ ἴδωσιν ἡμᾶς παρακαλοῦντας τοὺς Πέρσας, ἵνα μεσολαβήσωσι νὰ προσέλθωμεν πρὸς τὸν βασιλέα.

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Κλεῖτου ἐκίνησαν τὴν ἀγανάκτησιν

πάντων τῶν παρισταμένων, οἵτινες ἐμέμφοντο τὸν Κλεῖτον καὶ ἐπειρῶντο παντοιοτρόπως νὰ παύσωσι τὴν ἔργαυτῆν. Ὁ Ἀλέξανδρος διετῆρει πως ἀταραξίαν καὶ εἶπεν ἀποτεινόμενος εἰς τὸν Ξενοδόχον τὸν Καρδιανὸν καὶ Ἀρτέμιον τὸν Κολοφώνιον·

Δὲν σᾶς φαίνονται οἱ Ἕλληνες μεταξὺ τῶν Μακεδόνων ὡς ἡμίθεοι περιπατοῦντες μεταξὺ ἀρχτων ;

Ἐν τούτοις ὁ Κλεῖτος ἐξηκολούθει νὰ θορυβῆ καὶ μεφωνήν μεγάλην εἶπεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον·

Εἶπέ φανερά, ὅ,τι μέλλεις νὰ εἴπης. Δὲν πρέπει νὰ καλῆς εἰς δεῖπνον ἄνδρας ἐλευθέρους καὶ ἔχοντας παρρησίαν, μηδὲ νὰ συναναστρέφῃται μετ' αὐτῶν, ἀλλὰ κάλλιον εἶναι νὰ ζῆς μετὰ βαρβάρων καὶ ἀνδραπόδων, ἵνα προσκυνῶσι τὴν περσικὴν σου ζώνην καὶ τὸν διάλευκον χιτῶνά σου.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐξώργισαν εἰς ὑπερβολὴν τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις λαβὼν μῆλον ἐκ τῆς τραπέζης ἐσφενδόνησε κατὰ τοῦ Κλεῖτου καὶ ἐζήτησε νὰ λάβῃ τὸ ἐγχειρίδιον. Ἐπειδὴ δὲ οἱ σωματοφύλακες ἔκρυψαν τοῦτο, οἱ δὲ στρατηγοὶ ἐκράτησαν αὐτόν, χωροῦντα πρὸς τὸν Κλεῖτον, διέταξε τὸν σαλπικτὴν νὰ σημάνῃ καὶ διὰ λακτίσματος ἐκτύπησεν αὐτόν, διότι δὲν ἐσάλπιζεν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κλεῖτος δὲν ὑπεχώρει καὶ μετὰ δυσκολίας οἱ φίλοι ἐξήγαγον αὐτόν τῆς αἰθούσης. Ἀλλ' ἐν ᾧ τὸ πρᾶγμα ἐφαίνετο ὅτι παρῆλθεν, αἴφνης ἀναφαίνεται ὁ Κλεῖτος ἐξ ἄλλης θύρας, ὅστις εἰσελθὼν εἰς τὴν αἴθουσαν ἔλεγε τοὺς ἐξῆς στίχους τοῦ Εὐριπίδου·

*Ὅταν τρόπαια πολεμίων στήσῃ στρατός,
οὐ τῶν πονούντων τοῦργον ἠγοῦνται τότε,
ἀλλ' ὁ στρατηγὸς τὴν δόκησιν ἄρνυται.¹*

¹ Ὅταν ὁ στρατὸς νικήσῃ τοὺς ἐχθρούς, τὸ κατόρθωμα τοῦτο δὲν

Ταῦτα εἶπεν ὁ Κλείτος καὶ ἐχώρει εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὃν συνεῖχον οἱ φίλοι. Ὡς δὲ ἦλθε πλησίον, ὁ Ἀλέξανδρος ἔξω ἑαυτοῦ γενόμενος διὰ τὴν αὐθάδειαν τοῦ Κλείτου, ἀρπάξει ἕκ τινος τῶν δορυφόρων αἰχμὴν καὶ ἐμπηγνύει αὐτὴν εἰς τὸ στήθος αὐτοῦ, ὅστις εὐθὺς ἔπεσε νεκρὸς βαρῦ στενάξας. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὸν φόνον τοῦ Κλείτου ἐνόησεν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι μέγα κακὸν ἔκαμε καὶ μετανοῶν ἠθέλησε νὰ φονεύσῃ ἑαυτὸν διὰ τῆς ἰδίας λόγχης, ἀλλ' ἐκρατήθη ὑπὸ τῶν φίλων, οἵτινες διὰ τῆς βίας ἔφερον αὐτὸν εἰς τὸν θάλαμον, ὅπου καθ' ὄλην τὴν νύκτα διετέλεσεν ἄγρυπνος καὶ κλαίων. Μάτην οἱ φίλοι, μάτην εὐτελεῖς φιλόσοφοι προσεπάθουν νὰ πείσωσιν αὐτὸν ὅτι οἱ μεγάλοι ἄνδρες ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ πράττωσιν ὅ,τι ἂν θέλωσι καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ κρίνωνται μὲ τὰς περὶ δικαίου καὶ θεμιτοῦ ιδέας τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ταῦτα δὲν ἦσαν ἱκανὰ νὰ παρηγορήσωσι τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις ἀνεμιμνήσκετο τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς φιλίας τοῦ Κλείτου καὶ τῆς παρὰ τὸν Γρανικὸν εὐεργεσίας. Ἐπὶ δώδεκα ἡμέρας διετέλεσε κλαίων καὶ πενθῶν σφόδρα ἐπὶ τῇ στερήσει τοῦ φίλου. Ὅτε δὲ ἀνηγγέλθη αὐτῷ ὅτι ἡ κατὰ τῶν Σογδιανῶν ἐπαναστατῶν ἐκστρατεία ἦτο καθ' ὅλα ἐτοίμη, ἀπεδόθη πάλιν εἰς τὸν στρατόν του καὶ οἱ νέοι οὗτοι πόλεμοι παρηγόρησαν τὴν ψυχὴν του περισσότερον πάντων τῶν λόγων τῶν ψευδοφιλοσόφων. Ἐπὶ ἓν ὀλόκληρον ἔτος διέτριψεν ἐν Σογδιανῇ, μέχρις ὅτου ἐντελῶς ὑπετάγησαν πάντες οἱ ἐπαναστάται καὶ οὕτω καὶ ἡ χώρα αὕτη ἠνώθη μὲ τὸ λοιπὸν ἀπέραντον κράτος τοῦ Ἀλεξάνδρου.

τὸ ἀποδίδεν εἰς τοὺς κοπιάσαντας στρατιώτας, ἀλλὰ λαμβάνει τὴν δόξην ὁ στρατηγός.

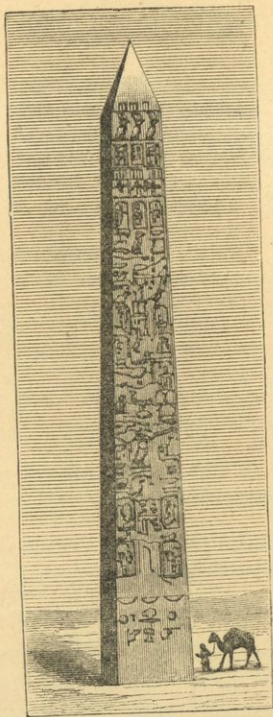
§ 40. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Ἰνδικῇ.

Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ὑπέταξε τὴν Περσίαν, τὴν Βακτριανὴν καὶ Σογδιανὴν, ἐτράπη πρὸς νότον σκοπὸν ἔχων νὰ ὑποτάξῃ καὶ τὴν Ἰνδικήν. Εἶναι δὲ ἡ Ἰνδικὴ χώρα μεγίστη, χωριζομένη τῆς ἄλλης Ἀσίας πρὸς βορρᾶν δι' ὀρέων οὐδαμοῦ ἄλλοθι τῆς γῆς ἐχόντων τοιοῦτο ὕψος. Πολλοὶ μεγάλοι ποταμοὶ διαρρέουσι τὴν χώραν, οἱ μέγιστοι εἶναι πρῶτον μὲν ὁ Ἰνδός, εἰς ὃν εἰσβάλλουσι καὶ πολλοὶ ποταμοί, ὁ Κωφὴν ἐξ ἀνατολῶν καὶ ὁ Ὑδάσπης, ὁ Ἀχεσίνης, ὁ Ὑδραώτης, ὁ Ὑφασις καὶ ὁ Ζαδάδρης ἐκ δυσμῶν· ἔπειτα δὲ ὁ Γάγγης, μεγαλείτερος τοῦ Ἰνδοῦ, εἰς ὃν εἰσβάλλουσι δώδεκα ἄλλοι μεγάλοι ποταμοί. Ἄπασα ἡ περὶ τὸν Γάγγην χώρα θεωρεῖται ἱερά. Ἐνταῦθα ὑπάρχουσιν αἱ ἱεραὶ τῶν Ἰνδῶν πόλεις, εἰς ἃς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς σήμερον μεταβαίνουνσιν οἱ πιστοί, ἵνα λατρεύσωσι τοὺς θεοὺς των. Κατὰ τοὺς χρόνους δὲ τούτους τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτο ἡ Ἰνδικὴ πλουσία καὶ εὐδαίμων. Ἦτο διηρημένη εἰς πολλὰ μεγάλα βασίλεια, ἃ εἶχον στρατοὺς μεγάλους, ἐξησκημένους εἰς πολέμους καὶ ἀνδρείως μαχομένους. Ταῦτα πάντα εἶχε μάθησεν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἡ καρδία του ἐπόθησε νὰ δοκιμάσῃ τὴν τύχην τῶν ὄπλων του καὶ πρὸς τοὺς ἀνδρείους λαοὺς τῆς Ἰνδικῆς. Ἀφορμὴν δὲ πρὸς τοῦτο ἔδωκε βασιλεύς τις Ἰνδός Ταξίλης καλούμενος, ὅστις ἐρίζων πρὸς ἄλλους Ἰνδοὺς ἡγεμόνας καὶ ἐπιθυμῶν τὴν αὔξησιν τοῦ βασιλείου του ἐζήτησε τοῦ Ἀλεξάνδρου τὴν βοήθειαν, ὑποσχόμενος συμμαχίαν κατὰ πάντων, ὅσοι ἤθελον ἀντισταθῆ εἰς αὐτόν. Διό, ἀφ' οὗ παρεσκευάσεν ἀξιόλογον στρατόν, περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔαρος τοῦ ἔτους 327 π. Χ. ἀνέζευξεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τῆς Βακτριανῆς, καὶ μετὰ δέκα ἡμερῶν πο-

ρείαν ἔφθασεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τῶν Παροπαμισαδῶν, κειμένην εἰς τὴν μεσημβρινήν κλιτὸν τοῦ Ἰνδικοῦ Καυκάσου. Ἐντεῦθεν, ἀφ' οὗ ἀνεψύθη ἐπὶ τινὰς ἡμέρας ὁ

στρατὸς, ἐκίνησε πορευόμενος εἰς τὴν Ἰνδικήν. Ὡς δὲ ἔφθασεν εἰς τὰ σύνορα αὐτῆς, προαπέστειλεν εἰς τὴν Ἰνδικὴν πρέσβεις προσκαλῶν τοὺς λαοὺς αὐτῆς νὰ ἔλθωσιν εἰς ἀπάντησιν τοῦ βασιλέως καὶ νὰ ὁμολογήσωσιν εἰς αὐτὸν πίστιν καὶ ὑποταγήν. Ἐν τοῖς πρώτοις ἦλθεν εἰς προὔπάντησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ Ταξίλης καὶ ἄλλοι ἡγεμόνες ἐκ τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Ἰνδοῦ χώρας μετὰ πολλῆς μεγαλοπρεπείας καὶ πολυπληθοῦς ἀκολουθίας κατὰ τὰ ἔθιμα τῶν Ἰνδῶν, ἐπὶ χρυσοστολίστων ἐλεφάντων ἐποχούμενοι καὶ φέροντες πλούσια δῶρα, ὅσα ἐνομίζοντο μέγιστα παρ' Ἰνδοῖς. Ἐδωρήσαντο δὲ εἰς τὸν Ἀλεξάνδρον καὶ εἰκοσιπέντε

ἐλέφαντας, ἵνα μεταχειρισθῇ αὐτοὺς κατὰ βούλησιν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐδέχθη πάντας τοὺς ἡγεμόνας φιλοφρόνως, ὑποσχεθεὶς ὅτι θέλει ἐν καιρῷ ἀνταμείψῃ αὐτοὺς διὰ τὴν πίστιν τῶν ταύτην, τοὺς δὲ μὴ δόντας προσοχὴν εἰς τὴν διαταγὴν του θέλει ἐντὸς τοῦ ἔτους ἀναγκάσῃ εἰς ὑποταγήν. Κατόπιν δὲ διαιρέσας τὸν στρατὸν του εἰς δύο μοῖρας πα-

Ὁβελίσκος.

ρέδωκε τὴν μὲν μίαν εἰς τὸν Ἡφαιστίωνα καὶ Περδίικαν, διατάξας νὰ καταβῶσιν εἰς τὸν Κωφῆνα ποταμὸν (τανῦν Κα-βούλ) καὶ νὰ ὑποτάξωσι πᾶσαν τὴν χώραν τὴν ἐντεῦθεν τοῦ ποταμοῦ τούτου. Ὅταν δὲ φθάσωσιν εἰς τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν, νὰ ζεύξωσιν ἐπ' αὐτοῦ γέφυραν, ἵνα διαπεραιωθῇ ὁ στρατὸς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἰνδικῆς. Αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς λαβὼν τὴν ἄλλην μοῖραν τοῦ στρατοῦ ἀνεχώρησε πρὸς βορρᾶν θέλων οὕτω νὰ ὑποτάξῃ τοὺς ὄρεινους τῆς Ἰνδικῆς λαοὺς καὶ εἶτα νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῆς ἄλλης μοίρας. Ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἡ ὄρεινὴ ἦτο ἐπιπονωτάτη, πρῶτον μὲν διὰ τὰς δυσχωρίας, ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τὸ μάχιμον τῶν κατοίκων. Σημειωτέον δὲ ὅτι εἰς τὰς ἀκροπόλεις ταύτας τῆς Ἰνδικῆς εἶχον καταφύγη χιλιάδες Ἰνδῶν, ἵνα ἀποφύγωσι τὴν αἰχμαλωσίαν, ἔχοντες ἀπόφασιν νὰ πολεμήσωσιν ἐν ἀνάγκῃ μέχρι θανάτου μᾶλλον ἢ νὰ παραδοθῶσι. Διὰ καὶ ὁ ὄρεινός οὗτος πόλεμος ὑπῆρξε συνεχῆς σειρά ῥιψοκινδύνων μαχῶν. Χιλιάδες ἀνδρῶν μετὰ αἱματηρᾶς μάχας ἠχμαλωτίσθησαν, ἄπειρα ποίμνια, ἀναρίθμητοι ἀγέλαι βοῶν ἔπεσον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ. Ἐκ τούτων τῶν βοῶν ἐκλέξας τοὺς καλλίστους ὁ Ἀλέξανδρος ἔστειλεν εἰς Μακεδονίαν, ἵνα ἐργάζωνται τὴν γῆν. Ὅτε δὲ εὐρίσκετο ἐπὶ τῶν ὀρέων ὁ βασιλεὺς, ἦλθον οἱ προεστῶτες λαοῦ τινος τῶν Γουραίων καλουμένων, ἵνα προσενέγκωσιν αὐτῷ τὴν ὑποταγὴν των. Ὡς δὲ εἰσῆλθον οὗτοι εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ εἶδον αὐτὸν ἐν τῇ λαμπρότητι τῆς πανοπλίας αὐτοῦ, στηριζόμενον ἐπὶ τῆς λόγχης καὶ φέροντα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μεγάλην καὶ ἀπαστράπτουσαν περικεφαλαίαν, ἔξεπλάγησαν καὶ πεσόντες εἰς τὰ γόνατα ἐσιώπων. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς εἶπεν αὐτοῖς φιλοφρόνως νὰ ἐγερθῶσι καὶ νὰ εἴπωσι, τί θέλουσιν. Ἀναστάντες δὲ εἶπον ὅτι ἡ πόλις αὐτῶν καλεῖται Νῦσα, ὅτι δὲν εἶναι Ἰνδοί, ἀλλ' Ἕλληνες

ἐγκατασταθέντες ἐνταῦθα ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων καὶ ὅτι διοικοῦνται ἀριστοκρατικῶς, ὑπακούοντες εἰς τριάκοντα ἄρχοντας. Ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ χαρᾶς ἤκουσε τὴν ἑλληνικὴν αὐτῶν καταγωγὴν καὶ ἀφῆκεν αὐτοὺς ἐλευθέρους νὰ διοικῶνται κατὰ τὸ πάτριον αὐτῶν πολίτευμα. Εἶναι δὲ ἡ χώρα αὕτη τῶν Νυσαίων ἀνθηρὰ καὶ ἐπίχαρις, κατὰφυτος ὑπὸ ἀμπέλων καὶ ἀμυγδαλεῶν, καὶ παρεμφερῆς πρὸς τὴν ὠραίαν τῆς Ἑλλάδος φύσιν. Ὁ δὲ λόγος οὗτος περὶ λαοῦ συγγενοῦς οἰκοῦντος ἐνταῦθα ἠὲ χαρίστηκε σφόδρα τὸν στρατόν, ὅστις ἀνεμνήσθη τῆς προσφιλοῦς πατρίδος, ἦν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν δὲν εἶχεν ἴδῃ.

§ 41. Ἄορνος ἄκρα.

Πᾶσαι αἱ πόλεις τῆς ὀρεινῆς Ἰνδικῆς εἶχον καταληφθῆ ἡττηθεῖσαι, πάντα τὰ ὄχυρά μέρη εἶχον κυριευθῆ διὰ τῆς στρατηγικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀνδρείας τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν, μόνον μία ὄχυρὰ θέσις παρὰ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν ὑπελείπετο ἀκόμη, ἣτις ἐκαλεῖτο Ἄορνος ἄκρα, διότι οὐδὲ τὰ ὄρνεα ἠδύναντο νὰ ὑψωθῶσι πετῶντα μέχρις αὐτῆς. Κεῖται δὲ αὕτη ἐπὶ ὄρους ἔχοντος πέντε χιλιάδων ποδῶν ὕψος, τετειχισμένη πανταχόθεν δι' ὑψηλοῦ τείχους καὶ ἔχουσα ἀφθονον ξυλείαν καὶ ὕδωρ. Εἰς ταύτην κατέφυγον ἐκ τῶν πεδιάδων πολλοὶ τῶν Ἰνδῶν, διότι ἐφρόνουν ὅτι ἐνταῦθα ἦσαν ἐν μεγίστῃ ἀσφαλείᾳ. Τὴν ἄκρόπολιν ταύτην ἔπρεπε πάντως νὰ καταλάβῃ ὁ Ἀλέξανδρος· διότι πρῶτον μὲν τοῦτο θὰ ἐποίει μεγάλην αἰσθησιν εἰς τοὺς Ἰνδοὺς, οἵτινες ἐθεώρουν αὐτὴν ἀπόρθητον, καὶ θὰ ἐπειθεν αὐτοὺς ὅτι πᾶσα αὐτῶν ἀντίστασις εἶναι ματαία· ἔπειτα δὲν ἦτο καὶ φρόνιμον νὰ ἀφήσῃ εἰς τὰ νῶτα αὐτοῦ ἰσχυρὸν φρούριον κατεχόμενον ὑπὸ ἐχθροῦ,

ὅστις ἠδύνατο ποικιλοτρόπως νὰ βλάβῃ αὐτὸν χωροῦντο εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἰνδικῆς. Διὸ ὁ βασιλεὺς ἤρξατο τῆς πολιορκίας τῆς Ἀόρνου ἄκρας. Πανταχόθεν τὸ φρούριον ἦτο ἀπρόσιτον, μία δὲ μόνη ὁδὸς ἔφερεν εἰς αὐτό, ἀλλ' ἡ ὁδὸς αὕτη εἶχε κατὰ διαστήματα κατασκευασθῆ τοιαύτη, ὥστε διὰ μάχης ὤφειλεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ κυριεύῃ ἕκαστον σημεῖον αὐτῆς. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐμελέτησε μετὰ προσοχῆς τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν τέχνην τῆς ὀχυρώσεως καὶ εἶδεν ὅτι διὰ πολλοῦ αἵματος θὰ κατώρθων τὴν ἄλωσιν τοῦ φοβεροῦ τούτου φρουρίου. Ἐν ᾧ δὲ ἐσκέπτετο νὰ ἐξεύρη τρόπον ἀλώσεως τοῦ φρουρίου προσφορώτερον, ἐμφανίζεται εἰς αὐτὸν γέρον Ἰνδός, ὅστις πενήστατος ὢν ἔζη ἐν τῷ ὄρει μετὰ τῶν δύο αὐτοῦ τέκνων καὶ ἐγίνωσκε κάλλιστα τοὺς τόπους τούτους. Ὁ Ἰνδὸς οὕτως ἐδήλωσεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅτι ἠδύνατο νὰ ὀδηγήσῃ τὸν στρατὸν δι' ἄλλης ὁδοῦ καὶ νὰ φέρῃ αὐτὸν ἀμέσως ὑποκάτω τοῦ φρουρίου. Ὁ βασιλεὺς εὐθὺς ἔστειλεν ὑπὸ τὸν Πτολεμαῖον σῶμα εὐζώνων στρατιωτῶν, ἵνα τῇ ὀδηγίᾳ τοῦ γέροντος Ἰνδοῦ φθάσῃ εἰς τὸ φρούριον καὶ καταλάβῃ θέσιν παρ' αὐτὸ ἐπίκαιρον, διατάξας νὰ σημάνῃ τοῦτο διὰ πυρῶν, εὐθὺς ὡς ἤθελε κατορθώσῃ τοῦτο. Δι' ἀτραπῶν ἀνάντων καὶ δυσβάτων πορευόμενοι ἔφθασαν ἀπαράτηρητοι ὑπὸ τῶν βαρβάρων εἰς τὸν τόπον, ὃν καταλαβόντες καὶ ὀχυρώσαντες κύκλῳ διὰ τάφρου καὶ χάρακος ἀνῆψαν πυρὰ, ἵνα δηλώσωσιν εἰς τὸν βασιλέα τὴν εἰς τὸ ὄρος ἀνάβασιν. Ὡς δὲ εἶδε τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος, διέταξε τὸν στρατὸν του νὰ προχωρήσῃ ἀναβαίνων εἰς τὸ ὄρος, ἠλπίζε δὲ ὅτι ἡ ἀνάβασις θὰ ἐγίνετο εὐκολωτέρα, διότι οἱ ἐχθροὶ θὰ ἐπολέμουν καὶ πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ ὄρους στρατὸν τοῦ Πτολεμαίου. Ἀλλ' οἱ Ἰνδοὶ ἐπολέμουν ἀνδρείοτατα ἀποκλείοντες τὴν ὁδόν, ὥστε ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ τὴν

ἡμέραν ταύτην οὐδὲν κατώρθωσε καὶ διέταξε τὸν στρατὸν νὰ ὑποχωρήσῃ. Ὡς δὲ εἶδον τοῦτο οἱ βάρβαροι, προσέβαλον τώρα πάντες τὸ στρατόπεδον τοῦ Πτολεμαίου, ὅπερ ὑπερήσπιζον οἱ Ἕλληνες μαχόμενοι ἀνδριεότατα. Ἐπελθούσης δὲ τῆς νυκτός, ὑπεχώρησαν οἱ Ἴνδοι εἰς τὸ φρούριον, ἵνα τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ἐπαναλάβωσι τὴν ἐπίθεσιν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν νύκτα ὁ Ἀλέξανδρος ἔγραψεν εἰς τὸν Πτολεμαῖον ἐπιστολήν, ἣν ἐκόμισε πιστός Ἴνδός, ὅτι σκοπὸν εἶχε τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ νὰ ἐκβιάσῃ τὴν ἀνάβασιν καὶ διέταττεν αὐτὸν νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Ἰνδῶν ἐκ τῶν ὀπισθεν καὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ ἐνωθῶσιν οἱ δύο στρατοί, ὡς καὶ πράγματι συνέβη· διότι, ὡς ἐγένετο ἡμέρα, ὁ Ἀλέξανδρος λαβὼν ἐν μέρος ἐκλεκτοῦ στρατοῦ ὤρμησε νὰ ἀναβῆ εἰς τὸ ὄρος ἀκολουθῶν τὴν ὁδόν, ἣν ἠκολούθησε καὶ ὁ Πτολεμαῖος. Ὡς δὲ εἶδον τοῦτο οἱ βάρβαροι, ἔδραμον, ἵνα ἐμποδίσωσι τὴν ἀνοδον. Ἀλλὰ τότε ἐπετέθη ἐκ τῶν ὀπισθεν ὁ Πτολεμαῖος καὶ μετὰ πεισματώδη μάχην οἱ Ἴνδοι νικηθέντες ἔδραμον νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὸ φρούριον. Τούτους κατεδίωξεν ὁ στρατός ἐνωθείς, ἀλλ' οἱ βάρβαροι προλαβόντες εἰσῆλθον εἰς τὸ φρούριον. Διὸ ἠναγκάσθη ὁ Ἀλέξανδρος νὰ διανυκτερεύσῃ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Πτολεμαίου, ὅπερ ἔκειτο χαμηλότερον τοῦ φρουρίου τῶν Ἰνδῶν, χωριζόμενον ἐξ αὐτοῦ δι' εὐρείας καὶ βαθείας φάραγος. Ἐνταῦθα δὲ μένων καὶ σκεπτόμενος, πῶς νὰ γίνῃ κύριος τοῦ φρουρίου, ἀπεφάσισε νὰ ἐκτελέσῃ γιγάντειον καὶ παράτολμον σχέδιον, νὰ χώσῃ τὴν μεγάλην ταύτην φάραγγα, ἣτις εἶχε τεσσάρων χιλιάδων ποδῶν πλάτος, καὶ οὕτω νὰ ἔλθῃ πλησίον τοῦ φρουρίου, ὅπερ ἔπειτα ἠδύνατο νὰ καταστρέψῃ διὰ μηχανῶν. Καὶ εὐθὺς τῇ πρωΐᾳ τὸ σχέδιον τοῦτο ἐτέθη εἰς ἔργον. Αὐτός δὲ ὁ βασιλεὺς ἦτο πανταχοῦ παρών, οὐχὶ ἀπλοῦς θεατῆς τῶν ἐργαζομέ-

νων, ἀλλὰ καὶ μετέχων τῆς ἐργασίας κυλίων πέτρας, κόπτων δένδρα καὶ ρίπτων εἰς τὴν φάραγγα. Τὸ παράδειγμα τοῦ βασιλέως ἐκίνησε πάντων τὴν προθυμίαν καὶ ἤδη κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν ἐχώσθη χῶρος τριακοσίων βημάτων. Οἱ δὲ Ἴνδοι ἐθεώρουν τοῦτο παραφροσύνην καὶ ἐχλεύαζον τοὺς ἐργαζομένους, ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου τὸ χῶμα προχώρησε μέχρι τοσοῦτου, ὥστε οἱ βάρβαροι δὲν ἠδύναντο νὰ πλησιάσωσι βαλλόμενοι διὰ τῶν ἀπὸ τῶν μηχανῶν βελῶν, τῇ δὲ τετάρτῃ ἡμέρᾳ ἔφθασε μέχρι μεμονωμένου τινὸς βράχου, ὃν κατεῖχον οἱ βάρβαροι, καὶ ὃν οἱ Ἑλληγες, ἡγουμένου τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐκυρίευσαν ἐξ ἐφόδου, φονεύσαντες ἐν πεισματώδει συμπλοκῇ τοὺς φυλάσσοντας τοῦτον Ἴνδού. Ὡς δὲ εἶδον τὰ καταπληκτικὰ ταῦτα ἔργα τοῦ βασιλέως οἱ βάρβαροι, τὸν ὅποιον οὔτε κρημνοὶ οὔτε ἄβυσσοι ἐκώλυον νὰ ἐκτελῇ ὅ,τι ἂν θέλῃ, ἐφοβήθησαν σφόδρα καὶ πέμψαντες κήρυκας ἐζήτησαν νὰ παραδοθῶσιν ὑπὸ ἐντίμους ὄρους. Κυρίως ὅμως ἐσκόπουν νὰ δραπετεύσωσι τὴν νύκτα δι' ἀτραπῶν, ἃς οὔτοι ἐγίνωσκον. Τοῦτο ἐνόησε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀφῆκε μέρος τοῦ φρουρίου ἀφύλακτον. Καὶ πράγματι τὴν νύκτα οἱ βάρβαροι ἔφυγον ἐγκαταλιπόντες τὸ φρούριον, ὅπερ κατέλαβον οἱ ἡμέτεροι. Μεγάλαι δὲ θυσίαι καὶ εὐφρόσυνοι διασκεδάσεις ἐτελέσθησαν διὰ τὴν αἰσίαν ἐκβασιν ἐπιχειρήσεως, ἣν μόνον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἢ τόλμη καὶ τῶν γενναίων αὐτοῦ στρατιωτῶν ἢ ἀκαταμάχητος ἀνδρεία κατέστησαν κατορθωτὴν. Τὸ φρούριον τοῦτο ὠχυρώθη καλλίτερον καὶ ἐδόθη πρὸς φύλαξιν εἰς φρουρὰν Ἑλλήνων.

§ 42. Παράδοσις Ταξίδων.

Ἄφ' οὗ δὲ ὑπέταξε πᾶσαν τὴν ὀρεινὴν χώραν ὁ Ἀλέξανδρος, κατέβη μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς τοὺς λειμῶνας

τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, ἵνα συλλάβῃ τοὺς ἐκεῖ νεμομένους ἐλέφαντας. Ἡ θήρα αὕτη τῶν ἐλεφάντων, ὧν πολλοὺς συνέλαβε ζῶντας, εἶχε τι τὸ ἀσύνηθες καὶ ἕκτακτον, καὶ τοῦτο κυρίως ἠγάπα ὁ Ἀλέξανδρος, γινώσκων πόσον ἐν-θουσιᾶ τοὺς Ἕλληνας στρατιώτας ἡ ἀνδρεία καὶ τὸ ριψοκίνδυνον, καὶ πόσῃ αἴσθησιν ποιεῖ τοῦτο εἰς τοὺς λαοὺς, ὧν ἤθελε νὰ εἶναι βασιλεύς. Ἰδὼν δὲ παρὰ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν δάση ἀπέραντα μὲ δένδρα τρισμέγιστα ἠθέλησε νὰ κατασκευάσῃ ἐξ αὐτῶν πλοῖα. Δὲν παρήλθε δὲ πολὺς καιρὸς καὶ στόλος ποτάμιος κατεσκευάσθη τοιοῦτος, οἷον οὐδέποτε ἄλλοτε εἶδεν ὁ Ἰνδὸς ποταμὸς. Εἰς τὰ πλοῖα ταῦτα ἐμβὰς ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ κατέπλευσε τὸν Ἰνδόν, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ὁποῖου πυκνόταται ἦσαν μεγάλαι πόλεις καὶ κῶμαι. Μετὰ δέκα δὲ ἡμερῶν πλοῦν ἔφθασε παρὰ τὴν Πευκαλεώτιδα πόλιν, ἐνθα ὁ Ἡφαιστίων καὶ ὁ Περδίκκας πρὸ πολλοῦ εἶχον γεφυρώσῃ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν, ὡς εἶχε διατάξῃ αὐτοὺς ὁ Ἀλέξανδρος.

Ἦσαν αἱ πρῶται ἡμέραι τοῦ ἔαρος τοῦ ἔτους 326, ὅτε ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς, ὅστις ἐνισχύθη καὶ διὰ πολλῶν ἐπικουριῶν τῶν ἡγεμόνων τῶν οἰκούντων ἐντεῦθεν τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, παρεσκευάσθη νὰ διαπεραιωθῇ εἰς τὴν ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην. Κατὰ τὸν χρόνον δὲ τοῦτον ἐφίκοντο καὶ πρέσβεις τοῦ ἡγεμόνος Ταξίλου, οἵτινες ἐβεβαίωσαν ἐκ νέου πρὸς τὸν βασιλέα τὴν πίστιν τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν, ἔφερον δὲ εἰς αὐτὸν καὶ πλούσια δῶρα, τρεῖς χιλιάδας βοῶν, δέκα χιλιάδας προβάτων, τριάκοντα ἐλέφαντας, διακόσια τάλαντα ἀργυρίου, ἑπτακοσίους Ἰνδοὺς ἵππεις καὶ πάντα τὸν πεζὸν στρατὸν τοῦ ἡγεμόνος, προσέφερον δὲ ὡς δῶρον εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἡγεμονίας ὀνόματι Γάξιλα, πόλιν καλλίστην καὶ μεγαλο-

πρεπεστάτην, κειμένην μεταξύ τῶν ποταμῶν Ἰνδοῦ καὶ Ὑδάσπου. Ὁ Ἀλέξανδρος ἠὲ χαριστήθη ἐκ τῆς πίστεως τοῦ φίλου αὐτοῦ βασιλέως καὶ ἀπεφάσισε νὰ πορευθῆ εἰς τὰ Τάξιλα πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ἡγεμόνος. Τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ ἐπανηγύρισε διὰ θυσιῶν εἰς τοὺς θεοὺς, δι' ἀγῶνων γυμνικῶν καὶ ἱππικῶν. Μετὰ τὸ τέλος δὲ τούτων ἤρξάτο ἡ διάβασις τοῦ ποταμοῦ. Καὶ ἐν μὲν μέρος τοῦ στρατοῦ διέβαιναν ἐπὶ τῆς γεφύρας, ἄλλο δὲ ἐπὶ τῶν ποταμίων πλοίων, ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐπὶ δύο πολυτελῶν τριήρων, ἅς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐναυπηγήσαντο. Ἀφ' οὗ δὲ σύμπας ὁ μέγας στρατὸς διέβη τὸν ποταμόν, ἐχώρησε κατ' εὐθείαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὰ Τάξιλα. Πρὸς βορρᾶν μὲν ἐφαίνοντο τὰ ὑψηλότατα ὄρη τοῦ κόσμου, τὰ Ἰμαλαία, κεκαλυμμένα ὑπὸ αἰωνίας χιόνος, πρὸς νότον δὲ ἐξετείνοντο εὐρύταται πεδιάδες ἀρδευόμεναι ὑπὸ τῶν ποταμῶν καὶ οὔσαι εὐφορώταται καὶ κάλλιστα. Πανταχοῦ δέ, ὅπου καὶ ἂν ἔστρεφες τὸ ὄμμα, ἐνεφανίζοντο μεγαλοπρεπεῖς τῆς χώρας μορφαί, βλάστησις γιγαντιαία, ποταμοὶ μέγιστοι, ὄρη οὐρανομήκη, ἐνδυμασίαι τῶν κατοίκων παράδοξοι, ἔθιμα αὐτῶν ἀλλόκοτα. Μίαν δὲ ὥραν μακρὰν τῆς πρωτευούσης εἶδεν ὁ στρατὸς ἐκθαμβος καὶ τοὺς Ἰνδοὺς ἀσκητάς, οἵτινες γυμνοί, μεμονωμένοι ἐκάθηντο ἀκίνητοι ἡμέραν καὶ νύκτα προσευχόμενοι ὑπὸ τὰς καυστικωτάτας ἀκτῖνας τῆς μεσημβρίας καὶ ὑπὸ τὴν ψυχρὰν δρόσον τῶν καταστέρων νυκτῶν.

Ὅτε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἦλθε πλησίον τῆς πόλεως, ὁ ἡγεμὼν Ταξίλης μετὰ στρατιωτικῆς μουσικῆς καὶ μετ' ἐλεφάντων πολυτελέστατα κεκοσμημένων ἐξῆλθεν εἰς προὔπαντησιν τοῦ βασιλέως, ὃν ἠσπάσατο μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ, παραδοὺς καὶ ἑαυτὸν καὶ ὅλον τὸ κράτος αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Ἀμφότεροι οἱ ἡγεμόνες εἰσήλασαν

όμοῦ εἰς τὴν πόλιν, ἔνθα ἐτελέσθησαν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου μεγάλαι ἑορταὶ καὶ πανηγύρεις, ὧν ἡ λαμπρότης καὶ πολυτέλεια ἠϋξήθη ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς παρουσίας καὶ πολλῶν ἄλλων Ἰνδῶν ἡγεμόνων, οἵτινες ἤλθον ἐνταῦθα, ἵνα ὁμόσωσι πίστιν καὶ ὑποταγὴν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐξέφρασε πρὸς πάντας τοὺς ἡγεμόνας τὴν μεγάλην αὐτοῦ εὐχαρίστησιν διὰ τὴν πίστιν αὐτῶν καὶ ἀφοσίωσιν, καὶ ἀφῆκεν ἐπ' ὀνόματί του νὰ κατέχωσι τὰς χώρας, ἃς καὶ πρότερον κατεῖχον, τινῶν δὲ μάλιστα ἐξέτεινε καὶ τὰ ὅρια διὰ τὰς πρὸς αὐτὸν ὑπηρεσίας αὐτῶν, ἰδίως δὲ μεγαλοδωρότατος ἐδείχθη πρὸς τὸν Ταξίλην, πρὸς ὃν ἔδωκε στολὰς μηδικὰς πολυτελεστάτας, εἴκοσιν ἵππους ἑλληνικοὺς πολεμικοὺς, χρυσᾶς καὶ ἀργυρᾶς φιάλας θαυμασίας ἑλληνικῆς τέχνης καὶ χίλια τάλαντα.

§ 43. Πῶρου ἀντίστασις.

Ἐκ Ταξίλων ἔπεμψεν ὁ Ἀλέξανδρος διαταγὴν πρὸς τὸν ἡγεμόνα Πῶρον, ἵνα ἔλθῃ εἰς τὰ ὅρια τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ καὶ ἀκούσῃ τὴν βασιλικὴν ἀπόφασιν περὶ τῶν σχέσεων αὐτοῦ πρὸς τὸν ἡγεμόνα Ταξίλην. Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Πῶρος·

Εἰς τὰ ὅρια τῆς ἐπικρατείας μου θὰ ἔλθω πάντως, ἀλλὰ τίς θὰ εἶναι τοῦ λοιποῦ ἡ σχέσις μου καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Ἀλέξανδρον καὶ πρὸς τὸν ἡγεμόνα Ταξίλην, τοῦτο θὰ κρίνῃ ὁ πόλεμος, ὃν ἀναλαμβάνω ὑποστηρίζων τὴν ἐλευθερίαν τῆς χώρας μου.

Ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Πῶρος καὶ εὐθὺς συνέλεξε πάντα τὰ στρατεύματά του καὶ ἤλθε πρὸς τὸν ποταμὸν Ὑδάσπην, ὅστις ἦτο τὸ ὄριον τοῦ κράτους του, ἀπόφασιν ἔχων νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διάβασιν τοῦ ποτάμοῦ, ἐκάλει δὲ καὶ τοὺς

ἄλλους ἡγεμόνας τῆς Ἰνδικῆς εἰς βοήθειαν. Ὡς δὲ ἔμαθε ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος, εὐθὺς ἔστειλε τὸν στρατηγὸν Κοῖνο εἰς τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν, διατάξας νὰ διαλύσῃ τάχιστα τὰ πλοῖα καὶ μετενέγκῃ τὸ ὑλικὸν ὅλον εἰς τὸν Ὑδάσπην. Αὐτὸς δὲ λαβὼν τὸν στρατὸν πάντα καὶ πέντε ἀκόμῃ χιλιάδας Ἰνδούς, οὓς ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Ταξίλης καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι ἡγεμόνες, ἐκίνησε διευθυνόμενος εἰς τὸν Ὑδάσπην. Κατὰ τὸν χρόνον δὲ τοῦτον ἐκρήγνυνται ἐν τῇ Ἰνδικῇ βροχαὶ ῥαγδαῖαι, ἐξ ὧν οἱ ποταμοὶ πλημμυροῦσι καὶ αἱ ὁδοὶ καθίστανται ἀβατοί. Καὶ ὅμως ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἐβάδιζε πρὸς οὐδὲν λογιζόμενος τὰς κακουχίας καὶ πρόθυμος νὰ πολεμήσῃ καὶ νὰ νικήσῃ. Μετὰ δύο ἡμερῶν ἐπίπονον πορείαν ἔφθασεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸν Ὑδάσπην, ὅστις ἤρχισε νὰ πλημμυρῇ ἔχων περὶ τὰ χίλια διακόσια βήματα πλάτος. Ἐν τῇ ἀντιπέραν ὄχθῃ ἐφαίνετο τὸ μέγα στρατόπεδον τοῦ Πώρου καὶ πᾶσα ἡ στρατιὰ αὐτοῦ παρεσκευασμένη εἰς μάχην, ἔμπροσθεν δὲ τοῦ στρατοῦ ὡσπερ πύργοι φρουρίου ἴσταντο παρατεταγμένοι τριακόσιοι ἐλέφαντες. Ἡ διάβασις τοῦ ποταμοῦ ἐφάνη εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ὑπὸ τοιοῦτους ὅρους δύσκολος καὶ διὰ τοῦτο ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ. Σκεπτόμενος ὅμως εὔρισκεν ὅτι ἡ μάχη δὲν ἔπρεπε νὰ ἀναβληθῇ ἐπὶ πολὺν χρόνον, καθ' ὅσον τὰ στρατεύματα τοῦ Πώρου θὰ ηὔξανοντο διὰ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων, περὶ ὧν εἶχε πληροφορίας ὅτι ἦσαν καθ' ὁδόν. Διὸ ἀπεφάσισαν ἐν καιρῷ νυκτὸς νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν καὶ νὰ δώσῃ μεγάλην ἀποφασιστικὴν μάχην. Ἴνα δὲ διαλάθῃ τὴν προσοχὴν τοῦ ἐχθροῦ, πότε θὰ γίνῃ ἡ διάβασις καὶ εἰς ποῖον μέρος τοῦ ποταμοῦ, διέταξε περὶ τὸ μεσονύκτιον νὰ σαλπίσωσιν ἐν τῷ στρατοπέδῳ πάντες οἱ σαλπικταί, νὰ βοήσῃ δὲ καὶ νὰ ἀλαλάξῃ ὁ στρατὸς, τὸ δὲ ἵππικὸν νὰ διατρέχῃ ἀνω

κάτω τὴν ὄχθην, τὰ δὲ πλοῖα νὰ ἀναπλεύσωσιν, αἱ δὲ φάλαγγες τοῦ στρατοῦ ὑπὸ μεγάλα καὶ λαμπρὰ πυρὰ νὰ χωρῶσιν εἰς τὸν ποταμὸν ὡς θέλουσαι δῆθεν νὰ διαβῶσιν αὐτόν. Ὡς δὲ ταῦτα ἐγένοντο ἐν τῇ ἐντεῦθεν ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ, εὐθὺς ἠκούσθη θόρυβος καὶ ἐν τῷ ἀντιπέραν στρατοπέδῳ, οἱ ἐλέφαντες ἤχθησαν παρὰ τὴν ὄχθην, τὰ στρατεύματα παρετάχθησαν παρὰ τὸν ποταμὸν καὶ περιέμενον τὴν ἐπίθεσιν μέχρι πρωίας, ἥτις ὅμως δὲν ἐγένετο. Τοῦτο συνέβη καὶ τὴν ἐπομένην ὡς καὶ κατὰ πολλὰς ἄλλας κατὰ συνέχειαν νύκτας καὶ ὁ Πῶρος εὕρισκετο ἡπατημένος· διότι οὐδεμία διάβασις οὐδὲ ἀπόπειρα διαβάσεως ἐγένετο. Ἀποκαμῶν δὲ ὁ Πῶρος καθ' ἐκάστην νύκτα νὰ ἐκθέτη καὶ ἑαυτὸν καὶ τὰ στρατεύματα καὶ εἰς τὰς καταίγιδας καὶ εἰς τὰς ἀγρυπνίας καὶ εἰς τὸ ψῦχος τῆς νυκτὸς ἀπεφάσισε νὰ μὴ δίδῃ πλέον προσοχὴν εἰς τὸν θόρυβον τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ νὰ ἀφίνη τὰ στρατεύματα νὰ ἀναπαύωνται, θέτων μόνον φρουρὰς πολλαχοῦ τοῦ ποταμοῦ. Τοῦτο δὲ ἐπεθύμει καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, νὰ καταστήσῃ τὸν στρατὸν τοῦ Πῶρου ἀκίνδυνον εἰς νυκτερινὰς ἐπιθέσεις.

§ 44. Λυσσώδης μάχη.

Ὁ Κοῖνος, ὡς διετάχθη, διέλυσε τὰ πλοῖα καὶ ἔφερε δι' ὑποζυγίων τὰ ὑλικά πάντα εἰς μέρος τι παρὰ τὸν Ὑδάσπην κρυπτόμενον ὑπὸ γηλόφων καὶ ὑπὸ δένδρων, ὥστε ἐκ τῆς ἀντιπέραν ὄχθης δὲν ἠδύναντο οἱ ἐχθροὶ νὰ ἴδωσι, τί ἐνταῦθα ἐγίνετο. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος διήρесе τὸν στρατὸν εἰς τρεῖς μοῖρας. Καὶ τὴν μὲν μίαν μοῖραν ἀφῆκεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὑπὸ τὸν Κράτερον, διατάξας αὐτὸν τότε μόνον νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν, εἴαν οἱ ἀπέναντι ἐλέφαντες τοῦ ἐχθροῦ ἀπομακρυνθῶσι τῆς ὄχθης· τὴν δὲ δευτέραν

ἀφῆκεν ὀλίγον ἀπωτέρω τοῦ στρατοπέδου παρὰ τὴν ὄχθη τοῦ ποταμοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Πτολεμαῖον τὸν Λαγίδου, ὃν διέταξε νὰ διαβῆ κατὰ σώματα τὸν ποταμόν, εὐθὺς ὡς ἴδῃ συμπλεκομένους τοὺς Ἴνδούς ἐν μάχῃ. Αὐτὸς δὲ ἄγων τὴν τρίτην μοῖραν ἐχώρησε βορειότερον καὶ περὶ τὴν δείλην ἔφθασεν εἰς τὸ μέρος, ὅθεν ἔμελλε νὰ γίνῃ ἡ διάβασις. Ὡς δὲ ἔφθασεν ἐνταῦθα, ἤρξατο ἐν τάχει νὰ γίνῃ νηται ἢ προπαρασκευὴ πρὸς διάβασιν. Τὰ πλοῖα καθειλύοντο εἰς τὸν ποταμόν, αἱ διφθέραι ἐπληροῦντο χόρτων καὶ ἐσχάροι κατεσκευάζοντο, ἐφ' ὧν ἔμελλε νὰ βαδίσῃ ὁ στρατός. Ὅλος ὁ στρατός ἀπησχολεῖτο καθ' ὅλην τὴν νύκτα, οἱ δὲ φρουροὶ τοῦ ἐχθροῦ οὐδὲν ἐνόησαν· διότι κατὰ τὴν νύκτα ταύτην ἐγίνοντο καὶ φοβεροὶ ὄμβροι μετὰ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν καὶ βιαίων ἀνέμων, οἵτινες ὠφέλησαν, διότι δὲν ἄφινον νὰ ἀκουσθῆ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν οὔτε ὁ θόρυβος τοῦ στρατοῦ, οὔτε ἡ κλαγγὴ τῶν ὀπλων, οὔτε ὁ κτύπος τῶν τεκτόνων.

Εἶχε δὲ ἀρχίσῃ νὰ ὑποφώσκη ἡ ἡμέρα, ὅτε ἔπαυσεν ἡ βροχὴ καὶ ὁ ἄνεμος ὁ ἰσχυρὸς ἐκόπασε. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν στρατηγῶν του καὶ ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων του ἀνέβη εἰς τὴν βασιλικὴν τριακόντορον καὶ ἐπέρασε πρῶτος τὸν ποταμόν, κατόπιν δὲ αὐτοῦ ἐπέρασεν ὡσάυτως ἐπὶ πλοίων καὶ ἐσχαρῶν καὶ διφθερῶν κάρφης πεπληρωμένων καὶ ὁ λοιπὸς στρατός καὶ ὁ πεζὸς καὶ τὸ ἵππικόν. Ὡς δὲ εἶδον τοῦτο οἱ ἔφιπποι σκοποὶ τοῦ Πῶρου, ἤλαυνον ἀπὸ ῥυτῆρος, ἵνα φέρωσι τὴν εἶδησιν ταύτην εἰς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, διαβάς ἄνευ οὐδενὸς κωλύματος τὸν ποταμόν, συνέταξεν εὐθὺς τὸν στρατόν του καὶ ἐβάδισεν ἀμελλητι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ὡς δὲ ἀνηγγέλθη εἰς τὸν Πῶρον, ὅτι ὁ ἐχθρὸς διέβη τὸν ποταμόν καὶ ὅτι ἐπέρχεται κατ' αὐτοῦ συντεταγμένος, ἐπειδὴ

ἔβλεπεν ὅτι ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ ἴσταντο δύο σώματα στρατοῦ, ἐνόησεν ὅτι ὀλίγος μόνον στρατός τῶν Ἑλλήνων διέβη καὶ ἔστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετὰ στρατοῦ καὶ ἑκατὸν εἴκοσιν ἄρμάτων, ἵνα μὴ ἀφήσῃ τὸν ἐχθρὸν νὰ προχωρήσῃ προσωτέρω. Ὅριστικὴν μεγάλην μάχην δὲν ἤθελε νὰ δώσῃ εὐθύς, διότι ἀνέμενε πολλὰς ἐπικουρίας συμμάχων ἡγεμόνων. Ὡς δὲ εἶδε τὸν στρατὸν τοῦτον ἐπερχόμενον ὁ Ἀλέξανδρος, διέταξε τὸ ἵππικὸν ἀμέσως νὰ περικυκλώσῃ καὶ κατακόψῃ αὐτόν. Καὶ τῷ ὄντι μετὰ τῆς ὁρμῆς ἐπέπεσε τὸ Τουρανικὸν ἵππικόν, ὥστε οἱ Ἴνδοὶ μετὰ γενναιοτάτην ἄμυναν κατετροπώθησαν, ἀφέντες ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τετρακοσίους ἵππεις, ἐν οἷς καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Πῶρου. Τὰ δὲ ἄρματα ἐν τῇ φυγῇ βαρέα γενόμενα ὑπὸ τοῦ πηλοῦ περιέπεσον πάντα μετ' αὐτῶν τῶν ἵππων εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ.

Ὡς δὲ τὰ λείψανα τοῦ καταστραφέντος σώματος ἔφερον εἰς τὸν Πῶρον τὴν φοβερὰν εἶδησιν τῆς ἥττης καὶ τῆς ἀπωλείας τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ θανάτου τοῦ βασιλόπαιδος, εὐθύς ἐνόησεν οὗτος, ποῖον ἐχθρὸν εἶχε νῦν ἔμπροσθέν του. Διό, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ καιρὸν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον νὰ ἀθροίσῃ πάσας τὰς δυνάμεις του, ἐπῆλθε κατ' αὐτοῦ ἄγων ὄλον τὸ ἵππικόν, τριάκοντα χιλιάδας πεζῶν, διακοσίους ἐλέφαντας καὶ τριακόσια ἄρματα. Δὲν ἠδύνατο δὲ νὰ κάμῃ χρῆσιν ἅπαντος τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ἐλεφάντων· διότι μέρος τούτων ἔπρεπε νὰ ἐποπτεύῃ τὸν Κράτερον καὶ νὰ προσέχῃ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ. Ὡς δὲ ὁ Πῶρος ἦλθεν εἰς τὸ κατάλληλον πεδῖον τῆς μάχης, παρέταξε τὸν στρατὸν αὐτοῦ κατὰ τὸν ἰνδικὸν τρόπον, τοποθετήσας πρῶτον μὲν τοὺς διακοσίους ἐλέφαντας, ὧν ἕκαστος ἀπεῖχε τοῦ ἄλλου κατὰ πεντήκοντα βήματα, ὀπισθεν δὲ αὐτῶν τὸν πεζὸν στρατὸν κατὰ λόχους. Ἐκατέρωθεν δὲ τῶν πε-

ζών ἐτάχθη τὸ ἵππικόν, ἔμπροσθεν τοῦ ὁποίου ἦσαν τὰ ἄρματα, ὧν ἕκαστον ἔφερε δύο ὀπίτας, δύο τοξότας καὶ δύο ὤπλισμένους ἠνιόχους. Τὸ φοβερώτατον ὁμως σῶμα πάντων ἐν τῇ πολεμικῇ ταύτῃ παρατάξει ἦσαν οἱ διακόσιοι ἐλέφαντες, ὧν ἡ ἐνέργεια θὰ ἠσφάλιζε τὴν νίκην, καθ' ὅσον τὸ λαμπρὸν ἵππικόν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅπερ πάντοτε ἔφερε κρίσιν ἐν τῇ μάχῃ, δὲν ἠδύνατο νὰ τάχθῃ ἀπέναντι αὐτῶν· διότι οἱ ἵπποι βλέποντες τοὺς ἐλέφαντας ἐφοβοῦντο καὶ ἐχώρουν ὀπίσω.

Τὸ μέγα τοῦτο πλεονέκτημα τοῦ ἐχθροῦ εὐθὺς κατενόησεν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτεθῇ αὐτὸς πρῶτος κατὰ τοῦ ἀσθενεστάτου μέρους τῆς γραμμῆς τοῦ ἐχθροῦ, νὰ ἐκτελεσθῇ δὲ ἡ ἐπίθεσις διὰ τοῦ σώματος τοῦ στρατοῦ ἐκείνου, οὗ ἡ ὑπεροχὴ ἦτο ἀναμφίβολος. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε πέντε χιλιάδας ἵππέων, ἐν ᾧ ὁ ἐχθρὸς εἶχε μόνον δύο χιλιάδας ἐφ' ἑκατέρας πτέρυγος, ὧν ἡ μία διὰ τὴν ἀπόστασιν τὴν μεγάλην δὲν ἠδύνατο νὰ βοηθήσῃ τὴν ἄλλην. Διὸ διέταξε νὰ γίνῃ ἡ ἐπίθεσις εἰς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τοῦ ἐχθροῦ, ἣτις ἐγένετο μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς, ὥστε τὰ μὲν ἄρματα τῶν Ἰνδῶν συνταραχθέντα ἐν ἀκαρεῖ κατεστράφησαν, οἱ δὲ ἵππεῖς αὐτῶν ἀπώλεσαν τὴν τάξιν καὶ ἀνηλεῶς κατεκόπτοντο ὑπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ ἵππικοῦ. Τότε ὁ Πῶρος διέταξε τάχιστα νὰ ἔλθῃ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος βοηθὸς ἡ δεξιὰ. Ἀλλά, μὲν τὰ ἄρματα καὶ οἱ ἵππεῖς οὗτοι ἐστράφησαν πρὸς ἀριστερὰν, εὐθὺς ὀπισθεν ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν, καθ' ἣν εἶχε διαταγὴν, ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ τῶν Ἑλλήνων. Μάτην οἱ Ἰνδοὶ ἐζήτουν νὰ ἀμυνθῶσιν ἀνδρείως πολεμοῦντες. Ἡ ὑπερτέρα τῶν Ἑλλήνων δύναμις καὶ ἡ τέχνη καὶ ἡ ἀνδρεία ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ ζητήσωσιν ἄσυλον ὀπισθεν τῶν ἐλεφάντων. Τότε ὁ Πῶρος διέταξε κατὰ τοῦ ἐλληνικοῦ ἵππικοῦ νὰ

ὀδηγήσωσι τοὺς ἐλέφαντας. Ὡς δὲ τὰ θηρία ταῦτα ἤρξαντο δεινῶς νὰ βρυχωῦνται, οἱ ἑλληνικοὶ ἵπποι φρυάξαντες ἐστράφησαν περίφοβοι ὀπίσω. Τότε κατὰ τῶν ἐλεφάντων διετάχθη νὰ ἐπέλθῃ ὁ πεζὸς στρατὸς τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἠκόντιζον τοὺς ἐπὶ τῶν ἐλεφάντων μαχητὰς καὶ τοὺς ἐλέφαντας αὐτοὺς ἔτυπτον διὰ βαρέων πελέκεων. Τὸ θέαμα ἐνταῦθα ἦτο δεινόν. Οἱ ἐλέφαντες ἔκφρονες καὶ μανιώδεις γενόμενοι διὰ τὰς πληγὰς, ἄς ἐλάμβανον, ὤρμησαν εἰς τὴν πυκνὴν φάλαγγα τῶν Ἑλλήνων καὶ διὰ τῶν προβοσκίδων καὶ τῶν ὀδόντων διέσχιζον τὰ πάντα. Εἰ καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ συντηρηθῇ ἡ φάλαγξ, ἐν τούτοις ἕκαστος τῶν στρατιωτῶν ἐμονομάχει μετὰ τῶν θηρίων, ὡς ἠδύνατο. Ἐν ᾧ δὲ οἱ ἐλέφαντες δεινὴν φθορὰν ἐποίουν εἰς τὸν στρατὸν τῶν Ἑλλήνων, τὸ ἰνδικὸν ἵππικὸν ἀνάσυσταθὲν ἤρξατο καὶ πάλιν τῆς μάχης πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην φορὰν ἠττήθη καὶ κατέφυγε πάλιν πρὸς σωτηρίαν ὀπισθεν τῶν ἐλεφάντων. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος συναθροίσας ἅπαν τὸ ἵππικὸν ἐρρίφθη κατὰ τοῦ πεζικοῦ τῶν Ἰνδῶν μετὰ τσαύτης βίας, ὥστε ἐν πλήρει ἀταξίᾳ καὶ μετὰ μεγίστης φθορᾶς ἐκρύβη καὶ τοῦτο ὀπισθεν τῶν ἐλεφάντων. Οὕτω δὲ αἱ τσαῦται χιλιάδες καὶ τοῦ ἵππικοῦ καὶ τοῦ πεζικοῦ ἀνεμίχθησαν φύρδην μίγδην καὶ ἴσταντο περιδεεῖς ὀπισθεν τῶν ἐλεφάντων. Ἀλλὰ καὶ τῶν ἐλεφάντων ἡ φθορὰ ἦτο ὄχι ὀλίγη. Οἱ ἀτρόμητοι Ἕλληνες διὰ πελέκεων ἐπέπιπτον ἐκ τῶν ὀπισθεν καὶ ἀπέκοπτον τοὺς πόδας αὐτῶν, ὥστε περὶ τοὺς ἑκατὸν εἶχον πέσει ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ. Τοιαύτην ὄψιν παρουσίαζεν ἡ μάχη τώρα, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ ἐπιπέσῃ τὸ ἵππικὸν μὲ προτεταγμένας τὰς λόγχας ὡς καὶ ἡ φάλαγξ μὲ προβεβλημένας τὰς σαρίσας καὶ νὰ κριθῇ ὀριστικῶς πλεόν ἢ νίκη. Καὶ ὄντως εἰς τὴν διπλὴν ταύ-

την προσβολήν οὐδεμία πλέον ἦτο ἀντίστασις δυνατή. Ἐκαστος τῶν Ἰνδῶν ἔφευγεν ὡς ἡδύνατο, ἄλλος εἰς ἄλλο μέρος. Ὡς δὲ εἶδον τὴν ὀλοσχερῆ ἦτταν τῶν Ἰνδῶν καὶ τὴν γενικὴν φυγὴν αὐτῶν καὶ τὰ ὑπὸ τὸν Κράτερον στρατεύματα, ἅτινα ἴσταντο ἐν τῇ ἄλλῃ ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ, εὐθὺς διέβησαν τὸν ποταμὸν καὶ ἐπετέθησάν κατὰ τῶν φευγόντων Ἰνδῶν, οὓς ἐξωλόθρευσαν. Ἐν τῇ μάχῃ δὲ ταύτῃ ἔπεσε καὶ ὁ δεῦτερος υἱὸς τοῦ Πῶρου ἀνδρείως μαχόμενος.

§ 45. Παράδοσις Πῶρου.

Ὡς δὲ ὁ Πῶρος εἶδε τὴν καταστροφὴν τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ, ὡς ἤκουσε τὸν θάνατον καὶ τοῦ ἐτέρου υἱοῦ του, δὲν ἤθελε πλέον νὰ ἐπιζήσῃ εἰς τοιαύτην συμφορὰν καὶ ἀνemieύθη καὶ αὐτὸς μεταξὺ τῶν μαχομένων ἐπιζητῶν τὸν θάνατον. Ἄλλ' ἐν τῇ μάχῃ δὲν ἐφονεύθη, ὡς ἐπεθύμει, ἀλλ' ἐτραυματίσθη κατὰ τὸν ὤμον καὶ φόβος ὑπῆρχε, μὴ συλληφθῆ ἀιχμάλωτος. Διὸ ἔστρεψε τὸν ἐλέφαντα, ἐφ' οὗ ἐκάθητο μαχόμενος, καὶ ἔφυγεν ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἀλέξανδρος, μέγαν ὄντα καὶ γενναῖον, ἐθαύμασε καὶ ἠθέλησε νὰ φθάσῃ αὐτὸν διὰ τοῦ ἵππου καὶ νὰ περιποιηθῆ αὐτόν. Ἄλλ' ὁ ἵππος αὐτοῦ, ὁ ἀρχαῖος καὶ πιστὸς Βουκέφαλος, ἀποκαμῶν ἐκ τῆς πολυώρου μάχης καὶ τῆς διψῆς, ὧν δὲ καὶ γέρων δὲν ἡδυνήθη νὰ τρεξῆ πολὺ καὶ πεσὼν ἐτελεύτησε. Τότε ἠναγκάσθη ὁ Ἀλέξανδρος νὰ στείλῃ φίλον τοῦ Πῶρου ἄνδρα, Μερῶνη ὀνόματι, καλῶν τὸν Πῶρον νὰ ἔλθῃ ὀπίσω, ἔνθα θὰ τύχῃ πάσης τιμῆς. Ὡς ἤκουσε τοὺς φιλόφρονας λόγους τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ Πῶρος, ὧν δὲ ἅμα καὶ καταβεβλημένος ἐκ τῆς αἱμορραγίας τοῦ τραύματος, ὡς καὶ ἐκ τοῦ καμάτου, ἐστάθη

καὶ καταβάς ἐκ τοῦ ἐλέφαντος παρέκάλεσε τὸν φίλον αὐτοῦ νὰ ὀδηγήσῃ αὐτὸν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον. Ὡς δὲ ἤλθε πλησίον, ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τῆς ἀκολουθίας του ἤλθεν εἰς προὔπαντησιν τοῦ βασιλέως ἔφιππος, καὶ στὰς πλησίον αὐτοῦ παρετήρει θαυμάζων τοῦ ἀνδρὸς τὸ μέγεθος, τὸ κάλλος καὶ τὸ γενναῖον καὶ ἀδούλωτον φρόνημα. Ἐπειτα πρῶτος ἠρώτησε τὸν Πῶρον λέγων·

Ζήτησον, Πῶρε, νὰ σοὶ δώσω ὅ,τι ἂν θέλῃς.

— Ἐν μόνον ζητῶ παρὰ σοῦ, βασιλεῦ, νὰ προενεχθῆς πρὸς ἐμὲ βασιλικῶς, ἀπεκρίθη ὁ Πῶρος.

— Τοῦτο, καὶ χωρὶς νὰ ζητήσῃς, θὰ γίνῃ, εἶπεν ὁ βασιλεύς. Ζήτησον ὅμως καὶ ἄλλο, οὗ ἔχεις ἀνάγκην καὶ ὅπερ θὰ σοὶ δώσω προθύμως, εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος.

Ἐν τῷ βασιλικῶς περιέχονται τὰ πάντα, ὅσων ἔχω ἀνάγκην, ἀπεκρίθη ὁ Πῶρος.

Οἱ ἀξιοπρεπεῖς οὗτοι λόγοι τοῦ ἠττηθέντος βασιλέως ἐκίνησαν τὸν θαυμασμὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅστις οὐ μόνον ἀφῆκε τὸν Πῶρον νὰ βασιλεύῃ τῆς χώρας, ἣν εἶχε μέχρι τοῦδε, ἀλλὰ καὶ ἄλλας χώρας κατόπιν προσέθηκεν εἰς τὸ βασίλειόν του. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶδεν ὅτι τοὺς Ἰνδοὺς, πεπολιτισμένους ὄντας καὶ πολυαριθμούς, δὲν ἠδύνατο διὰ μιᾶς πληγῆς νὰ καταστήσῃ ὑπηκόους τῆς ἑλληνοπερσικῆς αὐτοῦ μοναρχίας καὶ νὰ συκρατήσῃ αὐτοὺς εἰς διάρκῃ ὑποταγῇ. Τὸ κάλλιστον μέσον πρὸς βαθμιαίαν διάδοσιν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἐνταῦθα ἦτο ὁ προσεταιρισμὸς τῶν ἰσχυροτέρων Ἰνδῶν βασιλέων, οἵτινες νὰ εἶχον πρὸς αὐτὸν αἰσθήματα ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ καὶ οἵτινες νὰ ἀνεγνώριζον αὐτὸν ἐν ταῖς διαφοραῖς αὐτῶν ὑπέρτατον διαιτητὴν καὶ προστάτην. Διὰ τῆς πολιτικῆς ταύτης θὰ κατάρθου νὰ γίνῃ κύριος τῆς ἀπεράντου καὶ εὐδαίμονος ταύτης χώρας καὶ νὰ συκρατῇ

αὐτὴν δι' ὀλίγων δυνάμεων εἰς διαρκῆ ὑποταγὴν, ἀφ' οὗ
 θὰ εἶχεν εἰς ἑαυτὸν ὑπηκόους τοὺς ἡγεμόνας τῶν λαῶν
 τούτων. Διὰ τοῦτο μετὰ τὴν νίκην ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ
 Πύρου οὐδὲν μετέβαλε, μόνον ἔκτισε δύο πόλεις παρὰ
 τὸν Ὑδάσπην, τὰ Βουκέφαλα βορείως, πρὸς ἀνάμνησιν
 τοῦ ἀποθανόντος ἐνταῦθα κατὰ τὴν μάχην ἐξόχου ἵππου
 τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ τὴν Νίκαιαν νοτιώτερον, πρὸς ἀνά-
 μνησιν τῆς περιφανοῦς νίκης.

§ 46. Ὑποταγὴ καὶ ἄλλων Ἰνδῶν ἡγεμόνων.

Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέπαυσεν ἐν τῇ καλλίστῃ
 καὶ πλουσιωτάτῃ ταύτῃ χώρᾳ τὸν στρατὸν του ἐπὶ ἓνα
 μῆνα, παρέλαβε μέρος τοῦ στρατοῦ καὶ ἐχώρησε περαι-
 τέρω. Οἱ Γλαῦσαι, λαὸς ὄρεινός τῆς Κασμιρίας, ὑπετά-
 χθησαν ἐκουσίως εἰς τὸν βασιλέα, ἡ δὲ χώρα αὐτῶν προσ-
 ηρτήθη εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Πύρου. Ἐνταῦθα ὑπῆρχον
 παρὰ τὸν ποταμὸν μεγάλα καὶ πυκνὰ δάση, ἐξ ὧν ἀρίστη
 πρὸς ναυπηγίαν ἐξήγετο ξυλεία. Ὅθεν ὁ Ἀλέξανδρος διέ-
 ταξε νὰ κόψωσι μεγάλα ἄφθονα δένδρα καὶ ταῦτα νὰ φέ-
 ρωσιν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ εἰς τὰ Βουκέφαλα καὶ εἰς τὴν Νί-
 καιαν, ἵνα κατασκευασθῇ ὁ μέγας στόλος, ἐφ' οὗ ἐσκόπει
 ὁ βασιλεὺς μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἰνδικῆς νὰ κατα-
 πλεύσῃ διὰ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ εἰς τὸν Ὠκεανόν.

Ἐκ τῆς χώρας τῶν Γλαυσῶν ὁ βασιλεὺς ἐχώρησε
 πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν ποταμὸν Ἀκεσίνην,
 ὃν διέβη ἀκωλύτως. Ἐνταῦθα πρὸς ἀνάμνησιν εἰς τὴν
 ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ ἔκτισε πόλιν κληθεῖσαν
 Ἀλεξάνδρειαν. Οἱ ἡγεμόνες πασῶν τῶν χωρῶν, δι' ὧν
 διέβαινε, προσήρχοντο καὶ ὠμολόγουν αὐτῷ πίστιν καὶ

υποταγήν. Διὰ τοῦτο ἐν βραχεῖ χρόνῳ διέτρεξε πᾶσαν τὴν χώραν, ἣν καὶ ὑπέταξεν ἀμαχητὶ μέχρι τοῦ ἄλλου ποταμοῦ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ καλουμένου Ὑδραῶτου. Μόνον λαὸς τις οἱ Καθαῖοι, ὧν πρωτεύουσα πόλις ἦσαν τὰ Σάγγαλα, καὶ οἵτινες ἦσαν περιώνυμοι διὰ τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν καὶ τὴν πολεμικὴν τέχνην, δὲν ἠθέλησαν νὰ παραδοθῶσιν, ἀλλὰ τοῦναντίον ἐνωθέντες καὶ μετ' ἄλλων φυλῶν ἀπεφάσι-σαν νὰ ἀντισταθῶσιν ὀχυρωθέντες ὅσον ἠδύναντο καλλί-τερον ἐν Σαγγάλοις. Ὡς δὲ ἔμαθε τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος, ἐτράπη κατ' αὐτῶν καὶ μετὰ δύο ἡμερῶν σύντονον πο-ρείαν ἐνεφανίσθη τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἔμπροσθεν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Καὶ κατὰ πρῶτον ἐγένετο ἡ προσβολὴ τῆς ἀκροπόλεως, ἣν μετὰ πεισματώδη μάχην ἐκυρίευσαν οἱ Ἕλληνες. Διὸ ἠναγκάσθησαν οἱ Καθαῖοι νὰ καταφύγω-σιν ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ἣν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐπολιόρησεν εὐθύς ὁ Ἀλέξανδρος. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Καθαῖοι εἶχον πεισθῆ ἐκ τῆς μάχης ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἀκαταμάχητοι, διανοήθησαν τὴν νύκτα νὰ φύγωσι διὰ τινος λίμνης, ἥτις ἦτο παρὰ τὰ τείχη τῆς πόλεως. Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ὑποπτεύων τοῦτο εἶχε τοποθετήσῃ ἐνταῦθα ἰσχυρὰν φρουράν, ἥτις ἐπετέθη κατὰ τῶν ἐξερχομένων τὴν νύκτα καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ κλεισθῶσι πάλιν εἰς τὴν πόλιν. Ὡς δὲ ἐγένετο ἡμέρα, ἐπανελήφθη ἡ πολιορ-κία, τὰ δὲ φοβερὰ μηχανήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκρή-μισαν πολλαχοῦ τὰ τείχη τῆς πόλεως καὶ οἱ Ἕλληνες εἰσβαλόντες κατέλαβον αὐτήν. Ἐκ τῶν Καθαίων, ὅσοι εὐρέθησαν ἐντὸς τῆς πόλεως, ὀλίγοι διεσώθησαν, οἱ δὲ πλεῖστοι ἐθανατώθησαν ὑπὸ τῶν ἐξηγηριωμένων στρατιω-τῶν, εἰς οὓς οὐκ ὀλίγην φθορὰν εἶχε προξενήσῃ κατὰ τὴν μάχην τῆς προτεραίας ἡμέρας τὸ ἀνδρεῖον τοῦτο γένος τῶν Καθαίων.

Ὡς δὲ ἐγνώσθη ὅτι οἱ Καθαῖοι ἠττήθησαν καὶ ἡ πόλις αὐτῶν τὰ Σάγγαλα ὑπετάχθη καὶ κατεστράφη, φόβος κατέλαβε τοὺς περιοίκους καὶ πάντες προσήρχοντο νὰ ὁμολογήσωσι πίστιν καὶ ὑποταγὴν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον.

Ἐκ τῆς χώρας δὲ τῶν Καθαίων ἐχώρησεν ὁ Ἀλέξανδρος βορείως εἰς τὴν χώραν τοῦ Σωπίθους, ἣτις ἔκειτο εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Ἰφάσιος ποταμοῦ κατὰ τὰς πρώτας σειρὰς τοῦ Ἰμάου ὄρους (Ἰμαλία). Ὡς δὲ ὁ στρατὸς ἦλθε πλησίον τῆς πρωτευούσης, εἶδεν ὅτι αἱ μὲν πύλαι πᾶσαι ἦσαν κλεισταί, τὰ δὲ τείχη καὶ οἱ πύργοι ἄνευ στρατιωτῶν. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἴσταντο ἀποροῦντες, ἂν ἡ πόλις ἦτο ἐγκυκαταλελειμμένη ἢ ὑπῆρχεν ἐν τῷ πράγματι δόλος τις, αἴφνης ἀνεώχθησαν αἱ πύλαι καὶ ὁ ἡγεμὼν ἐν λαμπρᾷ καὶ πολυαριθμῷ συνοδείᾳ μετὰ μουσικῆς καὶ τυμπάνων ἐξῆλθεν εἰς ὑποδοχὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου, προσφέρων εἰς αὐτὸν ὡς δαῖγμα ὑποταγῆς πολλὰ καὶ πολυτελῆ δῶρα, ἐν οἷς ἦσαν καὶ κύνες παμμεγέθεις καὶ πρὸς τοὺς λέοντας αὐτοὺς ἱκανοὶ νὰ ἀντιπαλαίωσιν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀφῆκε τὸν Σωπίθη νὰ κατέχη τὴν χώραν καὶ ἐχώρησε περαιτέρω εἰς τὸ βασιλείον τοῦ Φηγέως, ὅστις εὐθὺς προσῆλθε καὶ αὐτὸς καὶ ὠμολόγησε διὰ δῶρων τὴν ὑποταγὴν αὐτοῦ εἰς τὸν μέγαν βασιλέα. Ὅθεν καὶ οὗτος ἀφέθη ἐλεύθερος νὰ κατέχη τὴν ἀρχήν.

§ 47. Λόγος Ἀλεξάνδρου ὑπὲρ τοῦ πολέμου.

Ἐνταῦθα παρὰ τὸν Ἰφασιν διατρίβων ὁ Ἀλέξανδρος ἔμαθεν ὅτι πέραν τοῦ ποταμοῦ πρὸς ἀνατολὰς εἶναι χώρα μεγάλη καὶ εὐδαίμων, ὅτι αὐτὴν κατοικοῦσι λαοὶ πολεμικοί, ὅτι ἐκεῖ εἶναι ἐλέφαντες πολλοί, μεγαλείτεροι καὶ

ἀγριώτεροι τῶν ἄλλων. Ὡς δὲ ἤκουσε ταῦτα, ἠύχαριστήθη πολὺ, διότι νέον στάδιον ἐνεφανίζετο πολεμικῆς δόξης, καὶ ἀπεφάσισε νὰ διαβῆ τὸν ποταμὸν καὶ νὰ χωρῆσιν προσωτέρω. Ἄλλ' οἱ στρατιῶται ἐπὶ ὀκτῶ ἔτη ἀδιαλείπτως πολεμοῦντες ἀπέκαμον, πόθος δὲ τῶν γονέων, τῶν τέκνων, τῶν συζύγων, κατέλαβε τὴν ψυχὴν αὐτῶν καὶ ἐπεθύμησαν νὰ ἐπανέλθωσι πλέον εἰς τὴν πατρίδα. Διὸ σφόδρα ἐλυπήθησαν, ὡς ἔμαθον ὅτι ὁ βασιλεὺς διανοεῖται νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰ πολεμικὰ αὐτοῦ ἔργα. Καὶ ἄλλοι μὲν τούτων συνήρχοντο ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ ἔκλαιον τὴν τύχην αὐτῶν, ἄλλοι δὲ τολμηρότεροι ἔλεγον ὅτι δὲν θὰ ἀκολουθήσωσι τὸν βασιλέα τοῦ λοιποῦ εἰς νέας ἐκστρατείας. Ταῦτα πάντα ἐγένοντο γνωστὰ καὶ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις, πρὶν γίνῃ ἡ ταραχὴ καὶ ἡ ἀθυμία τῶν στρατιωτῶν μεγαλειτέρα, ἐκάλεσε τοὺς στρατηγούς πάντας εἰς συνέλευσιν καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς ταῦτα·

Βλέπων ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες καὶ σύμμαχοι, ὅτι νῦν δὲν μὲ ἀκολουθεῖτε πλέον εἰς τοὺς κινδύνους μὲ τὴν αὐτὴν προθυμίαν ἐκάλεσα πάντας ὑμᾶς ἐνταῦθα, ὅπως, ἐὰν μὲν πείσω ὑμᾶς ὅτι πρέπει νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸν πόλεμον, χωρήσωμεν προσωτέρω· ἐὰν ὅμως πεισθῶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ τοῦτο, νὰ σταματήσωμεν ἕως ἐδῶ καὶ νὰ ἐπιστρέψωμεν ὀπίσω. Καὶ ἂν μὲν κατωρθώσαμέν τι διὰ τῶν μέχρι τοῦδε κοινῶν ἡμῶν ἀγώνων, δὲν προσήκει εἰς ἐμὲ νὰ εἶπω. Ἄλλ' ἂν καρπὸς τῶν ἀγώνων τούτων εἶναι ἡ κατοχὴ τῆς Ἰωνίας, τοῦ Ἑλλησπόντου, τῆς Φρυγίας· καὶ τῆς μεγάλης καὶ τῆς μικρᾶς, τῆς Καππαδοκίας, τῆς Παφλαγονίας, τῆς Λυδίας, τῆς Καρίας, τῆς Λυκίας, τῆς Παμφυλίας, τῆς Φοινίκης, τῆς Αἰγύπτου ὁμοῦ μετὰ τῆς Λιβύης τῆς ἑλληνικῆς, τινῶν μερῶν τῆς Ἀραβίας, τῆς Συρίας, τῆς Βαβυλωνίας, τῆς Σουσιανῆς, τῆς Περσίας,

τῶν χωρῶν πασῶν μέχρι τοῦ Τανάϊδος ποταμοῦ καὶ ἐκεῖ-
 θεν τοῦ Ἰνδικοῦ Καυκάσου· ἂν ὁ Ἰνδὸς ποταμὸς ῥέη
 διὰ τῆς ἡμετέρας χώρας, καὶ ὁ Ὑδάσπης καὶ ὁ Ἀκε-
 σίνης καὶ ὁ Ὑδραώτης, διὰ τί ὀκνεῖτε νὰ προσθέσητε
 καὶ τὸν Ὑφασιν καὶ τὰ ἔθνη τὰ ἐπέκεινα τοῦ Ὑφάσιος εἰς
 τὸ ἡμέτερον κράτος; Ἡ φοβεῖσθε, μὴ ἀντισταθῶσι πρὸς
 ἡμᾶς οἱ βάρβαροι, ἀφ' οὗ βλέπετε, ὅτι ἄλλοι μὲν ἔρχον-
 ται καὶ ὑποτάσσονται ἐκουσίως, ἄλλοι δὲ συλλαμβάνον-
 ται αἰχμάλωτοι, ἄλλοι δὲ φεύγοντες ἀφίνουσιν ἡμῖν τὴν
 χώραν αὐτῶν ἔρημον, ἣν δίδομεν εἰς τοὺς συμμάχους
 ἢ εἰς ὅσους ἐκουσίως παραδίδονται εἰς ἡμᾶς; Οἱ ἀγαθοὶ
 ἄνδρες, νομίζω, τοὺς κόπους πάντοτε ἔχουσιν ὡς σκοπὸν
 τοῦ βίου των, δι' ὧν κατορθοῦνται καλὰ ἔργα. Ἐὰν δὲ
 τις ἐξ ὑμῶν θέλη νὰ γινώσκη, πότε τέλος πάντων θὰ
 παύσωσιν αὐτοὶ οἱ πόλεμοι, ἃς μάθῃ ὅτι ὀλίγη ἀκόμη
 ὑπολείπεται χώρα μέχρι τοῦ ποταμοῦ Γάγγου καὶ τῆς
 ἀνατολικῆς θαλάσσης. Ἐκεῖ θὰ ἴδητε, πῶς ὁ Ἰνδικὸς
 κόλπος συνέχεται μὲ τὸν Περσικὸν καὶ πῶς ἡ Ὑρκανία
 θάλασσα ἐνοῦται μὲ τὴν μεγάλῃν θάλασσαν. Ἀπὸ δὲ τοῦ
 Περσικοῦ κόλπου θὰ περιπλεύσῃ στόλος ἡμέτερος ὄλην
 τὴν Λιβύην μέχρι τῶν Ἡρακλείων στηλῶν. Καὶ οὕτω
 πᾶσα ἡ Λιβύη γίνεταί ἡμετέρα ὡς καὶ πᾶσα ἡ Ἀσία, καὶ
 ὅρια τοῦ κράτους ἡμῶν θὰ εἶναι τὰ ὅρια τῆς γῆς, τὰ
 ὁποῖα ἐποίησεν ὁ Θεός. Ἐὰν ὅμως ἀποτραπῶμεν τώρα τοῦ
 ἔργου, τότε θὰ ὑπολειφθῶσι πέραν τοῦ Ὑφάσιος καὶ μέχρι
 τῆς ἀνατολικῆς θαλάσσης ἀκόμη πολλοὶ λαοὶ μάχιμοι.
 Ὡσαύτως θὰ μείνωσι λαοὶ πρὸς βορρᾶν τῆς Ὑρκανίας καὶ
 πολλοὶ Σκύθαι ἀδούλωτοι. Καὶ φοβοῦμαι, μήπως μετὰ τὴν
 ἀναχώρησιν ἡμῶν οἱ ἐλεύθεροι οὗτοι παρακινήσωσιν εἰς
 ἀποστασίαν τοὺς ὑποτεταγμένους, καὶ τότε πάντες οἱ ἀγῶ-
 νες ἡμῶν θὰ ματαιωθῶσιν ἢ θὰ γίνῃ ἀνάγκη πάλιν ἐξ ἀρ-

χῆς νὰ ἐπιχειρήσωμεν νέας ἐκστρατείας πρὸς ὑποταγὴν αὐτῶν καὶ θὰ ὑποβληθῶμεν πάλιν εἰς νέους ἀγῶνας καὶ γέους κινδύνους. Διὰ τοῦτο καρτερήσατε ὀλίγον, ἄνδρες Ἕλληνες καὶ σύμμαχοι. Τὰ καλὰ ἔργα εἶναι τῶν κοπιᾶζόντων καὶ κινδυνεύόντων. Οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες, καὶ ὅταν ζῶσιν, εὐχαριστοῦνται νὰ κοπιᾶζωσι, καὶ ὅταν ἀποθάνωσιν ἀφίνουσιν ὀπισθεν αὐτῶν δόξαν ἀθάνατον. Ἡ δὲν ἐνθυμεῖσθε ὅτι ὁ Ἡρακλῆς, ὁ πρόγονος ἡμῶν, οὐχὶ μένων ἐν Τίρυνθι ἢ ἐν Ἄργει ἢ ἐν Πελοποννήσῳ ἢ ἐν Θήβαις ἐφθασεν εἰς τοιαύτην δόξαν, ὥστε νὰ γίνῃ ἢ νὰ νομίζεται θεός; Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς Διόνυσος δὲν ὑπεβλήθη εἰς μικρότερους κόπους τοῦ Ἡρακλέους. Ἡμεῖς δὲ ἐφθάσαμεν καὶ ἐπέκεινα τῆς Νύσης καὶ ἡ Ἄορνος ἄκρα, ἣν δὲν ἠδυνήθη νὰ κυριεύσῃ ὁ Ἡρακλῆς, ἐκυριεύθη ὑφ' ἡμῶν. Καὶ σεῖς τῶρα προσθέσατε εἰς τὰ πολλὰ, τὰ ὁποῖα μέχρι τοῦδε κατελάβετε, καὶ τὰ ὀλίγα ὑπολειπόμενα ἐτι τῆς Ἀσίας μέρη. Ἄλλὰ καὶ ἡμεῖς τί μέγα καὶ καλὸν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν, ἐὰν ἐκαθήμεθα ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἠρκούμεθα νὰ φυλάττωμεν τὰς οἰκίας ἡμῶν ἀποκρούοντες τοὺς Θρᾶκας ἢ τοὺς Ἰλλυριοὺς, ὅσοι ἤθελον νὰ ἀρπάσωσι τὰ ἡμέτερα; Καὶ ἐὰν μὲν σεῖς μόνον ἐκοπιᾶζετε καὶ ἐκινδυνεύετε, ἐγὼ δὲ ὁ ἀρχηγὸς σας ἀπέφευγον πάντα κόπον καὶ πάντα κίνδυνον, τότε θὰ εἶχετε δίκαιον, νὰ ἀποκάμητε καὶ νὰ παραπονήσῃτε· διότι, ἐν ᾧ σεῖς μόνον κοπιᾶζετε, ὁμοίως τοὺς καρποὺς τῶν κόπων σας ἀπολαμβάνουσιν ἄλλοι. Ἄλλὰ τῶρα βλέπετε ὅτι πάντες ἐξ ἴσου ὑποβαλλόμεθα εἰς τοὺς αὐτοὺς κόπους καὶ εἰς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους, τὰ δὲ βραβεῖα κεῖνται ἐν τῷ μέσῳ πάντων τῶν ἀγωνιζομένων. Καὶ ἡ χώρα, ἣν κατελάβομεν, εἶναι ὑμετέρα καὶ σεῖς σατραπεύετε αὐτῆς, καὶ ἐκ τῶν χρημάτων τὰ περισσότερα δίδονται εἰς ὑμᾶς. Καὶ ὅταν θὰ κυριεύσωμεν

ὄλην τὴν Ἀσίαν, τότε σὰς ὀρκίζομαι ὅτι θὰ σὰς φορτώσω μὲ ἀγαθὰ τόσα, ὅσα δὲν φαντάζεται οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν. Καὶ τοὺς μὲν θέλοντας νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν πατρίδα των θὰ φροντίσω νὰ ἀποστείλω ἢ καὶ θὰ ὀδηγήσω ἐκεῖ ἐγὼ αὐτός, τοὺς δὲ θέλοντας νὰ μένωσιν ἐνταῦθα θὰ καταστήσω ζηλωτοὺς εἰς τοὺς ἀπερχομένους.

§ 48. Ὁ Κοῖνος ὑπὲρ τῆς ἐπιστροφῆς.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος. Καὶ ἐπὶ πολὺν μὲν χρόνον ἦτο ἄκρα σιωπὴ, διότι οἱ στρατηγοὶ οὔτε ἐτόλμων νὰ ἀντείπωσι πρὸς τὸν βασιλέα φανερῶς οὔτε πάλιν ἠθέλον νὰ ἐνδώσωσιν εἰς τὴν γνώμην του. Καὶ πολλάκις μὲν ὁ βασιλεὺς προέτρεψεν αὐτοὺς νὰ εἰπωσιν ἐλευθέρως τὴν γνώμην των, ἀλλὰ πάντες ἐσιώπων. Τέλος ὁ Κοῖνος ὁ Πολεμοκράτους λαβὼν θάρρος εἶπε ταῦτα·

Ἐπειδὴ, ὦ βασιλεῦ, δὲν θέλεις ἄκοντας τοὺς Ἕλληνας νὰ ὀδηγήσης περαιτέρω, ἀλλ', ὡς εἶπες, ἐὰν πείσης αὐτοὺς, ἐγὼ δὲν θὰ ὀμιλήσω ὑπὲρ ἡμῶν τῶν στρατηγῶν, ὅσοι εἴμεθα ἐνθάδε συνηγμένοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπεδαψίλευσας καὶ τιμὰς καὶ πλοῦτον, καὶ οἱ ὅποιοι εἴμεθα πάντοτε πρόθυμοι νὰ ὑπακούωμεν εἰς σέ καὶ νὰ ἐκτελῶμεν τὰ διαταττόμενα, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν στρατιωτῶν, οἵτινες εἶναι καὶ οἱ πολυπληθέστεροι. Καὶ λέγω ταῦτα, ὅχι διὰ νὰ εὐχαριστήσω τοὺς στρατιώτας, ἀλλὰ διότι νομίζω συμφέροντα εἰς τὸν βασιλέα ἡμῶν. Νομίζω δὲ ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας μου δικαιούμαι νὰ μὴ ἀποκρύπτω ὅσα νομίζω συμφέροντα, ἀφ' οὗ μάλιστα ζητεῖς ἐπιμόνως τὴν γνώμην ἡμῶν, καὶ ἀφ' οὗ ἤξεύρεις, ὅτι ἐγὼ μέχρι τοῦδε οὐδένα κόπον, οὐδένα κίνδυνον ἐζήτησά ποτε νὰ ἀποφύγω. Ὅσα μέχρι τοῦδε κατῴρθωσάς, βασιλεῦ, διὰ τῶν στρατιωτῶν,

οὓς ἔφερεις ἐκ τῆς πατρίδος σου, εἶναι πλεῖστα καὶ μέγιστα, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς φρονῶ ὅτι εἶναι συμφέρον νὰ τεθῆ πέρας εἰς τοὺς ἀγῶνας καὶ εἰς τοὺς κινδύνους. Καὶ σὺ αὐτὸς βλέπεις, πόσοι Ἕλληνες καὶ ἐκ τῆς Μακεδονίας καὶ ἐκ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἤμεθα, ὅτε ἀνεχωρήσαμεν ἐκ τῆς πατρίδος, καὶ πόσοι ζῶμεν ἀκόμη.

Τοὺς Θεσσαλοὺς, ἐπειδὴ δὲν ἦσαν πρόθυμοι νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν πόλεμον, ἀπέστειλας εὐθύς ἀπὸ τῶν Βάκτρων εἰς τὴν πατρίδα των, καλῶς ποιῶν. Ἐκ δὲ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων οἱ μὲν κατοικοῦντες ὡς ἄποικοι ἐν ταῖς πόλεσιν, ἃς κατώκισας, δὲν μένουσιν εὐχαριστημένοι, οἱ δὲ ἐξακολουθοῦντες τὰς ἐκστρατείας ἀγωνιζόμενοι καὶ κινδυνεύοντες, ἄλλοι μὲν ἐφρονεύθησαν εἰς τὰς μάχας, ἄλλοι δὲ τετραυματισμένοι καὶ ἀνάπηροι ἐγκατελείφθησαν εἰς τὰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἀσίας· πλεῖστοι δὲ ἀπέθανον ὑπὸ νόσων, ὀλίγοι δὲ ἀκόμη σώζονται, οἵτινες ὅμως οὔτε τὴν σωματικὴν ῥώμην τὴν παλαιὰν πλέον ἔχουσιν οὔτε τὴν ψυχικὴν προθυμίαν. Πάντας δὲ τούτους κατατρώχει πόθος νὰ ἴδωσι τοὺς γονεῖς των, ὅσοι ἀκόμη τούτων ζῶσι, νὰ ἴδωσι τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδάς των, νὰ ἴδωσι τὴν πατρίδα των, ἣν εἶναι συγγνωστόν, ἐὰν θέλωσι, νὰ ἴδωσι τῶρα μάλιστα, ὅτε ἔγιναν μεγάλοι ἐκ μικρῶν καὶ πλούσιοι ἐκ πενήτων. Ἀλλὰ καὶ σὺ μὴ θέλε νὰ ἀναγκάσης αὐτοὺς νὰ σὲ ἀκολουθῶσιν ἄκοντες· διότι δὲν θὰ δεῖκνύωσι πλέον τὴν αὐτὴν προθυμίαν εἰς τοὺς κινδύνους. Καλὸν εἶναι, βασιλεῦ, νὰ ἔλθῃς καὶ σὺ εἰς τὴν πατρίδα σου, νὰ ἴδῃς τὴν μητέρα σου καὶ νὰ κομίσης εἰς τὸν πατρῶον οἶκόν σου τὰς μεγάλας καὶ πολλὰς νίκας σου. Καὶ ἂν θέλῃς πάλιν νὰ ἐξακολουθήσης τὸν πόλεμον, τότε παρασκευάζεις νέα στρατεύματα καὶ ἔρχεσαι ἢ κατὰ τῶν Ἰνδῶν, ὅσοι κατοικοῦσι πρὸς ἀνατολάς, ἢ εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον, ἢ

κατὰ τῶν Καρχηδονίων καὶ τῆς ἄλλης χώρας τῆς πέραν τῶν Καρχηδονίων. Τοῦτο θὰ ἀποφασίσῃς μόνος. Θὰ σὲ ἀκολουθήσωσι δὲ τότε ἄλλοι Μακεδόνες καὶ ἄλλοι Ἑλληες, νέοι ἀντὶ γερόντων καὶ ἀχμαῖοι ἀντὶ κεκμηκότων, οἵτινες θὰ προσέρχονται μετὰ πολλῆς προθυμίας, πρῶτον μὲν διότι δὲν ἐδοκίμασαν πολέμους, ἔπειτα δὲ διότι βλέπουσιν ὅτι ὅσοι μετέσχον τῆς ἐκστρατείας ἐπὶ ἀνήλθον εἰς τὴν πατρίδα των πλούσιοι ἀντὶ πενήτων καὶ ἐνδοξοὶ ἀντὶ ἀφανῶν. Καλὸν δὲ εἶναι, ὦ βασιλεῦ, νὰ τηρῆται καὶ ἐν τῇ εὐτυχίᾳ σωφροσύνη. Ὅταν σὺ ἡγήσῃς τοιοῦτου στρατοῦ, τότε οὐδένα ἄλλον ἔχεις νὰ φοβηθῆς ἢ μόνον τὸν Θεόν.

Ὡς εἶπε ταῦτα ὁ Κοῖνος, βαθεῖα συγκίνησις κατέλαβε πάντας. Πολλοὶ δὲ ἐδάκρυον ἐκ τῶν παρόντων δηλοῦντες οὕτως ὅτι δὲν ἤθελον νὰ προχωρήσωσι καὶ ὅτι λίαν ἐπεθύμουν τὴν ἐπιστροφὴν. Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως λίαν ἐλυπήθη διὰ τὴν παρρησίαν τοῦ Κοίνου καὶ διὰ τὴν διαγωγὴν τῶν ἄλλων στρατηγῶν καὶ διέλυσε τὸν σύλλογον. Τῇ δὲ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ ἐκάλεσε πάλιν αὐτοὺς καὶ εἶπε μετ' ὀργῆς·

Ἐγὼ ἀπεφάσισα νὰ πορευθῶ προσωτέρω, οὐδένα δὲ ἐκ τῶν Ἑλλήνων θὰ βιάσω ἄκοντα νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ. Θὰ εὐρεθῶσι, νομίζω, στρατιῶται, οἵτινες θὰ ἀκολουθήσωσιν ἐκουσίως τὸν βασιλέα αὐτῶν. Ὅσοι ὅμως θέλουσι νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, ἅς ἐτοιμασθῶσι νὰ ἀπέλθωσι καὶ νὰ εἰπωσιν εἰς τοὺς συμπολίτας των ὅτι ἐπιστρέφουσιν ἐγκαταλιπόντες τὸν βασιλέα των ἐν τῷ μέσῳ τῶν πολεμίων.

Ταῦτα εἶπε καὶ ἀπῆλθε μόνος εἰς τὴν σκηνήν, ἐνθα ἐκλείσθη ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, χωρὶς νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς οὐδένα νὰ τὸν ἴδῃ. Ἦλπιζε δὲ ὅτι οἱ στρατιῶται κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον θὰ μετενόουν. Ἄλλ' ὡς ἦλθε καὶ ἡ τρίτη ἡμέρα καὶ εἶδεν ὅτι ἐλυποῦντο μὲν οἱ στρατιῶται διὰ τὴν ὀργήν

τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ καὶ δὲν ἠδύναντο εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο νὰ τὸν εὐχαριστήσωσι, διότι πάντες ἐπεθύμουν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, τότε ἀπεφάσισε καὶ αὐτὸς νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ ἐγνωστοποίησε τοῦτο εἰς τὸ στράτευμα. Ὡς δὲ διεδόθη τοῦτο εἰς τοὺς στρατιώτας, χαρὰ μεγάλη κατέλαβεν αὐτούς, καὶ ἀνευφήμουν τὸν Ἀλέξανδρον, ὅτι ἠθέλησεν ὁ ἀήττητος νὰ νικηθῇ ὑπὸ μόνον τῶν στρατιωτῶν του καὶ προσήρχοντο εἰς τὴν σκηνὴν του εὐχόμενοι αὐτῷ πάντα τὰ ἀγαθὰ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀποφασίσας νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν, ἐξέλεξεν ἄλλην ὁδὸν ἢ ἐκείνην, δι' ἧς ἦλθεν εἰς τὰς Ἰνδίας. Ἦθελε νὰ ὑποτάξῃ πρῶτον πάντας τοὺς λαούς, ὅσοι οἰκοῦσιν ἐντεῦθεν τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ καὶ κατόπιν οὗτος μὲν μετὰ τοῦ πλείστου μέρους τοῦ στρατοῦ νὰ ἐπιστρέψῃ διὰ τῆς Γεδρωσίας, διὰ τῆς Καρμανίας καὶ Περσίας εἰς Βαβυλῶνα, ὁ δὲ Ἡφαιστίων καὶ ὁ Κράτερος βορειότερον τῆς Γεδρωσίας βαδίζοντες νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν Καρμανίᾳ. Ὁ δὲ στόλος ὑπὸ τὸν Νέαρχον, ἔφ' οὗ διαπλεύσῃ τὸν Ἰνδόν, νὰ πλεύσῃ διὰ τοῦ ὠκεανοῦ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εὐφράτου.

§ 49. Ἀλεξάνδρου τραυματισμός.

Μεταξὺ τῶν πολλῶν λαῶν τῆς Ἰνδικῆς, οὓς νῦν ἠθέλησε νὰ ὑποτάξῃ ὁ Ἀλέξανδρος, ἦσαν καὶ οἱ Μαλλοὶ κατοικοῦντες ἐκατέρωθεν τοῦ ποταμοῦ Ὑδραῶτου. Ἦσαν δὲ οὗτοι ἀνδρείοτατοι, καὶ εἰς τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν πεποιθότες ἀπεφάσισαν νὰ ἐμποδίσωσιν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὴν διάβασιν διὰ τῆς χώρας των. Ἄλλ' εἰς πάσας τὰς μάχας, ἃς συνῆψαν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, κατετροπώθησαν καὶ

πᾶσαι αἱ πόλεις αὐτῶν ὑπετάγησαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Μόνον μία πόλις αὐτῶν οὔσα ὀχυρωτάτη δὲν παρεδίδετο. Διὸ ἠναγκάσθη ὁ Ἀλέξανδρος αὐτὸς νὰ πολιορκήσῃ αὐτὴν πανταχόθεν καὶ νὰ διατάξῃ γενικὴν κατ' αὐτῆς ἔφοδον. Οἱ δὲ Μαλλοί, μὴ δυνηθέντες νὰ ὑπομείνωσι τὴν ὀρμὴν τῶν Ἑλλήνων, ἐγκατέλιπον τὰ τείχη τῆς πόλεως καὶ ἐνεκλείσθησαν ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως, ἥτις ἦτο ὑψηλὴ καὶ ὀχυρωτάτη. Ἄλλ' ἐν ᾧ ὁ ἀγὼν ἐγένετο περὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως, ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε διαρρήξῃ μίαν τῶν πυλῶν αὐτῆς, δι' ἧς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ πρῶτος ἔφθασε μετὰ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ κάτω τῆς ἀκροπόλεως. Καὶ ἤρξαντο εὐθὺς οἱ στρατιῶται ἄλλοι μὲν νὰ ὑποσκάπτωσι τὰ τείχη τῆς ἀκροπόλεως, ἄλλοι δὲ νὰ προσάγωσι κλίμακας πρὸς ἀνάβασιν. Ἄλλ' ἢ ἀπὸ τῶν πύργων τῆς ἀκροπόλεως πίπτουσα βροχὴ τῶν βελῶν καθίστα καὶ τοὺς τολμηροτάτους στρατιώτας δειλοῦς. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος ἀρπάσας κλίμακα παρ' ἐνός στρατιώτου στηρίζει αὐτὴν εἰς τὸ τεῖχος καὶ καλυφθεὶς ὑπὸ τῆς ἀσπίδος τοῦ ἤρχισε νὰ ἀναβαίνει. Ἠκολούθουν δὲ αὐτὸν ὁ Πευκέστας, ὁ Λεοννάτος καὶ ὁ Ἀβρέας. Εἶχε δὲ ἀναβῆ ὁ Ἀλέξανδρος μέχρι τῶν ἐπάλξεων, ὅτε κατώρθωσε μαχόμενος πρὸς τοὺς Ἰνδοὺς διὰ τοῦ ξίφους ἄλλους μὲν νὰ φονεύσῃ, ἄλλους δὲ νὰ ἀπομακρύνῃ τοῦ τείχους καὶ οὕτω νὰ ἀναβῆ ἐπ' αὐτοῦ καὶ νὰ πηδῆσῃ εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Τοῦτον ἠκολούθησαν εὐθὺς καὶ οἱ τρεῖς ἀνδρεῖοι οἱ παρακολουθοῦντες αὐτόν, ὁ Πευκέστας, ὁ Λεοννάτος καὶ ὁ Ἀβρέας. Ὡς δὲ εἶδον οἱ ὑπασπισταὶ τοῦ ὄτι ὁ βασιλεὺς ἐπήδησεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, περίφοβοι ὑπὲρ τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἤρχισαν μετὰ σπουδῆς πάντες νὰ ἀναβαίνωσι τὴν κλίμακα, ἥτις ὅμως ὑπὸ τοῦ βάρους συνετρίβη, ὥστε καὶ οἱ ἀναβαίνοντες ἔπεσον κάτω καὶ οἱ κάτω ὄντες δὲν ἠδύναντο πλέον, ἀφ' οὗ δὲν ὑπῆρχε κλιμαξ, νὰ

σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν τοῦ βασιλέως. Οἱ δὲ Μαλλοὶ ἐκ τῆς λαμπρότητος τῶν ὄπλων καὶ ἐκ τῆς μεγίστης ἀνδρείας ἐνόησαν ὅτι οὗτος ἦτο ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἔσπευσαν νὰ φρονεύσωσιν αὐτόν. Καὶ πρῶτος ὄρμα᾽ κατ' αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰνδῶν, ὃν ἐφόνευσεν εὐθύς ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τοῦ ξίφους, ὡς καὶ ἕτερον δραμόντα πρὸς βοήθειαν τοῦ πεσόντος Μαλλοῦ βασιλέως. Τοῦτο ἰδόντες οἱ Μαλλοὶ ἐφοβήθησαν καὶ δὲν ἤρχοντο μὲν πλησίον, ἀλλ' ἔβαλλον μακρόθεν καὶ βέλη καὶ ἀκόντια καὶ ὅ,τι ἕκαστος εἶχε κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Περὶ δὲ τὸν Ἀλέξανδρον ἴσταντο μόνον οἱ τρεῖς γενναῖοι ἄνδρες οἱ ἀναβάντες μετ' αὐτοῦ, οἵτινες ἐμάχοντο ἀνδρειότατα ὑπερασπίζοντες τὸν βασιλέα. Καὶ ὁ μὲν Ἀθρέας ἐφονεύθη τοξευθεὶς εἰς τὸ πρόσωπον, τραυματίζεται δὲ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος διὰ βέλους, ὅπερ διέσχισε τὸν σιδηροῦν θώρακα καὶ ἐνεπήχθη εἰς τὸ στήθος ἄνω τοῦ μαστοῦ, ὅθεν ἤρχισε νὰ ἐξέρχεται ἄφθονον αἷμα. Καὶ ἐν ὧσιν μὲν τὸ αἷμα ἦτο θερμόν, εἰ καὶ τὸ τραῦμα ἦτο βαρύν, ἴστατο καὶ ἐμάχετο ὁ βασιλεὺς. Ὅτε ὁμως πολὺ ἐξεχύθη αἷμα, κατέλαβεν αὐτὸν ἰλιγγος καὶ λιποψυχία καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τῆς ἀσπίδος αὐτοῦ. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Πευκέστας ἐκράτησε τὴν ἀσπίδα αὐτοῦ προασπίζων τὸν βασιλέα κατὰ τῶν ἐχθρικῶν βελῶν, ὁ δὲ Λεοννάτος ἠγωνίζετο νὰ ἀπωθήσῃ τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ καὶ οἱ δύο οὗτοι τραυματίζονται, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος νῦν διατρέχει τὸν μέγιστον κίνδυνον.

§ 50. Ἀγρία ἐκδίκησις τῶν Ἑλλήνων.

Καθ' ὃν δὲ χρόνον τοιαῦτα ἐτελοῦντο ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως, ἔξω αὐτῆς ἐγένετο ἀγριωτάτη κίνησις τῶν Ἑλλήνων. Οὗτοι ἰδόντες τὸν βασιλέα αὐτῶν πηδῆσαντα ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως ἐνόμισαν πλέον αὐτὸν ἀπολεσθέντα, χωρὶς νὰ δύνανται νὰ βοηθήσωσιν αὐτόν. Τοῦτο ἐνέβαλεν

αὐτοὺς εἰς μανίαν. Πάντες τρέχουσι νὰ ἀρπάσωσι κλίμακας, ὀλοκλήρους κορμούς δένδρων κυλίουσι, μηχανὰς φέρουσι, πλησίον τοῦ τείχους διὰ νὰ ἀναβῶσιν. Ἄλλὰ τὰ πάντα φάνονται εἰς τὴν βίαν αὐτῶν ὅτι βραδύνουσιν, ἡξέουσι δὲ ὅτι πάσης στιγμῆς ἀναβολὴ δύναται νὰ ἐπενέγκῃ τοῦ βασιλέως αὐτῶν τὸν θάνατον. Διὰ τοῦτο ἄλλοι μὲν ἐμπηγνύοντες πασσάλους εἰς τὸ τεῖχος ἀναρριχῶνται μετὰ μεγάλης δυσκολίας, ἄλλοι δὲ στηριζόμενοι εἰς τοὺς ὤμους τῶν ἄλλων ἀναβαίνουσι εἰς τὰς ἐπάλξεις. Ὡς δὲ οἱ ἀναβάντες εἶδον τὸν βασιλέα αὐτῶν κείμενον χαμαί, καὶ τὸν Πευκέσταν καὶ τὸν Λεονναῖτον προμαχοῦντας, πηδῶσι μετ' οἰμωγῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ πάντες εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ συνίσταται εὐθὺς μάχη κρατερὰ περὶ τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως, ὃν πάντες ἐθεώρουσαν νεκρόν. Ἄλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι στρατιῶται Ἕλληνας δὲν ἔμειναν ἀργοί. Ἐλθόντες εἰς τὴν πύλην τῆς ἀκροπόλεως καὶ ὑποθέντες τοὺς ὤμους ἐξέβαλον τὰ θυρώματα ἐκ τῶν στροφίγγων καὶ ἤνοιξαν αὐτήν. Καὶ ἤδη φρικτὸν ἐνεφάνισθη θέαμα τῆς στρατιωτικῆς ἀγριότητος καὶ σκληρότητος. Τὰ πάντα, γυναῖκες, παιδιὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα ὄντα, καταρρίπτονται ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ μόνον τὸ αἷμα τῶν σφαττομένων δύναται νὰ καταπραύνη τὴν φλόγα τῆς ἐκδικήσεως αὐτῶν. Ἐν τῇ γενικῇ ταύτῃ καταστροφῇ καὶ σφαγῇ στρατιῶται ἔφεραν μακρὰν τὸν βασιλέα λιποθυμον, χωρὶς νὰ ἡξέυρη κανεὶς, ἂν θὰ ζῆσῃ ἢ θὰ ἀποθάνῃ. Τὸ βέλος ἐτηρεῖτο ἀκόμη ἐντὸς τῆς πληγῆς, ὅπερ δοκιμάζουσι νὰ ἐξαγάγωσιν, ἀλλὰ μάτην· διότι ἡ ἀγχιστροειδὴς ἀκίς τοῦ βέλους ἐμποδίζει τὴν ἐξαγωγήν. Καθ' ὃν δὲ χρόνον σύρουσι πρὸς τὰ ἔξω τὸ βέλος, ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν δριμυτάτων πόνων συνέρχεται ἐκ τῆς λιποθυμίας καὶ συμβουλεύει νὰ σχίσωσι διὰ τοῦ ξίφους τὰς σάρκας του καὶ νὰ ἐξαγάγωσι τὸ βέλος. Ἄλλ' ἐκ τῆς ἀφθόνου αἱμορρα-

γίας νέα εἰς αὐτὸν ἔρχεται λιποθυμία. Ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος φαίνονται ἀλλεπαλλήλως μαχόμενα περὶ τῆς ψυχῆς τοῦ μεγάλου τραυματίου. Οἱ φίλοι ἴσταντο θρηνοῦντες περὶ τὴν κλίνην αὐτοῦ καὶ οἱ στρατιῶται πρὸ τῆς σκηνῆς. Οὕτω παρήλθεν ἡ νύξ.

§ 51. Ἰασις Ἀλεξάνδρου.

Εἰς δὲ τὸ στρατόπεδον, ὅπερ ἦτο εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ὑδραῶτου, ἔφθασεν ἀπαισία φήμη περὶ τῆς μάχης ταύτης, περὶ τοῦ τραύματος τοῦ βασιλέως ὡς καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ καὶ παρήγαγεν ἀπερίγραφτον σύγχυσιν καὶ θλίψιν. Οἱ στρατιῶται, ὡς περιῆλθεν ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ἢ εἰδησις ἀπὸ στόματος εἰς στόμα περὶ τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως, ἤρχισαν νὰ θρηνώσι καθ' ἅπαν τὸ στρατόπεδον. Μετὰ τὴν πρώτην δὲ ταύτην ἐντύπωσιν συνελθόντες ἐκ τῆς λύπης ἤρχισαν νὰ ἐρωτῶσιν ἀλλήλους, τί μέλλουσι νῦν νὰ πράξωσιν. Ἀπορία δὲ καὶ ἀθυμία καὶ ἡ φοβερά τῆς ἀπελπισίας σιωπὴ κατέλαβε πάντων τὰ στόματα. Πῶς ἐμελλεν ὁ στρατὸς νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα; τίς ἐμελλε νὰ γίνῃ αὐτοῦ ἀρχηγός; πῶς ἐμελλον νὰ διέλθωσι τὰς ἀπείρους ἐκτάσεις, τοὺς τρομεροὺς ποταμούς, τὰ μέγιστα καὶ ἀγριώτατα ὄρη καὶ τὰς φοβεράς ἐρήμους; Πῶς νὰ σωθῶσιν ἐκ τοσοῦτων μαχίμων λαῶν, οἵτινες μαθόντες τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐμελλον νὰ πολεμήσωσιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας αὐτῶν; Τὰ πάντα ἐνόμιζον ἀπολεσθέντα ὁμοῦ μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Καὶ ὅτε κατόπιν ἦλθε λόγος ὅτι ὁ βασιλεὺς ζῆ καὶ ὅτι θὰ καταβῆ μετ' ὀλίγον εἰς τὸ στρατόπεδον, πολλοὶ δὲν ἐπίστευον τοῦτο, ἐνόμιζον δὲ ὅτι ἐπίτηδες πλάττονται τοιαῦτα πρὸς καθυσύχασιν τῶν στρατιωτῶν.

Εὐτυχῶς ὁ βασιλεὺς ἐσώθη ἐκ τοῦ θανάτου. Τὸ τραῦμά μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας δὲν παρεῖχε πλέον σπουδαῖον φόβον θανάτου. Ὡς δὲ ἔμαθεν ὁ Ἀλέξανδρος τοῦ στρατοῦ τὴν θλίψιν καὶ τὴν ἀπελπισίαν, διότι ἐφρόνει ὅτι ὁ βασιλεὺς ἀπέθανεν, ἀπεφάσισε νὰ καταβῆ εἰς τὸ στρατόπεδον πρὸ τῆς τελείας αὐτοῦ ἀναρρώσεως. Κατεσκευάσθη λοιπὸν μεγαλοπρεπῆς σκηνὴ ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος αὐτοῦ, ἣτις ἄνευ κωπηλασίας ὑπὸ τοῦ ρεύματος τοῦ Ὑδραῶτου ποταμοῦ ὠθουμένη ἔφερε τὸν βασιλέα εἰς τὴν συμβολὴν τοῦ Ὑδραῶτου καὶ Ἀκεσίνου, ὅπου ἦτο τὸ στρατόπεδον. Ὡς δὲ ἐπλησίασεν ἡ ναυαρχὴ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, αἵτινες ἐκαλύπτοντο ὑπὸ χιλιάδων στρατιωτῶν, διέταξεν ὁ βασιλεὺς νὰ ἀφαιρέσωσι τὴν σκηνὴν ἀπὸ τῆς πρύμνης, ἵνα ἴδωσι πάντες. Οἱ στρατιῶται δὲν ἐπίστευον ἀκόμη, νομίζοντες ὅτι νεκρὸς κομίζεται ὁ βασιλεὺς. Ἄλλ' ὅτε προσωρμίσθη ἡ ναυαρχὴ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέτεινε τὴν χειρὰ χαιρετίζων τοὺς στρατιώτας, τότε παμμεγέθους φωνὴ χαρᾶς ἀνέβη μέχρι οὐρανοῦ ἀπὸ χιλιάδων στομάτων καὶ δάκρυα χαρᾶς ἐφάνησαν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν στρατιωτῶν, ἰδόντων ζῶντα τὸν βασιλέα των. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐζήτησε νὰ ἐξέλθῃ τοῦ πλοίου. Καὶ οἱ μὲν ὑπασπισταὶ προσέφερον κλίνην, ἵνα ἐπ' αὐτῆς περιέλθῃ τὸ στρατόπεδον, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ φέρωσιν αὐτῷ ἵππον. Ὡς δὲ εἶδον αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ἵππου, ἀνεβόησεν ἅπανα ἡ στρατιὰ καὶ ἀντήχησαν αἱ ὄχθαι καὶ τὰ δάση. Ἀφ' οὗ δὲ ἔφθασεν εἰς τὴν προητοιμασμένην αὐτῷ σκηνήν, κατέβη ἀπὸ τοῦ ἵππου, ἵνα ἴδωσιν αὐτὸν οἱ στρατιῶται καὶ βαδίζοντα. Τότε περιεκύκλωσαν αὐτὸν πανταχόθεν ὁ στρατὸς καὶ ἄλλοι μὲν ἤπτοντο τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ἄλλοι δὲ ἠὺχαριστοῦντο καὶ νὰ ἴδωσιν αὐτὸν ἐγγύθεν μόνον καὶ νὰ ἐπευφημήσωσιν.

ἄλλοι δὲ ἔρραινον αὐτὸν μὲ ἀνθη, ἅτινα παρεῖχε τότε ἡ γῆ, ἄλλοι δὲ ἔρριπτον ἐπ' αὐτοῦ ταινίας.

Ἄφ' οὗ δὲ ἐντελῶς ἰάθη ὁ Ἀλέξανδρος, τότε προσέφερε θυσίας εὐχαριστηρίους εἰς τοὺς θεοὺς καὶ ἀγῶνας διαφοροὺς ἐτέλεσεν. Οἱ δὲ ἄλλοι λαοὶ μαθόντες τὴν συμφορὰν τῶν πολεμικῶν λαῶν, τῶν Καθαίων καὶ τῶν Μαλλῶν, καὶ φοβηθέντες μὴ πάθωσι καὶ αὐτοὶ τὰ αὐτὰ ἔστειλαν πρέσβεις καὶ ἀνεγνώρισαν τὴν κυριαρχίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, στέλλοντες ἅμα πρὸς αὐτὸν καὶ παντοῖα δῶρα.

§ 52. Πορεία διὰ τῆς Γεδρωσίας.

Ὁ Ἀλέξανδρος, πρὶν ἀναχωρήσει ἐκ τῆς Ἰνδικῆς, κατεσκεύασε μέγαν στόλον, οὗ τὴν ἀρχηγίαν ἀνέθηκεν εἰς τὸν Νέαρχον, σκοπὸν ἔχων διὰ τοῦ στόλου τούτου νὰ ἀνοίξῃ τὴν θαλασσίαν ὁδὸν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἰνδοῦ μέχρι τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Ἦτο περίπου τὸ τέλος τοῦ Αὐγούστου, ὅτε ἀνέζευξεν ἐκ τῆς χώρας τῶν Ἰνδῶν, ἐπιστρέφων εἰς τὴν Περσίαν. Ἄφ' οὗ δὲ διήλθε διὰ τῆς χώρας τῶν Ἀραβιτῶν καὶ τῶν Ὠρειτῶν, διώρισεν ἐνταῦθα ἴδιον σατράπην, τὸν Ἀπολλοφάνη, ὃν διέταξε νὰ φροντίσῃ περὶ προμηθείας τροφῆς διὰ τὸν στρατόν, ἣν νὰ συγκομίσῃ ἐκ τῶν μεσογείων μερῶν εἰς τὴν παραλίαν. Ἐπειδὴ δὲ μετ' ὀλίγον ἔμελλε νὰ παραπλεύσῃ τὴν χώραν ταύτην καὶ ὁ στόλος ὁ προερχόμενος ἐκ τῆς Ἰνδικῆς, ὅστις θὰ προσωρμίζετο εἰς τὴν παραλίαν ταύτην, διέταξε νὰ ἔχωσιν ἐτοίμους τροφὰς καὶ διὰ τὸν στόλον. Πρὸς τοῦτο δὲ ἀφήκεν ὀπίσω καὶ τὸν Λεοννάτον μετὰ στρατοῦ, ἵνα συντρέχῃ τὸν σατράπην καὶ φροντίσῃ περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐκτελέσεως τῶν διατεταγμένων, μέχρις οὗ περιπλεύσῃ τὴν χώραν ὁ στόλος.

Ἐκ τῆς χώρας τῶν Ὠρειτῶν ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν πλείστων στρατευμάτων εἰσῆλθεν εἰς τὴν Γεδρωσίαν. εἶναι δὲ αὕτη χώρα ἔρημος, ἐν ἣ σπανιώτατα ἐμφανίζονται ἀραιὰ φοινίκων δένδρα, ἢ σμύρνα, ἐξ ἧς ῥέει τὸ εὖοσμον αὐτῆς δάκρυ, ὅπερ συνέλεγον οἱ Φοίνικες, οἱ πρὸς ἐμπορίαν μετὰ πλήθους καμήλων παρακολουθοῦντες τῇ στρατιᾷ, ἐν ἀφθονίᾳ ἐνταῦθα εὕρισκόμενον, ὡς μὴ συλλεχθέν ποτε ὑπ' οὐδενός. Παρὰ τὴν θάλασσαν ἢ παρὰ τὸ ὕδωρ, ὅπου ὑπῆρχε τοιοῦτον, ἦνθει καὶ ἡ εὖοσμος μυρίκη. Ἐπὶ δὲ τῆς γῆς εἶρπεν ἡ νάρδος καὶ ἕτερόν τι εἶδος φυτοῦ ἀκανθώδους, ἐν ᾧ οἱ λαγωοὶ περιεπλέκοντο καὶ συναλαμβάνοντο. Πλησίον τοιούτων θέσεων ἀνεπαύετο ὁ στρατὸς τὴν νύκτα καὶ ἐκ τῶν φύλλων τῆς σμύρνης καὶ τῆς νάρδου παρεσκευάζετο ἡ νυκτερινὴ αὐτοῦ κλίνη. Ἄλλ' ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἡ παραλία ἐγίνετο ἐρημοτέρα καὶ ἄβατος, τὰ ρεύματα ἀπεξηραίνοντο ἐντὸς τῆς φλογερᾶς ἄμμου, οὐδὲν δὲ ἴχνος οὔτε ἀνθρώπων οὔτε ζώων ἐφαίνετο πλέον. Ὁ στρατὸς ἠναγκάσθη ἕνεκα τοῦ καύσωνος νὰ ὁδοιπορῇ τὴν νύκτα ἀναπαυόμενος τὴν ἡμέραν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ παραλία ἦτο ἔρημος καὶ ἀκατοίκητος, ἠναγκάσθη νὰ τραπῇ πρὸς τὰ μεσογειότερα, ἵνα καὶ δι' ἑαυτὸν πορίζεται τροφήν καὶ διὰ τὸν στόλον, χάριν τοῦ ὁποίου ἔπρεπε νὰ συγκομίζωνται εἰς ὠρισμένα μέρη κατὰ τὴν παραλίαν τροφαί, νὰ ἀνορύττωνται δὲ καὶ φρέατα, ἵνα ἀντλῇ ὕδωρ. Οἱ τὰς τροφὰς τοῦ στόλου εἰς τὴν παραλίαν κομίζοντες διηγοῦντο ὅτι εὔρον κατὰ τὸν αἰγιαλὸν τῆς ἐρήμου ταύτης χώρας ἀθλίους τινὰς ἀνθρώπους, ἀμβλυτάτους τὴν φύσιν, οἵτινες κατῴκουν ἐν καλύβαις ἐκ κογχῶν συγχειμέναις, ἀποζῶντες ἀπὸ ἰχθύων ἐξηραμμένων, πίνοντες δὲ ὕδωρ ὑφάλμυρον, ὅπερ λαμβάνουσιν ἐκ λάκκων, οὓς σκάπτουσι παρὰ τὴν παραλίαν. Μετὰ μακρὰς καὶ ἐπι-

μόχθους νυκτερινὰς πορείας, καθ' ἃς ἡ αὐστηρὰ τάξις καὶ πειθαρχία ἦτο πλέον ἀδύνατον νὰ διατηρηθῆ, ἔφθασεν ὁ στρατὸς εἰς κώμας τινὰς μεσογειότερον βαδίζων, ἔνθα εὔρε τροφὰς τινὰς, ἃς διένειμεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν στρατὸν μετὰ πάσης φειδοῦς, τὰ δὲ περισσεύματα ἐσφραγισμένα διὰ τῆς βασιλικῆς σφραγίδος ἐστάλησαν εἰς τὴν παραλίαν μετὰ καμήλων χάριν τοῦ στόλου. Ἄλλ' ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος ἐχώρησε περαιτέρω, οἱ συνοδεύοντες τὰ φορτία ταῦτα στρατιῶται, ὀλίγον φροντίζοντες περὶ τῶν βασιλικῶν σφραγίδων, ἤνοιξαν τὰ φορτία καὶ διένειμαν πρὸς ἀλλήλους τὰς τροφὰς, δόντες ἐξ αὐτῶν καὶ εἰς ἄλλους, οἵτινες προσῆλθον πρὸς αὐτοὺς πεινῶντες. Τοῦτο κατηγγέλθη εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις συνεχώρησε τὴν πρᾶξιν, διότι ἐπέισθη ὅτι ἀνάγκη μεγάλη ἐπίεσε τοὺς στρατιώτας νὰ παραβῶσι τὴν πειθαρχίαν καὶ ἕκαστος ἔπρεπε νὰ φροντίζη περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ σωτηρίας. Διὸ ἐπέδραμε τὴν χώραν καὶ ὅσα ἐκ νέου τροφίμα ἠδυνήθη νὰ συλλέξη ἔστειλεν εἰς τὴν παραλίαν ὑπὸ ἀσφαλῆ συνοδείαν. Διετάχθησαν δ' ἐνταῦθα οἱ ἐγγύριοι νὰ ἀλέσωσιν ὅσον ἦτο δυνατόν πλείοτερον σίτον, λαμβάνοντες αὐτὸν ἐκ τῶν μεσογειοτέρων τόπων, καὶ νὰ στείλωσιν αὐτὸν εἰς τὴν ἀκτὴν μετὰ φοινίκων, βοῶν καὶ προβάτων. Καὶ πάλιν μετ' ὀλίγον ἔστειλεν ὁ βασιλεὺς ἄλευρα εἰς τὴν παραλίαν δι' ἑνὸς τῶν ὑπασπιστῶν του.

§ 53. Φοβερά παθήματα τοῦ στρατοῦ.

Οὕτω δὲ διηνεκῶς ὁ στρατὸς ἐχώρει ἐπὶ τὰ πρόσω προσεγγίζων εἰς τὸ φρικωδέστερον τῆς ἐρήμου μέρος, ὅπου ὁ στρατὸς ὑπέφερε πολὺ περισσότερον ἢ ὅσα ὑπέφερε καθ' ὅλην τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἀσίας. Διότι πρῶτον μὲν τὸ καῦμα τὸ ἐπιφλέγον τοῦ ἡλίου καὶ ἡ ἔλλειψις ὕδατος,

δεύτερον δὲ ἡ ἄμμος, ἥτις ὑπεχώρει ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν
 στρατιωτῶν καὶ τῶν ὑποζυγίων, ὡς ὑποχωρεῖ ὁ πηλὸς ἢ
 ἢ χιὼν ἢ ἀπάτητος, τρίτον δὲ αἱ κατ' ἀνάγκην γινόμενα
 μακρὰ πορεῖαι, διότι αἱ πηγαὶ τοῦ ὕδατος ἔκειντο εἰς
 λίαν μακρινὰς ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεις καὶ οἱ σταθμοὶ
 μόνον πλησίον πηγῶν ἠδύναντο νὰ γίνωσι, τέταρτον δὲ
 καὶ ἡ ἔλλειψις τροφῶν, πάντα ταῦτα ἐπέφερον φοβερὰν
 καταστροφὴν καὶ εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ εἰς τὰ ὑποζύ-
 για. Ἡ πειθαρχία εἶχεν ἐντελῶς παραλύσῃ. Στρατιῶται
 ὀδηγοῦντες τὰ ὑποζύγια καὶ πεινῶντες ἔσφαττον αὐτὰ καὶ
 ἔτρωγον λέγοντες ὅτι ταῦτα ἀπέθανον ὑπὸ πείνης ἢ δί-
 ψης, ἄλλοι δὲ κατέκοπτον τὰς ἀμάξας, ἃς ἐγκατέλειπον,
 ἵνα ἀπαλλαγῶσι τῆς ἐνοχλήσεως, νὰ ὀδηγῶσιν αὐτὰς δυσ-
 κόλως κινουμένας ἐν τῇ βαθείᾳ ἄμμῳ τῆς ἐρήμου. Ἄλλ'
 ἢ ἀπώλεια τῶν ὑποζυγίων καὶ ἀμαξῶν εἶχε φοβερὰ ἐπα-
 κολουθήματα. Διότι οἱ ἀσθενοῦντες καθ' ὁδὸν ἢ οἱ ἀποκά-
 μνοντες ἐκ τῆς ὀδοιπορίας ἢ τοῦ κάματος ἢ οἱ καταβαλ-
 λόμενοι ὑπὸ δίψης δὲν ἠδύναντο νὰ μετακομισθῶσι καὶ ἐγ-
 κατελείποντο εἰς τὴν τύχην των, χωρὶς νὰ παραμένῃ εἰς
 αὐτοὺς οὔτε ὀδηγὸς οὔτε νοσοκόμος. Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν δει-
 νῶν, τὰ ὁποῖα ἔφερον ἢ πείνα, ἢ δίψα, ὁ κάματος, προσε-
 τέθησαν καὶ ἄλλα. Πολλοὶ στρατιῶται καταλαμβανόμενοι
 ὑπὸ ὕπνου κατεκλίνοντο καθ' ὁδὸν καὶ ἐκοιμῶντο, ἐν ᾧ ὁ
 στρατὸς προεχώρει. Ὅτε δὲ οὗτοι ἀφυπνίζοντο, δὲν ἐγίνω-
 σκον τὴν ὁδόν, ἵνα βαδίσωσιν εἰς τὸν στρατὸν τὸν ἄλλον,
 καὶ περιπλανώμενοι ἀπώλλυντο. Φοβερὸν δὲ ἦτο καὶ τὸ πά-
 θημα τοῦ στρατοῦ ἐκ τῆς αἰφνιδίου βροχῆς. Καὶ ἐν τῇ γῆ
 τῶν Γεδρωσίων, ὡς καὶ ἐν Ἰνδίαῖς, ἐνσκήπτουσι μεγάλα
 καταιγίδες καὶ κατακλύζουσι τὸν τόπον. Ὁ στρατὸς εἶ-
 χεν ἀύλισθῃ πλησίον χειμάρρου, ἔχοντος ὀλίγιστον ὕδωρ,
 ὅτε περὶ τὸ μεσονύκτιον ὁ χεῖμαρρος ἐμπλησθεὶς ὑπὸ

τῶν ὄμβρων, οἵτινες ἐγένοντο μακράν, παρέσυρε καὶ γυναῖκας καὶ παιδία καὶ ὑποζύγια τὰ ὑπολειπόμενα καὶ ὄπλα τῶν στρατιωτῶν ὡς καὶ ὅλην τὴν ἀποσκευὴν τοῦ βασιλέως. Πολλοὶ δὲ στρατιῶται καὶ ὑποζύγια ἀπέθνησκον ἐκ τῆς ὑπερμέτρου ὑδροποσίας, ὅτε ἔφθανον εἰς ὕδωρ μετὰ μακράν ὁδοιπορίαν. Διὸ διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ μὴ στρατοπεδεύσῃσι πλέον πλησίον τοῦ ὕδατος, ἀλλ' ὀλίγον μακράν, καὶ νὰ ἐπιτηρῶνται οἱ στρατιῶται κατὰ τὴν πόσιν τοῦ ὕδατος. Τοιαύτας ταλαιπωρίας ἐδοκίμαζεν ὁ στρατὸς διερχόμενος διὰ τῆς Γεδρωσίας ἐρήμου. Καὶ εἰς τὰς ταλαιπωρίας ταύτας ὑπεβάλλετο καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ὁδοιπορῶν καὶ διψῶν καὶ κακουχούμενος καὶ αὐτὸς ὡς καὶ οἱ ἀπλοὶ στρατιῶται. Λέγεται ὅτι μίαν ἡμέραν, ὅτε ὑπῆρχε πάντελής ἔλλειψις ὕδατος καὶ ὁ στρατὸς ἐτήχετο ὑπὸ δίψης, στρατιῶται ἀπετράπησαν τῆς ὁδοῦ, ἵνα ζητήσωσιν ὕδωρ χάριν τοῦ βασιλέως. Εὐρόντες δὲ ἐν τινι βαθείᾳ χαράδρᾳ ὀλίγον ἀποστάζον ὕδωρ συνέλεξαν μετὰ κόπου τοῦτο ἐν τινι περικεφαλαίᾳ καὶ μετὰ σπουδῆς ἦλθον πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ὡς μέγα τι ἀγαθὸν φέροντες. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔλαβε τὴν περικεφαλαίαν καὶ ἀφ' οὗ ἐπήνεσε τοὺς στρατιώτας, ἔχυσε τὸ ὕδωρ, εἰπὼν ὅτι καὶ ἐγὼ θέλω νὰ διψῶ, ἀφ' οὗ ὅλος ὁ στρατὸς διψᾷ. Ὡς δὲ εἶδον τοῦτο οἱ στρατιῶται, τοσοῦτον ηὐχαριστήθησαν, ὥστε πάντες ἐνόμισαν ὅτι ἔπιον αὐτοὶ τὸ χυθὲν ὕδωρ καὶ ἐθάδιζον ἐμπρὸς μετὰ περισσοτέρας εὐκολίας.

Ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθα οὐδαμοῦ πλέον ἐφαίνετο ὁδός, οἱ δὲ ὁδηγοὶ δὲν ἐνεθυμοῦντο τὴν ὁδόν, διότι οὔτε δένδρον οὔτε λόφος τις ὑπῆρχεν, ἵνα βοηθῆ εἰς τὴν ἀνεύρεσιν, ὁ Ἀλέξανδρος λαβὼν ἵππεῖς τινὰς ἐπορεύθη ἀριστερὰ καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐνταῦθα διέταξε νὰ σκάψωσι βαθείως κατὰ τὸν αἰγιαλὸν καὶ εὐρέθη ὕδωρ γλυκὺ καὶ κα-

θαρόν. Τότε ἤλθεν ὄλος ὁ στρατός ἐνταῦθα καὶ ἐπορεύετο ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ὑδρευόμενος οὕτως ἐκ τοῦ αἰγιαλοῦ.

Τῇ δὲ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἐτράπη ὁ στρατός ἀπὸ τῆς παραλίας εἰς τὰ μεσόγεια καὶ ἔφθασαν εἰς τὰ Ποῦρα, πόλιν τῆς Γεδρωσίας. Ἐνταῦθα ἔληξαν αἱ ταλαιπωρίαι αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς ποίαν νῦν εὐρίσκετο κατάστασιν; Ἡ διὰ τῆς ἐρήμου πορεία διήρκεσεν ἐξήκοντα ἡμέρας, τὰ δὲ δεινὰ καὶ αἱ ζῆμιαί τῆς πορείας ταύτης ἦσαν μεγαλείτεροι πάντων τῶν δεινῶν, ὅσα εἶχεν ὑποστῆ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκστρατείας. Ἐκ τοῦ ἡρωϊκοῦ στρατοῦ τοῦ κατακτητοῦ τῆς Ἀσίας τὰ μὲν τρία τέταρτα ἀπωλέσθησαν, οἱ δὲ σωθέντες ἦσαν παρηλλαγμένοι καὶ σκελετώδεις, γυμνοὶ καὶ ἄοπλοι, οἱ δὲ ὀλίγοι μείναντες ἵπποι ἦσαν ἰσχυρότατοι καὶ ἄθλιοι. Ἐνταῦθα ἔμεινεν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, διὰ νὰ ἀναπαυθῆ καὶ ἀναλάβῃ ὁ στρατός, νὰ ἀναμείνῃ δὲ καὶ τοὺς τυχόν παραπλανηθέντας εἰς τὴν ἐρημον στρατιώτας. Τὸν σατράπην δὲ τῶν Ὀρειτῶν καὶ τῆς Γεδρωσίας Ἀπολλοφάνη ἔπαυσε τῆς ἀρχῆς· διότι, ἐν ᾧ εἶχε διαταχθῆ νὰ σωρεύσῃ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ τροφὰς διὰ τὸν στρατόν, δὲν ἐξετέλεσε τὴν διαταγὴν ταύτην μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης ἐπιμελείας καὶ οὕτως ἐστερήθη ὁ στρατός καὶ τῆς ἀνακουφίσεως ταύτης.

§ 54. Ὁ πλοῦς τοῦ στόλου ὑπὸ τὸν Νέαρχον.

Ἐκ Πούρων ὁ βασιλεὺς ἀναζεύξας ἐβάδισε περαιτέρω διὰ τῆς Καρμανίας. Ἦτο δὲ ἤδη Δεκέμβριος καὶ ἐν ἐλύπει σφόδρα τὴν ψυχὴν του, ὅτι μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης οὐδεμία ἀγγελία ἐκομίσθη αὐτῷ οὐδαμῶθεν περὶ τοῦ στόλου

καὶ τῆς τύχης αὐτοῦ, ὅστις ὑπὸ τὸν Νέαρχον ἐμελλεν ἐκ τῆς Ἰνδικῆς νὰ πλεύσῃ εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον. Καὶ ἐφοβεῖτο ὅτι ὁ στόλος καὶ σύμπας ὁ στρατὸς ἀπώλετο ἢ ὑπὸ φοβεραῶς τοῦ Ὠκεανοῦ λαίλαπος ἢ ὑπὸ πείνης καὶ δίψης. Ἴσως δὲ ἀνεμοὶ ἐναντίοι παρέσυραν αὐτὸν εἰς ἀτελευτήτους πλάνας. Ἐν ᾧ δὲ τοιαῦται σκέψεις ἐλύπουν τὴν ψυχὴν του, ἔρχεται πρὸς αὐτὸν ὁ ὑπαρχος τῆς Καρμανίας, κομίζων τὴν ἀγγελίαν ὅτι ὁ Νέαρχος μετὰ παντὸς τοῦ στόλου προσωρμίσθη σῶος παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀνάμιδος ποταμοῦ καὶ ὅτι ἔρχεται πρὸς τὸν βασιλέα, περὶ οὗ ἔμαθεν ὅτι διατρίβει ἐνταῦθα. Τοῦ βασιλέως ἡ χαρὰ εἰς τὸ κκουσμα τοῦτο ἦτο ἀπερίγραπτος, ταχέως ὅμως μεταβλήθη εἰς ἀνυπομονησίαν, μετ' ὀλίγον δὲ εἰς ἀμφιβολίαν καὶ τέλος εἰς φόβους καὶ ὑποψίας. Μάτην περιέμενεν ἀνυπομόνως τὴν ἀφιξιν τοῦ Νεάρχου. Ἡ μία ἡμέρα παρήρηχετο μετὰ τὴν ἄλλην, ἀλλ' ὁ Νέαρχος δὲν ἐφαίνετο. Ταχυδρόμοι ἀπεστέλλοντο ἀπαύστως εἰς τὴν παραλίαν, ὧν ἄλλοι μὲν ἐπανερχόμενοι ἔλεγον ὅτι οὐδαμοῦ εἶδον στόλον ἐν τῇ θαλάσῃ οὐδὲ ἀνθρωπὸν τινα ἐκ τοῦ στόλου, ἄλλοι δὲ δὲν ἐπανήρχοντο καὶ καθόλου. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος, πιστεύσας ὅτι ὁ ὑπαρχος ἔπλασε τὸ ψεῦδος τοῦτο, ἵνα ἐμπαίξῃ τὴν θλιψιν αὐτοῦ καὶ τοῦ στρατοῦ, διέταξε νὰ φυλακίσωσιν αὐτόν. Ἡ δὲ λύπη του ἐγένετο νῦν μεγαλειτέρα, ἢ ὄψις του ἠλλοιώθη καὶ ἐγένετο κάτωχρος ἐκ τῶν ἀπαύστων πόνων τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.

Ἐν τούτοις ὁ ὑπαρχος εἶπε τὴν πᾶσαν ἀλήθειαν. Ὁ Νέαρχος ἦτο ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Καρμανίας προσωρμισμένος. Ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς περιέμενε νὰ ἀναχωρήσῃ, ὅτε ἀρχίζουσι νὰ πνέωσιν οἱ ἀνεμοὶ οἱ ἐτησίαι. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ Ἰνδοὶ οὐδένα τῶρα πλέον φοβούμενοι ἤρχισαν νὰ παρέχωσι πράγματα εἰς τὸν Νέαρχον,

ὅστις φρονίμως ποιῶν ἀπῆρεν ἐκ τῆς Ἰνδικῆς κατὰ τὴν 21 Σεπτεμβρίου καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἀφῆκεν ὀπισθεν αὐτοῦ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰνδοῦ, κατευθυνόμενος εἰς Βαβυλῶνα. Ἀλλὰ δὲν παρῆλθον πολλαὶ ἡμέραι, ὅτε ἀνεμοὶ σφοδροὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ προσορμισθῇ ὀπισθεν τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ χωρίζοντος τὴν χώραν τῶν Ἀραβιτῶν ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς εἰς λιμένα μέγαν καὶ ἀσφαλῆ, ὃν ὠνόμασεν Ἀλεξάνδρου λιμένα. Ἐνταῦθα ἔμεινεν ὁ στόλος εἰκοσιτέσσαρας ἡμέρας, μέχρις οὗ ἔπαυσεν ὁ ἄνεμος. Τῇ δὲ 23 Ὀκτωβρίου ἀνήχθησαν πάλιν εἰς τὸ πέλαγος καὶ μετὰ πολλοὺς καὶ μεγάλους κινδύνους, ποτὲ μὲν πλείοντες μετὰξὺ σκοπέλων, ποτὲ δὲ παλαιόντες κατὰ τῶν ἀμέτρων κυμάτων τοῦ Ὠκεανοῦ, ἔφθασαν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀραβίου ποταμοῦ. Κατόπιν περαιτέρω πλείοντες ὑπέστησαν φοβερὰν τρικυλίαν, καθ' ἣν τρία ἐκ τῶν πλοίων κατεποντίσθησαν. Ἐπειτὰ προσωρμίσθησαν εἰς Κώκαλα, ἐνθα ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἐπεσκεύασαν τὰ βλαβέντα ἐκ τῆς τρικυμίας πλοῖα. Ἐνταῦθα συνήντησαν καὶ τὸν στρατηγὸν Λεοννάτον, ὅστις εἶχε συγκομίσει αὐτοῖς ἀφθόνους τροφάς, καὶ ἀφ' οὗ ἔμειναν δέκα ἡμέρας ἀνήχθησαν πάλιν εἰς τὸ πέλαγος πλείοντες πρὸς δυσμάς. Τῇ 10 Νοεμβρίου ἔφθασαν εἰς τὸν ποταμὸν Τόμερον, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ὁποίου ἴσταντο ἔνοπλοι βάρβαροι, διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὸν στόλον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ποταμὸν. Ἀλλὰ κατ' αὐτῶν ἐπῆλθεν ὁ Νεάρχος καὶ ἔτρεψεν εὐθύς εἰς ἀτακτον φυγὴν, πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείνας. Ἀφ' οὗ δὲ ἀνεπαύθησαν ἐνταῦθα ὀλίγας ἡμέρας, ἔπλευσαν περαιτέρω. Τῇ 21 Νοεμβρίου ἐφάνη ἡ ἀκτὴ τῶν Ἰχθυοφάγων, ἡ ἄγονος ἐκείνη καὶ φοβερὰ ἔρημος, ἣτις ἐπήνεγκε τσοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα δεινὰ εἰς τὸν στρατόν. Ἡ ἔλλειψις ὕδατος καὶ τροφῶν ἐγένετο ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν μᾶλλον μεγαλειτέρα. Τέλος ἠναγκάσθη

νά προσορμισθῆ εἰς τι μέρος τῆς Γεδρωσίας, ὅπου ἦτο ὕδωρ καὶ κατώκουον ἀλιεῖς τινες. Ἐντάυθα παρέλαβεν ὁδηγόν τινα τοῦ στόλου, ὅστις ὠφέλησε κατὰ τοῦτο, καθ' ὅσον ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ ἠδύνατο νὰ πλῆῃ ἐπὶ μακρὸν ὁ στόλος, χωρὶς νὰ προσορμίζηται, νὰ πλῆῃ δὲ καὶ τὴν νύκτα, ἐπιταχύνων οὕτω τὸν πλοῦν αὐτοῦ. Αἱ στερήσεις τῶν στρατιωτῶν κατὰ τὸν περίπλου τῆς ἐρήμου ταύτης παραλίης τῆς Γεδρωσίας ἦσαν φοβεραί, εἶχε δὲ φθάσῃ ἡ ἀθυμία αὐτῶν καὶ ἡ ἀπελπισία εἰς τὸ ἔπακρον, ὅτε ἐφάνη τέλος μακρόθεν ἡ Καρμανία κατάφυτος ὑπὸ ἀμπέλων, φοινίκων καὶ ἄλλων παντοίων δένδρων. Ὁ στόλος ὠρμισθῆ εἰς τὴν ὠραίαν παραλίαν τῆς Ἀρμοζείας, ἔνθα ἐκβάλλει ὁ Ἄναμις ποταμός, καὶ ἐκεῖ ἀπεβιβάσθησαν οἱ στρατιῶται, ἵνα ἀναπαυθῶσι, προμηθευθῶσι δὲ καὶ τροφάς.

§ 55. Νεάρχου ἐμφάνισις εἰς Ἀλέξανδρον.

Ἐν ᾧ δὲ οἱ στρατιῶται εἶχον προχωρήσει εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Καρμανίας πρὸς εὔρεσιν τροφῶν, συνήντησαν καθ' ὁδὸν στρατιώτην τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου παραπλανηθέντα, παρ' οὗ ἔμαθον ὅτι ὁ βασιλεὺς εὐρίσκεται ἐν Καρμανίᾳ εἰς πέντε ἡμερῶν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς παραλίης. Τὸν στρατιώτην τοῦτον ἔφερον καὶ πρὸς τὸν Νεάρχον, ἐπανελάβε δὲ τὰ αὐτὰ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὸν ὑπαρχον τοῦ τόπου. Διὸ ἀπεφάσισεν ὁ Νεάρχος νὰ μεταβῆ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, λαβὼν ὁδηγίας παρὰ τοῦ ὑπάρχου, πῶς νὰ φθάσῃ εὐκολώτερον καὶ ταχύτερον ἐκεῖ. Καὶ ὁ μὲν Νεάρχος ἐπέστρεψεν εἰς τὰ πλοῖα, ἵνα τειχίσῃ καὶ ἐξασφαλίσῃ τὸ στρατόπεδον μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς του. Ὁ ὑπαρχος ὁμῶς τοῦ τόπου, θέλων πρῶτος νὰ κομίσῃ πρὸς τὸν βασιλέα τὴν χαρμόσυνον ἀγγελίαν τῆς ἀφίξεως τοῦ

στόλου, διὰ τῆς συντομωτάτης ὁδοῦ ἔφθασεν ἐκεῖ. Ἄλλο
τοῦτο ἐγένετο αὐτῷ, ὡς εἶδομεν, ἀφορμὴ συμφορᾶς, διὰ
τὴν μὴ ταχεῖαν τοῦ Νεάρχου ἐμφάνισιν. Τέλος δὲ ὁ Νεάρχος
ἐπέστησε τὰ πάντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ καλῶς διευθετήσας
ἐπέληθε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον λαβὼν καὶ τὸν Ἀρχίαν τὸν
ὑποναύαρχον καὶ πέντε ἢ ἕξ ἄλλους ἀξιωματικούς τοῦ
στόλου. Καθ' ὁδὸν ἀπήντησαν αὐτοὺς στρατιῶται ὑπὸ τοῦ
Ἀλεξάνδρου ἀπεσταλμένοι, οἵτινες ὅμως οὔτε τὸν Νεάρ-
χον οὔτε τὸν Ἀρχίαν ἀνεγνώρισαν, διότι οὗτοι εἶχον ἀ-
λοιοῦσθαι, ἔχοντες μεγάλην κόμην, φορέματα ῥυπαρὰ καὶ
μεστὰ ἄλμης, ὄντες δὲ καὶ τὰ σώματα ῥικνοὶ καὶ ὠχροὶ
ὑπὸ τῶν ἀγρυπνιῶν. Ὁ Νεάρχος ἠρώτησεν αὐτοὺς, ποῦ
κεῖται τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὗτοι δὲ μετὰ
ἀδιαφορίας παρήλθον δείξαντες ἀπλῶς τὸ μέρος, ὅπου κε-
κεῖται. Ὁ Ἀρχίας ἐννοήσας τὸν λόγον τῆς τοιαύτης τῶν
στρατιωτῶν πρὸς αὐτοὺς διαγωγῆς εἶπεν·

ὦ Νεάρχε, μοὶ φαίνεται ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἶναι
ἀπεσταλμένοι πρὸς ἀναζήτησιν ἡμῶν. Ὅτι δὲ δὲν μά-
τηρ ἐγνώρισαν, δὲν θαυμάζω· διότι, ὡς ἔχομεν ἡμεῖς τῶρα, εἶ-
μεθα ἀγνώριστοι. Διὰ τοῦτο ἄς εἰπώμεν εἰς αὐτοὺς, ποῦ
εἶμεθα, καὶ ἄς ἐρωτήσωμεν αὐτοὺς, τί ζητοῦσι τρέχοντες
εἰς τοὺς ἐρήμους τούτους τόπους.

Ὁ Νεάρχος τότε ἐκάλεσε τοὺς στρατιώτας καὶ ἠρώτησεν
αὐτοὺς, ποῦ πορεύονται. Οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν πρὸς ἀναζήτη-
τησιν τοῦ Νεάρχου. Τότε ὁ Νεάρχος εἶπεν·

Ἐγὼ εἶμαι ἐκεῖνος, ὃν ἀναζητεῖτε. Ὁδηγήσατε ἡμᾶς
πρὸς τὸν βασιλέα καὶ ἡμεῖς θὰ διηγηθῶμεν πρὸς αὐτὸν
περὶ τοῦ στόλου.

Οἱ στρατιῶται ὠδήγησαν αὐτοὺς εἰς τὸ στρατόπεδον
τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἀλλὰ τινες τούτων προλαβόντες εἰσῆλ-
θον εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἀνήγγειλαν ὅτι

ἔρχονται ὁ Νέαρχος, ὁ Ἀρχίας καὶ πέντε ἄλλοι ἄνδρες. Ὁ βασιλεὺς ἐχάρη μὲν διὰ τὸ ἄκουσμα τοῦτο, ἀλλ' ὑποπεύων ὅτι μόνοι αὐτοὶ ἐσώθησαν ἐξ ὄλου τοῦ στόλου κατελήφθη ὑπὸ φοβερᾶς λύπης. Δὲν παρῆλθε δὲ πολὺς χρόνος καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν σκηνὴν ὁ Νέαρχος καὶ ὁ Ἀρχίας. Ὁ βασιλεὺς, μὴ δυνάμενος ὑπὸ τῆς λύπης νὰ ὀμιλήσῃ καὶ δακρύων, ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν Νέαρχον καὶ Ἀρχίαν. Μετὰ πάροδον δὲ χρόνου πολλοῦ κύριος τῆς θλίψεως γενόμενος εἶπεν·

Ἄφ' οὗ ὑμεῖς, Νέαρχε καὶ Ἀρχία, ἐσώθητε, ἡ θλίψις μου διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ στόλου μετριάζεται κατὰ τὸ ἥμισυ. Εἶπατε νῦν, πῶς κατεστράφη ὁ στόλος καὶ ὁ στρατός μου καὶ εἰς ποῖον μέρος τοῦ Ὠκεανοῦ.

Ὁ δὲ Νέαρχος ἀπεκρίθη·

Καὶ ὁ στόλος καὶ ὁ στρατός, βασιλεῦ, ἐσώθησαν, ἡμεῖς δὲ ἤλθομεν ἄγγελοι τῆς σωτηρίας αὐτῶν.

Ὡς ἤκουσε τοῦτο ὁ βασιλεὺς, ἔκλαυσεν ὑπὸ χαρᾶς καὶ εἶπεν·

Ἡ ἡμέρα αὕτη παρέσχεν εἰς ἐμὲ πλειοτέραν εὐχαρίστησιν ἢ ἡ κατοχὴ ἀπάσης τῆς Ἀσίας.

Ἐνταῦθα ἔφθασαν καὶ τὰ ἄλλα στρατεύματα τοῦ Ἀλεξάνδρου τὰ ὑπὸ τὸν Κράτερον, ἅτινα ἠκολούθησαν ἄλλην ὁδόν, χωρὶς νὰ πάθωσι τίποτε. Ἦλθον δὲ καὶ διάφοροι σατράπαι τῆς Περσίας, φέροντες πλῆθος καμήλων, προβάτων, βοῶν, ἵππων, τὰ ὅποια ἦσαν εὐπρόσδεκτα διὰ τὸν στρατόν, ὅστις εἶχεν ἀνάγκην τροφῆς καλῆς, ἵνα ἀναλάβῃ. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐτέλεσε θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς εὐχαριστηρίους, καὶ ἀγῶνας καὶ πομπήν, ἐν ἧ ἡ πρώτη εὐπορεύετο ὁ Νέαρχος ἐστεφανωμένος, ραινόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ στρατοῦ δι' ἀνθέων καὶ στεφάνων. Κατόπιν δὲ ὁ βασιλεὺς ἀντήμειψε τοὺς στρατηγούς καὶ διὰ δώρων καὶ διὰ

προβιβασμῶν. Ὁ γενναῖος καὶ εὐγενὴς Πευκέστας, μέχρι τοῦδε ἀσπίδοφόρος τοῦ βασιλέως καὶ σωτὴρ αὐτοῦ εἰς τὴν κατὰ Μαλλῶν ἔφοδον, συμπεριελήφθη εἰς τὸ ἔντιμον ἀξίωμα τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως.

Μετὰ ταῦτα ὁ μὲν Νέαρχος ἐπανῆλθεν εἰς τὰ πλοῖα, ἵνα ἐξακολουθήσῃ τὸν πλοῦν εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον, ὁ δὲ Ἑφαιστίων διετάχθη μετὰ μεγίστου μέρους τοῦ στρατοῦ, μετὰ τῶν ἐλεφάντων καὶ τῶν ἀποσκευῶν, ἀκολουθῶν τὴν παραλίαν, ἔνθα αἱ ὁδοὶ ἦσαν ὀμαλαὶ καὶ εὐκρατον τὸ κλίμα, νὰ φθάσῃ εἰς Σοῦσα. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τοῦ ἵππικοῦ τῶν ἐταίρων, τῶν ὑπασπιστῶν καὶ τῶν φίλων καὶ μέρους τινὸς τῶν τοξοτῶν ἀνεχώρησεν, ἵνα διὰ τῆς συντομωτάτης ὁδοῦ τῶν ὀρέων φθάσῃ καὶ αὐτὸς εἰς Σοῦσα. Καὶ οὕτω τὰ πάντα ἐξετελέσθησαν.

§ 56. Γάμοι Ἑλλήνων μετ' Ἀσιανῶν.

Ἦτο μὴν Φεβρουάριος τοῦ ἔτους 324, ὅτε ὁ στρατός ὅλος καὶ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης ἦτο συνηγμένος εἰς Σοῦσα. Οἱ σατράπαι καὶ οἱ στρατηγοὶ ἦλθον ἐνταῦθα κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως φέροντες πλοῦσια δῶρα. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἡγεμόνες πάντες καὶ οἱ μεγιστᾶνες τῆς Ἀσίας προσεκλήθησαν νὰ ἔλθωσι μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ θυγατέρων των, ἵνα παραστῶσιν εἰς τὰς μεγάλας ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις, αἵτινες ἐμελλόν νὰ τελεσθῶσιν ἐν Σοῦσαις. Πανταχόθεν δὲ καὶ ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ ἐκ τῆς Εὐρώπης συνέρρευσαν ἄπειροί ξένοι, ἵνα παρασταθῶσι καὶ οὗτοι καὶ ἀπολαύσωσι τῶν λαμπρῶν πανηγύρεων καὶ ἑορτῶν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐφρόνει ὅτι ἡ παλαιὰ ἔχθρα Ἀσίας καὶ Εὐρώπης καιρὸς ἦτο τώρα πλέον μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἀσίας νὰ παύσῃ. Οἱ λαοὶ καὶ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς

Ἀσίας ἐγνώρισαν τώρα ἀλλήλους καὶ πάντες ἦσαν ἠνωμένοι ὑπὸ ἓν σκῆπτρον συμπράττοντες μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ ἀπολαύοντες πάντες τῶν αὐτῶν τιμῶν. Ὅχι δὲ μόνον οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀσιανοὶ ἠσθάνοντο πρὸς τὸν βασιλέα τῶν πίστιν καὶ ἀγάπην. Τὴν συνδιαλλαγὴν δὲ ταύτην καὶ ἔνωσιν Ἑλλήνων καὶ Ἀσιανῶν ἠθέλησεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ συσφίξῃ ἔτι στενώτερον διὰ γάμων ἑαυτοῦ καὶ τῶν στρατηγῶν καὶ πλείστων στρατιωτῶν Ἑλλήνων μετὰ γυναικῶν Ἀσιανῶν. Οἱ γάμοι οὗτοι ἐτελέσθησαν ἐν Σούσοις κατὰ τὰ περσικὰ ἔθιμα. Πρὸς τοῦτο ἐκτίσθη νυμφικὴ αἶθουσα μεγάλη βασταζομένη ὑπὸ πεντήκοντα κίωνων περιχρύσων, ἡ δὲ ὄροφὴ αὐτῆς ἐποικίλλετο διὰ πολυτελῶν ποικιλιμάτων. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς αἰθούσης ἐστήθη τράπεζα ἐστρωμένη, περίξ δὲ αὐτῆς ἐστήθησαν ἔνθεν μὲν ἑκατὸν ἀργυρόποδες θρόνοι τῶν μελλούμφων, κεκοσμημένοι μετὰ στολῶν νυμφικῶν πολυτελεστάτων καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ὁ τοῦ βασιλέως χρυσόπους θρόνος, ἀπέναντι δὲ καὶ κύκλῳ ἦσαν οἱ ἀνακλιντῆρες τῶν λοιπῶν προσκεκλημένων, οἷον τῶν ἡγεμόνων καὶ μεγιστάνων τῆς Ἀσίας, τῶν πρέσβειων τῶν διαφόρων βασιλέων, τῶν πρέσβειων τῶν πόλεων ὡς καὶ τῶν ξένων τῶν παρεπιδημούντων ἐν τῇ αὐτῇ. Καὶ οὕτω μὲν ἦτο ἡ νυμφικὴ αἶθουσα. Ἐξω δὲ εἰς ἅπαν τὸ στρατόπεδον ἦσαν παρεσκευασμένοι τράπεζαι, καὶ αὗται πλούσιαι καὶ πολυτελεῖς, διὰ πάντας τοὺς στρατιώτας, τοὺς ναύτας καὶ τὴν ἀκολουθίαν τῶν ξένων. Ἡ ἑναρξίς τῆς ἑορτῆς ἐσημάνθη διὰ σάλπιγγος ἀπὸ τῆς βασιλικῆς σκηνῆς. Οἱ προσκεκλημένοι πάντες, ἐννέα χιλιάδες τὸν ἀριθμὸν, ἐκάθισαν εὐθὺς εἰς τὰς τραπέζας. Τότε ὁ βασιλεὺς ἀναστὰς ἔκαμε σπονδὰς εἰς τοὺς θεοὺς καὶ μετ' αὐτὸν πάντες οἱ ξένοι ἕκαστος ἀπὸ χρυσῆς φιάλης, ἣν προσέφερεν εἰς ἕκαστον ὁ

βασιλεὺς δῶρον. Ὅτε δὲ ἔφθασεν ἡ ὥρα τῶν προπόσεων, εἰσῆλθον αἱ νύμφαι κεκαλυμμέναι καὶ ἔλαβεν ἐκάστη τὴν θέσιν αὐτῆς. Ἡ μὲν Στάτειρα, ἡ θυγάτηρ τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἐκάθισε παρὰ τὸν Ἀλέξανδρον, ἡ δὲ νεωτέρα αὐτῆς ἀδελφὴ Δρύπετις παρὰ τὸν Ἡφαιστίωνα. Ἡ Ἀμαστράνη, θυγάτηρ τοῦ Ὁξάθρου καὶ ἀνεψιὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἐδόθη εἰς τὸν Κράτερον. Ἡ θυγάτηρ τοῦ Μέντορος εἰς τὸν Νέαρχον. Ἡ δὲ Ἀρτακάμα, ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἀρταβάζου, εἰς τὸν Πτολεμαῖον καὶ ἄλλαι εἰς ἄλλους μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ ὀγδοήκοντα. Ἄπειρα δῶρα ἐδόθησαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον κατὰ τοὺς γάμους του ὑπὸ τῶν πρεσβειῶν τῶν διαφόρων ἔθνῶν, τῶν πόλεων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς μοναρχίας καὶ τῶν συμμάχων τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης. Εἴκοσι χιλιάδας ταλάντων ἐτιμῶντο μόνοι οἱ χρυσοὶ στέφανοι, δι' ὧν ἐστεφάνουν τὰ ἔθνη τὸν βασιλέα. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος μετ' ἴσης ἐλευθεριότητος ἐδίδεν εἰς πάντας ἐκ τῶν ἑαυτοῦ θησαυρῶν. Ἐπειδὴ δὲ πολλαὶ νύμφαι ἦσαν ὀρφαναί, ὁ Ἀλέξανδρος ἐφρόντισε περὶ αὐτῶν ὡς πατὴρ. Εἰς πάσας ἐδωκε προῖκα βασιλικήν, εἰς πάσας προσήνεγκε πολυτελῆ καὶ πλουσιώτατα δῶρα. Ὡσαύτως ἐπροίκισε καὶ πάντας τοὺς Ἕλληνας τῆς Μακεδονίας, ὅσοι ἤ τότε ἢ καὶ πρότερον εἶχον λάβη γυναϊκας Ἀσιάτιδας. Καὶ τοιοῦτοι κατεγράφησαν ὑπὲρ τὰς δέκα χιλιάδας. Διήρκεσαν δὲ οἱ γάμοι οὗτοι καὶ αἱ ἑορταὶ καὶ τὰ συμπόσια καὶ τὰ θέατρα καὶ αἱ ἄλλαι ποικίλαι διασκεδάσεις ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Τὸ στρατόπεδον ἦτο πλήρες εὐθυμίας. Πανταχοῦ ὑπῆρχον ραψῳδοὶ καὶ κιθαρῳδοί, ἐλθόντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκ τῆς Ἰωνίας, θαυματοποιοὶ καὶ σχοινοβάται ἐκ τῆς Ἰνδικῆς, ἵππεις δεινοὶ ἐκ τῶν περσικῶν ἐπαρχιῶν, ἀλητρίδες καὶ ὀρχηστρίδες καὶ ἠθοποιοὶ ἐκ τῆς Ἀττικῆς.

§ 57. **Τὰ ἀσιανὰ τάγματα.**

Μετὰ ταῦτα ἐκήρυξεν ὁ βασιλεὺς ὅτι καταβάλλει εἰς πάντας, ὅσοι ἔχουσι χρέη ἐκ τῶν στρατιωτῶν του, τὰ ὀφειλόμενα χρήματα. Καὶ διέταξεν ἕκαστος νὰ ὑποβάλῃ εἰς αὐτὸν σημείωσιν τῶν χρεῶν του. Ὅλιγοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὴν διακήρυξιν ταύτην καὶ ὑπέβαλον τὴν σημείωσιν, οἱ πλεῖστοι ὅμως, μάλιστα δὲ οἱ ἀνώτατοι ἀξιωματικοί, ἐφοβήθησαν, μήπως τοῦτο εἶναι τέχνασμα τοῦ Ἀλεξάνδρου, διὰ νὰ μάθῃ, τίνες ζῶσιν ἀσώτως. Καὶ διὰ τοῦτο ἐσιώπησαν. Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἔμαθε τὴν δυσπιστίαν αὐτῶν, ἐκάκισεν αὐτοὺς καὶ διέταξε τοὺς ταμίαις του νὰ πληρώνωσι πάντα τὰ συμβόλαια, ἃ θὰ προσήγοντο πρὸς αὐτοὺς, χωρὶς νὰ σημειῶται τὸ ὄνομα τοῦ λαμβάνοντος. Καὶ οὕτως ἐξωφλήθησαν πάντα τὰ χρέη τοῦ στρατοῦ, τὰ ὁποῖα ἀνέβησαν μέχρις εἴκοσι χιλιάδων ταλάντων.

Ἀλλὰ πλὴν τοῦ δεσμοῦ τῶν γάμων ὁ Ἀλέξανδρος ἠθέλησε νὰ εἰσαγάγῃ καὶ εἰς τὸν στρατὸν τελείαν συγχώνευσιν Ἑλλήνων καὶ Ἀσιανῶν. Διὰ τοῦτο ἀπὸ ἐτῶν εἶχε διατάξῃ εἰς τὰς διαφόρους τοῦ περσικοῦ κράτους ἐπαρχίας νὰ ἐκλέξωσι νέους ἰθαγενεῖς καὶ τούτους νὰ γυμνάσωσιν εἰς τὰ ὄπλα καὶ εἰς τὴν τακτικὴν τὴν ἑλληνικὴν. Ἐγυμνάσθησαν δὲ τοιοῦτοι νέοι ἐν ὄλῳ περὶ τὰς τριάκοντα χιλιάδας, πάντες τῆς αὐτῆς ἡλικίας, ἐν πλήρει μακεδονικῷ ὄπλισμῳ, οὓς οἱ σατράπαι κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως ὠδήγησαν εἰς Σοῦσα. Τὰ πρῶτα αὐτῶν στρατιωτικὰ γυμνάσια ἐγένοντο ἐνώπιον τοῦ βασιλέως μετ' ἐξαιρετικῆς ἐπιτυχίας, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξέφρασεν αὐτοῖς δημοσίᾳ τὴν ἄκραν αὐτοῦ εὐαρέσκειαν καὶ κατέταξε πάντας εἰς τὸν στρατὸν του. Ἐξ αὐτῶν ἐκλέξας τοὺς διακρινομένους δι' ἀνδρείαν καὶ διὰ κάλλος σωματικὸν κατέταξεν εἰς τὸ ἵππι-

κὸν τῶν ἐταίρων. Καὶ ἡγεμόνας Πέρσας παρέλαβεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ἄγλημα τὸ βασιλικόν, ὅπερ ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν ὑπασπιστῶν τῶν ἐμπίστων καὶ ἦτο τὸ μᾶλλον τιμώμενον σῶμα. Ταῦτα πάντα ἐλύπησαν τοὺς Μακεδόνας, οἵτινες οὕτως ἐξισοῦντο πρὸς τοὺς βαρβάρους. Καὶ ἤρχισαν νὰ λέγωσιν·

Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν θέλει πλέον Μακεδόνας, εἰς αὐτὸν ἔρχοῦσιν οἱ βάρβαροι. Ἡ γλῶσσα καὶ τὰ ἦθη τῆς πατρίδος καὶ ἡ στολὴ ἢ ἐλληνικὴ δὲν ἀγαπῶνται πλέον. Ὁ Πευκέστας ἀκριβῶς διὰ τοῦτο τιμᾶται, διότι ἀπέμαθε τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἦθη τῆς πατρίδος του. Τώρα βλέπομεν καὶ τοὺς νεήλιδας τούτους μακεδονιστὶ ὠπλισμένους καὶ τοὺς βαρβάρους ἰσοτίμους πρὸς τοὺς ἀρχαίους πολεμιστὰς τοῦ Φιλίππου. Ταῦτα πάντα μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐβαρύνθη τοὺς Μακεδόνας, ὅτι παρασκευάζεται νὰ ἀποπέμψῃ αὐτοὺς ὡς ἀχρήστους πλέον καὶ ὅτι θὰ πράξῃ τοῦτο ἀδιστακτικῶς ἐν πρώτῃ εὐκαιρίᾳ.

Ταῦτα ἐψιθύριζον πρὸς ἀλλήλους οἱ ἀρχαῖοι στρατιῶται τοῦ Ἀλεξάνδρου. Καὶ μικρὰ τις ἀφορμὴ θὰ ἦτο ἱκανή, τὴν κοινὴν ταύτην ὑπόκωφον δυσარέσκειαν νὰ μεταβάλῃ εἰς φανεράν ἀνταρσίαν. Καὶ ἡ ἀφορμὴ αὕτη δὲν ἐβράδυνε νὰ ἔλθῃ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν Ὠπιν, ὅπου ἡ ὁδὸς ἢ μεγάλη σχίζεται εἰς δύο ὁδοὺς, ὧν ἡ μὲν φέρει εἰς Μηδίαν, ἡ δὲ πρὸς δυσμὰς, εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν. Ἡ δὲ θέσις τῆς πόλεως ταύτης ἦτο ἤδη ἱκανὴ νὰ ἀποκαλύψῃ τὸν σκοπὸν τῆς μετασταθμεύσεως τοῦ στρατοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος αὐτὸς ἤθελε νὰ ἐπισκεφθῇ ἐπὶ τόπου τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν Εὐφράτου καὶ Τίγρητος καὶ ἐξετάσῃ, τί ἔπρεπε νὰ γίνῃ, ἵνα κατασταθῶσιν ἀμφοτέρωι οἱ ποταμοὶ οὗτοι

ναυσίποροι, τὸν μὲν στρατὸν ἀπέστειλεν εἰς Ὀπιν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἡφαιστίωνος, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν ὑπασπιστῶν, τοῦ ἀγῆματος καὶ τινῶν ἄλλων στρατιωτῶν ἐπέβη ἐπὶ τῶν πλοίων τοῦ Νεάρχου, τὰ ὅποια διὰ τοῦ ποταμοῦ Εὐλαίου εἶχον φθάσῃ πλησίον τῶν Σούσων, καὶ κατέβη εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐντεῦθεν, ἀφ' οὗ ἐξήτασεν ἐπιμελῶς τὰς ἐκβολὰς ἀμφοτέρων τῶν ποταμῶν, ἐπέβη πλοίου καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν Τίγρητα, θέλων νὰ ἀναπλεύσῃ αὐτόν. Κατὰ τὸν ἀνάπλου ὁμοῦς ἀπήντησε τεχνητοὺς καταρράκτας, οὓς εἶχον κατασκευάσῃ οἱ Πέρσαι, ἵνα καταστήσῃσι τὸν ποταμὸν ἄπλευστον καὶ οὕτω προφυλάττηται ἡ χώρα αὐτῶν ἀπὸ ἐχθρικῶν ἐπιδρομῶν κατὰ θάλασσαν. Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ καταστρέψῃσι τοὺς γιγαντιαίους τοῦτους φραγμούς, ποιῶν οὕτω τὸν ῥοῦν τοῦ ποταμοῦ ἁμαλὸν καὶ χρήσιμον εἰς τὴν κίνησιν τοῦ ἐμπορίου, ἅμα δὲ ἐφρόντισε καὶ νὰ καθαρίσῃ καὶ τὰς διώρυχας τοῦ ποταμοῦ, δι' ὧν ἠρδεύετο ἡ χώρα, καὶ ἄλλας διώρυχας νέας κατασκεύασε, προφυλάξας οὕτω τὴν χώραν καὶ ἀπὸ πλημύρας ἐν καιρῷ μεγάλων βροχῶν καὶ συντελέσας νὰ ἀρδευῆται ἡ χώρα ἐν καιρῷ ἀνομβρίας καὶ νὰ κατασταθῇ γονιμωτάτη.

§ 58. Ἀνταρσία Μακεδόνων.

Ἦτο μὴν Ἰούλιος, ὅτε καὶ ὁ στρατὸς καὶ ὁ στόλος ἐφθασεν εἰς Ὀπιν, περίξ τῆς ὁποίας ἐστρατοπέδευσαν. Ἡ δυσἀρέσκεια τοῦ μακεδονικοῦ στρατοῦ δὲν ἠλαττώθη τὸ παράπαν, μάλιστα δὲ αἱ ὀχληραὶ πορεῖαι, αἵτινες ἐφαίνοντο αὐτοῖς περιτταί, καὶ αἱ ἐπίπονοι ἐργασίαι διὰ τὴν κατὰστροφὴν τῶν καταρρακτῶν, ἃς ἐθεώρουν ἀναξίας τοῦ στρατιώτου, ἠϋξῆσαν τὴν δυσἀρέσκειαν αὐτῶν τοσοῦτον, ὥστε

ἐπίστευον ἀδιστάκτως, ὅ,τι καὶ ἂν ἔλεγέ τις πρὸς αὐτοὺς περὶ τῶν κακῶν πρὸς αὐτοὺς προθέσεων τοῦ βασιλέως. Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε αἰφνης προσεκλήθη ὁ στρατὸς εἰς συνέλευσιν ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Ὠπίδος, ἐνθα ὁ βασιλεὺς ἀναβάς εἰς τὸ βῆμα εἶπε·

Πολλοὶ ἐκ τῶν περὶ ἐμὲ ἐνθάδε συνηγμένων στρατιωτῶν, ἀποκαμόντες πλέον ἐκ τῆς πολυετοῦς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, ἐκ τῶν τραυμάτων καὶ τῶν παντοίων κακουχιῶν, δικαίως δύνανται νὰ ἀπαιτήσωσιν, ἵνα ἀνταλλάξωσιν νῦν τὰ ὄπλα, ἃ τοσοῦτον χρόνον ἐνδόξως ἔφερον, πρὸς τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀνάπαυσιν. Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ κατοικίσω αὐτοὺς εἰς τινα ἀποικίαν, ὡς τοὺς προτέρους ἀπομάχους· διότι γινώσκω ὅτι ποθοῦσι νὰ ἐπανίδωσι τὴν πατρίδα. Καὶ διὰ τοῦτο θέλω τοὺς κάτασταθέντας ἀχρήστους εἰς τὸν πόλεμον νὰ ἀποστείλω ἐντίμως εἰς τὴν πατρίδα. Ὅσοι δὲ ἐξ ὑμῶν θέλουσι νὰ μένωσι παρ' ἐμοί, εἰς τούτους θὰ χαρίσω τόσα, ὅσα καὶ αὐτοὺς μέλλουσι νὰ καταστήσωσι μᾶλλον ζηλωτοὺς τῶν νοστούντων καὶ ἄλλους νὰ παρακινήσωσιν εὐχαρίστως καὶ προθύμως νὰ μετάσχωσι τῶν αὐτῶν κινδύνων καὶ πόνων.

Ταῦτα εἶπεν ὁ βασιλεὺς νομίζων ὅτι περιποιεῖται τοὺς Μακεδόνας. Οὗτοι ὁμῶς ἐνόμισαν ὅτι ὁ βασιλεὺς καταφρονεῖ αὐτούς, ἀφ' οὗ τοῦ λοιποῦ θεωρεῖ αὐτοὺς ἀχρήστους εἰς πόλεμον, καὶ σφόδρα ὀργισθέντες ἐφώναζον πάντες μιᾷ φωνῇ·

Ἄπόλυσον πάντας ἡμᾶς, τώρα πλέον ἔχεις τοὺς βαρβάρους, δι' ὧν θὰ κάμης νέας ἐκστρατείας καὶ θὰ καταγάγῃς νέας νίκας καὶ θὰ καταλάβῃς νέας χώρας.

§ 59. Λόγος Ἀλεξάνδρου.

Ὡς εἶδε τὴν ἀνταρσίαν ταύτην τοῦ στρατοῦ ὁ Ἀλέξανδρος, εἰς ἄκρον ἐξοργισθεὶς καταβαίνει ἐκ τοῦ βήματος καὶ ὄρμη ἄοπλος ἐντὸς τοῦ πλήθους τῶν ἀφηνιασάντων στρατιωτῶν καὶ ἰδίᾳ χειρὶ συλλαμβάνει ἐκ τοῦ μέσου αὐτῶν τοὺς πρῶτους τυχόντας ἀρχηγούς τῆς στάσεως ταύτης, δεκατρεῖς τὸν ἀριθμόν, οὓς παραδίδει εἰς τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτὸν σωματοφύλακας καὶ διάτάσσει νὰ θανατωθῶσι παραχρῆμα. Οἱ στρατιῶται ἐκπλαγέντες ἐκ τῆς τόλμης ταύτης τοῦ βασιλέως ἐσιώπησαν αἴφνης πάντες. Τότε πάλιν ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα εἶπε·

Δὲν θὰ ὀμιλήσω τώρα, ὦ Μακεδόνες, ἵνα πρᾶνῶ τὴν ἐπιθυμίαν, ἣν ἔχετε νὰ μεταβῆτε εἰς τὴν πατρίδα σας. Περὶ τούτου ἐγὼ ποσῶς δὲν φροντίζω πλέον, ἀλλ' ἵνα γνωρίσητε, πρὶν ἀπέλθητε, ποῖοι εἴμεθα ἡμεῖς καὶ ποῖοι εἴσθε σεῖς. Ὁ πατὴρ μου Φίλιππος εὗρεν ὑμᾶς νομάδας καὶ πτωχοὺς, ἐνδεδυμένους μὲ διφθέρας τοὺς πολλοὺς καὶ βόσκοντας ὀλίγα πρόβατα εἰς τὰ ὄρη, τὰ ὁποῖα μάλιστα δὲν ἠδύνασθε νὰ ὑπερασπίσητε οὔτε κατὰ τῶν Ἰλλυριῶν οὔτε κατὰ τῶν Τριβαλλῶν καὶ τῶν γειτόνων Θρακῶν. Καὶ σᾶς ἔδωκεν ἀντὶ διφθερῶν νὰ φορῆτε χλαμύδας, σᾶς κατεβίβασεν ἐκ τῶν ὀρέων εἰς τὰς πεδιάδας, σᾶς κατέστησε πολεμικοὺς καὶ ἀξιομάχους, ὥστε νὰ μὴ ἔχητε ἀνάγκην φρουρίων, ἵνα σωθῆτε, ἀλλὰ νὰ μεταχειρίζησθε τὴν ἀνδρείαν σας καὶ τὴν πολεμικὴν τέχνην καὶ νὰ νικᾶτε τοὺς ἐχθροὺς σας· σᾶς κατέστησε κατοίκους πόλεων καὶ σᾶς ἐδίδαξε νὰ διοικῆσθε διὰ νόμων καὶ δι' ἡθῶν καλῶν· καὶ τοὺς βαρβάρους ἐκείνους, ὑπὸ τῶν ὁποίων πρότερον ἐπάσχετε πολλά, κατέστησεν ὑμῖν δούλους καὶ ὑπηκόους· καὶ πολλά τῆς Θράκης μέρη προσέθηκεν εἰς τὴν Μακεδονίαν,

καὶ τὴν συγχοινωνίαν κατὰ θάλασσαν ἠσφάλισε, καὶ πλοῦτον διὰ μεταλλείων πολὺν εἰς τὴν χώραν διέδωκε, καὶ μετὰ τῶν Ἑλλήνων τῶν ἄλλων ἡμᾶς συνέδεσεν, ὥστε πᾶσα ἡ Ἑλλάς νὰ ἐκλέξῃ αὐτὸν ἀρχιστράτηγον τῆς ἐκστρατείας κατὰ τοῦ Πέρσου. Τοιαῦτα μὲν ἐποίησε πρὸς τὴν Μακεδονίαν ὁ πατήρ μου. Ἐγὼ δέ, ἐν ᾧ οὐδὲ ἐξήκοντα τάλαντα εὐρίσκοντο εἰς τὰ ταμεῖα, μάλιστα δὲ ὑπῆρχον καὶ χρέη τοῦ πατρὸς περὶ τὰ πεντακόσια τάλαντα, εἰς ἃ πρέπει νὰ προστεθῶσι καὶ ἄλλα ὀκτακόσια, ὅσα ἐγὼ ἐδανείσθην, διὰ νὰ κάμω τὴν μεγάλην ταύτην ἐκστρατείαν, ἐπέρασα εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ προσέθηκα εἰς τὸ Κράτος ἡμῶν τὴν Αἰολίαν, τὴν Φρυγίαν, τὴν Λυδίαν καὶ πᾶσαν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἣν ἔδωκα νὰ καρπῶσθε ὑμεῖς. Καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς Κρήτης εἰς σᾶς ἔρχονται. Καὶ ἡ Συρία καὶ ἡ Παλαιστίνη καὶ ἡ Μεσοποταμία εἶναι ἰδικόν σας κτῆμα· καὶ ἡ Βαβυλῶν καὶ τὰ Βάκτρα καὶ τὰ Σοῦσα εἶναι ἰδικά σας. Καὶ ὁ πλοῦτος τῶν Λυδῶν καὶ οἱ θησαυροὶ τῶν Περσῶν καὶ τὰ ἀγαθὰ τῶν Ἰνδῶν καὶ ἡ ἔξω θάλασσα, πάντα εἶναι ἰδικά σας. Σεῖς εἶσθε σατράπαι, σεῖς στρατηγοί, σεῖς ταξίαρχοι. Τί ἔχω ἐγὼ περισσότερον ἐκ τοιούτων ἀγώνων ἢ τὴν πορφύραν καὶ τὸ διάδημα; Οὐδὲ ἔχω ἰδιαιτέραν περιουσίαν οὐδὲ θησαυροὺς ἐμούς· πάντα εἶναι ἰδικά σας, ἃ φυλάττω χάριν ὑμῶν. Οὐδὲ χρειάζομαι αὐτοὺς νὰ φυλάττω χάριν ἐμοῦ, ἀφ' οὗ τρώγω τὰ αὐτὰ μὲ σᾶς φάγητά καὶ τὸν αὐτὸν κοιμῶμαι ὕπνον. Μάλιστα δὲ νομίζω ὅτι ἐγὼ δὲν τρώγω οὐδὲ τοιαῦτα φαγητά, ὅσα τρώγουσι πολλοὶ ἐξ ὑμῶν ἀγαπῶντες τὴν τρυφήν. Καὶ ἠξέυρω ὅτι πολλὰκις ἐγὼ ἠγρύπνησα, ἵνα δυνηθῆτε νὰ κοιμηθῆτε σεῖς.

Ἄλλ' ἴσως τις εἶπη ὅτι πάντα ταῦτα ἐκτησάμην διὰ τῶν ἀγώνων καὶ τῶν ταλαιπωριῶν τῶν ὑμετέρων, ἐν ᾧ ἐγὼ εἶχον ἀπλῶς τὴν ἀρχηγίαν, χωρὶς νὰ ἀγωνίζομαι

καὶ χωρὶς νὰ κινδυνεύω. Ἄλλ' ἄς εἶπη τις, τίνα εἶδεν ἐμοῦ μᾶλλον νὰ ἀγωνίζεται ἢ νὰ κινδυνεύῃ ὑπὲρ ἐμοῦ μᾶλλον ἢ ἐγὼ ὑπὲρ ἐκείνου. Ἄς δείξῃ τις ἐξ ὑμῶν ἑλαβὼν τραύματα, διὰ νὰ δείξω καὶ ἐγὼ τὰ ἰδικά μου, ἵνα ἴδητε, τίς ἔχει περισσότερα. Δὲν ὑπάρχει μέρος τοῦ σώματός μου ἔμπροσθεν, ὅπερ νὰ ἔμεινεν ἄτρωτον, οὐδὲ ὄπλον οἰονδήποτε, τοῦ ὁποίου δὲν φέρω ἐν τῷ σώματί μου τὰ ἴχνη. Καὶ μὲ ξίφος ἐτραυματίσθην καὶ μὲ τόξον καὶ μὲ μηχανὰς καὶ μὲ λίθους πολλαχοῦ καὶ μὲ ξύλα, τὰ πάντα ὑπέστην χάριν τῆς ὑμετέρας δόξης καὶ τοῦ πλούτου καὶ φέρω ὑμᾶς νικητὰς πανταχοῦ διὰ πάσης γῆς καὶ θαλάσσης, διὰ παντός ποταμοῦ, διὰ παντός ὄρους, διὰ πάσης πεδιάδος. Καὶ συγγενεῖς μου γυναῖκας ἔδωκα ὑμῖν πρὸς γάμον, καὶ τὰ τέκνα τὰ ἰδικά σας θὰ γίνωσι συγγενῆ πρὸς τὰ τέκνα ἐμοῦ. Καὶ τὰ χρέη ἐκείνων, οἵτινες ἔχον κάμη τοιαῦτα, ἐπλήρωσα ὅλα, χωρὶς νὰ πολυπραγμονήσω, διὰ τί ἐγιναν, ἀφ' οὗ καὶ μισθὸς μέγας δίδεται καὶ ἐκ τῶν πολιορκιῶν ἀρπαγαὶ γίνονται. Καὶ οἱ στέφανοι οἱ χρυσοῖ, οὓς ἔδωκα εἰς τοὺς πλείστους ἐξ ὑμῶν, εἶναι μνημεῖα ἀθάνατα καὶ τῆς ἀνδρείας τῆς ὑμετέρας καὶ τῆς ἐξ ἐμοῦ τιμῆς. Ἄλλὰ καὶ ὅστις ἀπέθανεν, ὁ θάνατος αὐτοῦ ὑπῆρξεν εὐκλεῆς, ὁ τάφος του περιφανῆς, χαλκοὶ δὲ ἀνδριάντες τῶν πλείστων ἐστήθησαν ἐν τῇ πατρίδι, οἱ δὲ γονεῖς αὐτῶν ἀνεκηρύχθησαν ἔντιμοι, ἀπαλλαγέντες πάσης λειτουργίας καὶ εἰσφορᾶς, διότι οὐδεὶς ὑμῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν ἐμοῦ ἀπέθανε φεύγων.

Καὶ τώρα εἶχον σκοπὸν νὰ στείλω τοὺς ἀπομάχους ἐξ ὑμῶν εἰς τὴν πατρίδα, ἀλλ' ἐπειδὴ, ὡς βλέπω, θέλετε νὰ ἀπέλθητε πάντες, ἀπέλθετε πάντες, καὶ ὅταν φθάσητε εἰς τὴν πατρίδα, ἀγγεῖλατε εἰς τοὺς συμπολίτας ὑμῶν ὅτι τὸν βασιλέα ὑμῶν Ἀλέξανδρον ὑποτάξαντα τὴν Ἀ-

σίαν, ἀφ' οὗ σᾶς ἐπανάφερον εἰς τὰ Σοῦσα, ἐγκατελίπετε αὐτὸν ἐκεῖ καὶ ἀπήλθετε, παραδόντες αὐτὸν νὰ φυλάττωσιν οἱ νενικημένοι βάρβαροι. Καὶ οἱ ἄνθρωποι, ὅταν ἀκούσωσι τοῦτο, θὰ σᾶς τιμήσωσι, καὶ οἱ θεοὶ θὰ σᾶς εὐλογήσωσιν. Ἀπέλθετε.

§ 60. Μετάνοια Μακεδόνων.

Ταῦτα εἰπὼν κατεπήδησεν ἀπὸ τοῦ βήματος καὶ ἔφυγεν εὐθὺς εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὅπου καὶ ἐκλείσθη μόνος ἐπὶ ἡμέρας. Οἱ Μακεδόνες ἔμειναν ἔκπληκτοι ἐκ τῶν λόγων τοῦ βασιλέως καὶ ἐσιώπων. Κατόπιν ἤρχισαν νὰ ἐρωτῶσιν ἀλλήλους, τί μέλλει γενέσθαι. Καὶ ἄλλοι μὲν ἔλεγον νὰ μείνωσιν, ἄλλοι δὲ νὰ ἀναχωρήσωσιν. Οὕτως ἠῤῥξανε πάλιν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ὁ θόρυβος καὶ ἡ ταραχὴ. Ἀπόγνωσις δὲ κατέλαβε πάντας καὶ οὐδεὶς ἦτο ὁ βοηθήσων αὐτούς. Ἠυξήθη δὲ ἡ ταραχὴ αὐτῶν καὶ ἡ ἀπόγνωσις, ὅτε ἔμαθον ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος διωργάνου τὰ στρατεύματα τῆς Ἀσίας καὶ ὅτι ἐξ αὐτῶν ἔκαμεν ἄλλους μὲν στρατηγούς, ἄλλους δὲ ὑπασπιστάς καὶ σωματοφύλακας. Τότε ἐνόησαν ὅτι οὐδεὶς πλέον δεσμὸς συνέδεεν αὐτούς πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ μετανοήσαντες διὰ τὴν προτέραν αὐτῶν διαγωγὴν ἔδραμον πάντες πρὸς τὰ ἀνάκτορα καὶ ἔρριψαν τὰ ὄπλα αὐτῶν πρὸ τῶν θυρῶν, ὡς σημεῖον μετανοίας, καὶ ἰστάμενοι ἐφώναζον νὰ ἐπιτραπῇ αὐτοῖς νὰ εἰσέλθωσιν ἐντός, λέγοντες ὅτι εἶναι πρόθυμοι νὰ παραδώσωσι τοὺς αἰτίους τῆς πρώην ταραχῆς καὶ βοῆς. Ἐλεγον δὲ ὅτι δὲν θὰ ἀπομακρυνθῶσιν ἐκ τῶν θυρῶν οὔτε τὴν ἡμέραν οὔτε τὴν νύκτα, ἐὰν δὲν λάβῃ πρὸς αὐτοὺς οἶκτον ὁ βασιλεὺς.

Ὡς ἔμαθε ταῦτα ὁ βασιλεὺς, ἐξέρχεται ταχέως ἐκ τῶν ἀνακτόρων καὶ ἰδὼν τοὺς στρατιώτας τοῦ ἰσταμένου πρὸ

τῶν θυρῶν ταπεινοὺς καὶ κλαίοντας καὶ ἀκούων τὰς παρακλήσεις αὐτῶν συνεκινήθη καὶ ἐδάκρυσεν. Ἐπειτα ἀνήλθεν εἰς ὑψηλὸν τι μέρος διὰ τὴν ὁμιλήσῃ. Ἄλλ' οἱ στρατιῶται συνεθλίβοντο περὶ αὐτὸν καὶ ἰκέτευσον, διότι ἐφοβοῦντο, μήπως ὁ βασιλεὺς δὲν ἐξιλεώθῃ ἀκόμῃ. Τότε ὁ γέρον Καλλίνης, διάσημος μαχητής, εἶπε·

Τὰ λυποῦντα τοὺς Μακεδόνας, βασιλεῦ, καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας εἶναι ὅτι ἕκαμες Πέρσας συγγενεῖς τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἐπιτρέπεις νὰ σὲ χαιρετίζωσιν ἀσπαζόμενοι, ἐν ᾧ ἐκ τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἀπέλαυσεν αὐτῆς τῆς τιμῆς.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς·

Ἄλλ' ἐγὼ κηρύττω ὑμᾶς πάντας συγγενεῖς μου καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης οὕτω θὰ καλῶ ὑμᾶς καὶ θὰ φέρωμαι πρὸς ὑμᾶς ὡς πρὸς συγγενεῖς.

Ὡς ἤκουσε ταῦτα ὁ στρατός, ἠὲχαριστήθη πολὺ. Καὶ πρῶτος προσῆλθεν εἰς τὸν βασιλέα ὁ Καλλίνης καὶ ἠσπᾶσθη αὐτόν, κατόπιν δὲ καὶ ἄλλοι, ὅσοι ἤθελον. Τότε οἱ στρατιῶται ἔλαβον τὰ ὄπλα των καὶ βοῶντες καὶ παιανίζοντες ἐπανῆλθον εἰς τὸ στρατόπεδον. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐποίησε κατόπιν θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς, καὶ τράπεζαν παρέθηκεν εἰς τοὺς στρατιώτας, ὅπου καὶ αὐτὸς ἐκάθισεν ἐν τῷ μέσῳ, ἔχων περὶ αὐτὸν πρῶτον μὲν τοὺς Μακεδόνας καὶ Ἕλληνας, ἔπειτα δὲ τοὺς Πέρσας καὶ τοὺς ἄλλους λαοὺς. Πρὸ δὲ τοῦ φαγητοῦ ἕκαμε σπονδὴν εἰς τοὺς θεοὺς, εὐχηθεῖς καὶ εἰς τοὺς Μακεδόνας καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ εἰς τοὺς Πέρσας καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ ὡς καὶ ὁμόνοιαν καὶ κοινωνίαν τῆς ἀρχῆς, καὶ τὴν αὐτὴν σπονδὴν ἕκαμον πάντες, ὅτε ἐπαιάνισε καὶ ἡ μουσικὴ διὰ τοῦτο.

Κατόπιν ἐδήλωσαν πρὸς αὐτὸν ἐκ τῶν Μακεδόνων οἱ μὴ δυνάμενοι πλέον διὰ γῆρας ἢ διὰ πάθημά τι ἐν τῷ πο-

λέμῳ νὰ ὦσι στρατιῶται ὅτι ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα του ἕκαστος. Ἦσαν δὲ περὶ τοὺς μυρίους. Εὐθύς τότε ὁ βασιλεὺς διέταξε νὰ πληρωθῶσιν εἰς αὐτοὺς ὅλοι οἱ μισθοὶ μέχρι τῆς ἐπανόδου εἰς τὴν πατρίδα των. Ἔδωκε δὲ καὶ ἐν τάλαντον εἰς ἕκαστον περιπλέον. Καὶ διέταξε, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἐκτιμήσεως καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ πρὸς αὐτούς, νὰ ὀδηγήσῃ αὐτοὺς ἀσφαλῶς εἰς τὴν πατρίδα των ὁ πιστότατος αὐτοῦ στρατηγὸς Κράτερος, ὃν ἠγάπα ὡς ἑαυτόν. Ὅταν δὲ φθάσωσιν ἐν τῇ πατρίδι, εἶπε, νὰ ἀπολαύωσι πασῶν τῶν τιμῶν, αἵτινες δίδονται εἰς τοὺς ἀρίστους. Ἐν πάσῃ ἑορτῇ καὶ πανηγύρει καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ νὰ ἔχῃσι τὴν προεδρίαν καὶ νὰ κάθηνται ἐστεφανωμένοι. Μετὰ ταῦτα ἠὺχαρίστησεν αὐτοὺς διὰ τὴν πίστιν αὐτῶν καὶ τὴν ἀνδρείαν, ἣν ἐπὶ δέκα ἔτη ἔδειξαν, μετέχοντες τῶν κοινῶν ἀγώνων καὶ κόπων καὶ ταλαιπωριῶν καὶ ἠσπάσθη δακρύων πάντας, δακρύνοντας καὶ αὐτούς, καὶ ἔπειτα ἀπῆλθεν.

§ 61. Θάνατος Ἡφαιστίωνος.

Ἄφ' οὗ δὲ ἐν Ὀπιδι ἀνασυνετάχθη καὶ διωργανώθη ὁ στρατός, ἀπῆλθον δὲ καὶ οἱ ἀπόμαχοι εἰς τὴν πατρίδα των, ὁ Ἀλέξανδρος ἐπορεύθη εἰς Ἐκβάτανα, ἵνα ἐξελέγξῃ ἐκεῖ τοὺς θησαυρούς, ὧν μέγα μέρος ὁ ταμίας αὐτοῦ Ἄρπαλος ἀρπάσας ἔφυγεν εἰς Ἀθήνας, εὐχαρίστησεν δὲ καὶ τοὺς κατοίκους διὰ τὴν ἀφοσίωσιν, ἣν ἐδείκνυον πρὸς αὐτὸν ὡς πιστοὶ ὑπήκοοι, ἀποκρούοντες πᾶσαν φωνὴν ἀποστασίας. Ἐνταῦθα φθάσας ἐώρτασε πανηγυρικώτατα τὴν ἔλευσίν του διὰ θυσιῶν, δι' ἀγώνων γυμνικῶν καὶ μουσικῶν καὶ δραματικῶν, οὓς ἐκόσμησαν τρεῖς χιλιάδες τεχνῖται Ἕλληνες, κληθέντες ἐνταῦθα ἐπίτηδες ἐκ τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ

τὰς εὐφροσύνους ταύτας ἡμέρας ἐτάραξε πρῶτον μὲν ἡ νόσος, ἔπειτα δὲ καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἡφαιστιῶνος, τοῦ ἐπισημωτάτου φίλου τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὡς δὲ διεδόθη ἡ λυπηρὰ αὕτη ἀγγελία, αἱ πανηγύρεις καὶ αἱ ἑορταὶ εὐθὺς ἔπαυσαν, στρατὸς δὲ καὶ λαὸς ἐθρῆνει τὸν εὐγενέστατον ἄνδρα τῆς Μακεδονίας, ὅστις ἀπέθανεν ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἦτο ἀπαρηγόρητος, τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας ἔμενε παρὰ τὸ λείψανον τοῦ φίλου κλαίων, ἄσιτος καὶ ἀθεράπευτος, καὶ μόλις διὰ πολλῶν παρακλήσεων κατώρθωσαν οἱ φίλοι του νὰ ἀπομακρύνωσι τὸν βασιλέα τοῦ νεκροῦ. Κατόπιν ἐξεδόθησαν διαταγαὶ νὰ μετακομισθῇ ὁ νεκρὸς εἰς Βαβυλῶνα πρὸς ταφὴν, ὃν ἔφε-
 ρεν ἐκεῖ ὁ Περδίκας ἐν πάσῃ ἐπισημότητι. Ὁ βασιλεὺς συνελθὼν ἐκ τῆς λύπης ἐπανελάβε πάλιν τὰς συνήθεις αὐ-
 τοῦ ἀσχολίας περὶ τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας. Ἄλλ' ὁ κόσμος πλέον εἰς αὐτὸν οὐδεμίαν παρεῖχε τέρψιν. Σιωπῶν ἔφε-
 ρεν ἐντὸς αὐτοῦ τὴν λύπην τοῦ ἀποθανόντος φίλου, μεθ' οὗ συναπόλεσε καὶ πᾶσαν χαρὰν τοῦ βίου. Παρηγο-
 ρίαν ἐζήτει πλανώμενος εἰς ἄπειρα καὶ ἀτελεύτητα σχέδια, τὰ ὁποῖα ὁμως ἐπὶ τέλους ἠφανίζοντο, καὶ τὴν ψυχὴν
 του ὄλην ἀπερρόφα ἢ θλιβερὰ εἰκὼν τῆς ἀπωλείας τοῦ φί-
 λου. Ἡ πρὸς ἑαυτὸν πεποίθησις ἐξέλιπεν, οὐδεμίαν ἐλπίδα
 καὶ οὐδεμίαν πίστιν εἶχεν εἰς τὴν εὐμένειαν τῶν θεῶν,
 προαίσθημα δὲ καὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ θανάτου κατεκυρίευν
 ἔτι μᾶλλον τὴν ψυχὴν του.

§ 62. Σχέδια νέων πολέμων.

Ἦτο τὸ τέλος τοῦ ἔτους 324 καὶ ἐπὶ τῶν ὁρέων ἔκειτο βαθεῖα χιών, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέζευξεν ἐκ τῶν Ἐκβα-
 τάνων, ἵνα ἔλθῃ εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Ἐνταῦθα ἐσκόπει νὰ

συναθροίση πάσας αὐτοῦ τὰς στρατιάς πρὸς τὰς με-
 λούσας ἐκστρατείας. Ἦθελε δὲ αὐτὴν νὰ κάμη πρω-
 τεύουσαν τῆς μοναρχίας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν ἔκτασιν
 αὐτῆς καὶ τὴν ἀρχαίαν δόξαν, ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τὴν θέ-
 σιν αὐτῆς. Κειμένη μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς δύσεως καὶ
 τῆς ἀνατολῆς προσήγγιζε μᾶλλον πρὸς τὴν δύσιν, πρὸς
 ἣν νῦν ἐστρέφετο ἡ μεγαλειπήβολος διάνοια τοῦ βασιλέως
 μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς ἀνατολῆς. Πρὸς δυσμὰς ἔκειτο
 ἡ Ἰταλία, ὅπου πρὸ ὀλίγου ὁ ἀδελφὸς τῆς μητρὸς του
 Ὀλυμπιάδος Ἀλέξανδρος ὁ πρῶτος, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἠ-
 πείρου, νικητὴς εὖρεν ἄδοξον θάνατον ὑπὸ δολοφόνων.
 Πρὸς δυσμὰς ἦσαν οἱ Κελτοί, οἱ Ἰθῆρες, αἱ ἄπειροι τῶν
 Φοινίκων ἀποικίαι, ὧν ἡ μητρόπολις Τύρος ἀνῆκεν εἰς τὴν
 μοναρχίαν. Πρὸς δυσμὰς τέλος ἔκειτο καὶ ἡ Καρχηδών,
 ἣτις ἀπὸ τῶν περσικῶν πολέμων δὲν ἔπαυε νὰ πολεμῇ
 τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐν Λιβύῃ καὶ ἐν Σικελίᾳ. Αἱ νίκαι τοῦ
 Ἀλεξάνδρου καὶ αἱ μεγάλαι μεταβολαὶ τῶν ἀνατολικῶν
 κρατῶν διεδόθησαν μέχρι τῶν ἀπωτάτων λαῶν τῆς οἰκου-
 μένης, καὶ ἄλλοι μὲν τούτων προσέβλεπον πρὸς τὸν μέ-
 γαν τοῦτον νικητὴν μετ' ἐλπίδων, ἄλλοι δὲ μετὰ φόβου
 ἤκουον τὴν γιγαντιαίαν ταύτην τῶν Ἑλλήνων δύναμιν.
 Πάντες ἤθελον νὰ συνάψωσι σχέσεις μετὰ τοῦ Ἀλεξάν-
 δρου, εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ὁποίου ἔκειτο νῦν ἡ τύχη τοῦ
 κόσμου, καὶ διὰ δῶρων καὶ φιλοφροσύνης νὰ ἐξασφαλίσω-
 σιν ἑαυτοῖς καλὸν μέλλον. Οὕτω δὲ πολλοὶ ἀπώτατοι λαοὶ
 ἔστειλαν πρέσβεις πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἐν Βαβυλῶνι,
 ἄλλοι μὲν στεφανοῦντες καὶ προσκυνοῦντες τὸν βασιλέα,
 ἄλλοι δὲ ὑποβάλλοντες εἰς αὐτὸν ὡς εἰς ἀνώτατον διαι-
 τητὴν τὰς ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς αὐτῶν διαφορὰς καὶ
 ζητοῦντες αὐτοῦ τὴν ἀπόφασιν. Καὶ τώρα ἐν Βαβυλῶνι
 ἐφάνη εἰς πάντας ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο ἀληθῶς κύριος

πάσης γῆς καὶ θαλάσσης. Οἱ Κελτοί, οἱ Καρχηδόνιοι, οἱ Αἰθίοπες τῆς Ἀφρικῆς, οἱ Σκύθαι τῆς Εὐρώπης καὶ πλῆθος ἄλλων λαῶν ἐκ τῶν ἀπωτάτων χωρῶν ἔστειλαν πρέσβεις συγχαίροντες τὸν βασιλέα διὰ τὰς νίκας καὶ στεφανοῦντες αὐτόν.

Αἱ πρεσβεῖαι αὗται θὰ ἐχαροποίησαν βεβαίως τὸν βασιλέα, διότι ἔβλεπεν ὅτι οὕτως ἄνευ πολλοῦ κόπου θὰ ὑπέτασσε καὶ τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Ἀφρικὴν καὶ ὅλην τὴν Εὐρώπην. Διαταγαὶ ἐστάλησαν πανταχόσε νὰ ναυπηγηθῆ μέγας στόλος καὶ νὰ συναθροισθῆ μέγας στρατός καὶ πάντες νὰ ἔλθωσι κατὰ τὸ ἔαρ εἰς Βαβυλῶνα. Φαίνεται δὲ ὅτι εἶχε σκοπὸν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ στρατεύσῃ συγχρόνως καὶ πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς μεσημβρίαν καὶ πρὸς δυσμᾶς. Ἴσως δὲ εἶχε κατὰ νοῦν νὰ ἀναθέσῃ εἰς τοὺς στρατηγούς του τὰς ἐκστρατείας ταύτας, αὐτὸς δὲ μένων ἐν Βαβυλῶνι νὰ διευθύνῃ ἐντεῦθεν καὶ τὰς ἐκστρατείας ταύτας καὶ τὴν ἑπέραντον μοναρχίαν.

Οἱ στρατοὶ καὶ οἱ ἡγεμόνες ἤρχισαν νὰ συναθροίζωνται ἐν Βαβυλῶνι πλήρεις ἀνυπομονησίας καὶ νέων ἐλπίδων. Δὲν ἤξευρον δὲ πόσον κατεβλήθη ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ φίλου του καὶ ὅτι μάτην ἐζήτει νὰ διασκεδάσῃ τὴν ὀδύνην τῆς καρδίας του διὰ τῶν τολμηροτάτων σχεδίων. Μετὰ τοῦ Ἡφαιστίωνος κατήλθεν εἰς τὸν τάφον καὶ ἡ νεότης τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐγῆρασε, πρὶν ἀκόμη φθάσῃ εἰς τὴν ἀνδρικήν ἡλικίαν. Καὶ ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου κατεῖχεν αὐτὸν ἀδιαλείπτως.

§ 63. Νόσος Ἀλεξάνδρου.

Περὶ τὸν Μάϊον τοῦ ἔτους 323 ἡ Βαβυλῶν ἦτο πλήρης στρατιωτῶν. Αἱ μυριάδες τῶν νέων μαχητῶν ἤσχοῦντο

μετὰ ζήλου καθ' ἑκάστην ἐν τοῖς πεδίοις τῆς Βαβυλῶνος εἰς τὴν νέαν τακτικὴν τοῦ πολέμου, ὃν ἔμελλον μετ' ὀλίγον νὰ ἀρχίσωσιν. Ὁ στόλος κάλλιστα κατηρτισμένος ἦτο ἠγχυροβολημένος ἔμπροσθεν τῆς Βαβυλῶνος ἐν τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ. Ἐγίνωσκον δὲ πάντες ὅτι ὁ βασιλεὺς θὰ ἐκήρυττε τὸν πόλεμον κατὰ τὴν ἐπίσημον τοῦ Ἡφαιστίωνος κηδεΐαν. Ἄπειροι δὲ ξένοι ἤλθον παντάχῃθεν εἰς Βαβυλῶνα, ἵνα παραστώσιν εἰς τὴν λαμπροτάτην ἐπικήδειον τελετὴν. Θαυμάσιον οἰκοδόμημα, ἔχον πέντε ὀροφὰς καὶ κεκοσμημένον δι' εἰκόνων καὶ ἀγαλμάτων καὶ πορφύρας, ἀξίας δώδεκα χιλιάδων τάλαντων, ὧν αἱ δέκα χιλιάδες ἐδόθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀπετέλει τὴν πυρὰν τοῦ Ἡφαιστίωνος. Ἀφ' οὗ δὲ παρετάχθη ὄλος ὁ στρατὸς καὶ ἤρχισαν αἱ θυσίαι καὶ ἠκούσθησαν ἐπικήδαιοι θρῆνοι, παρεδόθη τὸ πολυτελέστατον τοῦτο οἰκοδόμημα εἰς τὰς φλόγας. Κατόπιν δὲ πρὸς τιμὴν τοῦ ἀποθανόντος φίλου ἐθυσιάσθησαν καὶ δέκα χιλιάδες προβάτων, ἅτινα διενεμήθησαν εἰς τὸν στρατόν.

Ἡ ἡμέρα τοῦ ἀπόπλου τοῦ στόλου καὶ τῆς κηρύξεως τοῦ ἀραβικοῦ πολέμου δὲν ἦτο μακρὰν. Ὁ βασιλεὺς μάλιστα εἶχε τελέσῃ εἰς τοὺς θεοὺς καὶ θυσίας πρὸς εὐτυχῆ ἔκβασιν τῆς ἀρχομένης ἐκστρατείας. Καὶ ὁ μὲν στρατὸς ἔχαιρε καὶ εὐωχεῖτο, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος εἰστιάλαμπρῶς τὸν Νέαρχον καὶ πάντας τοὺς ἀξιωματικοὺς αὐτοῦ, οἵτινες ἔμελλον μετ' ὀλίγον νὰ ἀναχωρήσωσι. Τὸ δεῖπνον τοῦτο ἐδόθη τῇ 30 Μαΐου πρὸς τὴν ἐσπέραν. Ἀφ' οὗ δὲ οἱ πλεῖστοι τῶν φίλων ἀπῆλθον, ἔμεινε δὲ μόνος ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ λουσθεὶς ἔμελλε νὰ κοιμηθῆ, εἰσέρχεται εἰς τὰ ἀνάκτορα ὁ Θεσσαλὸς Μήδιος, ὃν ὁ Ἀλέξανδρος πολὺ ἠγάπα, καὶ παρακαλεῖ τὸν βασιλέα νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, ἵνα διασκεδά-

σωσι μετ' ἄλλων φίλων τὴν νύκτα. Ὁ Ἀλέξανδρος, εἰ καὶ ἦτο κεκμηκώς, ὅμως ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν, διότι δὲν ἤθελε νὰ δυσαρεστήσῃ τὸν φίλον του. Τὸ εὖθυμον καὶ ζωηρὸν τῶν φίλων διεσκέδασε τὴν συνήθη ἀδιαθεσίαν τοῦ βασιλέως, ὅστις ἀποχωρισθεὶς αὐτῶν περὶ τὴν πρωίαν ὑπεσχέθη αὐτοῖς ὅτι πάλιν θὰ παρευρεθῇ τὴν ἐρχομένην ἐσπέραν εἰς τὴν συναναστροφὴν αὐτῶν. Καὶ πράγματι περὶ τὴν ἐσπέραν ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Μηδίου, ὅπου ἔμεινε μέχρι βαθείας νυκτὸς τρώγων καὶ πίνων μετὰ τῶν φίλων. Δύσθυμος ἐπέστρεψεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ κατεκλίθη πυρέσσων. Τῇ δὲ πρωίᾳ τῆς πρώτης Ἰουνίου ἠγέρθη ἤδη νοσῶν. Ἡ λύπη ἡ μεγάλη, ἣν εἶχε, τοῦ ἀποθανόντος φίλου, αἱ ἐργασίαι αἱ ἄπαστοι, αἱ ἀγρυπνίαι, ἡ ἀμέλεια περὶ τὴν δίαιταν κατέστησαν τὸ σῶμα ἐπιρρεπὲς εἰς νόσον, παρήγαγον δὲ νῦν εἰς αὐτὸ σφοδρὸν πυρετόν. Ὅθεν ἐπὶ κλίνης ἔφερον αὐτὸν εἰς τὰ ἱερά, ἵνα τελέσῃ θυσίαν, ὡς συνήθιζε νὰ ποιῇ καθ' ἑκάστην καὶ ἐπὶ κλίνης ἐπανάφερον αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου κατέκειτο μέχρι τῆς δείλης. Τότε ἠγέρθη καὶ ἐκάλεσε τοὺς στρατηγούς εἰς συμβούλιον, ἵνα δώσῃ αὐτοῖς ὁδηγίαν περὶ τῆς ἐκστρατείας καὶ τοῦ πλοῦ.

§ 64. Τελευτὴ Ἀλεξάνδρου.

Μετὰ τὸ συμβούλιον ἐχομίσθη ἐπὶ κλίνης εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἐπιβάς τοῦ πλοίου τοῦ διέπλευσε πέραν τοῦ ποταμοῦ εἰς τὸν μέγαν κῆπον, ἔνθα λουσθεὶς ἀνεπαύετο ἐν τῷ ἐξοχικῷ ἀνακτόρῳ, ὅπου ἦλθε καὶ ὁ Μηδῖος, ὅστις μάτην ἐζήτηε διὰ διαφόρων λόγων νὰ φαιδρύνῃ τὴν καταβεβλημένην τοῦ βασιλέως ψυχὴν. Εἰ καὶ ἑπάσχεν, ἐκάλεσεν ἐν τούτοις τοὺς στρατηγούς νὰ ἔλθωσι κατὰ τὴν ἐπιούσαν

ἡμέραν, 3 Ἰουνίου, λίαν πρωί, ἵνα λάβωσι τὰς διαταγὰς αὐτοῦ περὶ τῆς προσεχοῦς ἐκστρατείας. Τὴν νύκτα ταύτην διήλθεν ὄλην ἔχων σφοδρὸν πυρετόν. Καὶ διὰ τοῦτο τὴν πρωίαν εἶπεν εἰς τὸν Νέαρχον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους στρατηγούς, οὓς εἶχε καλέσῃ τῇ προτεραίᾳ, ὅτι ἕνεκα τῆς νόσου αὐτοῦ ἃς ἀναβλήθῃ ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἔτι ὁ ἀπόπλους τοῦ στόλου, καὶ ὅτι ἐλπίζει ὅτι τῇ ἕκτῃ Ἰουνίου θὰ ἠδύνατο νὰ μεταβῇ καὶ αὐτὸς εἰς τὸν στόλον. Ἐκράτησε δὲ ἤδη παρ' ἑαυτῷ καὶ τὸν Νέαρχον, ἵνα διηγήται αὐτῷ περὶ τοῦ πλοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς μεγάλης θαλάσσης, ὅπερ λίαν ἠυχαρίσται αὐτόν, διότι ἀνελογίζετο ὅτι καὶ αὐτὸς μετ' ὀλίγον ἐν τῇ νέᾳ ἐκστρατείᾳ θὰ διέλθῃ τοὺς αὐτοὺς κινδύνους. Ἐν τούτοις ἢ κατάστασις τοῦ βασιλέως ἐγένετο πάντοτε χειρῶν. Καὶ ὅμως κατὰ τὴν πρωίαν τῆς τετάρτης Ἰουνίου μετὰ τὸ λουτρὸν καὶ τὴν θυσίαν προσεκάλεσε πάντας τοὺς στρατηγούς, οὓς διέταξε νὰ ἔχωσι πάντα ἔτοιμα, ἵνα ἀποπλεύσωσιν ἀνυπερθέτως κατὰ τὴν 6 Ἰουνίου. Περὶ δὲ τὴν ἑσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ πυρετὸς ἐπῆλθε σφοδρότερος, αἱ δὲ δυνάμεις τοῦ βασιλέως ἐμειώθησαν ἐπαισθητῶς. Τὴν νύκτα διήλθεν αὔπνος καὶ ἐν ἀγωνίᾳ. Οὕτω δὲ διήλθε καὶ ἡ 5 ὡς καὶ ἡ 6 Ἰουνίου. Τῇ δὲ ἐβδόμῃ διέταξε νὰ φέρωσιν αὐτόν εἰς τὰ ἀνάκτορα ἐν τῇ πόλει. Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν ἢ κατάστασις του αἰεὶ ἐχειροτέρευε, καὶ ὅτε εἰσῆλθον οἱ στρατηγοὶ εἰς τὸν θάλαμον, ἐγνώρισε μὲν αὐτούς, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ ὁμιλήτῃ. Ὁ πυρετὸς διήρκει ἀδιάκοπος, ὁ δὲ βασιλεὺς ἔκειτο ἄφρωνος. Ὡς δὲ ἐγνώσθη ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τῷ στρατῷ ἡ ἀσθένεια τοῦ βασιλέως, παρήγαγεν ἀπερίγραφτον θλίψιν. Ὁ στρατὸς ἀθρόος ὤρμησεν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ἰκέτευε νὰ ἀνοίξωσι τὰς θύρας τῶν ἀνακτόρων, ἵνα ἴδῃ τὸν περιπόθητον αὐτοῦ βασιλέα. Οἱ ὑπασπισταὶ ἐνέδωκαν εἰς τὰς ἰκεσίας τῶν στρατιωτῶν

καὶ ἤνοιξαν τὰς θύρας. Ὁ στρατὸς ὅλος διηλθεν ἐν τάξει πρὸ τοῦ βασιλέως, ὅστις διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἀπεχαιρέτα διὰ τελευταίαν φορὰν τοὺς ἐνδόξους αὐτοῦ συναγωνιστάς. Κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς 11 Ἰουνίου ἡ μεγάλη καρδιά, ἥτις ἔπαλλε διὰ πᾶν μέγα καὶ ὑψηλόν, ἔπαυσε πλέον νὰ κινῆται.

§ 65. Συνέδριον περὶ διαδόχου.

Ὁ θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ μεγαλείου, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, κατέπληξε τὴν ἀχανῆ πόλιν, ἐν τῇ ὁποία συνέβη. Στρατὸς καὶ λαός, θρηνοῦντες καὶ ὀδυρόμενοι, εἰσώρμησαν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἵνα ἴδωσι τὸν νεκρὸν καὶ βεβαιωθῶσι περὶ τοῦ θανάτου. Μετ' οὐ πολὺ ὅμως τὴν θλίψιν διεδέχθη ὁ φόβος, τί θὰ γίνῃ τὸ μέγα καὶ πολυδαίδαλον κράτος, ἀφ' οὗ ἐξέλιπεν ἡ στιβαρὰ χεὶρ, ἥτις μόνη ἠδύνατο νὰ συγκρατῇ αὐτό. Οἱ κατακτηταὶ ὑπώπτευον τοὺς ἐγγχώριους, οἱ ἐγγχώριοι τοὺς κατακτητάς, οἱ ἀρχηγοὶ τοὺς ἀρχηγούς. Ὅθεν πάντες διενευκτέρευσαν ἔνοπλοι καὶ ἔντρομοι, περιμένοντες στάσιν, αἵματοχυσίαν καὶ λεηλασίαν. Ἀλλ' εὐτυχῶς οὐδὲν συνέβη κατὰ τὴν νύκτα ταύτην. Τῇ δ' ἐπομένη ἡμέρᾳ συνῆλθον οἱ ἑπτὰ στρατάρχαι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, οἱ καλούμενοι σωματοφύλακες, ἵνα σκεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου. Οὗτοι δὲ ἀπεφάσισαν νὰ κάλῃσωσι τοὺς πρώτους τῶν φίλων τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς καὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας τοῦ στρατοῦ εἰς γενικὴν συνέλευσιν, ἵνα ὀρίσωσι τὸν διάδοχον τῆς βασιλείας καὶ τὴν κυβέρνησιν τοῦ κράτους. Πάντες δὲ οὗτοι ἔνοπλοι, ἀκολουθοῦμενοι ὑπὸ τῶν μακεδονικῶν ταγμάτων, ἦλθον εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ἡ συνεδρίασις ὑπῆρξε πανηγυρική, ἀρξαμένη διὰ θρήνων περὶ τοῦ μεγάλου νεκροῦ, οὗ τὰ ὄπλα,

ἡ πορφύρα, τὸ διάδημα ἔκειντο ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐρριμμένα, θρόνου ἐρήμου καὶ χηρεύοντος. Ἀφ' οὗ δὲ ἐθρήνησαν πάντες, τότε ἠγέρθη ὁ Περδίκκας, ὁ πρῶτος τῶν σωματοφυλάκων, ὅστις πορευθεὶς εἰς τὸν θρόνον ἀπέθηκε τὸν δακτύλιον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὃν οὗτος ἀποθνήσκων παρέδωκεν εἰς αὐτὸν καὶ εἶπε·

Ἡ συμφορὰ ἡμῶν πάντων στερηθέντων ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας τοῦ βασιλέως ἡμῶν εἶναι μεγάλη καὶ δικαίως πάντες θρηνοῦμεν διὰ τὴν ἀνεπανόρθωτον ταύτην ἀπώλειαν. Ἀλλὰ τώρα δὲν εἶναι καιρὸς θρήνων. Πρέπει νὰ λάβωμεν μέτρα διὰ νὰ διασώσωμεν τὴν ἀρχήν, ἣν δι' ἀγῶνων πολλῶν ἀπεκτήσαμεν. Ἀνάγκη νὰ ὀρισθῇ τάχιστα ὁ μέλλων βασιλεὺς καὶ ὡς τοιοῦτος φρονῶ ὅτι δὲν δύναται νὰ εἶναι ἄλλος ἢ ὁ μέλλων νὰ γεννηθῇ ἐκ τῆς βασιλίσσης Ῥωξάνης παῖς. Δεύτερον ἐπίσης ἐπεὶ γον ζήτημα εἶναι νὰ ὀρισθῇ καὶ ὁ ἀντιβασιλεὺς, εἰς ὃν θὰ ὑπακούωμεν πάντες, μέχρις ὅτου γεννηθῇ καὶ ἀναλάβῃ τὴν βασιλείαν ὁ νόμιμος βασιλεὺς.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Νέαρχος·

Καὶ ἐγὼ συμφωνῶ ὅτι ἡ βασιλεία πρέπει νὰ παραμείνῃ ἐν τῷ βασιλικῷ οἴκῳ. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι δὲν ἀρμόζει οὔτε εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς βασιλείας οὔτε εἰς τὴν δυσχερείαν τῶν περιστάσεων νὰ ἀναγορευθῇ ὑπέρτατος ἀρχὼν παῖς μὴ γεννηθεὶς ἀκόμη, ἀφ' οὗ μάλιστα δὲν γινώσκωμεν, ἂν ἡ βασίλισσα θὰ γεννήσῃ καὶ υἱόν. Εὐτυχῶς ὁ Ἀλέξανδρος ἔχει υἱὸν τὸν Ἡρακλῆ, ὃν ἔτεκεν αὐτῷ ἡ Βαρσίνη, ἡ χήρα τοῦ Μέμνονος.

Ὡς ἤκουσε τὴν γνώμην ταύτην ἡ συνέλευσις, ἀπέκρουσεν αὐτήν, ἀπεδοκίμασε δὲ αὐτήν καὶ ὁ στρατὸς διὰ φωνῶν καὶ θορύβου, τύπτων τὰς σαρίσας ἐπὶ τῶν ἀσπίδων.

Μετὰ τὸν Νέαρχον ὠμίλησεν ὁ Μελέαγρος, ὁ ἡγεμῶν τῆς φάλαγγος, ταῦτα·

Ἄτοπον μοὶ φαίνεται νὰ δοθῇ ἡ βασιλεία εἰς τὸν παῖδα τῆς δοριαλώτου Βαρσίνης ἢ εἰς τὸν παῖδα τῆς βαρβάρου Ῥωξάνης. Καὶ ἐγὼ συμφωνῶ ὅτι βασιλέα πρέπει νὰ λάβωμεν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τοῦ Ἀλεξάνδρου. Καὶ τοιοῦτος, φρονῶ, ἔχων τὰ πλεῖστα καὶ ἰσχυρότάτα δικαιώματα, εἶναι ὁ Ἀριδαῖος, ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου καὶ ἀδελφὸς ἑμοπάτριος τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Πτολεμαῖος·

Ὁ Ἀριδαῖος δὲν εἶναι γνήσιος υἱὸς τοῦ Φιλίππου, εἶναι δὲ καὶ ἀμβλὺς τὴν φύσιν καὶ ὡς τοιοῦτον περιεφρόνει αὐτὸν καὶ ὁ πατὴρ του Φίλιππος καὶ ὁ ἀδελφὸς του Ἀλέξανδρος. Ἄλλ' ἡμεῖς τώρα ἔχομεν ἀνάγκην μονίμου καὶ συνετῆς κυβερνήσεως τοῦ κράτους. Οἷοσδήποτε τῶν προταθέντων καὶ ἂν ἀναγορευθῇ βασιλεὺς, εἴς τις, ὁ ἀντιβασιλεύς, θὰ σφετερισθῇ ὅλην τὴν ἀρχήν, εἴτε ὡς κηδεμῶν, εἴτε ὡς εὐνοούμενος τοῦ βασιλέως. Διὰ τοῦτο προτείνω, οἱ ἄνδρες, οἵτινες ἀπετέλουν τὸ σύνθημα τοῦ Ἀλεξάνδρου συμβούλιον, νὰ ἐξακολουθήσωσι νὰ κυβερνῶσι τὸ κράτος, ἀποφασίζοντες κατὰ πλειονοψηφίαν. Εἰς τούτους νὰ ὑπακούωσι καὶ ὁ στρατὸς καὶ οἱ ἡγεμόνες αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες τῶν ἐπαρχιῶν.

§ 66. Ἐρις περὶ τοῦ ἐπιτρόπου.

Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Πτολεμαίου δὲν ἐγένετο δεκτὴ, προετιμήθη δὲ ἡ γνώμη νὰ τηρηθῇ ἡ βασιλεία διὰ τὸν υἱὸν τῆς Ῥωξάνης. Καὶ οὕτως ἐλύθη τὸ πρῶτον ζήτημα. Νῦν δὲ ἐπρόκειτο νὰ ὀρισθῇ, τίς θὰ εἶναι ὁ ἐπίτροπος τῆς βασιλείας, ἤτοι ὁ ἀντιβασιλεύς, μέχρις ὅτου γεννηθῇ τὸ παι-

δίων. Πρῶτος ἔλαβε περὶ τούτου τὸν λόγον ὁ σωματοφύλαξ Ἀριστόνους ὁ Πελλαῖος, ὅστις εἶπε ταῦτα·

Ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς ἀποθνήσκων παρέδωκε τὸν δακτύλιον εἰς τὸν Περδίκκαν, καίτοι περιστοιχίζετο τότε ὑπὸ τῶν ἐπιφανεστάτων Μακεδόνων, εἶναι πρόδηλον ὅτι ὁ βασιλεὺς ἠθέλησε διὰ τούτου νὰ σημάνη ὅτι εἰς τὸν Περδίκκαν ἐπιτρέπει τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας.

Κοινὴ ἠκούσθη μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἐπιδοκιμασία. Καὶ πάντες ἐφώνησαν· Ὁ Περδίκκας νὰ προχωρήσῃ καὶ νὰ ἀναλάβῃ ἐκ τοῦ θρόνου τὸν δακτύλιον. Ἄλλ' αὐτὸς δὲν προεχώρει, δεικνύων οὕτω ὅτι διστάζει νὰ ἀναλάβῃ τὴν μεγάλην ταύτην τιμὴν, ἀλλ' ἅμα καὶ τὴν βαρυτάτην εὐθύνην, καὶ μόνον, ἐὰν ἠνάγκάζετο, θὰ ἐδέχετο τοῦτο. Τότε ὁ Μελέαγρος λαβὼν αὖθις τὸν λόγον εἶπε·

Δικαίως ὁ Περδίκκας διστάζει νὰ δεχθῇ τὸ μέγα τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ βασιλέως ἀξίωμα, ἀφ' οὗ προσφέρεται εἰς αὐτὸν ὑπὸ συνελεύσεως, ἧτις δὲν εἶναι πρὸς τοῦτο ἀρμοδία. Ἐγὼ φρονῶ ὅτι μόνον ὁ στρατὸς δικαιούται νὰ ἀποφασίσῃ καὶ περὶ τοῦ χηρεύοντος θρόνου καὶ περὶ τοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον κατέκτησε. Βουλευόμεθα, τίς θέλει νὰ εἶναι ἐπίτροπος τοῦ βασιλέως, ἐν ᾧ ἀκόμη δὲν ἤξεύρομεν, τίνα θέλει ὁ στρατὸς βασιλέα. Τὸ κατ' ἐμὲ διαμαρτύρομαι κατὰ τοιούτων ἀποφάσεων, αἵτινες ἀντιβαίνουσι καθ' ὅλα εἰς τὰ νόμιμα καὶ εἰς τὰ ἔθιμα τῶν Μακεδόνων.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Μελέαγρος ἐξῆλθε τῆς συνελεύσεως, συνοδευόμενος ὑπὸ πάντων τῶν παρισταμένων Μακεδόνων, οἵτινες ἐπεκρότησαν εἰς τοὺς λόγους του.

Ὡς δὲ οἱ ἐξῶθεν τῶν ἀνακτόρων μένοντες στρατιῶται ἔμαθον τὴν γνώμην τοῦ Μελεάγρου, συνετάχθησαν πρὸς αὐτὸν καὶ ἀπροκαλύπτως ἠγανάκτουν κατὰ τῶν μεγιστάνων, οἵτινες ἐσφετερίσθησαν τὸ δικαίωμα νὰ ἀποφασίσωσιν

αὐτοὶ περὶ τῆς τύχης τοῦ κράτους, χωρὶς νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν γνώμην τοῦ στρατοῦ. Καὶ ἀπεφάσισαν βασιλεὺς νὰ ἐκλεχθῆ ὁ Ἀριδαῖος, ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου ἐκ γυναικὸς Θεσσαλίδος, ὅστις διέτριβε μάλιστα νῦν ἐν Βαβυλώνι, πᾶς δὲ ἄλλος, ὃν ἤθελεν ἐκλέξῃ ἢ συνέλευσις τῶν μεγιστάνων, ἐκήρυξαν ὅτι εἶναι θανάτου ἔνοχος. Τοῦτο ἀπεφάσισαν οἱ στρατιῶται τοῦ Μελεάγρου, οἵτινες ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν αὐτοῦ ἀνευρόντες τὸν Ἀριδαῖον ἀνηγόρευσαν αὐτὸν βασιλέα ὑπὸ τὸ ἀγάπητόν τοῦ Φιλίππου ὄνομα, διορίσαντες μάλιστα καὶ τοὺς σωματοφύλακας αὐτοῦ καὶ οὕτως ἔχοντες αὐτὸν ἐν τῷ μέσῳ ἐνέβαλον εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς συνεδριάσεως.

Ἀλλὰ καὶ οἱ μεγιστᾶνες, εὐθύς ὡς ἤκουσαν τὴν διαμαρτυρίαν τοῦ Μελεάγρου καὶ εἶδον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ ἐκ τῆς συνελεύσεως, δὲν ἔμεινάν ἄπρακτοι. Καὶ ὁ μὲν Περδίκκας ἔσπευσε νὰ ἀναλάβῃ τὸν δακτύλιον ἐκ τοῦ θρόνου, καὶ ἐδέχθη τὸ ἀξίωμα κηδεμόνος τοῦ μέλλοντος παιδὸς τῆς Ῥωξάνης ὁμοῦ μετὰ τοῦ Λεοννάτου, ὁ δὲ Πύθων διωρίσθη σωματοφύλαξ, ὁ δὲ Ἀντίπατρος καὶ ὁ Κράτερος ὠρίσθησαν κύριοι τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην πραγμάτων. Τούτων δὲ γενομένων, ὤμοσαν πάντες πίστιν εἰς τὸν ἀπὸ τῆς Ῥωξάνης γεννηθησόμενον υἱὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Δὲν εἶχε δὲ τελειώσῃ ἀκόμη ἡ ὀρκωμοσία αὕτη, ὅτε ἐπεφάνησαν εἰς τὸν πρόδομον τῆς αἰθούσης οἱ φαλαγγῖται, ὁ δὲ Μελεάγρος εἰσήλασεν εἰς αὐτὴν μετὰ τοῦ Ἀριδαίου καὶ ἱκανῶν ὀπλιτῶν καὶ ἀνέκράξεν· Ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς, εἰς ὃν προσήκει ὁ τῆς πίστεως ὄρκος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀξίωσις αὕτη ὑπεστηρίζετο ὑπὸ χιλιάδων παρισταμένων σαρισῶν, οἱ μεγιστᾶνες ἐφοβήθησαν καὶ συνετάχθησαν μετὰ τοῦ νέου βασιλέως. Οἱ δὲ στρατιῶται τύπτοντες τὰς σαρίσας ἐπὶ τῶν ἀσπίδων ἐχαιρέτιζον ἀγαλλόμενοι τὸν νέον βασιλέα, ἠπέ-

λουν δὲ θάνατον εἰς τοὺς σφετερισθέντας τὴν βασιλείαν προδότας. Ὁ δὲ Μελέαγρος λαβὼν τὴν πορφύραν καὶ τὸ διάδημα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπέθηκεν αὐτὰ ἐπὶ τοῦ νέου βασιλέως καὶ ἔστη ὀπισθεν αὐτοῦ ὡς σωματοφύλαξ.

§ 67. Ἐμφύλιος συμπλοκή.

Ἄλλὰ καθ' ὃν χρόνον εἰσώρμησαν εἰς τὴν αἴθουσαν ὁ Μελέαγρος καὶ οἱ φαλαγγῖται, φέροντες τὸν βασιλέα Ἀριδαῖον, τινὲς τῶν μεγιστάνων, ἐν οἷς καὶ ὁ Περδίκκας, ὑπεχώρησαν εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου ἔκειτο ὁ τοῦ βασιλέως νεκρός. Ἐνταῦθα περὶ τὸν Περδίκκην ἠθροίσθησαν ἑξακόσιοι περίπου ἔγκριτοι ἄνδρες, εἰς οὓς προσῆλθε καὶ ὁ Πτολεμαῖος ὁ Λαγίδης μετὰ τοῦ ὀμίλου τῶν βασιλικῶν παίδων. Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖ κατεδίωξαν αὐτοὺς οἱ φαλαγγῖται μετὰ τοῦ Μελεάγρου καὶ Ἀριδαίου. Τότε ὁ Περδίκκας ἀνέκραξε· Περὶ ἐμὲ πάντες οἱ βουλόμενοι νὰ προφυλάξητε τὸν τοῦ βασιλέως νεκρόν. Καὶ εὐθὺς ἐξερράγη ἄγριος ἑκατέρωθεν ἄγῶν, καθ' ὃν ἔπεσον πολυάριθμοι νεκροὶ καὶ τραυματαῖαι. Τότε τινὲς τῶν ἐπιφανεστάτων ἡγεμόνων προσελθόντες εἰς τὸ μέσον ἐξώρκισαν νὰ παύσῃ ἡ αἱματοχυσία καὶ νὰ ἀναγνωρίσωσι πάντες τὸν βασιλέα Ἀριδαῖον. Καὶ πράγματι τοῦτο ἐγένετο δεκτόν, ἀφ' οὗ μάλιστα ἡ ὑπεροχὴ τῶν φαλαγγιτῶν ἦτο ἀναμφισβήτητος. Πρῶτος δὲ ὁ Περδίκκας κατέθεσε τὰ ὄπλα, τὸ δὲ παράδειγμα αὐτοῦ ἐμίμηθησαν καὶ οἱ ἄλλοι καὶ οὕτως ἔπαυσεν ἡ μάχη. Νῦν δὲ ὁ ἄγῶν ἦτο μετὰ τῶν δύο ἀνδρῶν, τοῦ Περδίκκου καὶ τοῦ Μελεάγρου, τίς τῶν δύο νὰ προσεταιρισθῇ τὸν στρατὸν καὶ νὰ ἐπιβληθῇ δι' αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπερτάτην διοίκησιν τοῦ κράτους. Καὶ ὁ μὲν Μελέαγρος εἶχε προσεταιρισθῆ τοὺς φαλαγγίτας, ὁ δὲ Περδίκκας κατῴρωσε νὰ προσεται-

ρισθῆ τούς ἰππεῖς. Ἐπειδὴ δὲ τὸ τάγμα τῶν ἰππέων κατέλαθε τὰς ὁδοὺς ἔξω τῆς Βαβυλῶνος καὶ ἐκώλυε νὰ εἰσκομίζωνται εἰς τὴν πόλιν τὰ τρόφιμα, οἱ φαλαγγῖται ἐζήτησαν ἐπιμόνως ἢ νὰ ἐπέλθῃ συνδιαλλαγή ἢ νὰ λυθῇ ὁ ἀγὼν διὰ μάχης. Προεκρίθη ὅμως ἡ συμφιλίωσις καὶ ταύτην ἔφερον εἰς πέρας ὁ ἀξιὸς γραμματεὺς τοῦ Ἀλεξάνδρου Εὐμένης ὁ Καρδιανός. Κατὰ τὴν συνδιαλλαγὴν δὲ ταύτην ὁ μὲν Ἀριδαῖος ἀνεγνωρίζετο βασιλεὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα Φίλιππος, ἐπὶ τῷ ὄρω ὅμως νὰ μετάρχη τῆς βασιλείας καὶ ὁ ἀπὸ τῆς Ῥωξάνης παῖς, ὁ δὲ Περδίκκας διωρίζετο χιλιάρχος, ἥτοι ἐλάμβανε τὸ πρῶτον μετὰ τὸν βασιλέα ἀξίωμα, μετὰ τοῦ Μελεάγρου, ὅστις διωρίσθη ὑπαρχος αὐτοῦ. Τελεσθέντων δὲ τῶν ὄρκων ἐκατέρωθεν, εἰσῆλθασαν πάντες οἱ στρατοὶ ἠνωμένοι καὶ ἀγαλλόμενοι εἰς τὴν Βαβυλῶνα.

Ἄλλ' ἡ κοινὴ αὕτη ἀγαλλίασις δὲν διήρκεσε δυστυχῶς πολὺν χρόνον. Ὁ Περδίκκας δὲν ἔμενεν εὐχαριστημένος ἐκ τῆς συνδιαλλαγῆς ταύτης. Ἡ στασιάζουσα φάλαγγξ ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῇ, ὁ δὲ αὐθάδης Μελεάγρος, ὁ τολμήσας νὰ ἀμφισβητήσῃ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ, ἔπρεπε νὰ καταστῇ ἐκποδὼν. Πρὸς τοῦτο εἶχε κατορθώσῃ νὰ ἔχῃ σύμφωνον καὶ τὸν βασιλέα Ἀριδαῖον. Ὅτε δὲ μίαν ἡμέραν ἐτελεῖτο ἔξω τῆς Βαβυλῶνος ὁ καθαρμὸς τοῦ στρατοῦ διὰ τὴν γεγεννημένην ἐμφύλιον στάσιν καὶ τὴν ἀδελφοκτονίαν, καθ' ὃν γίνεται μάχη προσποιητὴ κατὰ τὰ μακεδονικὰ ἔθιμα, ὁ βασιλεὺς Ἀριδαῖος προελάσας ἀπήτησε παρὰ τῶν φαλαγγῖτῶν νὰ παραδώσωσιν αὐτῷ τριακοσίους ἀνδρας, οὓς ἀνέφερον ὀνομαστὶ ὡς πρωταιτίους τῆς στάσεως. Οἱ φαλαγγῖται, βλέποντες ἀπέναντι αὐτῶν τὸ ἰππικὸν καὶ πολλοὺς ἐλέφαντας ἰσταμένους ἐτοίμους εἰς μάχην καὶ ἐννοοῦντες ὅτι οἱ ἀντίπαλοί των ἦσαν πολὺ ἰσχυρότεροι καὶ ὅτι, ἂν δὲν ἐδέχοντο ὅσα ἀπήτει ὁ βασιλεὺς, θὰ ἤττωντο ἐν μάχῃ,

καὶ θὰ κατεστρέφοντο, ἐκόντες ἄκοντες ὑπήκουσαν καὶ παρέδωκαν τοὺς τριακοσίους ἐκ τοῦ στρατεύματος αὐτῶν, οἵτινες παραχρῆμα ἐθανατώθησαν. Περὶ δὲ τοῦ Μελεάγρου ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν ἐγένετο λόγος. Ἄλλ' οὗτος κατένοησεν ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ σωθῆ, καὶ ὅτι πάντως θὰ ἐφονεύετο κατόπιν ἐντὸς τῆς πόλεως. Διό, ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, κατέφυγεν εἰς τὸν ναόν, ἐλπίζων ἐκεῖ νὰ εὑρῆ σωτηρίαν. Ἄλλ' ὁ Περδίκκας διεκήρυξε τότε ὅτι ἡ πράξις αὕτη τοῦ Μελεάγρου δηλοῖ τὴν ἐνοχὴν αὐτοῦ καὶ διέταξε νὰ φονευθῆ ἐν τῷ ναῷ, ὅπερ καὶ ἐγένετο.

§ 60. Διαμελισμὸς τοῦ κράτους.

Ἄφ' οὗ δὲ ὁ Περδίκκας ἀπηλλάγη οὕτω φοβεροῦ ἀντιπάλου, τοῦ Μελεάγρου, ἐσκέφθη ὅτι καὶ εἰς ἄλλα ἔπρεπε νὰ καταφύγῃ μέτρα, ἵνα ἐξασφαλίσῃ ἑαυτῷ τὴν ἀρχήν. Ὅσοι παρεῖχον αὐτῷ φόβον, ἔπρεπε νὰ ἀπομακρυνθῶσι τῆς πόλεως. Πρὸς τοῦτο εὔρεν ὀρθὸν νὰ διορίσῃ αὐτοὺς σατραπίας, ὅπερ ἐπεθύμουν καὶ οὗτοι, ἐλπίζοντες ὅτι οὕτω θὰ ἐγίνοντο εἰς τὰς μεγάλας ἐκείνας καὶ ἀπομεμακρυσμένας διοικήσεις πολὺ πλέον ἀνεξάρτητοι καὶ ἰσχυροὶ παρ' ὅ,τι ἦσαν ἐν τῷ κέντρῳ τῆς κυβερνήσεως. Καὶ πράγματι ἐκάλεσεν αὐτοὺς εἰς συνέλευσιν καὶ ἀνεκοίνωσεν αὐτοῖς ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τὰς ἐξῆς μεταβολάς. Ὁ μὲν Περδίκκας διορίσθη ἀνώτατος ἀρχηγὸς ὅλων τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων, ὅσα δὲν ἀνῆκον εἰς τὰς κατ' ἰδίαν σατραπείας, διορίζετο δὲ καὶ ἐπιμελητὴς αὐτοκράτωρ, ἔχων τὴν βασιλικὴν σφραγίδα, πᾶσαι δὲ αἱ διαταγαὶ τοῦ βασιλέως θὰ διεπιβάλλοντο τοῦ λοιποῦ δι' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Σέλευκος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀντιόχου, ὁ μέχρι τοῦδε ἡγεμὼν τῶν παιδῶν, διορίσθη χιλιάρχος. Ὁ δὲ Πτολεμαῖος ὁ Λάγου διορίσθη

ἡγεμῶν τῆς Αἰγύπτου, ὁ δὲ Λαομέδων ὁ Λαρίχου Μυτιληναῖος διωρίσθη ἡγεμῶν τῆς Συρίας, ὁ δὲ Φιλώτας τῆς Κιλικίας, ὁ δὲ Ἀντίγονος ὁ Φιλίππου τῆς Φρυγίας, ὁ δὲ Εὐμένης τῆς Καππαδοκίας καὶ Παφλαγονίας, ὁ δὲ Ἄσανδρος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Παρμενίωνος, τῆς Καρίας, ὁ δὲ Μέ-

Πτολεμαῖος ὁ Λάγου καὶ Εὐρυδίκη ἡ σύζυγος αὐτοῦ.

ανδρος τῆς Λυδίας, ὁ δὲ Λεοννάτος τῆς μικρᾶς Φρυγίας καὶ ὁ Λυσίμαχος τῆς Θράκης. Τῆς δὲ Μακεδονίας καὶ τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν χωρῶν διωρίσθη ὁ μὲν Ἀντίπατρος στρατιωτικὸς διοικητὴς, ὁ δὲ Κράτερος πολιτικὸς διοικητὴς. Καὶ ἄλλαι τινὲς μεταβολαὶ ἐγένοντο εἰς τὴν

ἀχανῆ αὐτοκρατορίαν καὶ οὕτως ἐφαίνετο ὅτι θὰ διετηρεῖτο αὕτη ἀκέραιος. Ἀλλὰ δυστυχῶς μεταξύ τῶν στρατηγῶν τούτων καὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν ἐγένοντο αἱματηρότατοι πόλεμοι διαρκέσαντες ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν, οἵτινες ἐτάραξαν καὶ κατέστρεψαν σύμπαν τὸ κράτος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Οἱ στρατηγοὶ μετέβαλον τὰς σατραπείας αὐτῶν εἰς βασιλεία, ὧν ὀνομαστά ὑπῆρξαν τῶν Πτολεμαίων ἐν Αἰγύπτῳ, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἀλεξάνδρειαν, τῶν Σελευκιδῶν ἐν Ἀσίᾳ μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἀντιόχειαν καὶ τοῦ Ἀττάλου ἐν τῇ Μυσίᾳ μὲ πρωτεύουσαν τὴν Πέργαμον. Τὸ δὲ φοβερώτατον πάντων εἶναι ὅτι ἐδολοφονήθησαν αἱ γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἡ Στάτειρα, ἡ Ῥωξάνη καὶ ὁ ἐξ αὐτῆς γεννηθεὶς παῖς ὁ κληθεὶς Ἀλέξανδρος, ὡς καὶ ὁ Ἡρακλῆς ὁ ἐκ τῆς Βαρσίνης, καὶ οὕτως ἐξέλιπε πᾶσα ἡ γενεὰ ἡ βασιλικὴ καὶ πᾶσα νόμιμος ἀπαίτησις τοῦ θρόνου, ἵνα οὕτω δύναται πᾶς τις συγκεντρῶνων παρ' ἑαυτῷ δύναμιν ἰσχυρὰν νὰ ἀποβλέπη εἰς τὸν θρόνον.

§ 69. Ἐνταφιασμὸς Ἀλεξάνδρου.

Αἱ συμβᾶσαι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐρίδες μεταξύ τῶν στρατηγῶν καὶ ἡ ἐμφύλιος ῥῆξις καὶ οἱ ἐκατέρωθεν φόνοι ἦσαν τοιοῦτοι, ὥστε ὁ μέγας νεκρὸς ἐλησμονήθη ἐν τῷ νεκρικῷ θαλάμῳ. Ὡς δὲ ἐπῆλθε γαλήνη, τότε ἐδόθη εἰς Αἰγυπτίους καὶ Χαλδαίους, ἵνα ταριχεύσωσι τὸ σῶμα. Ἀλλ' οἱ ταριχευταὶ δὲν ἐτόλμων νὰ βάλῃσι χεῖρα ἐπὶ τοῦ νεκροῦ, ὅστις διετῆρει καθ' ὅλα τὴν ὄψιν ζῶντος ἀνθρώπου. Διὸ ἰκέτευσαν νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτοὺς θνητοὺς ὄντας νὰ ταριχεύσωσιν αὐτόν. Ὡς δ' ἐτελείωσεν ἡ ταρίχευσις, ἔθηκαν τὸν νεκρὸν ἐπὶ θρόνου μετὰ τῶν διακριτικῶν σημείων τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας.

Ὁ Ἀλέξανδρος ζῶν εἶχε διατάξῃ τὸ σῶμα αὐτοῦ νὰ ταφῆ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Διὸς Ἀμμωνος ἐν Λιβύῃ. Πρὸς τοῦτο κατεσκευάσθη φέρετρον καὶ θήκη, ἅπερ ἐθεωρήθησαν ὡς ἀριστούργημα καλλιτεχνίας καὶ πολυτελείας. Καὶ πρῶτον ἐγένετο ἡ θήκη ἐκ χρυσοῦ σφυρηλάτου, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐτέθη ὁ νεκρὸς μετὰ πλήθους ἀρωμάτων. Ὡσαύτως ὀλόχρυσον ἦτο καὶ τὸ κάλυμμα τῆς θήκης. Περὶ τὴν θήκην καταλλήλως ἐτέθησαν τὰ ὄπλα τοῦ βασιλέως. Ἡ θήκη αὕτη ἐτέθη ἐντὸς τοῦ φερέτρου, ὅπερ εἶχεν ἐννέα μέτρων μῆκος καὶ τεσσάρων μέτρων πλάτος, κινούμενον διὰ τεσσάρων τροχῶν καὶ συρόμενον ὑπὸ 64 ἐκλεκτῶν ἡμιόνων. Πέριξ εἶχε τὸ φέρετρον κίονας ἰωνικοῦ ρυθμοῦ, χρυσῆ δὲ ἦτο καὶ ἡ ὀροφή αὐτοῦ. Ἐκ τῆς ὀροφῆς ἦσαν κρίκοι χρυσοῖ προσηρμοσμένοι, ἐφ' ὧν ἐκρέματο τὸ στέμμα θαυμασίως κατεσκευασμένον. Εἰς τὰς τέσσαρας δὲ γωνίας τοῦ φερέτρου ἴσταντο νῆκαι χρυσαῖ. Εἰς τὰς πλευρὰς δὲ τοῦ φερέτρου ἐκρέμαντο τέσσαρες πίνακες, ἐφ' ὧν ἦσαν ἐξωγραφημέναί σκηναὶ πολέμων τοῦ Ἀλεξάνδρου. Καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνὸς μὲν τῶν πινάκων τούτων παριστάνετο ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ ἄρματος ἐποχούμενος καὶ κρατῶν εἰς τὰς χεῖρας σκῆπτρον. Ἦγοῦντο δὲ καὶ εἶποντο εἰς τὸ ἄρμα πληθὸς Μακεδόνων καὶ Περσῶν δορυφόρων. Ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου πίνακος εἰκονίζοντο ἐλέφαντες παρεσκευασμένοι εἰς μάχην καὶ φέροντες ἐπὶ τῆς ῥάχεώς των Μακεδόνας καὶ Ἰνδοὺς πολεμιστάς. Ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου πίνακος ἦτο τάγμα ἰππέων πάρελαῦνον. Ἐπὶ δὲ τοῦ τετάρτου παριστάνετο ὀλόκληρος στόλος ἕτοιμος εἰς ναυμαχίαν. Τὸ φέρετρον διὰ τὴν θαυμασίαν τέχνην καὶ πολυτέλειαν ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου. Ἐχρηιάσθησαν δὲ δύο ὀλόκληρα ἐτη πρὸς κατασκευὴν, κατεσκεύασε δὲ τοῦτο ὁ ἔξοχος μηχανικός Ἰερώνυμος.

Ὅτε δὲ τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα, ἀπεφασίσθη νὰ κομίση τὸν μέγαν νεκρὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Διὸς αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Ἀριδαῖος. Ἡ πορεία αὕτη ἦτο συνεχῆς θρίαμβος. Πανταχόθεν οἱ λαοὶ συνέρρεον εἰς προὔπαντησιν καὶ προσκύνησιν τοῦ ἐνδόξου λείψανου. Ἐπειδὴ δὲ ἐλέγετο ὅτι ἡ ἔχουσα τὸ λείψανον τοῦ Ἀλεξάνδρου πόλις καθίστατο ἀπόρθητος, ὁ Πτολεμαῖος ἐκράτησε τοῦτο ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐνθα καὶ ἐτάφη παρὰ τὸν χώρον, ὅστις ἐκαλεῖτο σῆμα. Ἐντὸς κρυσταλλίνης λάρνακος διετηρεῖτο ἐπὶ πολὺν χρόνον τὸ μέγα τοῦτο λείψανον, εἰς ὃ προσήρχοντο μεγιστάνες, αὐτοκράτορες, ἵνα προσφέρωσι τὸν φόρον τῆς λατρείας εἰς τὸ μεγαλεῖον. Οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως ἀπένειμαν εἰς τὸν μέγαν ἄνδρα θείας τιμᾶς. Ἐν Ῥώμῃ ὑπῆρχον τεμένη καὶ βωμοὶ Ἀλεξάνδρου ἐντὸς τῶν αὐτοκρατορικῶν οἰκῶν. Αἱ γυναῖκες ἔφερον νομίσματα μεθ' ἑαυτῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς περίαπτα, διότι ἐλάτρευον αὐτὸν ὡς ὃν ἀνωτέρας φύσεως καὶ δυνάμεως. Καὶ καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας τὰ ἔργα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκίνησαν τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀνθρώπων. Καὶ βιβλία γεγραμμένα εἰς λαϊκὴν γλῶσσαν καὶ εὐληπτα καὶ εὐωνα, περιγράφοντα ἐπὶ τὸ μυθικώτερον τὰ κατορθώματα τοῦ μεγάλου ἀνδρός, ἀπετέλεσαν καὶ ἀποτελοῦσι καὶ σήμερον ἀκόμη τὸ προσφιλὲς ἀνάγνωσμα σύμπαντος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Τὸ κάλλος τὸ σωματικόν, ἡ μεγάλη αὐτοῦ διάνοια καὶ παιδεία, ἡ εὐγένεια τῆς ψυχῆς, ἡ μεγάλη σωματικὴ δύναμις καὶ τόλμη καὶ καρτερία, ὁ ἔκτακτος ἡρωϊσμός, τὸ μεγαλεπήβολον, ἐν τέλει δὲ ὁ αἰφνίδιος θάνατος ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νεότητος, περιέβαλον αὐτὸν μὲ αἴγλην οὐρανίαν. Εἶναι ἐδύνατον καὶ σήμερον ἀκόμη μετὰ τόσους αἰῶνας νὰ μὴ αἰσθάνηται ὁ ἀναγνώστης ἐνδομύχως ἀκατάσχετον τάσιν νὰ λατρεύσῃ τὸ ἴνδαλμα τοῦτο τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, ὅπερ ὡς φάρος τηλαυγῆς θὰ δεικνύη διὰ τῶν αἰώνων εἰς τοὺς Ἑλληνας τὴν ὁδόν, δι' ἧς τὰ ἔθνη ἐκ μικρῶν γίνονται μεγάλα καὶ ἐξ ἀσήμεων ἐνδοξα.

Τ Ε Λ Ο Σ

Κωνσταντῖνος ὁ Β΄.

σοῦδα

**Πρὸς τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων
Κωνσταντῖνον τὸν ΙΒ΄.**

Ποιὰ καρδιά δὲν Σὲ λατρεύει!
 ποιὰ ψυχὴ δὲν Σὲ ζηλεύει!
 Βασιλέα μου χρυσέ!
 Ποῖος Ἕλληγν τὸν πατέρα
 δὲν δοξάζει, τὴν μητέρα,
 Ποῦ ἐγέννησαν Ἑσέ!

—
 Ὅτι πρόσμενε τὸ γένος,
 τῶδωκες ὁ ἀνδρειωμένος
 εἰς αὐτὸ σὲ μιὰ στιγμή!
 Κ' ἔπαυσε τὸ τόσο δάκρυ!
 κ' ἔπαυσαν ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη
 τῆς σκλαβιάς οἱ στεναγμοί!

—
 Καὶ ὁ Ὀλυμπος 'κεῖ πέρα
 χαιρετάει τὴν ἡμέρα,
 ποῦ ἀνέτειλε σὲ μᾶς,
 καὶ τὰ χιόνια ξετινάζει
 καὶ ὀλόχαρος μᾶς κράζει·
 Ζήτ' ὁ Μέγας Βασιλιάς!

—
 Εἶδες ἔκθαμβος, Βαρδάρη,
 Βασιλέα σὰν τὸν Ἄρη
 τὰ νερά σου νὰ περνᾷ!
 Καὶ μὲ μάτια βουρκωμένα
 ἐνθυμήθης περασμένα
 μεγαλεῖά σου ξανά.

Καὶ ὁ Νέστος κι ὁ Στρυμόνας,
 ποῦδαν εὐκλῆεῖς αἰῶνας
 ἄλλοτε ἑλληνικούς,
 σκύφτουν καὶ φιλοῦν τὸ χέρι,
 ποῦ ἴλευθέρωσε τὰ μέρη
 ἀπ' ἐχθρούς πειὸ μισητούς!

Μοῦσαι αἱ ξενιτεμμέναι
 στήνουν τὸ χορὸ καὶ λένε
 ὕμνους εἰς τὸν ἐκλεκτό!
 Τί χαρὰ ν' ἀνταμωθοῦμε,
 ὅλες πίσω νὰ ἐλθοῦμε
 ἔς τὸ βουνὸ τὸ λατρευτό!

Κ' ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου
 ἐξεκλέφθη ἐκ τοῦ Ἄδου
 κ' ἦλθ' ἐπάνω μὲ καῦμό!
 Καὶ μὲ γέλοιο εἰς τὸ στόμα
 ἴσφιχταγάλιασε τὸ χῶμα,
 ποῦ τὸ εἶδε ἑλληνικό.

Καὶ τὸ κῦμα τοῦ Αἰγαίου
 φέρον μῆνυμα ἐνθέου
 νέας δόξης ναυτικῆς,
 μυριόστομον φωνάζει.
 Ζήτ' ὁ Βασιλιάς μας, κράζει,
 τῶν γησιῶν ὁ λυτρωτής.

Καὶ ἡ Ἑπειρος κλαυμένη !
 Ἄχ ! ἀκρωτηριασμένη !
 χαιρετᾷ τὸν λυτρωτή.
 Καὶ μὲ πόθο καὶ μὲ γέλοιο
 καμαρώνει Σὲ τὸν τέλειο
 Βασιλιὰ ἐκδικητή.

Χίλια χρόνια νὰ μᾶς ζήσης
 καὶ ἐχθρὸν νὰ μὴν ἀφήσης
 ὁ μέγας μαχητής !
 Καὶ μὲ σπάθη γυμνωμένη
 εἰς τὴν Πόλι, ποῦ προσμένει,
 νὰ εἰσέλθῃς νικητής.

Π. Π. Οἰκονόμος.

Πρὸς τὴν Ἑλευθερίαν.

Χώρα μεγαλοφυΐας ! Εἰς τοὺς κόλπους σου τὸ πάλαι,
 ὦ πατρίς μου, αἱ ἰδέαι ἀνεβλάστανον μεγάλαι·
 καὶ τυραννοκτόνον ξίφος κρύπτοντες εἰς τὰς μурσίνας
 οἱ Ἄρμόδιοι ἠνώρθουν ἰσονόμους τὰς Ἀθήνας.
 Ἄλλοτε θεοὶ ἐπάτουν τὰ ἐδάφη σου, καὶ θείαν
 ἕως σήμερον ἡ γῆ σου ἀναδίδει εὐωδίαν,
 καὶ ἡ αὔρα τοῦ ζεφύρου
 ψιθυρίζει τὴν ἀρχαίαν μελωδίαν τοῦ Ὀμήρου.

Ἄγιον καὶ παντοκράτορ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας !
 ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν πρώτην ὥραν τῆς δημιουργίας
 σ' ἐνεφύσησεν ὡς αὔραν εἰς τὴν κτίσιν ζωογόνον

καὶ σοῦ εἶπε· Πνέε μέγρι συντελείας τῶν αἰῶνων !
 Εἶφος σου τὸν λόγον ἔχεις, κεραυνόν σου τὴν ἰδέαν,
 στρατιώτας σου τὰ ἔθνη καὶ τὴν ἶριδα σημαίαν.

Μᾶς φωτίζεις, μᾶς²θερμαίνεις
 καὶ τὸν νοερὸν συστρέφεις ἄξονα τῆς οἰκουμένης.

Πολεμεῖς τοὺς ὀχλοκράτας, τοὺς τυράννους ἐχθρονίζεις
 καὶ εἰς βάσιν τὸν ναόν σου ἀδαμάντινον στηρίζεις.

Ἔχεις δὲ εἰς τοὺς βωμούς σου τὰς θεὰς τῆς Πιερίας,
 Ἔστιάδας σου ἀγρύπνους καὶ πιστάς σου ἱερείας.

Ἐφαλλον εἰς τὴν Ἑλλάδα τοὺς παιᾶνάς σου τὸ πάλαι
 Μαραθῶνες, Θερμοπύλαι, Σαλαμίνες καὶ Μυκάλαι.

Σήμερον νέοι ἀκούονται παιᾶνες ἄλλοι
 καὶ προσθέτουν ᾿ς τὴν Ἑλλάδα νέαν δόξαν, νέα κάλλη !

Σαραντάπορον ὕμνοῦσι, Γενιτσὰ καὶ τὸ Μπιζάνι,
 τὸ Κιλκίς, τὴν Λιγκοβάνη, Λαχανά, τὴν Δοϊράνη.

Ἡ ἐλληνικὴ ἀνδρεία φέρουσα παντοῦ τὴν νίκη
 ἔστησε τὸν θρόνον πάντα μέσα ᾿ς τὴν Θεσσαλονίκη !

Φεύγουν οἱ ἀνανδροὶ θεροῦται, φεύγει, φεύγει ἡ πανώλης,
 κ' εἰς ἐρείπια μεταβάλλουν ὅλας τὰς καλάς μας πόλεις !

Θηριώδη ἐνστικτὰ των, πῶχουν μέσα ᾿ς τὴν καρδιά των,
 ἐξευτέλισαν ᾿ς τὸν κόσμον καὶ αὐτοὺς καὶ τὰ παιδιὰ των.

Τί διάφορος ὁ Ἕλλην ! δὲν πειράζει, δὲν ἀρπάζει,
 ᾿ς τὰ παιδάκια τῶν ἐχθρῶν του στέγην καὶ ψωμὶ μοιράζει !

Τὴν εὐγένειαν δεικνύει, τὴν εὐγένειαν ζηλεῦει,
 ὅπου ζη καὶ ἀναπνέει, τὴν εὐγένειαν λατρεῦει !

Δι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἀνδρεία τὸν κατέστησε παιδί της
 καὶ τοῦ δίδει τὴν εὐχὴ της.

Εἰς τὰς μάχας τὸν φτερώνει
 κ' εἰς τὸν οὐρανὸν ὑψώνει.

Καὶ τὸν στέφανον τῆς νίκης τοῦ κρατεῖ εἰς τὸ κεφάλι
 κ' ἄλλα δάφνινα στεφάνια θέλει νὰ τοῦ πλέξῃ πάλι !

Χαῖρε, χαῖρ', Ἐλευθερία,
 χαῖρ', Ἑλλήνων ἡ ἀνδρεία,
 ἡ Ἑλλάς εἶν' ἡ πατρίς σας
 καὶ οἱ Ἑλληγες γονεῖς σας.

A. Σοῦτσος.

Εἰς τοὺς πεσόντας ἐν Κιλικίᾳ Ἑλληγας.

21 Ἰουνίου 1913.

Ψυχαί, ποῦ πτερυγίζετε, Ἑλλήνων, 'ς τὸ Κιλικίσι,
 ἐδῶ, ποῦ 'φύτρωσε γιὰ σᾶς, Ἄχ! πένθιμο κυπαρίσσι!
 καὶ μαύρη γῆ ἐσκέπασε κορμὶ τὸ πονεμένο!
 ἐρχόμεθα προσκυνηταὶ μὲ μάτι δακρυσμένο,
 καὶ κλαίοντες τὰ νιάτα σας, παιδιὰ σας, τοὺς γονεῖς σας
 νὰ γονατίσωμεν σὲ Σὲ, διότι τὴν ζωὴ σας,
 τὸ πειὸ πολύτιμο ἀγαθὸ ποῦ ἔχει ἡ νεότης,
 γιὰ τὴν πατρίδα 'δώκατε θυσία 'ς τὸ βωμό της!
 Καὶ κλαίοντες τὰ νιάτα σας, τὰ τέκνα, τὴν ὀρφάνια,
 ἐσᾶς ἔχομε δόξαν μας, ἐσᾶς καὶ 'περηφάνεια.

Σεῖς ἀνεβήκατε ψηλὰ 'ς τὴν δόξα, 'ς τὴν ἀνδρεία!
 χρυσὴ σελίδ' ἐγράψατε χρυσὴ 'ς τὴν ἱστορία!
 Καὶ ἔξάκουσμένο ὄνομα 'δώκατε 'ς τὸ Κιλικίσι,
 ποῦ λάμπει πλειά, τὸ ἄσημο, 'ς ἀνατολὴ καὶ δύσι!
 Κοντὰ ς' ὀνόματ' εὐκλεῆ, κοντὰ 'ς τὸν Μαραθῶνα,
 ὑψώνεται κ' αὐτὸ λαμπρὸν εἰς πάντα τὸν αἰῶνα!
 Καὶ ὅπως ὁ κόσμος ὁ σοφὸς τρέχει 'ς τὸν Μαραθῶνα,
 ἵνα θαυμάσῃ πάνω 'κεῖ ὑπεράνθρωπον ἀγῶνα,

ἔτσι κ' ἐδῶ θὰ ἔρχεται θαυμάζων κάθε λόχη,
 ὅπου ἐπάλαισ' ἀφοβῆ με τὸ κανόνι ἢ λόγγη!
 Κ' ἐνίκησεν ἡ λόγγη μας εἰς Ἑλληνας τὰ χέρια,
 κ' ἔμειναν ἔρημα ἐχθρῶν κανόνια καὶ μαχαίρια,
 ἐνδύματα καὶ τρόφιμα, φυσιγγια κι ὀβίδες!
 Καὶ φεύγουνε διὰ παντὸς κατάρατες ἀκρίδες,
 ποῦ τόσα χρόνια ὠργιάζαν 'ς τὸν τόπο μας πανώλης,
 ποῦ κάθε πέτρα καὶ βουνό, πᾶς ποταμὸς καὶ πόλις
 λέγουν πῶς εἶναι ἐλληνικὰ καὶ ἀπὸ Ἑλληνας προγόνους
 κ' ἐλληνικὰ θὰ μένουνε εἰς ὅλους, ναί, τοὺς χρόνους.

Αὐτὰ σὲ σᾶς ὀφείλομεν, ἄχ, νεκρά μου παλληκάρια,
 κ' εὐγνώμονες οἱ μαθηταὶ με δάφνης τὰ κλωνάρια
 προσέρχονται σιωπηλοὶ καὶ μ' εὐλαβὲς τὸ βῆμα
 καὶ στεφανώνουν κλαίοντες τὸ δοξασμένο μνημα.

.....
 Ὑψώσατε τὰ χέρια σας πρὸς τὸν Θεὸν μας, φίλοι!
 καὶ δεηθῆτ' ὀλόθερμα μιὰ χάρι νὰ σᾶς στείλῃ
 Μιὰ σὰν τοῦ Κιλικισοῦ ὀλόχρυση σελίδα
 νὰ γράψῃτε καὶ σεῖς ποτε 'ς τὴν ἔνδοξον Πατρίδα!

Η. Η. Οἰκονόμος.

Εἰς τοὺς Μακεδόνας.

Ἐπαυσαν τὰ βάσανά σου,
 Μακεδῶν μου, ἡ Ἑλλάς σου
 σὲ κρατεῖ 'ς τὴν ἀγκαλιά!
 Ἐχεις ὅ,τι πικραμμένος
 γύρευες κι ἀπελπισμένος,
 τῆς μητρὸς σου τὰ φιλιὰ.

Ἐπαυσαν τὰ βάσανά σου.
 Μακεδῶν μου, ἡ Ἑλλάς σου
 σοῦφερε ἐλευθεριά.
 Διὰ σέ ἐχύθη αἷμα.
 αἷμ' ἑλληνικὸ ὡς ῥέμμα,
 ποῦ πονεῖ μέσ' ἔς τὴν καρδιά.

Πάει ἡ κλάψα, πᾶν' οἱ πόνοι,
 ἔνδοξοι ἀρχίζουσι χρόνοι,
 σὰν ἐκείνους τοὺς παληούς!
 Δυστυχεῖς, ὅσοι δὲν ζοῦνε,
 τέτοια δόξα νὰ χαροῦνε,
 τέτοιους εὐτυχεῖς καιρούς!

Μακεδῶν μου, συλλογίσου
 πῶς ἐγέννησεν ἡ γῆ σου
 οἰκουμένης νικητάς!
 Σὺ φανέρωσε καὶ τώρα
 τί λιοντάρια ἔχει ἡ χώρα,
 τί λιοντάρια μαχητάς.

Κεῖνοι ἀψηφοῦσαν πλήθη
 καὶ ἐπρότασσαν τὰ στήθη
 κι ὠρμών εἰς τὴν μάχ' ἐμπρός!
 Κι ὁ ἐχθρὸς πετῶν τὸ δόρυ,
 ἔτρεχεν ὅσον ἡμπόρει,
 φεύγων, τρέμων καὶ ὠχρός.

Ἄς βροντήσῃ κ' ἡ φωνή σου,
 ἄς ἀστράψῃ τὸ σπαθί σου,
 τὸ τουφέκ' ἄς ἀκουσθῇ!
 Καὶ νὰ μάθ' ἡ οἰκουμένη,
 ἡ ἀνδρεία, ναί, πῶς μένει,
 μένει κληρονομική.

II. II. Οἰκονόμος

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΕΝ Τῇ ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ.

Ι

Ἀκόμα ἔς τὴν Ἀγία Σοφία δὲν ὀβύσθη τὸ καντήλι!
Ἀκόμα δὲν τὴν ἔσθρευεν ὁ Μουχαμέτης δοῦλα,
καὶ ψαλμωδί' ἀκούεται εἰς τὴν ὠραία Πύλη!
Ἀκόμα εἶναι χριστιανή, ἀκόμα Ἑλληνοπούλα!
Τῆς κορυφῆς τῆς ὁ σταυρὸς φιλιέται στόμα στόμα
μὲ τὸν γαλάζιον οὐρανόν, σὰν κόρη καὶ πατέρας!
Θαρρεῖς πῶς ἀποχαιρετῶ τὸ πατρικόν του δῶμα . . .
Ἄχ! εἶναι ἡ παραμονὴ τῆς δισεκτῆς ἡμέρας,
ποῦ ἡ Ἑλλάς κ' ἡ Ἐκκλησιά ψυχομαχοῦν ἀντάμα
ἔμπρὸς ἔς τὴν ἀχάριστη Φραγκιά, ἔς τὴν βάρβαρη τὴν Δύσι,
κι αὐτὴ γελᾷ καὶ χαίρεται ἔς τὸ ἄφωνόν τους κλάμμα,
ὅπου νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς τὸ δάκρυ μας νὰ χύσῃ!

Ἀκόμα ἡ Ἀγία Σοφία δὲν τούρκεψεν, ἀκόμα
ἀκόμα ἔχει μέσα τῆς τὸ Αἷμα καὶ τὸ Σῶμα,
σταυρὸν ἔς τὸ ἓνα χέρι τῆς καὶ ἔς τ' ἄλλο τῆς κοντάρι.
Κι ἀκόμα δὲν τὴν πάτησε Σαρακηνὸν ποδάρι.
Καθὼς ὁ ἥλιος, ἔς τὰ βουνὰ ὁπότεν βασιλεύη,
τὸ φωτοβόλον πρόσωπον μὲ σπλάγχθος ἔπισω νεύει,
καὶ λίγον φῶς παρηγοριά, πριχοῦ νὰ δύσῃ, χύνει.
ἔτσι κ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἀκόμα δὲν ἀφίνει
τὴν ἀκριβὴ τὸν Ἐκκλησιά, κι ἀκόμα τὴν ζεσταίνει.
ὡσὰν ψυχὴ ποῦ ἔς ἄρρωστον κορμὶ ἀκόμα μένει . . .

Ἄχ, τί γλυκὰ καὶ λυπηρὰ οἱ θόλοι τῆς ἡχοῦνε!
Θαρρεῖς πῶς ψαίλουν ἀνθρώποι, ὅπου ψυχομαχοῦνε,
κ' ἡ Ἐκκλησιά νεκρώσιμον πῶς ψαίλνει ἔς τὴν πατρίδα.
Κ' εἶναι ὁ ἦχος δάκρυα, ἀπελπισιὰ μ' ἐλπίδα,
πικρὸς ἀποχαιρετισμὸς μ' ἀντάμωσι κρυμμένη,
θανάτου πίκρα μὲ χαρὰ κρυφὴ καὶ μακροσμένη . . .

Αὐτ' εἶναι ἡ Ἁγία Σοφία; . . . Αὐτή, ποῦ σάν ἐγίνη,
 Ἐχαμήλωσαν οἱ οὐρανοὶ γιὰ νὰ τὴν ἴδωσιν ἐκεῖνοι!
 Ποῦ εἶναι; ποῦ ἡ δόξα της, τὰ πλοῦτή της, τὰ κάλλη!
 Πῶς ἐγυμνώθ' ἡ Ἐκκλησιά τοῦ Γένους ἡ μεγάλη; . . .
 Δὲν τὴν ἐγύμνωσαν ἐχθροί! Μονάχη ἔς τὴν Πατρίδα

Ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας.

τὰ ἔχαρισε καὶ ἔκανε σπαθιά, κοντάρι, ἀσπίδα!
 Θέλει κι αὐτὴ τὸν πόλεμον, γι' αὐτὸ ἐγυμνώθη ὅλη!
 Πόσον γλυκὰ κι ἀντιλαλοῦν οἱ ἅγιοί της θόλοι!

Πῶς ὁ ψαλμὸς λυπητερά ἐπάνω ἀνεβαίνει
καὶ τρίζουν τὰ εἰκονίσματα κ' ἡ Παναγιά χλωμαίνει !
Κλαῖνε γυναῖκες καὶ παιδιά ! Τὰ βρέφη ξεφωνίζουν
κ' οἱ ἄνδρες εἰς τὰ μάρμαρα θλιμμένοι γονατίζουν !
Εἰς τὸν πατριόκιον κοντὰ ὁ ψωμοζήτητος στέκει
καὶ εἰς τὸ πλάϊ τοῦ φτωχοῦ ὁ πλούσιος παρέκει.
"Ἄχ, ἡ μεγάλη συμφορὰ ξεχνᾷ τὰ μεγαλεῖα
κ' εἴμεθα μόνον ἀδελφοὶ ἔς τὴν ἄκρα δυστυχία !

II

"Αργά, ἀργά τῆς Ἐκκλησιᾶς ἀκούει' ἡ καμπάνα
καὶ τὰ παιδιά τῆς προσκαλεῖ ἡ πικραμμένη μάννα.
Κάθε φορά, π' ἀκούεται ἡ θλιβερὴ φωνή τῆς,
θαρρεῖς πῶς εἶν' ἡ ὕστερη κ' ἐβγήκεν ἡ ψυχὴ τῆς !
Τὴν ὕστερὴν τῆς λειτουργιᾶ ἡ Ἐκκλησία δίνει
καὶ εἶναι δεῖπνος μυστικὸς ἡ λειτουργιᾶ ἐκείνη !
Πότε, Θεέ μου, θ' ἀκουσθῇ κι Ἀνάστασι ἐκεῖ πέρα ;
Εἶναι μακρὰ, πολὺ μακρὰ ἀκόμ' ἐκεῖν' ἡ ἡμέρα . . .
Ἡ λειτουργιᾶ ἡ ἔσχατη ἀκολουθεῖ ἀκόμα
κι ἀκοῦνε ὅλοι ἄφωνοι μὲ ἀχνισμένο χρῶμα,
χιλιάδες χεῖλ' ἡ δέησις ἀνοιγοκλεῖ ! χιλιάδες
φιλοῦν τὰ εἰκονίσματα κι ἀνάβουνε λαμπάδες !
Παρακαλοῦνε τὸν Θεὸν τὰ πικραμμένα χεῖλη,
κανέν' ἀπ' τοὺς ἀγγέλους τοῦ σωτήρα νὰ τοὺς στείλῃ.
Πολλοί, θαρροῦν, τὸν βλέπουνε καὶ τὸν στουρόν τους
κάνουν !

Γιατί, γιατί σὲ μιὰ μεριά κάθε ματιὰ γυρίζει ;
γιατί τὸ πλῆθος ἔξαφνα μὲ μιᾶς παραμερίζει
μ' ἀγάπη καὶ μὲ σεβασμό ; Ποιὸς εἶναι ; Ποιὸς προβαίνει ;
Ὁ αὐτοκράτωρ, κράζοννε, κι ὁ Κωνσταντῖνος μπαίνει !
"Ἄχ, τί χλωμός, τί σκυθρωπός ! βασιλικά ντυμένος,
μὰ μὲ φτωγὴ καὶ ταπεινὴ χλαμύδα σκεπασμένος !
Ἐντόθη ἔτσι ταπεινά, γιατί εἶναι μαύρη ὥρα,
καὶ ἦλθε νὰ προσευχηθῇ γιὰ τὴν πατρίδα τώρα.
Ἐνα μονάχα στολισμὸν δὲν βγάξει τὸ σπαθί του !

Μαζὶ μ' αὐτὸ ἔγεννήθηκε καὶ θά χαθῆ μαζί του.
 Ὡς τὰ πέδιλά του φαίνονται ἀπάνω κεντημένοι
 οἱ δυὸ δικέφαλοι ἀετοὶ μὲ φτέρυγ' ἀνοιγμένη,
 ἐκεῖνοι, ποῦ σημαίαν τους τὴν ἔχουν τώρα ἄλλοι.
 Μὰ πάλιν ὡς τὴν πατρίδα τους θεὰ γυρίσουν πάλι!
 Πότε, Θεέ μου, θὰ στραφοῦν ὡς τὴν γῆν τὴν πονεμένη;
 εἶναι μακρὰ, πολὺ μακρὰ οἱ δυὸ ξενιτεμένοι;

III

Μοῦσα τοῦ πόθου, μὲ πλανᾷς! Τὸν αὐτοκράτορά μου
 εἰς τὴν Ἀγίαν μας Σοφίᾳ τὸν ἄφησα νὰ παιήνη.
 Κοντὰ τον πάλιν φέρε με νὰ ζεσταθ' ἡ καρδιά μου!
 Ἄχ, νὰ τος! Μὲ περπατησιὰ βασιλική, θλιμμένη,
 ὠραῖος εἰς τὴν θλίψιν του, μὲ μάτι θολωμένο
 καὶ δίχως στέμμα—ἀκάνθινο ὡς ὀλίγο θεὰ βάλῃ—
 εἰς τ' ἅγιο Βῆμα προχωρεῖ μὲ μέτωπο σκυμμένο
 καὶ δὲν ἀκούεται φωνὴ σὲ τόσον πλήθος ἄλλη
 παρὰ μονάχα ἡ φωνὴ τοῦ λειτουργοῦ! Κ' Ἐκεῖνος
 θλιμμένη γέρνει κεφαλὴ μπροστὰ ὡς τὸν σταυρωμένο!
 Κι ἀπ' τ' ὄνα μέρος ὁ Χριστὸς κι ἀπ' τ' ἄλλο ὁ Κωνσταντῖνος
 σιωπηλοὶ κυττάζονται, μὲ μάτι δακρυσμένο! . . .
 Ὡσάν νὰ εἶναι ἀδελφοί, τὸ πρόσωπόν τους μοιάζει
 Καὶ τὸν Θεὸν ἢ συμφορὰ μαζί μας ἀδελφώνει!
 Ὁ Κωνσταντῖνος τὸν Χριστὸν ἀκίνητος κυττάζει,
 καὶ τὴν γυμνὴν του κεφαλὴν μπροστὰ τον χαμηλώνει!
 Τὰ χεῖλη του σαλεύουνε, μὰ δίχως νὰ μιλοῦνε
 εἰς τὸν μέγαν Μάρτυρα τί λέγει ὁ Κωνσταντῖνος;
 Γιὰ ποιὸν τὰ χεῖλη τὰ χλωμά, γιὰ ποιὸν παρακαλοῦνε;
 Καὶ ποιὸς δὲν ξέρει τί ζητεῖ ἀπ' τὸν Χριστὸν ἐκεῖνος;

Σηκώνεται καὶ ταπεινὰ πρὸς τὸν λαὸν γυρίζει
 καὶ λέγει· Συγχωρᾶτέ με! βαθιὰ συγκινημένος!
 Καὶ ἀπὸ χίλια στόματα ἡ Ἐκκλησιὰ βοῖζει
 κι ὅλα τὰ χεῖλη κράζουνε μὲ μιᾶς· Συγχωρεμένος.
 Κι ἀπ' τὸν δεσπότην, ποῦ κρατεῖ τὸ Αἷμα καὶ τὸ Σῶμα,
 παίρνει τὴν Ἁγία Κοινωνιά, κατὰ χλωμος σὰν κρῖνος.

Καὶ ψιθυρίζει σοβαρὰ τοῦ λειτουργοῦ τὸ στόμα·
 Μεταλαμβάνει τοῦ Θεοῦ ὁ δοῦλος Κωνσταντῖνος.
 Κανένας ἀκοινώνητος δὲν μένει! Ἐχθροί, φίλοι,
 φιλοῦνται καὶ ἀγκαλιάζονται καὶ συγχωροῦνται ὅλοι
 καὶ τὰ ἐτοιμοθάνατα μεταλαμβάνουν χεῖλη
 καὶ σιεῖται ὅλ' ἡ Ἐκκλησιὰ καὶ ἀντιλαλοῦν οἱ θόλοι.
 Ἐξαφνα κράζει μ' ἀνδρικὴν φωνὴν ὁ Κωνσταντῖνος
 γεμάτος θάρρος καὶ καρδιά καὶ μυστικὴν ἐλπίδα·
 Ἦώρα, ποῦ κáιει μέσα μας ὁλόσωμος Ἐκεῖνος.
 Ἐς τὰ τείχη ὅλοι. Τὸ σπαθὶ κ' ἐμπρὸς μὲ τὴν ἀσπίδα!
 Εἶναι πολλοί, ὅμως Θεὸν μεγάλον προσκυνοῦμεν!
 Αὐτὸς γιὰ μᾶς κ' ἡμεῖς γι' αὐτὸν τοὺς Τούρκους
 [πολεμοῦμεν! . . .

Καὶ κράζει ὅλος ὁ λαός· Μεγάλος ὁ Θεός μας!
 Αὐτὸς καὶ ὁ βασιλέας μας τὴν Πόλιν θεὰ σώσουν . . .

I V

Ἐς τὰ τείχη τώρα ἔφοδον ὁ Μουχαμέτης κάνει!
 Γιὰ κότταξε τὸ στρατεύμα τοῦ σκύλλου ὡς ποῦ φθάνει!
 Ὁ ἴσκιος του σκοτεΐνιασεν, ἠσπείρωσε τὴν Πόλιν
 καὶ ἀρμενίζον ἔς τὴν στεριάν οἱ φοβεροὶ τοῦ στόλοι!
 Βραιοῖς, βλασφήμις, ἄγριες φωνὲς ἀντιλαλοῦνε!
 Τρίζουν τὰ δόντια χότιζιδες καὶ Ἀτλίδες ῥοβολοῦνε!
 Γιὰ ὄδες πεζούρα, κύτταξε τὲς ἄμετρος καρβάλες!
 Ἀχ, εἰς τὰ τείχη ῥίχτονται, ἔς τὰ τείχη βάζουν σκάλες!
 Καὶ ἀλαλάζον, σπρώχνονται καὶ ἀνεβαίνουν ὅλοι!
 —Θεέ μου, σῶσε, φύλαξε τὴν δύστηνην τὴν Πόλιν! —
 Οἱ σκάλες πέφτον καὶ μ' αὐτὲς χιλιάδες σκοτωμένοι!
 Καὶ ἄλλοι ἀνεβαίνουνε! Ὁ Χάρος τοὺς πληθαίνει!
 Πέτρες, σπαθιά δὲν τοὺς κρατοῦν καὶ ἀναμμένη πίσσα!
 Φτερὰ τοὺς δίνει ὁ χαλασμός καὶ τοὺς τυφλὸν ἢ λύσσα!
 Σὲ τόσον πλῆθος ἄμετρον ποῖς εἶναι, ποῖς ἐκεῖνος,
 ποῦ νὰ κρατήσῃ τὴν Τουρκιὰν μορεῖ; Ὁ Κωνσταντῖνος!
 Κῆρτα τον, Μοῦσα, κύττα τον ἔς τὴν φλόγα τοῦ πολέμου
 Πῶς ἀνεμίζει τὸ σπαθὶ καὶ πῶς κτυπᾷ, Θεέ μου!
 Πῶς τρέχ' ἐδῶ, πῶς τρέχ' ἐκεῖ μὲ φλογισμένον μάτι!

Σάν Ἅγιος Γιώργης φαίνεται ἔς τὸ ἄσπρο του τὸ ἄτι !
 Σὲ μιὰ μεριά δὲν πολεμεῖ, χιλιάζεται ἐκεῖνος.
 Χωρὶς τῆς μοίρας τὴν βουλή νικᾷ ὁ Κωνσταντῖνος !
 Κοντὰ του ὁ Θεόφιλος Παλαιολόγος τρέχει,
 τὸν Καντακουζηνὸν μαζί καὶ τὸν Δαλμάτα ἔχει,
 καὶ μὲ τάνδρειωμένον του καὶ λίγο στρατεύμα του
 κτυπᾷ, θερίζει καὶ σωρὸ τούτους Τούρκους ῥίχνει κάτω !
 Νεκροὶ τῆς Σπάρτης ἤρωες, τρακόσιοι, σηκωθῆτε,
 ἀδέλφια ἔς τὴν παλληκαριά καὶ ἔς τὸ σπαθὶ νὰ ἰδῆτε !
 Τὸν βασιλέα κύτταξε ἔς τὰ τείχη, Λεωνίδα !
 ὡσάν ἐσένα πολεμεῖ αὐτός, χωρὶς ἀσπίδα ! . . .

Ποῖος εἶν' ἐκεῖνος ὁ Ἄτλης, ποῦ ἔς τὸ πλευρόν του
 [λάμπει
 χρυσοῦν χαντζάρι καί, θαρρεῖς, δὲν τὸν χωροῦν οἱ κάμποι;
 Ὁ Μουχαμέτης ! μὲ θυμὸν τὰ χεῖλη του δαγκάνει !
 Τὸ ἄτι του ὀλόμανρο μὲ μιὰ ἔς τὰ τείχη φθάνει !
 Καὶ ῥοβολοῦν ὀπίσω του σάν κύματ' ἀφρισμένα,
 σημαῖαι, ἄνδρες, ἄρματα καὶ ἄτια φτερωμένα !
 Μιὰ πυραμίδ' ἀνθρώπινη μὲ τὰ κορμιά τους κάνουν.
 Τὸ τείχος μὲ τὰ νύχια τους καὶ μὲ τὰ δόντια πιάνουν.
 Καὶ πέφτουν κάτω, σφάζονται, κρημνίζονται οἱ σκύλλοι,
 καὶ σπρώχνουνε καὶ σπρώχνονται ἔς τοῦ Ῥωμανοῦ τὴν
 [πύλη !
 Ὁ Γιουστινιάνης πολεμᾷ ἐκεῖ κ' οἱ Βενετοὶ του,
 Μὰ μιὰ σαῖττα τὸν κτυπᾷ κ' ἐδείλιασ' ἡ ψυχὴ του.
 Δειλιάζουνε κ' οἱ Βενετοὶ κ' οἱ Τοῦρκοι πλημμυροῦνε
 καὶ μέσ' ἔς τὴν Πόλι τὰ σκυλλιά ἐμπήκανε, θὰ μποῦνε !

Μὴ, Μοῦσα εἰς τὴν ἄλωσιν μὲ φέρνης ! Τὴν πατρίδα
 νεκρὴ δὲν θέλω νὰ τὴν ὀῶ ἐπάνω ἔς τὴν ἀσπίδα,
 Μὴ τὴν ἀκοίμητη πληγὴ καὶ πάλιν μᾶς ἀνοίξης !
 Τὸν Κωνσταντῖνόν μου νεκρὸν δὲν θέλω νὰ μοῦ δείξης !
 Ῥίξε τὸ εὐμορφότερο ἐπάνω του λουλοῦδι,
 Ἴτιά καὶ δάφνη καὶ δροσιά καὶ πᾶψε τὸ τραγοῦδι.

Ἄχιλλεὺς Παράσχος.

Εἰς τὸν ἱερὸν λόγον.

Ἄς μὴ βρέξῃ ποτὲ τὸ σύννεφον, καὶ ἄνεμος σκληρὸς
ἄς μὴ σκορπίσῃ τὸ χῶμα τὸ μακάριον, ποῦ σᾶς σκεπάζει.

Ἄς τὸ δροσίζῃ πάντοτε μὲ τέργυρᾶ τῆς δάκρυα ἢ ρο-
δόπεπλος κόρη, καὶ αὐτοῦ ἄς ξεφυτρῶνουν αἰώνια τάνθη.

Σᾶς ἤρπασεν ἡ τύχη τὴν νικητήριον δάφνην, καὶ ἀπὸ μυρ-
τιᾶν σᾶς ἐπλεξε καὶ πένθιμον κυπάρισσον στέφανον ἄλλον.

Ἄλλ' ἂν τις ἀποθάνῃ διὰ τὴν πατρίδα, ἡ μύρτος εἶναι
φύλλον ἀτίμητον καὶ καλὰ τὰ κλαδιὰ τῆς κυπάρισσου.

Ἕλληνες, τῆς πατρίδος καὶ τῶν προγόνων ἄξιοι, Ἕλ-
ληνες σεῖς, πῶς ἤθελεν ἀπὸ σᾶς προκριθῆ ἄδοξος τάφος;

Ὁ χρόνος, γέρων φθονερός καὶ τῶν ἔργων ἐχθρός καὶ
πάσης μνήμης, ἔρχεται. Περιτρέχει τὴν θάλασσαν καὶ τὴν
γῆν ὅλην.

Ἀπὸ τὴν στάμναν χύνει τὰ ρεύματα τῆς λήθης, καὶ τὰ
πάντα ἀφανίζει. Χάνονται αἱ πόλεις, χάνονται βασιλεία
καὶ ἔθνη.

Ἄλλ' ὅταν πλησιάσῃ τὴν γῆν, ὅπου σᾶς ἔχει, θέλει ἀλ-
λάξῃ τὸν δρόμον του ὁ χρόνος τὸ θαυμάσιον χῶμα σεβάζων.

Αὐτοῦ, ἀφ' οὗ τὴν ἀρχαίαν πορφυρίδα καὶ σκῆπτρον δώ-
σωμεν τῆς Ἑλλάδος, θέλει φέρῃ τὰ τέκνα τῆς πᾶσα μητέρα.

Καὶ δάκρυ χέουσα θέλει τὴν ἱερὰν φιλήσῃ κόριν καὶ
εἶπη· Τὸν ἔνδοξον λόγον, τέκνα, ζηλώσατε, λόγον ἠρώων.

Ἄνδρας Κάλδος

Προσευχὴ στρατιώτου ἐν μάχῃ.

Πάτερ, Σοῦ δέομαι!
 Τῶν τηλεβόλων βρυχώνται τὰ νέφη,
 Κύκλω μου λαίλαψ πυρός καταστρέφει·
 Βαίνω θαρσῶν, ἀλλὰ καίομαι.
 Πάτερ, σοῦ δέομαι!

Σὺ μου στρατήγησον!
 Δός μοι ὡς θέλεις, ἢ δάφνην ἢ θήκην,
 Εἴτε εἰς θάνατον, εἴτε εἰς νίκην,
 Διὰ τιμῆς με ὀδήγησον.
 Σὺ μου στρατήγησον!

Σῶτερ, βοήθει μοι!
 Σὺ τὴν πνοὴν μοι παρέσχες νὰ ζήσω.
 Δύνασαι δὲ νὰ τὴν λάβῃς ὀπίσω.
 Σοὶ ἐμαυτὸν παρατίθημι!
 Σῶτερ, βοήθει μοι!

Σός εἰμι, Κύριε!
 Θνήσκων ἢ ζῶν, εἶμαι κτῆμά σου ὅλος·
 Δὲν κηλιδοῦσι τὸ ξίφος μ' οὐδόλως
 Φαῦλαι τοῦ κόσμου ἐπήρειαί.
 Σός εἰμι, Κύριε!

Σῶσον, ἐλέησον!
 Ἄν μοι σπαράξῃ ἡ μαινὰς τοῦ πολέμου,
 Δέξαι τὸ αἷμά μου λύτρον, Θεέ μου,
 Καὶ τὴν πατρίδα μου κλείσον!
 Σῶσον, ἐλέησον!

Ἦλ. Τανταλίδης

